IONEL TEODOREANU

LORELEI

PARTEA ÎNTÂI

„Pe harfa răsturnată a ierburilor tale, vară...”

TRENUL SE OPRI LENEŞ, CU UN fumător posomorât la fereastra unui compartiment de clasa întâi.

Gară mică.

Tot aşa trec, cu literă mică, versurile lui Francis Jammes, ducând în trap mărunt, spre cerul cel mai dulce, şi-n văratec parfum de sulfină, livănțică, mintă şi romaniță, numele fetelor de altădată.

Oprire de trei minute. Numai trei. Dar iată ce se întâmpla în lumină de iunie. Sosise în dosul gării o vastă trăsură de țară, veche şi ponosită, adusă de nişte căluți zburliți şi urecheați, cam rudă cu măgăruşii. Un zâmbet aburise lumina deasupra acestei trăsuri venită parcă dintr-un odinioară al amintirii, prin lanuri de grâu şi maci.

La gâtul cailor cânta lin cling-cling de clopoței.

O fată vorbea tare cu vrăbiile în luna cireşelor, şi râdea cu dinți proaspeți; a doua, mai cuminte, mai măicuță la umbra genelor negre, avea în brate un mănunchi de flori câmpenești, sprinten

IONEL TEODOREANU

LORELEI

PARTEA ÎNTÂI

„Pe harfa răsturnată a ierburilor tale, vară…”

TRENUL SE OPRI LENEŞ, CU UN fumător posomorât la fereastra unui compartiment de clasa întâi.

Gară mică.

Tot aşa trec, cu literă mică, versurile lui Francis Jammes, ducând în trap mărunt, spre cerul cel mai dulce, şi-n văratec parfum de sulfină, livănţică, mintă şi romaniţă, numele fetelor de altădată.

Oprire de trei minute. Numai trei. Dar iată ce se întâmpla în lumină de iunie. Sosise în dosul gării o vastă trăsură de ţară, veche şi ponosită, adusă de nişte căluţi zburliţi şi urecheaţi, cam rudă cu măgăruşii. Un zâmbet aburise lumina deasupra acestei trăsuri venită parcă dintr-un odinioară al amintirii, prin lanuri de grâu şi maci.

La gâtul cailor cânta lin cling-cling de clopoţei.

O fată vorbea tare cu vrăbiile în luna cireşelor, şi râdea cu dinţi proaspeţi; a doua, mai cuminte, mai măicuţă la

umbra genelor negre, avea în braţe un mănunchi de flori câmpeneşti, sprinten multicolore. Purtau pe cap acele pălării „de pai, împletite în Ardeal, abea puse pe creştet plutind în soare ca lotuşii pe ape — şi prinse cu elastic pe subt bărbie, să nu le răstoarne vântul. Rochii de pânză, cam mototolite; cu mâneci scurte. Sandale. Din spate, deopotrivă de înalte, păreau surori, din faţă, prietene tinere care s-ar scoborî din acelaşi scrânciob, unde-au plutit rizând alături aninate în soare, cer şi vânt, la fel vii, la fel ameţite de vară, aducând pe pământ un neastâmpăr aerian.

Şi în jurul lor, atunci revărsate din trăsură, într-o îmbulzire şi o foială de hulubi speriaţi, pachete, pacheţele şi coşuri de papură, toate făcute şi legate ca vai de lume. Pe deasupra, un geamandan bucşit, încins cu sfoară şi frânghiuţa, un termos şi o liotă de pui de găină cu glasuri suprasoprane de rândunele piuind subt o streşină. Din trăsură mai coborâse a babă cernită; de pe capră, un moşneag cu musteţi fudule şi coada biciului înfiptă în carîmbur cizmei. Iar cinele ciobănesc, niţos, hirsut şi plin de scaieţi, se tolănise la umbra trăsurii, cu palpitaţii trandafirii de limbă lungă, răstind u-se c-o bruscă tresăltare mânioasă la câte-o muscă.

Fetele se mişcară iute ca puii secundelor, în timp ce baba şi moşneşgul, cu grabă terestră de broaşte ţestoase, aduceau spre tren calabalâcul.

Fata cu glas vesel şosea cu biletele, ţinând un coşuleţ într-o mână. Dar chiar lingă scara vagonului se împiedică şi căzu, răsturnând coşul cu cireşe negre drept în faţa trenului. Bombate şi elastice, hui toanele se risipiră ca o turmă de mânji sălbateci într-o depărtare văzută de sus.

— Vai de mine!

Se şi ridicase. Pălăria îi căzuse pe spate, rămânând atârnată de elasticul alunecat în jurul gâtului. Negru, des şi creţ, părul îi împrejmuia compact”tâmplele şi ceafa, umflându-se tumultuos, c-un fel de mişunare sălbatecă şi ageră, ca hoardele barbare, călări venite şi cu suliţi, în jurul

unei însorite cetăţi cu portocali în floare. Căci fruntea, obrajii şi gâtul erau în ceasul cel mai luminos fraged al tinereţii.

Mâna celeilalte îi cuprinse afectuos umărul, împingând-o uşor spre scară.

— Hai, Luli, hai, pleacă trenul.

Silabele numelui sunară în lumină — Lu-li — ciocnindu-se uşoare ca o chemare de pasăre nevăzută, sus, printre frunzişuri de crâng.

Luli făcu o mişcare de cumpănă nehotărâtă între tren şi cireşe, dar învinsă de gorniţa plecării, se sui, cu două lacrimi alungite pe obraji.

Atât. Trei minute,

Dar între miliardele de minute ale vieţii, sure ca pânza păianjenilor morţi, acestea se iviseră cu graţia şi prospeţimea unor acuarele de Tonitza.

Trenul porni.

Un căluţ întoarse capul după tren, trimeţindu-i zvon blând de clopoţei rămaşi în soare de iunie, cu numele fetelor de altădată.

Fumătorul posomorât de la fereastra compartimentului de clasa întâi aprinse o nouă ţigară de la focul celei pe sfârşite, dar nu pentru timpul Încet şi lung, ci pentru bătaia de inimă înviorată pe care-o ai atunci când într-o carte anostă descoperi un citat încântător.

*

C-un deget, Luli îşi scoase elasticul care-o strângea de gât, răsturnându-şi pălăria pe genunchi. De obicei, după ce se descopăr, femeile îşi potrivesc părul cu mînile, instinctiv. Luli însă, n-avea nevoie. Părul ei se pieptăna singur, parcă sculptat într-o izbucnire de vânt, afirmând conturul vitalităţii lui vibrante. Şi avea gâtul acela avântat, galeş şi mlădiu, înduioşător de pur, al adolescenţilor decapitaţi în vechimea timpurilor, care-au devenit apoi mucenici tineri în moarte pe icoanele bisericilor. Şi ca şi aceştia, rămaşi la

fereastra creştină a veşniciei lor —, cu tot copilărescul colorit al obrajilor umeziţi de lacrimile picurate după cireşe, Luli avea o gravitate meditativă, ea şi cum ar fi ascultat zvonuri şi coruri într-o depărtare a sufletului ţi a vremii.

Parcă o uitase pe Gabriela, deşi numai ele erau în compartimentul de clasa doua, faţă în faţă, lingă fereastră, hurducate de roţile aceluiaşi tren care o ducea pe Luli spre bacalaureat. Gabriela acoperise geamul din dreptul ei cu perdeluţa cafenie, rămânând în umbră. Lumina de afară avea splendoarea toridă a verii pe stânci calcaroase; arşiţă de iunie secetos. Dar nu se înduplecase să tragă storul şi în dreptul lui Luli. Nu numai c-o înfrumuseţa învăluirea soarelui, dar parcă o şi hrănea ca pe fructele tropicale.

Alături de Luli, Gabriela nu mai simţea nevoia cărţilor, măcar ţinute pe braţe, dacă nu şi cetite. Ca o fereastră deschisă pe-o mare lumină de lună cu abur de lilieci înfloriţi, preajma lui Luli îi dădea o uşoară exaltare visătoare. Dacă ar fi fost bărbat, Gabriela ar fi simţit delaolaltă teama şi ispita unei pasionate îndrăgostiri. Era însă o nuanţă care înlătura echivocul. Un lied de Schumann te tulbură cu prezenţa drăgostii la optsprezece ani, fără să-ţi dea nevoia de-a-l strânge în braţe, de-a-l avea numai pentru tine, de-a-i spune „tu” ochi în ochi, respirându-l posesiv. Aşa se simţea alături de Luli: cuprinsă de o proaspătă încântare contemplativă care-o seducea, fără să-i dea imboldul de-a seduce. Căci raporturile ei verbale cu Luli aveau acelaşi firesc, acelaşi calm şi aceeaşi intimitate ca şi până atunci, pe care, din alt punct de vedere, nici nouă ei situaţie de profesoară a lui Luli, nu le alterase. Schimbarea din ea faţă de Luli coincidă cu surpriza apariţiei, după o despărţire de patru ani, a unei fetiţe numită „Luli-boy” odinioară, revăzută atunci, pe peronul gării Galaţi, cu mirare, alta deşi aceeaşir nouă ca şi numele Luli rămas singur pe buzele Gabrielei, deprinsă ani de-a rândul să-i spuie Luli-boy, adică băieţelul Luli.

Când se cunoscuseră, Luli avea cinci ani, Gabriela, nouă. Un plod şi o fetiţă. Tatăl lui Luli, până atunci judecător de instrucţie la Bârlad, fusese avansat judecător de instrucţie cu grad de preşedinte la Galaţi, unde tatăl Gabrielei era avocat, tot de la Bârlad venit înainte de căsătorie.

— Gabriela, vei avea o nouă prietenă. Vezi să fii drăguţă cu ea.

E greu să fii „drăguţă” cu prietinele impuse de capriciul tatei, mai ales când eşti fetiţă singură la părinţi, abea cuprinsă de pasiunea lecturilor. Dar Lucica Novleanu era într-adevăr dezagreabilă. I se spunea şi „Cică” fiindcă numele Lucica, dat de părinţi, nu încăpuse încă întreg prin guriţa ei până la trei ani, iar de atunci, mândra se vede că toate poveştile apăreau cu numele ei „Ci-că” drept steag şi goarnă, începea şi ea mai toate frazele, cu un „ci-că” spus c-un fel de trufie zburdalnică de mânzoc care nechează cu capul în sus, scuturându-şi coamă.

— Ci-că tu cine eşti?

— Gabriela Nei.

— Spune şi mată frumos cum te cheamă, o îndemnase tatăl ei, de la spate.

Dar Lucica scuturase capul negativ. Cum era cu putinţă ca o fetiţă ştiutoare de poveşti să nu cunoască numele ei cel care mergea în fruntea alaiului zânelor, zmeilor şi feţilor-frumoşi?...

— O cheamă Lucica, dar noi îi spunem Cică. Ştiţi, e cam sălbatecă, o scuzase zâmbind magistratul.

La acea epocă, Lucica Novleanu era numai ochi şi păr. Un păr şi nişte ochi de Herodiadă. Gene zburlite, păr creţ, slabă ca un greier de iarnă, o paloare caldă, şi un arzător clocot în ochii prea mari pentru trupul ei. Cotrobăia cu ochii, ca o ţigancă cu mînile, tot ce vedea în jurul ei. Asta durase cât timp stătuse captivă pe scaunul din salon. Apoi venise fatalul: „Hai, Gabriela, arată fetiţei jucăriile tale”.

Gabriela o luase de mâna să o distreze. Dar mânuţă cu degete lungi îi scăpase din mini ca o şopârlă.

— Ci-că fii tu calul meu.

Imperativ.

Gabriela fusese; era binecrescută.

— Ci-că tu ai păpuşi?

Le avea intacte în somnul lor de domniţe vrăjite. Lucica le mobilizase imediat, ducându-le la război în pas de defilare, cu trâmbiţe în glas şi armate duşmane în mini.

— Ci-că, tu ai doctor?

N-avea.

Avea în schimb lacrimi de văduvă, fiindcă păpuşile făcuseră atâtea vitejii, spunea Lucica, încât erau numai bune de înmormântat.

Peste puţin timp, Gabriela aflase cu o adevărată groază că părinţii micului ciclon cumpăraseră casa de alături. Şi câteva zile după mutare, Lucica apăruse singură la ei în ogradă — se strecurase se vede fără de ştirea părinţilor —, intrase pe la bucătărie şi o descoperise pe Gabriela tot în odaia măcelului, unde îi pusese în braţe o păpuşă gătită ca miresele, spunându-i cu un ton de protectoare dojană:

— Ci-că să nu mai plângi la război.

Şi fugise cum venise.

Păpuşa fusese curcubeul de după furtună.

Lucica Novleanu era. mai puţin ciclon decât părea Ia primul contact Putea să asculte poveşti ceasuri de-a rândul, mult mai concentrată decât copiii cuminţi. Le ascultă însă, fără lene, fără somnolenţă, fără „cap în poală”, cu dinţii încleştaţi, cu bărbia proiectată în afară, rezemându-şi capul slab şi palid în minuta uscată cu degete prelungi. Atitudinea ei avea ceva primitiv oriental. Iţi venea s-o îmbraci cu şalvari, punându-i mărgele albastre la gîî, brăţări în jurul gleznelor, şi pe cap, basma de culoarea macului.

Gabriela nu se mai putea gândi la poveşti, fără să nu-i apară întipărită în minte, Lucica, ascultându-le. La început, poveştile erau un fel de bir: hrană balaurului ca să fie blând.

Lucica nu-i mulţumea. În schimb, însă, apărea din senin, aducându-i cele mai ciudate daruri: burateci, greieri, fluturi, clei de cireş, pui de şopârlă, broaşte ţestoase, licurici, — cu o demnitate de şef de trib african împrietenit cu o faţă albă. După un an însă, Lucica nu mai era acceptată ca o fatalitate, ci dorită. Absenţa ei lăsa un gol în Gabriela, pe care nici o distracţie nu-l putea acoperi. Avea, fireşte, prietene de vârsta ei, cu care se putea juca în felul fetelor, şi vorbi. Nici una însă nu se api'opiase de ea ca Lucica, în clipele când o asculta, privind-o cu ochi de ţigancă ghicitoare în ghioc. Subt formă de ciclon nu-i mai apăruse de la războiul păpuşelor. La „Gabica” era cuminte. Când era însă la ea acasă, Gabriela o „auzea”: drac împieliţat Era în ograda ei ca o ploaie de vară, până şi pe acoperiş, pîntînd, râzând, tiialogînd cu ea, cu pietrele, cu copacii, cu cinii şi pisicile, organizând mereu războaie din care nu ieşea mai cruţată decât păpuşele Gabrielei, căci genunchii, coatele şi fruntea ei, de la cucui până la zgancă, purtau toate semnele eroice.

Apoi venise faza „Luly-boy”.

La şaisprezece ani, Gabriela era domnişoară cu admiratori, pe câtă vreme, vecina ei era o Scufiţă Roşie din cursul inferior cu nota şase la conduită. Avea obraji sănătoşi de ulcică ţărănească plină de căpşune, aceiaşi ochi splendizi de şatră, şi un năsuc tot atât de impertinent ca şi răspunsurile ei. Dar abea crescuse.

Vecine, veneau la şcoală împreună, şi împreună se întorceau acasă. De când începuse să înveţe englezeşte, Gabriela îi spunea „Luli-boy”. Îi bătea dimineaţa La fereastră, şi Luli-boy apărea cu bereta pe-o ureche, mâncând totdeauna pe stradă o felie de pîne unsă cu unt. Era foarte apreciată în clasa a şasea, de când cu răspunsul dat profesoarei de matematecă, domnişoara Ţitron: galbenă ca lămâia — ficat — şi c-o uşoară dicţiune grecească. Gabriela avea teză. Luli-boy venise într-un suflet să-i aducă sticluţa cu cerneală uitată la ea. Domnişoara Ţitron o

surprinsese înconjurată de fetele care-i admirau părul, genele şi vivacitatea de veveriţă îmblânzită.

— Ce cauţi aci, fetiţo?

— Am venit la prietena mea.

— Care prietenă? Ce prietenă? Cine îndrăzneşte?

Dar Luli nu-şi pierduse cumpătul. Scuturându-şi părul, cu mişcarea-aceea de mânz care nechează — păstrată din întâia copilărie —, răspunsese pompos, cum ar spune un rege, „poporul meu”:

— Clasa a şasea.

Zâmbise şi profesoara.

De atunci, şi în cancelarie, Novleanu Lucia era numită prietena clasei a şasea. Evident, măgulirea era de partea lui Luli-boy: oricum, fetiţă din cursul inferior. Dar cu toată diferenţa de vârstă, de rang şcolar, şi cu tot prestigiul pe care-l avea Gabriela faţă de ea, Luli-boy nu era ordonanţa Gabrielei, ci mai degrabă pajul ei răsfăţat. Tovărăşia lor surprindea mai ales pe prietenele Gabrielei, care se bucura de o mare reputaţie şcolară.

— Ce poţi tu vorbi cu dracul acesta!

A vorbi, în sensul orgolios adolescent: adică schimb de gânduri, filosofare în doi, confidenţe, proiecte împărtăşite, complicitate mândră de generaţie nouă.

Mirarea prietenelor Gabrielei nu izvora numai din contrastul vrâstelor — ireductibil pentru fete abea tinere —, dar şi din natura lui Luli-boy, atât de opusă Gabrielei. Căci Luli-boy era un fel de Aghiuţă care stimula în recreaţii duhul băieţesc al cursului inferior, organizând tot războaie, oarecum sportive: cu mingea, săniuţa şi chiar sabia de lemn, — de pe urma cărora, participantele stângace sau temerare se alegeau cu semne ca şi păpuşile Gabrielei.

— Parcă-i fată de militar, nu de magistrat, se spunea la liceu.

Pe câtă vreme Gabriela, cu toate că învăţa tenis, patinaj, înot şi călărie, şi dansa pe deasupra, era socotită şi şcolar şi extraşcolar ca o „intelectuală”.

Şi totuşi, Luli era încorporată în intimitatea Gabrielei, fiind, ca şi mai înainte, „auditoriul” ei. Îi istorisea toate lecturile, comentându-le, parcă neluând în seamă diferenţa de vrâsta. Şi ochi lui Luli-boy se deschideau gravi şi arzători, ca şi odinioară când era o mică ţigăncuşă albă care asculta poveşti. Parcă erau două fiinţe în ea: una care trăia exterior, pasionat şi copilăros, vorbareţă, agresivă, numai clocot şi neastâmpăr; şi alta care asculta transmisiunile Gabrielei cu o prematură concentrare în ochi.

Tot aşa intră, fără s-o ştie şi s-o audă nimeni — cinii n-o lătrau: avea darul de-a se împrieteni de îndată cu toate dobitoacele — şi se instală în odaia Gabrielei jos pe covor, cu spatele rezemat de părete. Gabriela o simţea cu coada ochiului. Dacă lucra, continua până ce isprăvea, fără grabă, trimeţîndu-i în treacăt un zâmbet prietenos. Nu numai că n-o deranja, dar prezenţa ei înviora intimitatea, ca ochii unei stele deschişi în fiecare seară la fereastră, într-acelaşi loc al cerului. Era de acolo, deşi venea de afară. Dacă ardea focul în sobă, mai aducea un lemn de la bucătărie şi se uita apoi la foc. Alteori se uita la Gabriela cum lucrează, ca şi la foc. Alteori, cu capul răsturnat pe spate, se uita în sus, ca un ciobănaş pe un vârf de munte.

— La ce te gândeşti tu, Luli-boy? o întrebase odată Gabriela, cu condeiul în mină, intrigată de perfectă ei pasivitate.

— Aşa... departe...

Şi mâna ei îngustă cu degete fine făcuse un gest graţios, uşor, ca şi cum şi^ar fi muiat degetele în coardele unei harfe: mâna cu care făcea numai drăcii, pe-afară.

Locul acela de lingă zid era al ei, ca şi cum ar fi germinat acolo.

Mai avea şi alte drepturi în casa Gabrielei. La bucătărie, primăvara, ea învârtea puii în frigare, deasupra jarului, ronţăind un morcov crud. La bucătărie i se spunea Luluţa, şi era foarte bine primită. Se interesa de pisici, de cini, de

puii lor, şi de tot ce se întâmpla cu fructele şi legumele în apă şi foc.

— Ei, Luluţa nu-i ca duduia noastră, spunea bucătăreasa. Are să fie o gospodină... Îşi vâra năsucul în toate oalele cercetând şi adulmecând, aducând Gabrielei miros de bucătărie şi informaţii despre „ce-aveţi la masă”. Avusese un singur conflict la bucătărie. Dăruise odată Gabrielei un pui de cioară, prins de ea. Peste câtva timp, darul căpătase glas de bariton şi năravuri păsăreşti. Gabriela îl expulzase la bucătărie. Ion, aşa îl botezase Luli, era un cioroi privilegiat: se îngrăşase din cale-afară, făcând burtă de crap — cum spunea Luli — fiindcă bucătăreasa era convinsă că ea l-a îmblânzit şi că nu pleacă de dragul ei, cu toate că-i cam tăia aripele. Într-o zi, Ion dispăruse. Că l-au mâncat pisicile, c-a zburat... Dar bucătăreasa se uita de-atunci cam chiorâş la Luluţa.

— Tu? o întrebase Gabriela confidenţial.

— El, răspunse Luli, bătând din palme în chip de zbor.

Cărţile Gabrielei ea le tăia cu un cuţit de masă, care

părea paloş în mânuţa ei. Aşa că era la curent cu toate lecturile Gabrielei, întâi prin titluri şi fraze culese la în tâmplare, apoi prin istorisirile devenite o tradiţie. Cu lecturile personale şi directe ajunsese la muşchetarii lui Dumas. Prin Gabriela însă, trecuse de Loti, Farrère şi Turgheniev, ajungând până la Dostoievski. Făptura ei minusculă, cu numele eroilor lui Dostoievski în gură, dădea impresia furnicelor care duc fire de pai uriaşe, cu o mare seriozitate.

La începutul primăverii, Luli-boy dispărea inexplicabil.

— De ce n-ai venit aseară? o întreba Gabriela dimineaţa când se duceau la şcoală.

— Am avut treabă, răspundea mica şcolăriţă, evitând s-o privească pe cea din cursul superior.

Până când, într-o seară a unui început de primăvară, intrigată de anuala repetare a acestor dispariţii şi simţind lipsa ei în odaie, Gabriela plecase în investigare. O căutase

acasă. Dar acasă toţi o credeau la Gabriela. Nu era nicăieri. În sfârşit, printr-un pur hazard, ridicând ochii spre cerul înserării, Gabriela o descoperise pe acoperiş.

— Ce faci acolo, Luli-boy?

— Sst! îi răspunse Luli-boy cu un deget pe gură, apărând din cerul hornurilor. Şi scoborîndu-se de acolo îi încredinţase la ureche secretul: aştepta cocorii. Exact reeditarea prieteniei cu clasa a şasea.

Cum pui pe marginea ferestrei fărâmituri pentru vrăbiile familiare, Gabriela îi pregătea uneori câte o surpriză: bomboane, fructe, alune, turtă dulce, ascunse alături de locul ei, subt faldul unei perdele. Pe aceea, mina lui Luli, după ce se aşeza, făcea câte o mică inspecţie laterală. Gabriela o auzea ronţăind. De mulţumit, nu mulţumea. Dar odată o rugase pe Gabriela să se plimbe numai cu ea. Ieşiseră împreună. Luli o condusese la da- barcader.

— Gabico, hai să facem o plimbare cu barca, o invitase ea, arătând o barcă multicoloră, cu motor şi steguleţ.

— Luli-boy, n-am bani la mine.

— Dar am eu, zise Luli deschizând mâna cu tezauruL

Când venise, ceasul despărţirii, Luli-boy era încă în cursul inferior. Gabriela absolvise liceul.

Tatăl ei obţinuse un loc de avocat în contenciosul Băncii Naţionale de la Bucureşti, aşa că plecarea ei la universitate însemna şi părăsirea Galaţilor, a camaradelor dc şcoală, a casei copilăriei şi a lui Luli-boy. Mai cu seamă.

Accentul acestei melancolii de hotar cădea pe Luli-boy. În ea se incarna intimitatea anilor de copilărie şi de şcoală. Ea era puiul rămas în cuibul gol, în clipa călătoriei spre viaţă. Şi totuşi, niciodată Luli-boy nu fusese mai veselă dedt în ceasurile împachetării. Zburda prin odăi, parcă încântată de sonoritatea de biserică a casei care se golea. Ea fusese zâmbetul mutării, zâmbetul copilăriei de care te desparţi. Mică în sine, părea şi mai mică alături de dulapurile scoase pe uşă şi alături de camioanele cu cai normanzi.

La gară, lume multă venită să-şi ia rămas bun. Luli, nicăieri. Gabriela o căutase pe subt canapele, printre paltoane, convinsă că iar le face vrea farsă. Dar nu-i dăduse de urmă, cu toate-că minutarele deveneau solemne că genele unei agonii. Şi abea în clipa clopoţelului care mai amintea parcă o ultimă oară sunetul recreaţiilor şcolare, Gabriela, uitându-se din întâmplare pe fereastra care dădea pe cealaltă parte a trenului, o descoperise pe Luli-boy plângând cu ochii ţintă la fereastră, mică şi singură în faţa trenului ca greierul baladei lui Topîrceanu: „Cri-cri-cri, toamnă gri, tare-s mic şi amărât”. Nici n-avusese timp să o sărute. Trenul se urnea, în timp ce Gabriela lupta” să deschidă fereastra. Dar Luli-boy. sub ochii ei înspăimântaţi, după ce trenul pornise, se luase după tren c-un trap iute, şi zvârlise pe fereastră un mare pachet plat: ediţia de lux a poeziilor lui Eminescu. Ş-apoi, fiindcă mai toţi călătorii priveau scena, ţipând la ea: „Ia seama, fetiţo, are să te calce trenul!” — îşi scuturase iar capul şi, cu ochii zburliţi de fulgere, scosese o limbă drăcească, lăsând trenul să defileze prin faţa ei.

Cu tot plânsul, Luli fusese tot zâmbet în ultima clipă a despărţirii.

De-atunci, căile lor se despărţiseră, parcă pentru totdeauna. Luli-boy rămăsese la Galaţi, printre vechile amintiri, devenind „fetiţa cu care mă jucam în copilărie”. Aşa se păstrase în mintea Gabrielei: miniaturală, graţioasă şi zburdalnică, iluminând uneori asupra somnului,. În clipa unei întâmplătoare amintiri, faţa Gabrielei, cu un zâmbet care exprimat în vorbe ar fi însemnat:

„Ce drăguţ copil”. Se gândea la ea tot mai rar, fiindcă trăia intens anii universităţii: altă muncă, alte distracţii, alţi camarazi, alt oraş. Câtă vreme trăiseră alături, şi-o încorporase ca pe-o amuletă, făcând-o să participe astfel la viaţa vrâstei ei. Acum însă, de când se despărţiseră, vrâsta devenise ocean între ele, păstrând-o pe Luli la un orizont, invizibil de mică, abea punct.

După ce-şi luase licenţa, îndemnată pe de o parte de situaţia modestă a părinţilor ei încurcaţi băneşte în vremuri din ce în ce mai grele — boli, ipoteci intrate în conversiune —, iar pe de altă parte cuprinsă de dorinţa vieţii neatârnate, caracteristică mai ales generaţiilor de după război, sătulă de tutelă şi sedentarism, căutase o posibilitate de câştig oricât de modest, hotărâtă să-şi treacă doctoratul în litere fără de ajutorul părinţilor. Ocazia se ivise. Fosta ei profesoară de franceză de la Galaţi îi oferea suplinirea catedrei în timpul congediului nelimitat obţinut prin politică. La început, Gabriela şovăise. Despărţirea de Bucureşti nu era atât de uşoară. Dar zâmbetul glumeţ al unei telegrame o hotărâse brusc, cum te-ar determina o grădină întrezărită să apuci pe un drum, în loc să apuci pe altul.

Iată textul telegramei:

Vă aşteptăm.
Clasa opta.

Ştiuse de îndată că pluralul o ascunde pe Luli-boy.

Îi răspunse lui Luli:

Sosesc.
Gabriela.

De la Bucureşti până la Galaţi zâmbise de atâtea ori, încât vecinii, curtenitori din clipa când se instalaseră, deveniseră întreprinzători. Natural, n-aveau nici un amestec cu zâmbetul întors peste ani. De-a lungul acestei călătorii şi spre trecut Luli era ca prezenţa sprintenă a stâlpilor de telegraf cu clipiri de rândunele, la ferestrele goanei. Şi se mai întâmplă ceva în sufletul Gabrielei: involuntara mândrie a celui care vine de departe, călător cu enigma pe umăr ca un şoim de vânătoare, spre cei care-au rămas pe loc înconjuraţi de cunoscut. Plecase abea ridicată

pe de băncile şcolii, ducând încă timiditatea şi stângăcia provincială. Se întorcea de la Bucureşti licenţiată, profesoara fostelor ei camarade de liceu, ca după o victorie când eşti tânăr. După anii de Bucureşti, Galaţul îi apărea mic şi intim, clădit parcă pe un covor al unei odăi familiare, să-l cuprinzi într-o mină, cu Luli-boy în el, ca un cărăbuş zburlit de zbor,

În clipa când luminile Galaţului se iviseră cu ochi fosforescenţi de buhne şi pisici, o revăzuse pe Luli cu limba scoasă şi bereta strâmba, în faţa trenului.

Asta se întâmpla cu ani în urmă, căci în clipa opririi trenului, după ce se uitase pe fereastra compartimentului fără să zărească pe peron ceea ce căuta, când văzuse la uşă capul tânăr şi solemn în paloarea lui de argint, ca un răsărit de lună pe mare — exclamase:

— Luli... rămânând cu ochii mari deschişi spre ea, ca şi cum ar fi întrebat-o intimidată: „Domnişoară, unde-i Luli-boy?”

Înaltă cât şi Gabriela, de la Luli-boy nu mai păstrase decât ochii, părul şi mînile înguste cu degete prelungi. Îţi venea s-o respiri, nu s-o priveşti. Şi în acea clipă chiar, cu toate că Luli îi întinsese braţele, spunându-i: „Ce bine-mi pare că te revăd, Gabico”, — şoimul enigmatic nu mai era pe umărul Gabrielei, ci pe-al lui Luli. Parcă ea venea de departe, dintr-o misterioasă călătorie, deşi Gabriela sosea pe vechile locuri, regăsind-o tot acolo, alta însă.

De-atunci începuse faza Luli.

Şi de-atunci, Gabriela o observase necontenit, mirarea şi încântarea primei revederi prelungindu-se şi înnoindu-se. Era profesoară ei şi pe deasupra locuiau împreună, căci părinţii lui Luli nici nu concepeau ca prietena ei din copilărie să locuiască în altă parte. De fapt, noua atmosferă de familie, cu deprinderi la care trebuie să te adaptezi, cedând din capriciile libertăţii tale, n-o atrăgea deloc pe Gabriela; tocmai de aşa ceva dorea să scape Dar o atrăgea

Luli. Din cauza, ei numai cedase stăruinţelor, silind însă pe părinţii lui Luli să accepte compromisul unei aşa-zise chirii.

Aşadar se vedeau mereu, trăind alături, şi totuşi Luli mereu o intrigă şi o emoţiona, ca şi cum ar fi zărit-o numai* fără să-i ştie glasul şi mintea, fără să-i cunoască intimitatea şi trecutul. Impresia aceasta însă o păstra în ea ca pe un secret, nu fiindcă ar fi avut un caracter indivulgabil dar pentru că n-avea cui să-l împărtăşească Nici notele din catalog, nici comentariile din cancelarie, nici reputaţia printre cunoscuţi nu confereau lui Luli o personalitate excepţională. La şcoală era printre fruntaşe, fără să fie faima unei , promoţii, cum fusese Gabriela.

— Prietena clasei a şasea s-a muiat de când a crescut, îi spusese domnişoara Ţitron. Am mai îmblânzit-o noi, revenise ea, transformând într-un merit personal ceea ce spontan atribuise vrâstei.

Într-adevăr, la şcoală Luli era o elevă cuminte şi normai bună. Nu se singulariza prin nimic. Printre colegele el mai erau încă multe fete frumoase — spuneau profesoarele, — aşa că şi din acest punct de vedere, Luli era integrată într-o pluralitate. Cei de-acasă o adorau, dar pentru ei nu era decât o Luli-boy devenită „domnişoară”, gata-gata să intre în balul vieţii. Lipsa de mirare şi de încântare exclamativă a celorlalţi faţă de Luli dădea Gabrielei certitudinea că ei n-o văd, nu că ea se înşeală. Şi totuşi, nici ea nu putea defini profund cauza care, în sufletul ei, o singulariza pe Luli încântător între celelalte fete, fie cunoscute, fie străine. Plăcerea de-a trăi alături de Luli, de-a o însoţi în plimbări, de-a sta de vorbă cu ea, de-a o avea alături, de-a o privi — o domina acaparând-o, făcând-o parcă să renunţe temporar la afirmarea propriei ei feminităţi, deşi era tânără, abea cu patru ani mai mare decât Luli. Dar pentru Gabriela, tinereţea lui Luli era altceva, parcă abea atunci întâia oară întâlnire Luli îi apărea într-o veşnică lumină de lună, care dădea o îndulcire de taină albă trupului şi sufletului ei.

Odinioară, Luli-boy era auditorul Gabrielei şi oarecum spectatorul ei intim. Acum, Gabriela luase rolul de atunci al lui Luli-boy. Raporturile dintre ele erau perfect normale, afectuoase, neatinse de nici o constrângere. Atât numai că Luli parcă evita să vorbească despre ea. Gabriela o invitase indirect, făcându-i câteva confidenţe. Dar Luli alunecase spre generalităţi, tocmai în clipa când tăcerea interogativă a Gabrielei aştepta parcă pasul spovedaniei. Luli observase dezamăgirea Gabrielei, şi-o spusese mai târziu, prietenos, dar c-un fel de jenă, şi în treacăt:

— Ce vrei să-ţi spun eu despre mine Gabico? Tu nu mă vezi...

Având aerul să-i spuie: „Sunt o fată ca toate fetele. Nimic interesant.”

De la o vreme însă, şi fără ca nimic exterior să justifice aşa ceva, Gabriela o crezuse îndrăgostită. Permanenţa tăinuită a unei pasiuni putea să comunice şi Gabrielei o tulburare fără cauză aparentă, dai cu atât mai intensă, ca acele unde de parfum aduse până-n largul mărilor de brizele uşoare ale primăverii, fără ca ţărmul înflorit să apară ochiului.

Cine?...

Nici un bărbat nu dăduse Gabrielei bătaia de inimă adusă de această întrebare care-o privea pe Luli. Răspunsul nu-l putea găsi privind în jurul lor, printre cunoscuţi. Unde era acest „cine?‘‘ a cărui prezenţă în Luli îi dădea o aspiraţie nostalgică? Cine putea fi? Cum era?...

Întrebări care depăşeau cu mult simpla curiozitate, căci rădăcinile lor erau în inima Gabrielei — de unde-şi trăgeau hrana —, nu în mintea ei unde numai apăreau.

Niciodată Gabriela nu simţise o aspiraţie mai profundă spre obscura splendoare a drăgostii, decât de-a-lungul acestei epoci când căuta să întrevadă în Luli, ca într-o altă năframă a Sfintei Veronica, chipul necunoscut al unui bărbat.

Şi această aspiraţie, în loc s-o răsfrângă asupra sufletului adus de la Bucureşti, în loc s-o determine să întindă în sfârşit braţele celui de-acolo, care-i scria în fiecare zi, dimpotrivă, o îndepărta de el, lăsându-l încolo pe un ţărm rămas, cu sufletul palpitând alături de Luli, ca în pânza unei corăbii care-o ducea şi pe ea spre necunoscut.

La început venise cu intenţia să plece în fiecare străbată la Bucureşti. Amânase de câteva ori, sub diferite pretexte, până când renunţase. La scrisorile pe care le primea zilnic, răspundea tot mai rar şi c-un efort tot mai penibil, căci fiecare zi agrava raporturile dintre ea şi cel care se socotea înainte de plecarea ei la Galaţi, aproape logodnicul ei. Îl iubise vreodată? La Bucureşti sperase că-l va iubi, stimîndu-l, fiind camarada lui, deprinsă să-l ştie alături de ea devotat şi ocrotitor, acordându-i ei întâietate cu toate că era pasionat de medicină, cu fanatismul acela al adevăraţilor oameni de ştiinţă. Înainte de-a o întâlni pe Gabriela, Matei Dima era poreclit de camarazii lui „amantul microbilor”. Lucra la laboratorul „Babeş”, fiind deocamdată conferenţiar universitar. Se îndrăgostise de Gabriela <cu ochii închişi, total, încă de pe vremea când ea era în anul întâi. Deocamdată nu-i ceruse decât să-l accepte ca adorator şi camarad. Devenise tovarăşul ei de teatru, concerte, expoziţii de pictură, plimbări, dovedind o prospeţime de entuziasm atribuită în genere numai poeţilor, deloc însă oamenilor de ştiinţă. Gabriela se deprinsese frăţeşte cu el. Când plecase pentru şase luni în Orient, trimis să studieze lepră, Gabriela se simţise mai mult desperecheată decât singură, fără să desluşească de?ajuns de limpede, dacă afectuoasa ei alarmă, în unele zile, era datorită absenţei unui om iubit, sau îngrijorării pentru viaţa unui prieten aflat printre primejdii. Prezenţa lui alături de ea îi dădea numai linişte; nici un fel de nelinişti. Abea se simţea femeie alături de el, cu toate că ochii lui mereu admirativi îi aminteau necontenit că tovarăşul ei e bărbat. Dacă nu l-ar fi stimat, l-ar fi socotit că pe un cine credincios care te fereşte de

primejdii, veghindu-te. În ultimul timp însă, simţise alături de el dojana conştiinţei unei ingratitudini de care-ţi dai seamă. Ca cineva care primeşte mereu daruri, fără să dea nimic în schimb. Şi subt impulsiunea acestui sentiment — de justiţie, nu de dragoste — îi spusese odată din senin aşteaptă, strângându-i mâinile şi privindu-i ochii, dând vorbei „aşteaptă” semnificaţia „aşteaptă-mă”. O cvasi-logodnă.

De când însă trăia alături de Luli, simţea categoric că nu-şi mai poate ţine cuvântul. Ceea ce la Bucureşti îi apăruse ca o răsplată firească din partea ei, acum îi apărea ca un sacrificiu de care nu se simţea capabilă.

Primea zilnic scrisori care nu păreau scrise într-un laborator, ci într-un alt veac. Dar ceea ce până mai ieri îi apăruse proaspăt, juvenil, — acum îi apărea demodat şi fad.

După vreo două luni de despărţire, Matei Dima îi ceruse voie într-o scrisoare să vie la Galaţi s-o vadă.

„Prietenă scumpă — nu îndrăznea să-i spuie altfel — nu vreau să devin fetişist alături de o fotografie. Dă-mi voie să-ţi aud glasul...”

Poate că era cam desuetă delicateţa timorată a gestului; dar Gabriela-i văzuse numai ridicolul. Ca şi cum ai cere voie unei femei s-o săruţi. Îi răspunsese că nu vrea să fie tulburată, fiindcă-şi lucrează teza de doctorat şi are nevoie de perfectă izolare.

Matei Dima acceptase fără murmur. Dar după alte cinci luni, venise la Galaţi, neanunţat. O aşteptase în faţa şcolii, apariţia lui dând Gabrielei o contracţie repulsivă, îl prezentase lui Luli — „Doctorul Dima, un vechi prieten” — şi-ntr-adevăr, prezenţa lui Luli dându-i numai o semnificaţie de vechi prieten, îl acceptase ca atare, cu o cordialitate nesilită, care-l situa însă cu totul în afara Gabrielei; căci în lăuntru îl repudia, cu inima închisă. De-a lungul plimbării şi vizitei, Gabriela n-o lăsase pe Luli de lângă ei nici o clipă. Iar la plecare, când o întâmplătoare dar scurtă izolare îi

pusese faţă în faţă, Matei Dima o întrebase c-un tremur abea stăpânit în glas şi-îi mâini:

— Spune-mi, Gabriela, iubeşti pe altcineva?

— Nu iubesc pe nimeni.

Net.

De-atunci nu-l revăzuse. Scrisorile lui oftau umil, nu ca frunzişurile, ci ca frunzele care se târăsc. Gabriela îi răspundea din când în când — cam de două ori pe lună, — dar atât de impersonal, încât scrisorile ei aveau caracterul unei buletin informativ. Natural* nimic despre Luli: deci, nimic despre ea. În această situaţie, apropierea vacanţei, în loc să însemne bucuria verii după un an de muncă, o îngheţa. Din cauza lui Matei Dima avea oroare de Bucureşti. Iată de ce, după sfârşitul anului şcolar, subt pretextul că vrea s-o pregătească pe Luli pentru bacalaureat, asistând-o şi în timpului examenului, îşi amânase iar plecarea.

— Ştiţi ce? le propusese tatăl lui Luli. Ce-ar fi dacă aţi pleca la vie? Aer curat, linişte...

Acceptaseră încântate. Via era în judeţul Tuto va. Câteva ceasuri de tren, două cu trăsura. Libere: ele două însoţite de umbra lui Luli, dadaia, o ţărancă posomorită care-o crescuse pe Luli cu poveşti, faţă severă şi ochi blânzi.

Aşadar plecaseră cu dadaia. La gară le aştepta moş Ciocîrdel cu trăsura. Luli sărise din tren înainte de-a se opri de-a binelea. Gabriela o găsise cu obrazul lipit pe rând de gâtul căluţilor trăsurii care le aştepta cu lumina vacanţei în ea.

— Săracii ei. moşneguţii mei, cu urechi de iepurachi...

Şi cu toate că dadaia era o autoritate îndărătnică, Luli nu se lăsase până ce nu obţinuse de la ea, din fundul fundului geamantanului legat cu sfoară, zahăr pentru căluţii deprinşi să mănânce din palma ei.

Locurile şi via erau blânde şi modeste ca şi căluţii. Dar Luli se lipea de ele, ca şi de căluţi, hrănindu-le parcă din palma amintirii.

Şi acolo abea, Gabriela descoperise secretul lui Luli, la sfârşitul săptămânii.

Îşi petrecuseră zilele recapitulând scrupulos materiile pentru bacalaureat. Bineînţeles, pe iarbă în livadă,- aşezate pe un pled? Gabriela acoperită cu „pagoda”, pălăria ardelenească, Luli — cu capul gol. Gabriela se cam temea de albine, viespi, şopârle, lilieci, şerpi şi hoţi; Luli, deloc. Cu greu o hotărâse pe Gabriela să doarmă afară, în cerdac.

Învăţau împreună.

— „Vides ut alta stet...” începea Gabriela.

Şi Luli trebuia să continue oda lui Horaţiu: „...stet hive candidum...”

Dar cum să vorbeşti despre zăpadă, chiar când acoperă sfântă un vers de-al lui Horaţiu, alături de un păr busuioc, al cărui parfum, încins de soare, curge ca o miere darnică...

Şi Gabriela, c-o tresărire veselă, o vedea De Luli sărind ca o lăcustă, ridicînduse, agăţându-se, căţărându-se, înălţându-se — şi de sus, dintre busuioacele cu obraji de ţărăncuţă, scuturând asupra ei dulce potop de iunie, ş-apoi spunând în întregime oda lui Horaţiu, cu atâta tinereţă printre frunze de fruct şi subt cer de soare, încât textul clasic respira, cu firele de argint ale lui Horaţiu, aprinse în zâmbet alb...

Aşa că îndeobşte, Luli îi răspundea de la etajul vegetal unde apare obrazul fructelor mici şi unde-s glasurile cu aripi.

Dar uneori nici acolo nu era. Dispărea. Un ceas, două. Apoi se întorcea cu paşi înceţi.

— De unde vii, Luli?

— M-am plimbat

Dar Gabriela observase o particularitate. Luli nu scria decât obligată: la şcoală. Încolo, deloc. În schimb, când~ dispărea ea, dispărea şi creionul Gabrielei: un creion cu mină. Într-o zi, Gabriela o pândise şi o urmărise. Ajunseseră aşa una după alta, tocmai departe. Iarbă, flori mărunte, cer, greieri, soare.

Nici un om. Câte-un cocostârc ţinea pe câmp locul oamenilor. O singurătate fericită ca râsul unui obraz de copil adormit. Soare blond în depărtare, cer albastru.

Un loc unde nu te puteai întâlni decât cu tine în dumineca celei mai curate singurătăţi.

Inima Gabrielei bătea greu în aurul toropit al verii. Acum era sigură: Luli scria trişori de dragoste. O vedea mai departe, culcată cu faţa în jos, cu coatele turtite În lături, scriind singură între iarbă şi cer.

Apoi se ridicase brusc, rupsese, aruncase şi plecase. Gabriela se culcase la pământ ca pieile-roşii când urmăresc. Luli ar fi putut s-o vadă. Dar n-o văzuse fiindcă n-avea ochi de cercetare decât pentru sufletul ei. Se înapoia iute, concentrată c-un fel de mânie.

Singură, Gabriela se îndreptase spre focul lui Luli. Găsise foaia ruptă. Şi urma trupului ei culcat în iarbă. Acolo s-aşezase, la fel, plutind cu faţa la pământ. Ierburile erau numai cântec: coruri de argint subţire că tremurul stelelor şi-al apelor.

Libelule dansau cu aripi străvezii ca nişte mici iele ale amiezii.

Scrisul lui Luli apărea în orbirea dănţuitoare a verii, subt ochii Gabrielei. Două rânduri. Scrise pe iarbă, nervos, cuvintele străpungeau foaia, cu corniţe parcă, într-un fel de zvâcnire dezordonată, nevoind să accepte captivitatea pe foaia îngustă şi plată.

„Pe harfa răsturnată a ierburilor tale, Vară, trupul şi sufletul meu sunt începutul urnii mare cântec şi tremurul mâinii care-l caută.”

Atât.

— Luli! Luli!...

Asta era dar Luli.

La întors Gabriela parcă aducea pe buze întiile versuri ale lumii culese din rouă.

— Gabico, de unde vii?

— M-am plimbat...

Dar nu se putuse împiedica să nu-i dezmierde fruntea uşor, zâmbindu-i ca unei zări străvezii în misterul sosirilor de primăvară.

— La ce te gândeşti, Luli-boy?

— ...Aşa... departe...

O revedea aşezată ca o ţigăncuşă albă pe covor, lingă zid, parcă dezmierdând coarde cu degetele subţiri.

— Ce faci acolo, Luli-boy?

— Sst. Aştept cocorii.

Luli-boy îi aştepta pe acoperişul casei.

Acum îi aştepta în ea, înălţată spre cerul ei lăuntric, nouă în vechimea lumii, cu trupul ei de dansatoare arabă şi obrazul ei alb de argintul sufletului, în care ochii apăreau negri ca de subt un voal oriental.

Ciudată reacţie: o înduioşase şi o îmbunase atât de tare secretul lui Luli, încât simţise nevoia să facă o faptă bună, generoasă. Şi cum ai jertfi o mieluţă pe un altar, scrisese lui Matei Dima chiar în acea zi, o scrisoare afectuoasă. Toate cuvintele acelei scrisori erau foarte tinere şi alergau sprinten în soarele verii:

„Mina mea încălzită şi pârlita de soarele de aici, îţi strânge mâna, credincios prieten”.

Apoi venise ultima noapte. Se deprinsese şi Gabriela să doarmă în cerdac, dar cu pază. Cum? Ele două dormeau pe două saltele alăturate, aşezate într-un capăt al cerdacului. În celălalt capăt dormea dadaia. Pe treptele cerdacului dormea Gavrilă I-iu: un cine ciobănesc cu piept de zimbru. În ogradă, culcat pe cojoc, tuşea moş Ciorîrdel, când nu horăia, alături de o puşcă străveche, parcă de pe vremea turcilor, care totuşi îşi păstrase prestigiul ei de puşcă. Şi mai erau încă. Subt streşina cerdacului, dormitor pe aripi lângă dormitor, cuiburi de rândunele. Pe cerdac, Gavrilă al II-lea, un motan rural, fălcos ca o gutuie, negru pe trup şi cu picioarele albe ca un gospodar noaptea, în nădragi. Şi în

sfârşit, ca nişte lebede bâlbâite, un cârd de gâşte care clămpăneau şi prin somn.

Aşa că într-o astfel de cetate întărită, frica nu putea să intre.

Dar în ultima noapte intrase luna plină.

Dinţii noaptea fusese neagră ca o mulţime de rândunele, pană lingă pană, adormindu-l pe străjerul cu flintă.

Apoi, parcă zburaseră deodată miliardele de rândunele, descoperind trupul unei imensităţi de marmură antică.

Asta se întâmpla târziu, mult după „noapte-bună”.

Apoi totul devenise străveziu, fără pondere şi fără contur, clădit parcă din abur, pe ape imense Cu adâncul mort, — şi pe cer, rotund ca de uliu, apăruse ochiul de argint fără de gene, care priveşte sufletele mai afund decât somnul.

Luna.

E foarte greu, când dormi afară, să ştii dacă te-ai trezit sau dacă n-ai dormit deloc; mai ales când deschizi ochii în ziua polară a miezului de noapte.. E un somn ager şi sprinten, de-a lungul căruia ceasul e clipă, şi noaptea de vară nu mai lungă, deşi cu stele, decât genele pleoapelor lăsate. Când şi le ridicase, Gabriela văzuse luna ca o mare „bună dimineaţa” înflorită înspre ea, printre frunzele care umbreau faţada cerdacului. Ridicase capul de pe pernă. Alături, nimeni. Patul era gol ca o lespede după o evaporare.

N-o alarmase deloc absenţa lui Luli, dar direct, imediat, fără nici o tranziţie, ca parfumul unei înfloriri de miez de noapte, vorbele găsite în soare reveniseră, destrămându-se în trilurile greierilor.

„...Începutul unui mare cântec” şedea pe marginea cerdacului, ca pe o fântână deschisă, cu profilul în lumina lunii. Mlădiul ei gât alb plutea ca tulpinele ieşite din ape, ducând spre cer obrajii care aveau gestul de potir oferit lunii al lotuşilor şi al nuferilor, împrejmuiţi de apa întunecată a părului.

N-ar fi vroit s-o tulbure, dar era ceasul care porunceşte gândurilor să vorbească în tăcerea care le ascultă.

Gabriela venise lingă Luli. La apropierea Gabrielei, Luli nu tresărise, căci era noaptea ochilor deschişi, şi nesomnul oricui n-o putea mira, necum surprinde.

Dar se roşise până-n urechi, cu genele plecate, cum roşesc numai feţele al căror secret de dragoste a fost aflat de alţii, auzind pe buzele Gabrielei vorbele nemernice aruncate de ea pe un câmp singuratic. Apoi ridicase spre Gabriela ochi întrebători.

— Presimţeam ceva, Luli. Te-am urmărit — iartă-mă — şi am găsit manuscrisul rupt. Sunt întâiul tău cetitor.

Luli tăcuse, cu fruntea încordată, buza de jos uşor răsfrânta, rezemându-şi bărbia în pumn. Şedea pe scândură îngustă cu genunchii aduşi la bărbie. Era îmbrăcată într-o pijama de lină subţire. Parcă plutea într-o lotcă pe un ostrov de argint.

Oftase uşor, ridicând din umeri, resemnându-se parcă.

— Luli, de când scrii?

— Gabico dragă, dar nu scriu. O frază, o simplă frază...

Glasul avea un accent de dezolare. Se apăra.

Îşi suflecase mânicile pijamalei. Avea un tact uşor în vârful papucilor. Un amestec de enervare, de şovăire, de nevoie de-a spune şi de pudoare pentru ceea ce apăruse în sufletul ei intim şi tulburător, ca cea dintâi rotunzire a sânilor. Nici un orgoliu însă; mai degrabă o ruşinare.

Elanul Gabrielei se oprise nehotărât. Mînile ei, pornite spre Luli, reveniseră c-un gol, ca şi cum ar fi scăpat vasul pe care i-l aduceau.

Luli îi apucase mînile deodată, bătîndu-i-le afectuos ca pe un boţ de mânz, dar faţa ei nu era veselă.

— Ce-i, Luli? o alintase Gabriela, cu glasul îndulcit ca pe un copil mic pe care-l doare capul. E greu?

— Uite şi tu: asta...

Arătase cu o rotire a braţului gol palatele veneţiene ale nopţii.

— ... şi asta!

Mâna se oprise pe fruntea ei încordată.

— Asta luptă cu asta. Ce vrei să fac?

— Să scrii, Luli, fiindcă ai talent.

— Gabico!

— Da, Luli, sunt sigură.

Alt val de sânge înroşise obrajii lui Luli, aprinzându-i ochii.

— Gabico, hai să ne plimbăm.

— Hai.

În pijamale şi în papuci. Descoperite. Pe iarba livezii alergau paşi albi ai luminii venite printre frunze într-un fel de menuet cadenţat. Uneori cădeau fructe singure, prin somn, visând poate că sunt culese. O vastă intimitate, ca un ocean care-ar deveni bun ca ochii boilor.

— M-am prostit, Gabico. Aş vrea să-ţi spun tot şi văd că n-am ce. Nu-i chiar aşa uşor să vorbeşti despre tine.

Unele crengi erau atât de lungi şi-atât de aplecate spre iarbă, încât parcă s-adăpau din apele lunii revărsate.

— Când ai început, Luli?

Luli se oprise cu ochii pe zări, căutând parcă răspunsul în ochii stelelor.

— Ştiu eu, Gabico? N-am avut linişte niciodată. Parcă luptam să ies din mine, să evadez...

— Luli-boy!

O revăzuseră amândouă că pe altcineva.

— Tu cunoşti senzaţia asta: că-i prea strâmt în tine, că n-ai aer de ajuns? Vrei mai mult, mai mare, mai repede. Scriu trei-patru vorbe, o frază, două, şi rup. Nu mai am nimic.

— Luli, drăguţă, şi rupi tot-tot?

— Tot.

— Cum? N-ai nimic din ce-ai scris? N-ai păstrat nici un rând?

— Gabico, dar tu nu înţelegi că n-am scris nimic?

Gabriela zâmbise, dezmierdându-i obrazul înfierbântat.

— Da, Gabico, consolează-mă.

Gabriela zâmbise mai departe.

Apoi, cu un glas glumeţ îi pusese mînile pe creştet, spunându-i c-o nazalizare tărăgănată:

— Ca Ioan pe Isus, te botez în apele Iordanului: Luli, noul cântec. Nu-nu-nu. Îţi trebuie un nou nume, de scriitor...

Scena era glumeaţă. Dar lumina nopţii era solemnă ca o apă a destinului.

Luli se uita în pământ, ostenită parcă. Mînile Gabrielei pluteau pe creştetul ei. Căuta un nume. Părul lui Luli era negru, negru — şi, deodată, ca o comoară de aur, din adâncul părului desprinsă, numele se ivise cu silabe blonde ca soarele.

— Lorelei…

Luli o privise întrebător, după o absenţă.

— Lorelei: numele tău de scriitor.

— Glumeşti, Gabico, vorbise Luli dând din cap.

Dar c-o pornire copilărească, apucase numele dăruit, cercetându-l.

— Da, e frumos: Lorelei...

Era în noapte ca şi-n apele Rhinului, numele vechei legende.

— Luli, cunoşti balada lui Heine?

Luli zâmbise şcolăreşte, cu ochii micşoraţi.

— Parcă, parcă! Ceva cu o zână care cântă pe o stâncă de pe malul Rhinului, şi care... şi care provoacă accidente mortale, se scuturase ea de atmosfera de până atunci, reacţionând juvenil.

Nu numai nouă Lorelei dar şi Gabriela simţise nevoia unei destinderi, ca după ce-ai ieşit dintr-o biserică. Aşa că printr-un spontan acord, amândouă deveniseră copii ai clipei de noapte cu lună plină, nesomn şi fructe coapte.

Când eşti tânăr şi nu cunoşti încă insomniile, e o mare mândrie să păcăleşti somnul.

Astfel că hotărâseră, fără să mai consulte minutarele» să surprindă dimineaţa. Dar cum somnul, în loc să le aştepte

pe saltelele din ceardac, parcă se luase după ele, dezmierdându-le din spate cu tăceri, îl alungaseră cu fapte diurne: adică o masă improvizată cu pârjoale reci, pîne cam uscată, cafea neagră la termos şi fructe la discreţie. Apoi făcuseră şi un foc în fundul livezii, regretând că nu s-au copt încă păpuşoii, întreţinându-l ca străjerii unei poveşti cu duhuri, care-s gata să fure fructul de aur, copt numai noaptea.

Spre dimineaţă, şi mai treze din cauza cafelei negre şi a mândriei tinereşti de-a fi învins somnul, recapitulaseră vertiginos materiile bacalaureatului. Şi ca întotdeauna, învăţătura cu întrebări şi răspunsuri — mai ales în văzduhul sprinten al zorilor — o alungase pe Luli într-un suprem cireş de iunie, cu hultoane negre. Întrebările porneau de jos, cu greierii, răspunsurile picau de sus, cu cireşele...

...Cu cireşele răsturnate de Luli din coş, la marginea trenului care o ducea spre bacalaureat.

Dar după o noapte albă, chiar când ai în faţă o fată care-i ca un lied de Schumann, botezată Lorelei, în Rhinul unei nopţi de vară, — somnul tot vine.

Mina Gabrielei căzu, cu sufletul alături ca o carte îndelung cetită. Genele s-alungiră negre, de noapte. Obrazul păru mai luminos, în somn. Fineţa lui avea ceva din înflorirea prelungă şi parcă plânsa a salcimilor din străveziul nopţilor cu lună.

Luli se deşteptă, dar fără să fi dormit. O regăsi pe Gabriela în faţă, la umbra storului. Îşi aminti de unde venea —, cling-cling cântaseră „moşnegii ei”, scuturând capul după tren — şi unde se ducea: profesori prinşi ca lipitorile pe mintea candidatului.

Se simţea „ostenită de ea însăşi, şi avea trac, şcolăreşte. Ar fi vrut să râdă cu Gabica: dormea.

O clipă, avu o mişcare de nehotărâre între bancheta pe care se putea întinde şi fereastra deschisă.

Dar vântul învinse somnul.

Fără zgomot, Luli se ridică, muindu-şi obrajii în vântul vitezei, care uneori e şi al destinului.

PARTEA A DOUA

„Trupul şi sufletul meu sunt începutul unui mare cântec...”

CAPUL FUMĂTORULUI DE LA fereastra compartimentului de clasa întâi apărea la fiecare oprire a trenului, cerceta ferestrele vecine, şi se retrăgea: mereu cu ţigara aprinsă.

Mai simplu ar fi fost să iasă pe coridor, să deschidă uşa despărţitoare dintre compartimentul de-a doua şi cel de-a întâia, şi să se oprească o clipă, cât îţi trebuie să aprinzi o ţigară şi să arunci o privire, la uşa compartimentului cu cele două fete. Nu timiditatea îl împiedica s-o facă. Era deprins să intimideze el pe alţii, nu să fie intimidat. Chiar cei care nu ştiau cine-i deveneau deferenţi faţă de el, dacă erau bărbaţi; iar pe femei le intrigă, dând celor mai multe imboldul de-a-i vorbi franţuzeşte, sau într-o altă limbă străină. Era greu să treacă neobservat. Dădea o primă impresie de exotic oriunde se afla: nu numai în străinătate, dar şi în România. Părea în fiecare loc că vine din altă pârte, că e ambasadorul unei ţări depărtate. Când intra la un teatru, înainte de-a întinde biletul, cei de la uşă se înclinau, întrebându-l: „Loja dumneavoastră?” Când pleca la drum, fără să-l mai întrebe, tregherul îi ducea bagajele la clasa întâia. Iar când mergea pe stradă, cei care-l întâlneau aveau impresia că limuzina de lux îl urmăreşte mai de la distanţă.

— Eşti impunător, colega, îi spunea tatăl său, profesorul universitar Aristide Bogdan. .Regret că nu-ţi sunt fiu. M-aş fi tras din frac, nu din opincă.

Nici Aristide Bogdan nu se trăgea din „opincă”. Tatăl său fusese profesor secundar. Dar era un „democrat convins”: „opincile” erau ale demagogiei, nu ale originei.

Catul Bogdan, însă, dădea într-adevăr impresia că strămoşii lui sunt zugrăviţi în alungire bizantină pe zidul bisericilor ctitorite de ei. Aşa era el numai, în neamul lui — după tată —, deşi părea că a moştenit înălţimea fină şi cam dolentă a trupului de la strămoşi a căror mină, înainte de-a se efemina bizantin pe mătăniile huzurului boieresc, mânuise pe timpuri istorice, în jurul voievozilor, spada vitează. Astfel de mini avea: mai mult fine decât puternice, cu toate că erau mari şi aparţineau unui bărbat. Fără inele totuşi, deşi ochiul care întâlnea aceste mâini căuta să-l descopere pe cel cu stemă.

„Tăni are mini de amant”, spusese lui Aristide Bogdan, Agatha, mult prea tinăra lui soţie şi a doua mamă vitregă a lui Catul Bogdan.

Aristide Bogdan, cinica repetase vorba la Club. Picanta apreciere circulase cu zâmbete pe buzele clevetirii ieşene, ajungând până şi la Universitate printre studentele lui Catul, făcîndu-li-l şi mai interesant.

Era şi fără de asta, mai ales pentru femei. Ochii lui veneau parcă din Orient, de subt gluga unui burnuz pudrat de pulberile deşertului, negri şi pasionaţi, cu gene feminin îmbelşugate; gura — mare, severă ca expresie şi ostenită parcă, avea buze de un roşu intens, umed. Dar părul era alb în întregime, dând prin contrast o smolire de icoană veche obrajilor palizi. Pirul alb, pieptănat pe spate,- cam lung şi uşor fluturător, nu dădea o impresie de bătrâneţa, ci de izolare, ca piscurile ninse ivite în zarea unor privelişti de vară, printr-un văzduh ciripitor. Un aer delaolaltă semeţ, tăios şi ostenit. Fruntea înaltă şi osoasă cu arcadele adânc scobite: ochii priveau din fund, dând frunţii un relief tare.

Nasul părea perfect drept, văzut din faţă, cu nări subţiri de o grecească subtilitate, dar în realitate era uşor achilin, ceea ce în clipele de mare concentrare dădea profilului o severitate dantescă, un fel de izolare pe-o stâncă dinspre iad, întregind accentul fix de singurătate al părului de un alb etern.

Era de ajuns ca cineva să-i vadă numai capul, înălţat deasupra umerilor, pentru a şti că-i înalt. Astfel era: cum îl vestea osatura feţii şi a frunţii. Lăţimea umerilor echilibra înălţimea trupului, fără să-i dea agresivitate atletică, ci dimpotrivă, un fel de zvelteţă tomnatec meditativă. O femeie ar fi plâns rezemată de pieptul lui, ca subt frunzişuri de septembrie.

Se îmbrăca în gris şi albastru închis, cu ghete negre, dând celor care-l întâlneau certitudinea că se îmbracă în străinătate la o casă mare. De fapt îşi făcea hainele la un oarecare croitor ieşan care replica numeroşilor clienţi nemulţumiţi:

-— Se poate să nu vă placă? Dar pe domnul profesor universitar Catul Bogdan cine-l îmbracă? Leiba. Şic de Paris.

Însă o eleganţă specială, dincolo de modă. Acelaşi pantalon drept, sever ca pantalonul jachetelor, acelaşi surtuc cam lung, abea îngustat la talie, părând că-i ceva mai larg decât trebuie. O corectitudine severă, de om elegant, care abea a părăsit haina de doliu, anticipând parcă o renunţare la tineresc.

Catul Bogdan provoca multe antipatii. Aprecieri ca: „teatral, pozeur, cu nasul pe sus, înfumurat, boieros”, cu toată gama variantelor şi derivatelor, circulau în jurul lui, fără ca cei care-l cunoşteau mai de aproape să le dezmintă, cu excepţia lui Nathan Sabbetai, singurul lui prieten intim, care luptase în multe feluri pentru a4 rectifica reputaţia.

Aceste aprecieri erau justificate şi de aparenta lui morgă aristocratică şi de izolarea lui, dar mai ales de contrastul dintre el şi neverosimilul său tată şi coleg universitar.

Aristide Bogdan — Agatha îi spunea impertinent „papa Miţo”, adică, pe franţuzeşte, mitocan —, fost prefect de poliţie şi în permanenţă deputat, avea un aspect de lăutar ţigan, şi el cu părul alb, şi era intim cu toată lumea; o intimitate al cărei accent era clipirea de ochi pe care-o adresa oricui, adică: „Lasă, şmechere, că te ştiu eu”. La Cameră, la Tribunal, la Universitate când se întrunea marele colegiu unde se învecina c? fiul său, la Teatru, pe stradă, în tramvai sau în tren, la baia de abur sau la aperitive, la fel era. Veros, cinic, vulgar, foarte inteligent şi c-o rămăşiţă de cultură din doctoratul în drept luat la Paris, căci de atunci n-avea timp intelectual decât pentru ziare — i se iertau toate, spunându-se despre el:

— E porc, dar e simpatic.

Catul Bogdan în schimb, nici simpatic nu era, mai ales fiindcă avea un astfel de tată. Apoi nu făcea politică. Ca şi romanele lui fără de gloate, ţărani şi oameni de pe stradă, abstinenţa lui socială era interpretată ca o izolare dispreţuitoare. Vremea mulţimilor nu i-o ierta, nici în critică literară care făcea din el o moaşte a turnului de fildeş, nici în atitudinea vecinilor de viaţă cotidiană, care nu-l găseau cot la cot.

În schimb, femeile, nu numai că-l remarcau imediat şi oriunde, dar îl priveau cu ochi şi nări care ofereau pasiuni tumultuoase. Femeile, nu fetele tinere. Îl remarcau şi fetele tinere, dar ca pe o pictură interesantă amintind muzeul cu armuri şi pânze de vechi maiştri, situându-l dincolo de bătaia cu garoafe a inimii...

… De la fereastră la fereastră, într-o clipă de umbră cu castani a unei opriri a trenului, Luli-i întâlni ochii negri şi imediat apoi, părul alb.

„Şi tânăr şi moşneag”, vorbe gândite în zbor de libelulă, se opriră nedumerite în mintea ei, deschizându-i buzele mirat.

Şi întocmai ca la teatru, când înainte de a-şi fi scos mânuşile în loja cu scaune goale, ar fi întâlnit ceva interesant, întorcându-se în urmă să-şi cheme prietenile, se uită spre Gabriela, trăgându-şi capul înlăuntru, să-i spuie şi ei. Dar Gabriela dormea alb în salcimii somnului, la umbra perdeluţei.

Trenul pornea.

După castanii gării, soarele izbucni mai arzător.

Capul lui Luli reapăru la fereastră, regăsind în coada Ochiului părul alb şi ochii negri.

Gara rămase în urmă cu tăcerea ei vegetală: o scufiţă roşie uitată între castani. Trenul intră în vânt şi-n soare. Ierburile ţînţăreau a secetă. Fumul locomotivei atârna ca 0 umbră veninoasă deasupra trenului, mânjind lumina. Viespuiau scântei dinspre locomotivă. Luli întoarse capul, culcându-şi obrazul pe braţele încrucişate pe fereastră. Vântul o bătea în creştet, spulberându-i părul, dându-i o viaţă şerpuitoare. Era ca într-o apă curgătoare caldă şi arzător blondă. Abea întrezărit, cerul era un galop albastru-argintiu. Câmpiile se-nfăşurau şi se desfăşurau cu foşnete. Totul venea, trecea, apărea, dispărea, cu o fluenţă suplă. Stâlpii de telegraf săltau, implântându-se dansând în calea vitezei, şi rămâneau mlădii cu părul sirmelor în vânt şi-n rândunele. Îţi venea să zâmbeşti somnoros.

Un zâmbet de-al lui Luli întâlni iar ochii negri. Profilul era sever ca de pisc pe subt care curge o apă repede, c-o umbră de vultur.

Numai două capete cutezau să înfrunte arşiţa de iunie la ferestrele trenului. Aproape vecine. În acelaşi soare aprig, în acelaşi vânt fierbinte, în aceeaşi imensitate rotundă ca tăcerea de subt bolta aceluiaşi craniu.

Luli întâlni un zâmbet, şi-i acceptă intimitatea. Era un zâmbet exterior trenului: venea din soare şi din vânt, fără gând, fără vorbe, fără scop — pur.

Din lumea piticilor, câteva flori se apropiară de tren fluturând fluturi.

Câţiva copaci se zburliră solzoşi, din lumea uriaşilor.

Apoi iar cer, câmpii, coline ca nişte mantii de catifea verde şi aurie, umflate de vânt.

O vacă albă, cu statuia ei de marmură mânjită... Salutul din alt veac — cu spadă, panaş şi reverenţă — al unui cocostârc desprins în zbor ceremonios... Un sat dominat de biserica albă, ca de un fum abea pornit din horn... Nişte oiţe încleiate pe iarbă. Şi o gară pusă pe covor la căpătâiul copilului care se deşteaptă ochi în ochi cu salutul celui cu şapcă roşie...

Luli îşi freacă ochii: timpul trecea străveziu.

Vecinul aprindea o nouă ţigani: mult mai fuma!

Se priviră în treacăt că doi necunoscuţi binevoitori. Zâmbetul apărea dincolo de gări.

Trenul porni spre acest mare zâmbet. Călătoria căpăta un sens intim de glumă împărtăşită într-un tren de plăcere.

Gândurile apăreau şi dispăreau într-o dezordine veselă. De câteva ori, Luli cercă să reconstituie cu ochii închişi faţa domnului cu păr alb. Dar gândul plastic desemna copilăreşte, ca un deget stângaci pe un geam brumat, sau ca un cărbune pe un trotuar, un fel de caricatură de babă cu nas ascuţit şi c-un cârcel de fum din buze.

Râsul acoperi de câteva ori faţa lui Luli, întocmai ca la şcoală, în ora unui profesor sever, când stai ascuns după spinarea vecinului, cu obrazul lipit de pupitru.

Altă gară se ridică în picioare, încruntată ca un profesor de matematică, tuns scurt, cap pătrat, congestionat şi cu ochelari; o privi pe Luli drept în faţă, cu ceasornicul fără de minutare.

Luli închise ochii, aşteptând gorniţa plecării. Dar auzi de alături — celelalte zgomote n-o interesau — foşnetul scurt al unui chibrit aprins, şi nu se mai bucură, deşi trenul intrase iar în soare. Îşi amintise deodată de abuzul de ţigări al tatălui ei, de unele palori la masă, cu broboane de sudoare pe frunte, de respiraţii şuierătoare, de ochi care

cer ajutor, de ridicări precipitate de la masă cu şervetul căzut pe jos...

Se supărase.

Parcă „o supărase”.

Se întunecă.

Catul Bogdan nu mai văzu decât clocotul unui păr zburlit; obrazul dispăruse, culcat cu fruntea pe braţe.

Ceea ce se întâmpla era amuzant şi absurd deopotrivă. Dar şi foarte juvenil.

„Deci şi foarte juvenil”, corectă gândul, ca pe o foaie de manuscris prim.

Întâmplarea se împletea din două fire. Un fir parcă desprins din şalul luminos al mamei lui moartă cu zeci de ani în urmă şi rămasă mereu tânăra în amintirea lui. Cu cele două fete, scoborâse din trăsura de ţară şi amintirea mamei lui: tot cu pălărie de pal blond, tot tânără ca o fată întorcându-se de la primul bal, cu mini subţiri şi blânde şi cu glasul acela pe care-l auzea şi acum din urmă, de la spatele veşnic pustiu de această lumină.

— Tăni mic, coboară încet, să nu te împiedici... În timp ce mâna ei îi prindea uşor umărul, dându-i pe faţă o învăluire stinsă de parfum fără nume.

Firul acesta avea paloarea amintirii celei moarte, şi graţia ei tristă.

Şi alt fir, fără de nimic nostalgic spre trecut, adus de un coş cu cireşe negre, deodată răsturnat, de două lacrimi pe obraji tineri, încântător tineri...

În prima clipă avusese impulsiunea să sară din tren, să-i adune cireşele şi să i le aducă, numai ca să-i mai vadă o dată obrajii de aproape, aducându-le zâmbetul o dată cu cireşele. Dar de când se înapoiase de la Paris, nu mai era om de acţiune. Intervenţia aceasta se petrecuse numai în capul lui, devenind o acţiune subiectivă pe marginea realităţii.

Şi iată totuşi, că se lăsase „prins” în joc, că de-o pisică pe care o stârneşti c-un ghemotoc de hârtie. Şedea la fereastră

cu capul în soare, umplându-şi ochii de funingini, numai fiindcă era amuzant şi absurd. Evadase complet din el însuşi. Ceea ce făcea era absolut nou. Să schimbi de la o fereastră de tren zâmbete fugare cu o fetiţă cochetă şi vicleană care se face că doarme iscodindu-te printre gene...

Nathan ar fi aplaudat: „experienţă directă”. Catul Bogdan zâmbi, prelungindu-şi zâmbetul în fumul ţigării, binevoitor şi ironic, ceea ce-i restitui expresia obişnuită când discuta. Şi revenirea prin mască la#el însuşi îi aduse şi o observaţie de scriitor: constată cât era de inapt în viaţă să descifreze gândurile cuiva care nu semăna cu el. Dacă fetiţa de la fereastră ar fi fost un personaj, prezentată aşa cum era în manuscrisul unui roman, i-ar fi atribuit gânduri şi reacţii, cu atenţia şi concentrarea obişnuită, dar fără efort excepţional. Şi iată că văzând-o reală, în realitatea exterioară lui, participând la o întâmplare la care participa şi el, — o privea cu mirare şi curiozitate, neştiind ce se petrece în capul ei zburlit de vânt. Şi de altfel graţia ei îi dădea o lene cerebrală — ca şi întiile zile ale primăverii —, nu o stimulare. Analiza ceda locul senzaţiei simple. Îi veneau dinspre ea numai emoţii proaspete, de care se lăsa copleşit c-un fel de pasivitate îngăduitoare, aşa cum ai renunţa la mişcări, dacă o pasăre ţi s-ar sui pe umăr, ş-apoi pe braţ, confundându-te cu un copac.

Şi mai ştia despre ea că se numeşte Luli. Asta era ca şi ceea ce vedea la fereastră: forma şi numele absurdului încântător.

Acum abea începea să nu mai regrete plecarea la Galaţi, — dacă, bineînţeles, Luli...

O numise în gând ca pe ceva care i-ar fi aparţinut lui până la Galaţi. Numai până la sosirea la Galaţi. Luli-de-la-fereastra-trenului. Trenul lui Luli...

Pe nesimţite, devenise foarte bine dispus. Aşa cum sunt, după două cupe de şampanie, nebăutorii. Parcă-i venea să se joace cu vorbele, să le versifice glumeţ. Luli rima cu Multa-Tulli...

Absurdul punea şi o mai intimă stăpânire pe el. Ar fi vrut să se uite în oglindă, să vadă faţa acestei dispoziţii, acestei transfigurări, dar se temea să nu dispară capul de la fereastră.

De ce nu-l mai privea? Şi la ce se putea gândi Luli? Pentru Luli, el nu putea fi decât un om bătrân. Mai ales, apărut cu păr alb în arşiţa unei amieze de iunie. Mască de om bătrân...

Gândul făcea în treacăt această constatare, fără ca să-l afecteze, fiindcă ştia perfect că nu din impresia tinereţii izvorăşte seducţiunea lui. Constatarea n-avea decât un scop: să sublinieze şi mai tare absurdul întâmplării, gratuitatea ei, izolând-o de viitor, limitând-o la câteva ceasuri de tren.

...Dar de ce-i surâdea Luli? Fiindcă era fată şi fiindcă în acest tramvai interurban el era singurul bărbat cu care cochetăria ei se putea juca de-a „baba-oarba”. Căpăta doar o semnificaţie ad-hoc de oglindă masculină pentru cochetăria unei fete tinere,

Era convins că dacă la altă fereastră ar fi apărut un băiat tânăr şi frumos, vrâsta lui Luli nu s-ar mai fi ocupat de el.

Avu, totuşi, o foarte mică strângere de inimă la acel gând. Îşi dădu seama cât de umilitor ar fi fost pentru el — în sine — ca Luli să accepte un alt dansator întru zâmbet la fereastra priveliştilor. Şi cât de natural, totuşi. Tenul vrâstei ei nu se-nvecina cu tenul vrâstei lui. Ea era cu panerul de cireşe...

Îi apăru deodată foarte departe în vrâsta ei.

Aprinse o nouă ţigară. Îşi şterse fruntea cu batista. Parcă era prea cald. Apăsător. Şi lipsă de aer. Mirosea a funingine, figura i se posomorî. Aruncă ţigara abea începută, dar mirosul tutunului îi devenea sensibil cu fiecare respiraţie, fără să-l poată goni. Arşiţa se îngreu- iase ca împrejmuită de aburii negri ai unei mari ţuituni care s-ar fi apropiat încet, şerpeşte.

Cu saltul arbitrar pe care mintea îl are numai în coşmar, îşi reaminti deodată, ca şi cum atunci ar fi lăsat cartea din mină, de Idiotul lui Dostoievski. Clipa anxioasă când principele Mâşkin coboară o scară care-l duce spre criza de epilepsie, pândit de undeva de ochii lui Rogojin, şi poate şi de cuţitul lui...

...Când ridică din nou ochii, Luli îl văzu de profil, cu privirea îndreptată spre fundul zării. Rămase cu ochii la eL Profilul lui avea o nobleţă patetică. Parcă venea călare după o înfrângere, albit şi singur, fără cască şi fără lance, în fruntea oştilor învinse. Aşa se înclină capul la fereastra trenului care-l hurduca. Capul venea dintr-o baladă tristă. Ochii priveau peste zare întâlnindu-şi toamna destinului...

Dar se întâmpla într-adevăr ceva.

Luli revăzu paloarea şi gesturile de atâtea ori văzute la tatăl ei. Sudoarea care apare pe tâmple ca o însângerare, mişcarea neliniştită a capului parcă sugrumat din spate de o mina haină, şi ochii fără privire, care cer ajutor...

Leşinul dă sufletului şi panica morţii şi intensitatea ei. Durase numai câteva secunde, dar sufletul îşi pierduse vrâsta, apropiindu-se chiar în clipa fastei eclipse de copilăria mică.

Catul Bogdan se deşteptă având în mâna mamei lui, de care se lipise. Mintea nu se limpezise încă. Dar mâna regăsise şi prin întunericul organic mişcarea minii de demult. Astfel, captivă în mina necunoscutului, mina lui Luli fu apropiată de un obraz rece şi ud, care se alipi blând de ea. Nu-şi privi mâna. Privi obrazul. Părea de marmură dezgropată ca al orbilor când îşi scaldă faţa în lumina soarelui nevăzut.

Milă? Desigur.

Dar mai mult decât milă în faţa trupului de vultur îmblânzit în mâna ei.

Şi ca şi cum aşa ar fi trebuit să fie, tot ce făcură mînile ei hotărâte fu ascultat de marele trup bărbătesc. Îl întinse pe

banchetă, punându-i capul pe pernă, cu faţă în sus, ridicându-i picioarele grele care nu încăpeau decât îndoite pe canapeaua vagonului. Îi desfăcu cravata şi gulerul. Îi şterse fruntea udă cu batista ei. Făcu umbră, acoperind cu perdeaua fereastra dinspre soare. Îi şterse din nou fruntea.

Apoi o auzi plecând.

Deschise ochii toropiţi. Întâlni o faţă albă, cum numai din leagăn şi în amintire întâlneşti, aproape în suflet şi departe afară.

— Vin îndată.

Închise ochii. Orice i-ar fi spus acest glas credea.

Luli făcu o expediţie grăbită la vagonul de clasa treia unde era dadaia cu „gospodăria”. De acolo se întoarse cu o lămâie, un cuţit, un pahar şi o sticlă de apă.

Din compartimentul unde dormea Gabriela, luă termosul în care mai rămăsese cafea din noaptea petrecută în livadă.

Ciudat! Intrase şi ieşise din compartimentul Gabrielei, fără să facă zgomot. Nu vroia să o deştepte din somn. Dar parcă se şi temea să o trezească, somnul ei bucurând-o.

Reveni la necunoscutul cu păr alb. Udă batista, punându-i-o pe frunte.

Trenul se oprise într-o gară cu tei înfloriţi. Parfumul lor împresură trenul şi intră pe toate ferestrele.

Băutura pe care i-o pregătise Luli era stridentă: cafea neagră concentrată în care storsese zeama lămâii.

Mâna lui Luli îl cuprinse de după gât, ridicându-i capul, în timp ce mâna cealaltă îi ajută la băut.

Şi în această clipă, amintirea mamei lui veni din nou, de afară, cu mişcarea mânilor care-l învăluiau, dându-i de băut, şi cu parfumul încropit al teilor. Când era bolnav, seara, asupra somnului, mama lui venea pe marginea patului şi s-apleca asupra lui, dându-i ceai de tei. Păstrau teii ceva din parfumul amintirii ei.

— Acuma stai liniştit.

Îl culcă din nou, schimbându-i compresa.

Mâna lui făcu un gest spre ea.

— Nu plec. Stau alături.

Se aşează pe bancheta din faţă, veghindu-l.

Batista albă care-i acoperea fruntea îi făcea şi mai brună paloarea. Cap de arab.

Din gară în gară teii înfloriţi se înmulţeau. Coruri de aur în soare.

Şi după ce pornea trenul, parfumul lor rămânea, uneori crud ca al ierbii cosite şi al păşunilor de păpuşoi, abur de sevă nouă mai mult decât parfum; alteori bogat de mirodenii pipărate ca al finului cosit în luncile grase ale munţilor; alteori îndulcit ca al bananelor răscoapte, luxuriant, tropical, fierbinte, devenind miere...

Şi pe măsură ce soarele se cobora pe orizont şi parfumul teilor, din cerul crengilor, cobora mai tare spre pământ, fluturând pe faţa celui întins pe canapea, ca un văl subţire găsit într-un dulap al amintirii, cu parfum de altădată.

Trezit de-a binelea din somn, se deştepta mult mai încet din somnolenţă, slăbit, cu strania senzaţie că a rămas ca o casă cu ferestrele şi uşile deschise prin care a trecut parfumul teilor şi că nu mai poate închide nici uşile, nici ferestrele, şi că astfel mereu va trece vântul şi parfumul teilor.

Că e deschis ca o rană, — ca o rană fericită.

*

Şi-n Luli, întâmplarea se împletea din două fire. Unul venit pe faţă ca un funigel, din cer, din vânt, din soare la fereastra trenului, îi simţea şi acum pe faţă atingerea de zâmbet întâlnit.

Altul venea din ea, deşi omul era străin. Îl privea întins în faţa ei, cu fruntea acoperită şi ochii închişi, cu o mirare în care se aduna tot parfumul teilor din gară în gară înmulţiţi, ca şi ciuţi trenul intra în pădurea teilor lui EminesCu, în care avea să răsară luna cu „lumina ei fecioară”.

Nu ştia cum îl cheamă, de unde vine. Nu-l întâlnise niciodată.

Dar necunoscut, venea parcă din ea, ca un vers de care-ţi aduci aminte avându-l pe buze înainte de-a şti unde l-ai auzit.

Îl vedea întins subt ochii ei, fără ca el să o vadă. Avea păr alb... Argint, argint, argint — cânta tactul roţilor... „De treci codrul de aramă, de departe vezi albind ş-auzi mândra glăsuire a pădurii de argint...”

Ochii vedeau, şi mintea se întâlnea mereu cu emoţii care aduceau versuri.

Cu fiecare respiraţie parfumul teilor intra în piept.

Un somn cu ochii deschişi, în fundul unei ape de aur.

Sufletul avea o legănare lentă, de alge aiurite de curenţii mării.

Gene negre...

Tot ce vedeau ochii inima repeta, adânc, într-un vag de coruri religioase.

E foarte ciudat să te uiţi la un necunoscut ca la o carte deschisă în care ceteşti versuri tulburătoare, regăsind în ele ceva presimţit, poate ştiut, dai vag până atunci, totuşi era, nu numai în suflet, dar şi în afara Iui, adus de necunoscut ca o pulbere de argint a unei zări din care vine un călăreţ rănit — dar călăreţul parcă venea din zarea ei, căci îi ştia pulberile de argint, Ie văzuse în ea, fără să vadă călăreţul. Inima şi bătea lângă el ca o copită credincioasă şi supusă. Parcă ea i-l adusele răsturnat.

Şi nici nu ştia cum îl cheamă. Dar îl avea pe buze mai intim decât un nume, cum pământul nu ştie numele garoafei din el răsărită.

Luli îşi trecu mâna pe frunte. Era fierbinte. Îşi privi cu mirare mina. Era mâna ei. Dar venea din altă parte, de pe un obraz bărbătesc, alipit de ea atât de adânc, încât mâna devenise misterioasă ca o apă în care s-a cufundat o comoară, ca un cer în care-au nins luceferi, Ca o zare în care s-au topit cocori.

Mâna ei care devenise mina nostalgiei…

Şi-n acea clipă, se sfii. Nu mai îndrăznea să-i schimbe compresa.

Îşi cuprinse obrajii în mini. Ardeau mai tare decât mînile.

Era în întregime conturul şi forma unei mirări.

*

Subt pleoapele închise, Catul Bogdan se refăcuse treptat, redevenind el însuşi, integrându-se ca o unitate în amintirile vieţii lui de până atunci, recăpătându-şi vrâsta, reluându-şi gândurile, recapitulând lucid tot ce se întâmplase, distanţând emoţiile dinainte şi de după leşin într-o perspectivă analitică.

Nici o alarmă. Îşi explicase totul prin mama lui, care era cea mai adâncă şi mai ascunsă prezenţă din sufletul lui. Nimeni, dar absolut izmeni — nici chiar Nathan — nu ştia acest secret pur. Mama lui murise tânără, aproape necunoscută, după ani de căsătorie cu un om despre care, cât timp fusese mic, Catul Bogdan nu spusese decât atât:

— Mamă, tata miroase ca un tren.

Aristide Bogdan fuma ţiglei de foi, aducând mirosul lor aspru în salonaşul intim în care mama lui Catul îşi petrecea viaţa la gura sobei, la pian sau pe divan, cântând pentru el, jucându-se cu el, cetindu-i poveşti pe care i le traducea din franţuzeşte, albă ca amintirea trandafirilor de la fereastra ei. În anii tinereţii fusese numai pentru el. Cu tatăl lui nu era decât o tăcere, ca lumină venită printr-o fereastră cu perdele. După moarte o uitaseră toţi, Aristide Bogdan se recăsătorise încă înainte de-a se Împlini anul de doliu. Catul Bogdan îl silise să plece din casa moartei, urmându-l întunecat şi închis în noul cămin.

Apoi trăise ca mânat de demoni, sălbatec, cu un apetit de viaţă nebănuit de nimeni, nici de el. Femei, chefuri, sporturi, apoi războiul — trăit cu o frenezie de dans primitiv printre şerpi veninoşi —, apoi Parisul, unde muncise până la extenuare, odihnindu-se în perioade de dezmăţ nocturn, ş-apoi întoarcerea în ţară, revenirea la casa veche moştenită

de la mama lui, în care de-atunci fusese stăpân şi singur, între biblioteci, lucruri de artă aduse din străinătate şi amintirile mamei lui. Replantase la fereastra salonaşului trandafiri albi. Reparase pentru nimeni, pianul de lemn roşietic.

Între timp fusese numit profesor universitar. Începuse şi să scrie, cuprins curînd după înapoierea în ţară de nevoia de-a retrăi, creând ficţiuni. Acel „în căutarea timpului pierdut” prin care Proust a definit nu numai fosforescenţa lui spre viaţă, dar tot caracterul de luptă împotriva morţii al creaţiunii literare în genere. Fluturarea acestei plecări în suflet, fluturarea acestei întoarceri în lumină de lună a vieţii trăite în lumină de soare, mâna mamei lui i-o dăduse, din pragul sufletului adânc, aşa cum din pragul casei îl aştepta să se întoarcă de la şcoală, fluturând spre el o batistă albă până când ajungea în braţele ei. Dar această prezenţă nu apăruse în nici unul dintre romanele lui. Era parfumul nevăzut: adierea de dincolo. Nu vorbea cu nimeni despre ea. Gândurile lui o cruţau de analiză. Niciodată nu comentase căsătoria ei cu omul vulgar care era tatăl lui fără să-i fie rudă, şi soţul ei care trecuse peste ea, străin, ca un bocanc peste o lumină de lună.

Amintirea mamei lui nu era o obsesie; era numai refugiul intim al unei prezenţe: cea mai pur apropiată de inima lui. N-o căutase niciodată în viaţă, dar nici n-o găsise. Femeile din romanele lui dovedeau în genere absenţa ei. Fără să fie rău cu ele, era lucid, lăsându-le să fie rele, unele involuntar, altele inconştient, literatură în care apăreau destăinuindu-le c-o transparenţă mai adâncă decât a vieţii reale. Dar crease şi două eroine care emoţionaseră pe mulţi cetitori; critica le socotise ireale, cu o viaţă de poem, nu de roman, deşi erau situate în viaţă. Explicaţia era apariţia presimţită a mamei lui îndărătul lor. Fără să fie mama lui, nici ca ea, erau proiectate în direcţia ei. Le cruţase deci, lăsându-le în lumina care venea dinafara lor, ocrotindu-le.

Foarte rar, în mari răstimpuri, avea un vis simplu care-l răscolea. Visa că priveşte ceva, sau că se plimbă. Şi deodată simţea că nu mai e singur. Senzaţia pe care-o ai în plimbările solitare, când îţi răsare luna în spate. O mână caldă îi apucă mâna. Şi în clipa aceea se trezea, măsurându-şi singurătatea pe lume. Căci mînile acelea, singurile vrednice să le sărute, care fuseseră de-atâtea ori lumină şi răcoare, umbră şi căldură pe fruntea lui de copil, erau încrucişate în întunericul unui sicriu, cu tot pământul asupra lor.

Şi iată că o fetiţă întâlnită din întâmplare în tren — ca şi cele două eroine privilegiate ale romanelor lui. dar aceasta vie, reală, exterioară lui, îi apăruse pe aleea amintirii care ducea spre mama lui. Nu singură. Două la început.

Cele două fete se coborâseră din trăsura de ţară oprită îndărătul unei gări mici. Oricare dintre cele două fete i-ar fi dat aceeaşi emoţie care nu venea din ele, ci dindărătul lor, din prezenţa subiectivă care le însoţise în trăsură amintirii lui.

Apoi cea cu cireşele, Luli, se individualizase tinereşte, răsturnând cireşele vrâstei ei în faţa trenului, ş-apoi apărându-i la fereastră ca o glumă când eşti aproape trist, după o amintire.

Apoi leşinul şi strania deşteptare din leşin lingă mâna din vis, care în acele clipe numai devenise reală, exterioară. Apoi parfumul teilor adus pe pământ de aceeaşi mână, ca o sticluţă din parfumurile mamei lui, deschisă alături de capul lui întins şi cu ochii închişi.

Luli!

Aşa reapăruse în el, cu numele, după ce prezenţa ei, amestecată în amintire cu parfumul teilor de altădată, se răspândise până în copilărie, reîntorcându-se vaporos spre al celor de acum.

Luli era Luli: fetiţa de la fereastra vagonului, devenită sora lui de caritate. Dacă ar fi avut o soră tânără, care ar fi semănat cu mama lui, sau măcar i-ar fi reamintit-o, desigur

că... Dar Luli era o fetiţă străină care-l veghea, distrată pesemne, şi măgulită de rolul de infirmieră a unui domn cu părul alb. Poate că ştia cine-i. Poate că văzuse vreo fotografie de-a lui într-o revistă literară. Poate că-i cetise vreun roman. Poate că aştepta răsplata unui autograf, gândindu-se la viitoarele conversaţii cu prietenele ei: „Nu ştiţi ce mi s-a întâmplat în tren? Scriitorul Catul Bogdan...”.

Căci ce putea face o fetiţă ca ea într-o astfel de împrejurare? Singură în tren, veghind un necunoscut care-a avut... Ce-o fi crezând c-a avut? Un acces de inimă? o insolaţie?... Veghind un necunoscut sau pe un scriitor...

Ori se plictisea, ori se distra, aşteptând nerăbdătoare să-l vadă treaz, şi să înceteze penibila asistenţă; sau curioasă să-l audă vorbind şi să-şi solicite răsplata autografului.

Deschise ochii şi n-o mai văzu. Plecase.

Se apropia un tunel. Locomotiva şuieră strident.

Întunericul alergă pe la ferestrele trenului, opac, dur, fumegând înnăbuşitor, într-o izbucnire de iad.

Apoi ferestrele se luminară albăstriu, că zorii după ce-ai dormit greu. Căută din nou la fereastră aerul curat Noaptea cădea vast melancolică, vid albastră, pe acelaşi pământ inutil.

În răsăritul ei, luna luă culoarea florilor de tei, vestind o caldă noapte de vară.

La fereastra lui Luli nu mai era nimeni. Nimeni încă c dată, încă o dată, nimeni totdeauna.

Râsese, plânsese, plecase. Cum trecuseră pe la ferestre soarele, copacii stâlpii, rândunelele, ziua, apoi înserarea, apoi noaptea, luna, luna teilor înfloriţi...

Numai parfumul teilor nu mai pleca.

Din câte fire se împletise întâmplarea? Nu mai ştia.

Se numea Luli... Nici nu-şi mai amintea bine obrazul ei. Nu-l mai putea reconstitui astfel ca să-l poată privit Era o fluturare de păr în soare, zâmbetul unui obraz luminos, nişte lacrimi, dar nu vedea decât cireşele de jos, şi nu obrazul pe care picurau — şi o mina de care te-ai lipit ca

prin somn, ştiind că aceea-i mână bună, mână albă, mina curată, singura care-ţi dă odihna de-a nu fi singur.

Dacă ar mai întâlni-o undeva, poate că, în altă rochie, nici n-ar mai recunoaşte-o. Abea o ştia, fragmentar. Şi totuşi suferea din cauza ei. Suferea că o pierde, că a pierdut-o, cu toate că erau alături în acelaşi tren, ducându-se spre acelaşi oraş care din clipă în clipă trebuia să apară cu luminile aprinse, astral indiferente, cum îţi apar luminile oraşelor în care n-ai pe nimeni. O avea pe Luli, desigur. Dar tot aşa o avea şi privind cimitirul constelaţiilor cerului.

E tare ciudat să vezi cu mintea că s-a sfârşit, aşa cum e normal să fie, ceva abea început în enormul absurd al inimii care devine deodată litera solemnă, roşie ca majuscula din *Evanghelie*, a unei pătimiri neîncepute.

— Biletele vă rog pentru Galaţi.

Brateşul apăru numai lumini, ca un bal pe un transatlantic oprit între stele şi oglinda apelor.

Catul Bogdan se revăzu în oglindă, palid, cu cearcăne în jurul ochilor, cu fruntea posomorită şi cu părul alb, iremediabil alb.

Îşi puse pălăria şi mănuşile. Scăpărau lumini de o parte şi de alta. Trenul intră în glasurile gării.

Totul era logic, normal, cotidian. Aprinse o ţigară, rămânând în uşă, în timp ce tregherul îi scobora bagajele din plasă. Dar Luli nu trecea pe coridor, cu toate că fiecare secundă o aştepta.

Imbecil! Ca şi cum n-ar mai fi fost şi alt drum! Ca şi cum Luli ar fi trebuit să defileze cu bagajele pe lângă uşa lui.

Se dădu jos din tren în goană, îndreptându-se spre celălalt capăt al vagonului.

Luli apăru însoţită de prietena ei, Dadaia venea înspre ele. Trecură încet prin faţa lui. Le salută adânc. Ţigara îi fumega într-o mână.

— De unde-l cunoşti, Luli? tresări Gabriela, răspunzând c-o vădită surpriză încântată salutului bărbatului înalt.

— Nu-l cunosc, răspunse distrat Luli, cu obrajii aprinşi.

— Luli, serios că nu ştii cine-i? o întrebă Gabriela în automobil.

— Nu ştiu, răspunse Luli, aşezându-se în fund, la umbră.

— Catul Bogdan, Luli!

— Scriitorul?

Gabriela zâmbi.

— Colegul tău, Lorelei, îi şopti ea la ureche strângându-i braţul afectuos, căci luna răsărită peste teii înfloriţi îi amintise noaptea de la vie şi secretul lor de aur nou.

Luli îşi scoase pălăria, lăsându-şi capul în bătaia vântului care-i ducea sufletul îndărăt spre începutul unui mare cântec.

PARTEA A TREIA

„...Şi tremurul minii care-l caută”

I

CATUL BOGDAN CUNOŞTEA GALA- ţul de pe hartă: oraşul de pe marginea Dunării. Dar cu Dunărea se întâlnise şi în străinătate şi la Porţile-de-Fier. Ştia fulgerul ei vast de coasă care răstoarnă în Marea Neagră toate apele României. Această Dunăre însă nu trecuse prin sufletul nici unui scriitor gălăţean, apărând în literatură, aşa cum trecuseră teii laşului prin sufletul lui Eminescu, devenind eminescieni, munţii Neamţului prin sufletul lui Hogaş, şi toate apele Moldovei prin sufletul lui Sadoveanu, devenind coardele vioarei lui.

Oraşele apar sufletului numai prin scriitorii lor; altminteri rămân pe pământ ca şi pe hartă, dincolo de suflet, în sicriul geografic,.

Aşa că nu-l interesa oraşul negustorilor Dunării, portul practic, mahalaua danubiană, cosmopolită în mic.

Trăise anticipativ la Iaşi, chiar pe peronul gării, în tovărăşia lui Nathan Sabbetai, sosirea la Galaţi. De la gară la „Palace-hotel”, de-acolo la restaurantul „Sure”, de-acolo iar la hotel. Ştia că va întâlni mulţi greci măslinii, vorbind cu „ţe”, amintind urechii zâmbetul de veche Moldovă, al lui Vasile Alecsandri când îl bufonizează pe kir Zuliaridi. Apoi efortul de-a se adapta la patul procustian al vieţii de hotel, opereta zilnică a bacalaureatului în care trebuia să joace

rolul corului din tragedia antică, în fruntea corpului didactic secundar pe care-l prezida — şi, în sfârşit, cu o senzaţie liberatoare de plecare pe mare, întoarcerea la Iaşi ca într-o Veneţie.

— Aş vrea să mă văd întors, îi spusese lui Nathan de la fereastra trenului, având certitudinea că necunoscutul spre care se duce e previzibil ca rima unui cuplet de revistă sau ca sfârşitul unui roman foileton.

Şi iată că intră în Galaţi ca într-un loc al tinereţii regăsită deodată într-un oraş necunoscut care era un tremur blond de tei, de stele şi lumini. Sora lui moartă, tinereţea, aici era.

Trăi absent vreo două ore la hotel, restaurant şi iar la hotel. Tot ce făcea era automatic într-un decor indiferent. Avea impresia că se mişcă în somn, cu o preciziune meticulos realistă, dar că în realitate nu-i adevărat. Că se va deştepta în pat, fără să fi făcut nimic, alături de o fereastră deschisă prin care intra mereu parfumul teilor.

Trupeşte se simţea foarte ostenit Trupul cerea somn, odihnă, calm. Mai stăruiau la ceafă nourii îndepărtaţi ai unei migrene. Mînile reci şi stângace ca după îngheţ. O nevoie de a-şi masa ceafa şi tâmplele. Ochii evitau subt genele lăsate întâlnirea directă cu becurile electrice.

Îşi desfăcu bagajele. Era ordonat ca oamenii care ştiu că nu se vor căsători niciodată. O ordine care afirma o singurătate acceptată. Avea un geamandan-dulap din care hainele ieşeau intacte. Ghetele cu calapoade. Batistele albe şi foarte mari, de olandă fină, cu săculeţul lor de lavandă. Crăvăţile de câte-o singură culoare. Papuci de noapte de piele suplă în poşeta lor de piele. Trusa de toaletă. Pijamalele. Halatul...

Apoi valiza cu cărţile, în care era şi manuscrisul început de două săptămâni. O deschise şi o închise la loc, — lăsând-o la Iaşi. Trupul îşi reluase toate deprinderile, înconjurându-se de cunoscutul cotidian, creându-şi o intimitate în camera abstractă de hotel, — dar sufletul nu accepta nimic vechi, nimic de la Iaşi, fără să-i dea nimic nou

în schimb, decât o fereastră deschisă pe parfumul teilor: o intrare într-un vid liric.

După ce-şi continuă ritualul pregătirilor de noapte, se culcă, având în gură, dezagreabil, gustul fenicat al „Odolului”. Se gândi numai o clipă, cu o îndepărtată zvâcnire de migrenă, că sunt buze tinere care au gustul de sevă dulce al cireşelor de mai: gustul săruturilor la şaisprezece ani.

Stinse lumina. Se culcă.

Amâna toate gândurile pe altă dată. Se învălui în întuneric, închizând nu numai ochii de subt frunte, dar şi pe cei lăuntrici — oblonindu-se într-un întuneric total, acceptând abdicarea somnului

Auzi dintii tic-tacul ceasornicului de pe măsuţa de noapte. Îl puse în saltar. Dar şi bătaia inimii îl supăra că un zgomot în odaia de alături. Se sili să-i încorporeze cadenţa într-o plecare spre somn.

Tunelul...

Nimeni pe banchetă.

De ce plecase?

Deschise ochii, având senzaţia unei subite descompletări, a unui vid individualizat printr-o absenţă.

Instinctiv, mâna căută prin întuneric cutia cu ţigări. O găsi. Descoperi şi chibriturile.

Nu mai putea dormi.

Şi ca şi cum ar fi fost aşteptat de cineva, se ridică din pat, reîmbrăcîndu-se grăbit.

Nu-l aştepta nimeni. Dar era ca la optsprezece ani când nopţile verii îţi bat cu o creangă înflorită la fereastră, aşteptându-te afară cu ochii deschişi — venite numai pentru tine.

*

Parfumul teilor era ca muzica lui Debussy când despleteşte părul Melisandei în sufletul lui Pelléas.

Cu-această muzică şi acest, parfum intră în noapte.

Noaptea îl luă de mâna pe subt tei.

Orişice casă putea fi casa lui Luli.

Dar Luli nu putea dormi decât într-o casă cu ferestrele deschise. Mai toate eraţi cu ferestrele deschise, căci oraşul era în noaptea teilor înfloriţi.

Impresia că eşti îndrăgostit de un oraş întreg, fiindcă nu ştii care-i casa lui Luli, şi fiindcă într-o astfel de noapte casele stau în genunchi cu ferestrele deschise ca palmele musulmanilor în moschei.

Un oraş întreg devenise tânăr, având vrâsta unei fete subt teii lui înfloriţi.

Plutea o respiraţie de faguri calzi. Întreaga noapte nu era decât aroma unei auriri de vară. Lumina lunii dădea culoare de miere veche unui parfum nou. Şi înstelarea cerului era boltirea unui tei înflorit peste cei pământeni. Fiecare tei nu era decât un glas în marele cor. Cădeau stele. Cădeau flori. Tot blond. Tot ceresc. Respiraţia avea polen, că albinele.

Umbra lui Eminescu tânăr putea să fie în umbra oricărui trecător întâlnit.

Bătrâneţea era dincolo de noaptea acestui oraş cu tremur de gene de fată pe toate zările lui.

Tânăr! Tânăr! Tânăr!

Din tei în tei tinereţea era o şoaptă de fierbinte întâmpinare, dând obrazului zâmbetul regăsirii.

Oraşul Dunării?

Nu. Oraşul teilor înfloriţi, oraşul fluviului sfânt care se vărsa cu mii de valuri blonde în albastră mediterană a nopţii de vară.

Străbătu până la capăt Uliţa Domnească, fără să-i ştie numele, fără să ştie că odinioară în locul ei fuseseră vii, că poate de asta teii de-acum purtau parcă în flori beţia mustului strugurilor de-atunci, — duş, din tei în tei, cu aceeaşi senzaţie din tren că e deschis ca o rană, ca o rană fericită.

La capătul ei, Uliţa Domnească se deschidea rotund într-un fel de piaţă periferică, nepavată şi intimă, mărginită de vreo două crâşme cu caracter rural. Mesele erau scoase afară la răcoare, cu sifoane, sferturi, beţivi fără surtuc şi fără guler şi lăutari cu ochii în stele şi glasul în guşa ţigănească. Toate cântările erau cu „of”, ca pe vremea lui Iancu Văcărescu.

Un scaun îl aştepta la o masă cu nimeni. Se aşează, picior peste picior, descoperit, cu tâmpla rezemată într-un pumn. Nu era de-acolo, nici pentru el, nici pentru cei din jurul lui, care-l măsurară, îl cântăriră din ochi, ş-apoi uitându-l la o parte, îşi reluară vinul şi cântecul. În locul feţei desculţe, care-i servea pe ceilalţi, apăru patronul, oferind cu gura consumaţii, şi cu ochii — tot ce putea dori gândul unui client care n-are încă pe nimeni la masă.

— Da, bere...

Tot ce făcea era nou pentru el. Avea altă substanţă, alt stil. Dar cum trăia în timpul subiectiv în care clipa-i zi, şi ceasul an, nu se mai putea mira de ajuns. laşul, cu el de acolo — parcă nu dus, ci rămas —, era situat în amintirea unui altădată, foarte vechi. Atât de vechi, încât trebuia să facă un efort care-i încreţea fruntea, ca să-şi aducă aminte că ieri, nu mai departe, cam la acelaşi ceas de noapte, era în biroul lui, aplecat asupra unui manuscris, liber, stăpân pe toate hotarele fiinţei lui, cu viaţa faţă în faţă, ca doi jucători de şah de puteri aproape egale. Era deprins să nu se teamă de viaţă, mai ales de când o întâlnea spre sară şi noaptea târziu, veghind cu el alături în faţa aceluiaşi manuscris. Demult, se temuse de ea, în faţa mormântului mamei lui. Îi luase „regina”. Dar de atunci învăţase să-şi apere „regele”: pe el însuşi, fără ca viaţa să i-l poată lua.

Cunoscuse intim multe femei, mai ales în timpul adolescenţei şi al întâiei tinereţi, şi în ţară şi în străinătate. Atunci însă trăia grăbit, cum mănânci în gări la oprirea trenului, preocupat parcă mai mult să nu pierzi trenul decât să-ţi termini în linişte masa, ştiind că o vei complecta la altă

oprire, în restaurantul altei gări. Era pe-atunci în epoca „femeile”, pluritatea lor apărându-i într-o apoteoză de coadă de păun, din care smulgi câte-o pană; şi „el”, cel care determină parcă această apoteoză oferită. Nici una dintre ele nu se individualizase suficient, ca tirania acestei unicităţi impuse, să-i alarmeze libertatea de-a alege mereu pe cine vrea. Avea nevoie de ele nu numai strict fiziologic, ceea ce era de altfel de ajuns de important în sine, — dar şi de îndulcirile mătăsoase, ca ale părului spălat cu apă de ploaie, pe care feminitatea le aduce sufletului bărbătesc. Îşi făcuse atunci o bogată şi felurită provizie de amintiri, regăsind-o utilă, ca material prim, în ceasul creaţiunii literare. Mai întâlnise şi de atunci femei, natural, dar dacă acceptase complicitatea lor fiziologică, redevenise imediat judecătorul lor, distanţându-se de ele într-un recul categoric. De pildă, în casa lui de la Iaşi nu intrase nici o femeie. Singurătatea masculină a casei lui avea totuşi o prezenţă feminină. Dar amintirea mamei lui era ca ce a rămas dintr-o sulfină albă. Sufletul era atent numai la păstrarea aceste fantome de parfum. Altceva nu accepta acolo, care să tulbure brutal o prezenţă delicată.

Dar degetele lui trăiau mereu în dragoste. O despletea şi o împletea din manuscris în manuscris. Mai toţi eroii lui iubeau. Iubeau în locul lui şi pentru el, hrăniţi şi cu amintiri, dar şi cu acel disponibil sufletesc, cu-acel virtual de viaţă pe care îl consumă şi din viitor personajele create.

Astfel că de la o vreme se socotise dacă nu vindecat de viaţă, cel puţin imunizat împotriva ei, ajuns la un echilibru stabil, fără să aibă totuşi îngrijorarea că devine sterp, că se usucă. Viaţa nu-l lăsa indiferent. Dovadă că scrisul era pentru el o nevoie spontană, nu un efort deliberat. Dar oamenii vieţii reale, în raporturile cu el, erau priviţi şi acceptaţi ca un fel de combustibil pentru eroii posibili. Ca atare, îl atrăgeau toţi, c-un sentiment de însuşire antropofagă. Şi ca şi faţă de eroii lui — pe care lăsându-i să trăiască, plămădiţi din el, îi considera uneori şi cu emoţii de

lector exterior — avea şi faţă de oameni reali, alături de senzaţia absorbirii lor, o reacţie dezinteresată, dar oarecum subsidiară. Această mică reacţie subsidiară o avusese şi pentru unele femei întâlnite în ultimul timp. O emoţie intrigată de necunoscutul lor. O scurtă adulmecare interioară, o dezmierdare sufletească, de-o clipă, cum ţi-ai trece mâna pe grumajii unei căprioare, pe aripa unui hulub, pe spinarea unei pisici, sau pe neliniştea unei ape. Nu mai mult. În treacăt şi cu un caracter recreativ, şi ca în timpul unei plimbări odihnitoare.

De altfel, femeile de la război încoace deveniseră prea evidente, din generaţie în generaţie. Descoperindu-le pulpele, rochia le scurta misterul, după cum şi părul care le descoperea şi masculiniza ceafa. Nudismul desfiinţa acest mister împuţinat de dimensiunile hainelor. Odinioară erau un foşnet pentru suflet, acuma deveniseră un marş. Trăiau şi ele încorporate în vremea mulţimilor, cot la cot cu viaţa de toate zilele, acceptând soarele pe faţă şi pe trup, aşa cum tinereţea străbunelor lor nu acceptase decât luna — pe vremea poeţilor ei —, convinse că sufletul trebuie să fie o sonoritate agresivă — dinamică: spuneau —, nu o tăcere abea străvezie; vorbind prea mult, cu vocabularul bărbaţilor, determinând cinismul masculin, nu suportându-l, nu adaptându-se lui. Şi nu înţelegeau că prestigiul de Hamlet feminin pe care îl avea Greta Garbo pentru mulţimile bărbăteşti nu exprima preferinţa pentru maladiv şi excepţional, ci mărturisea indirect nostalgia după vechea feminitate reamintită pe ecran de o femeie care readucea — dar numai pe ecran — moda demodatului „ieri” de care în viaţă se lepădau.

Şi iată că viaţa, aceeaşi care-i luase „regina”, îi lua acum „regele”. Viaţa îl aştepta dincolo de manuscris. Adică tocmai acolo unde nu mai credea s-o întâlnească adversară.

Dacă ar fi scris, şi dacă ar fi avut în faţă pe o foaie de hârtie, la lumina unei lămpi cu glugă de metal, ceea ce i se întâmplase de când o întâlnise pe Luli, ar fi şters, sau ar fi

rupt foaia. Neverosimil. Ar fi fost categoric. Cel mai elementar spirit autocritic i-ar fi dictat această apreciere, întregind-o cu sancţiunea ei concretă. Evident, dacă eroul întâmplării ar fi fost el, nu un băiat de optsprezece ani, nici un bărbat de vreo patruzeci şi cinci de ani, intoxicat de căsnicie şi fidelitate conjugală, gata să izbucnească juvenil spre cea dintâi ispită întâlnită, reacţionând necontrolat, confundând servilismul faţă de apetitul fragedului, cu nebunescul unei îndrăgostiri fulgerătoare.

Căci nu cunoştea om — după aprecierea lui însuşi — mai inapt pentru o astfel de îndrăgostire subită, decât el. Fiindcă îndrăgostirile subite se nasc din lipsă de contact cu subconştientul. Pentru majoritatea oamenilor, subconştientul e o absenţă miraculoasă, ca şi Dumnezeu; când apare, când izbucneşte, mai exact, e splendoarea unei mânii sau fatalitatea unei porunci care depăşeşte puterea minţii şi energia voinţei, Mintea cade în genunchi şi se târăşte, înfricoşată şi supusă. Şi oarbă.

Dar el trăia de ani de zile, noapte cu noapte, alături de acest mister descifrat, captat, sensibil ca forma vintului bombat în pânza corăbiei cârmuita de un braţ iscusit şi sigur.

Şi iată totuşi că se deştepta lingă un mister alături de care trăise, ignorându-l ca atare: el însuşi, altul însă, deci un el însuşi nebănuit, cuprins şi luat de viaţă ca regele şahului de mina adversarului.

Dacă în această clipă ar fi fost el însuşi — cel de până atunci — s-ar fi simţit profund umilit, deprimat de îndoieli, detronat.

Dar se simţea numai nou, alături de amintirea unui el însuşi care se învechea vertiginos şi respingător, învăluit parcă în mucegai şi muşte verzi.

Murise celălalt? Sau dispăruse numai?

Acum era vârful suprem în care se întâlneau încă doi oameni, ca liniile unei unghi.

Şi deodată îi apăru o evidenţă insuficient simţită până atunci: înnoirea adusă de un sentiment copleşitor. Dacă Luli l-ar fi iubit — ipotetic — ar fi iubit pe altcineva, nu pe el până atunci. Omul — noul tânăr, proaspătul Faust — care-şi părăsise camera în plină noapte, trecând pe subt ochii respectuos nedumeriţi ai portarului hotelului, pentru a colinda străzile oraşului cu tei înfloriţi, cu sufletul pe buze ca un cântec, cu lirismul în ochii deşerţi de gând, beat de el însuşi, în stare să cadă în genunchi în faţa unei case; omul care şedea pe scaunul unei crâşme periferice, printre beţivi, acceptându-le frăţeşte tovărăşia nesomnului în noaptea teilor înfloriţi şi-a insomniei Dumnezeirii —, nu mai era el de până atunci.

Iar acela, îi apărea ca un strămoş auster, paralizat într-un alt veac. Abea-i semăna, în felul în care se înrudesc oamenii rămaşi trecutului cu cei dinspre viitor.

Aşadar, dacă Luli l-ar fi iubit, ar fi iubit pe altcineva. Dar cât era de durabil acest altcineva? Celălalt durase până la treizeci şi şapte de ani. Dar cestălalt? Era o mască? Sau un obraz apărut subt masca desprinsă? Care era adevărat? Cel de ieri. Narcis privindu-şi faţa în oglinzi, plurificîndu-şi singurătatea adorată, — sau cel de azi, tânăr pentru că-i apăruse o fată cu parfum de tei...

Acesta era blestemul: singurătatea regăsită în iubire, altfel decât în lupta vieţii. Iubeşti şi ca să nu fii singur, ca să te însoţeşti. Dar iubind te îndrăgosteşti de altcineva decât de omul real şi plenar — trecut, prezent şi viitor,— pe care crezi că-l ai prin gestul de cuprindere şi însoţire, al drăgostii.

Dar Luli?

Era altceva şi ea? Tot ce ştia despre ea era în el. Numai în el venea dinspre mamă lui, tânără şi pură ca înflorită pe fereastra sfântă a morţii.

Dar ea era Luli dintr-un oraş necunoscut care dormea în minciună sau adevărul teilor înfloriţi.

Luli: o sută de Luli. Un cireş de Luli. Câte clipe-s viaţă în viaţa ei, câte stele-s fulgi în viscolul Căii-lactee, atâtea Luli-s posibile faţă de tot atâţia bărbaţi.

Şi totuşi cine, cine putea să-i dea lui Luli o unicitate mai încântătoare decât aceea pe care i-o aducea el?

Care tânăr s-ar fi încumetat să-şi măsoare dragostea cu a lui?

L-ar fi întâmpinat ca Hamlet pe Laerte la mormântul Ofeliei, cu vorbele shakespeareiene:

„Spune-mi ce vrei să faci? Vrei să boceşti? Vrei să te lupţi? Vrei să flămânzeşti? Vrei să te sfâşii tu însuţi??Vrei să sorbi apele Isselului? Vrei să înghiţi un crocodil? Te poftesc... Fiindcă vorbeşti de munţi, răstoarnă stânjeni peste noi, până când groapa noastră înflăcărându-se pe culmile toride va preface muntele Ossa într-un neg...”

— Noi bem şi dânsul e beat. auzi de alături un glas cu sughiţ şi nas roş.

Nu se supără.

Zâmbi indulgent.

Într-adevăr vorbea singur, rezemat într-un cot, alături de sticlă de bere destupată, dar neîncepută.

O femeie de noapte, care mai de multă vreme şedea la pândă, nehotărâtă. Îşi însuşi zâmbetul care nu-i aparţinea, aşezându-se cu o mişcare cât mai de pisică dulce, la masa lui, trăgând şi un scaun după ea.

Îşi turti coatele pe masă, în lături, rezemându-şi bărbia pe mînile împreunate. Era tânără, cu un breton vulgar pe frunte; avea ochi verzi şi nas senzual cu nări de vapor, prin care ştia să arunce în bărbaţi ancora sexualităţii.

Îl privi lung, stăruitor, oprindu-şi ochii pe mînile lui „de amant” — cum le botezase Agatha Bogdan —, apoi împlîntîndu-şi-i în ochii lui arabi.

— Hai...

Nu juca teatru profesional.

Glasul ei avuse geamătul tânguitor răguşit al foamei de bărbat, care pune viole în „miau”-ul pisicelor, şi oboaie în

„uu”-ul hulubiţelor.

Mînile ei se târau încet pe masă spre mînile lui.

Catul Bogdan bătu cu o mişcare blânda, fără repulsie, mâna cu unghii trivial roşii, plăti şi plecă —, lăsând pe masă şi altă plată surprinzător de generoasă.

După ce-l urmări din ochi, cu fruntea întunecată, femeia luă sticla de bere neîncepută, făcând-o ţăndări, de pământ.

Cu toate că parfumul teilor plutise şi asupra acestei scene, Catul Bogdan nu era dezgustat. Plecase de acolo numai cu orgoliul de a nu fi bătrân — atât era de tânăr în această noapte când se îndrăgostise de o fată necunoscută, punându-şi dragostea în cumpănă shakespeareiană cu-a tuturor băieţilor de vrâsta ei.

II

„DOSŢOIEVSKI SPUNEA UNDEVA că noaptea crezi mai uşor în Dumnezeu; cu alte cuvinte, noaptea predispune la exagerări”, — gândi Catul Bogdan cu un uşor zâmbet ironic care se adresa lui însuşi. Şi modulaţiunea gândului, şi zâmbetul, îl reconfortară. Se culcase la cinci. La opt îl deşteptase omul de serviciu bătându-i în uşă. Apoi îi adusese cafeaua pe care şi-o luase în pat. Ca mai toţi oamenii nervoşi şi auto-spioni, se deştepta uşor, dar se scula greu din pat. După pauză neagră a somnului, sufletul îşi căuta continuitatea, întimpinând gândurile nopţii cu ochi bănuitori.

Deşteptat, întâiul gând fu un nume: Luli.

O bătaie de inimă? Da. Dar o ştia mai de mult. De câte ori, în timpul muncii de noapte, crea un personaj nou, oarecum desprins din el prin consemnarea grafică, avea dimineaţa aceeaşi bătaie de inimă. Revedea imediat manuscrisul, oprindu-şi atenţia numai asupra personajului

abea născut. Există? Sau nu exista? Merita să trăiască? Sau nu?

Astfel îşi opri mintea şi asupra lui Luli: mintea de dimineaţă, cea diurnă. Îi recunoscu tinereţea, graţia, prospeţimea. De altfel nici nu-şi mai amintea exact faţa ei, Era ca o fereastră deschisă pe o lumină de mai.

Îşi reluă tovărăşia ţigărilor.

Acum avea impresia că se liberase de lirism, că domina lucid, că redevenise spectator, aplaudând numai ce merita acest omagiu.

În fond, „aventura” avea mult farmec, tocmai prin lipsa ei de preciziune, prin ilogicul ei. Ca şi hai-kay-urile japoneze, nu era decât o indicaţie lirică. Aşa trebuia să rămâie, dând graţioasa ei substanţă unei amintiri din acelea care rămân în suflet că floarea unei primăveri nipone în păr. Fulg prefirat prin inimă în amintire.

Condiţia lui Luli ca atare — Luli-Luli, o fluturare de păr, o mâna atinsă, nişte cireşe, nişte lacrimi — era izolarea ei în vagul câtorva ceasuri de tren cu tei înfloriţi la ferestre.

A o căuta şi regăsi pe Luli ar fi însemnat să o piardă. Mai dintii Luli nu era un nume, ci o alintare. Aşadar Luli se putea numi Maria, Lilica, Domnica, Lânica. Tot ce era condur de Cenuşăreasă în „Luli”, silabe căzute din lumină venită de la balul de taină al verii, devenea pantof de serie cu număr şi etichetă, în numele ei autentic. Apoi această Lilică, Domnică, Lânica sau Maria putea să se numească Ştefănescu, Popescu, Ionescu, Teodorescu, Şerbănescu, sonorităţi care-ar fi dat un iz de ceapă parfumului de tei, care o noapte întreagă se numise Luli.

Dar cunoscută, Luli putea fi un ciclu de dezamăgiri.

O presupunea de pildă Lilica Ştefănescu, locuind în strada Eroului necunoscut, no. 11 bis. Casă de după război ca şi numele străzii. Din acele case moderne, epatate de ele înşile, care simţi că vor să fie fotografiate şi care dacă s-ar vedea în oglindă şi-ar zâmbi ca cei încântaţi de opera bărbierului, cu nările dilatate de parfumul prost al

vaporizatorului. Restul în acest stil. Ştefănescu tatăl, şef de vamă la pensie, care şi-a ras barba şi musteţile după război. Mama: Ştefăneasca, o Ştefăneascâ, făcând cură de slăbit, ducându-se în automobil la partida de „bridge” unde tot mai scapă câte un „soro”. Iar Lilica Ştefănescu — Luli în ceasurile de vară ale unui tren —, faţa lor, impregnată de mediu, chiar dacă s-ar fi jenat puţin de accentele lui tari...

Retractă tot ce gândise. Drum fals. Nimic din Luli nu autoriza o astfel de biografie. Trăsura care i-o' adusese la oprirea trenului în gara mică nu se înrudea cu arivismul: mai degrabă cu scăpătarea.

Alt drum: părinţi săraţi. Luptă zilnică pentru viaţă. Discuţii acre]a dejun şi la masă. Atmosferă grea. Tendinţă zilnică de evadare. Unde? Prietene, cinematograf, serate provinciale, patefon, radio, lecturi gravitând în jurul bogăţiei. Aspiraţii de viitor luxos în stilul filmelor, pregătindu-i un viitor de doamnă Bovary, dar creată de vreun oarecare George Ohnet al literaturii autohtone.

Poate că nici asta.

Poate că Luli era Luli. Poate...

Dar nemaivăzând-o, Luli rămânea Luli: sigur.

Şi era păcat să o sacrifice.

Renunţând la ea în viaţă, păstrând din ea numai conturul şi fluturarea unei apariţii, treptat îndepărtată în amintire, sufletul lui căpăta încă o prezenţă alături de cea rămasă mereu albă peste mormântul ei. Luli ar fi sunat în el ca numele unei fete de altădată, mai tânăra fiindcă nu-i, mai pură fiindcă tinereţea ei e un oval în medalionul lui „a fost”, neatinsă de nici o faptă: fulg. Sora lui moartă, tinereţea, ar fi avut obrajii lui Luli şi numele ei...

O bătaie în uşă îi tulbură acest popas de dimineaţă pe marginea nopţii şi a somnului, de unde cobora, ţinând în mini acelaşi condur pierdut de Cenuşăreasa teilor înfloriţi.

— Cine-i?

— Eu. Vă salut, domnule profesor. Bună dimineaţa.

— Bună dimineaţa, Costel. Un moment...

Costel Larian, fostul său elev şi unul dintre cei mai eminenţi licenţiaţi ai Facultăţii de litere de la Iaşi, era gălăţean. Catul Bogdan îl numise secretarul comisiunii de bacalaureat pe care o prezida, dându-i astfel posibilitatea unui câştig binevenit.

Sări din pat, se pieptănă, îşi puse halatul peste pijama şi ieşi afară, aprinzând o nouă ţigară.

Costel Larian venise descoperit. De când era la Galaţi, de-o săptămână, făcuse câteva băi în Dunăre, uscându-se la soare. Tinereţea lui era ca un fruct copt. Avea obraji rotunzi şi rumeni, frunte bombată, sprincene zburlite, păr creţ, pieptănat cu vioiciune în sus, de culoarea castanelor sălbatice, şi dinţi atât de albi încât şi atunci când vorbea dădea impresia că muşcă dintr-un fruct gustos. Sănătate, energie, optimism, sărăcie alegră.

— Aţi uitat să-mi telegrafiaţi, domnule profesor. Şi a ieşit o încurcătură...

„Frate cu juna Rodică voioasă trece”, gândi Catul Bogdan, examinând ţărănească tinereţă a elevului său. Îl frapa sănătatea brutal afirmată, ca pe bolnavii din pat.

Costel Larian vorbea repede, cu o uşoară graseiere care dădea o vibraţie râzătoare vorbelor, istorisindu-i ceva cu şcoală, profesore, gară, scandal...

Îi asculta numai glasul, nu şi vorbele. Glasul parcă suna în iarbă şi frunză, c-un „Hai, leliţo-n deal la vie...” Aveai impresia că acuşi-acuşi va chiui.

„Ce impresie i-ar face lui Luli?”

Parcă ar fi vrut să acopere cu palma, ca pe-o lumină prea tare, tinereţea altora.

Nici o oboseală, nici o dungă pe faţă, nici un creţ. Obrajii întinşi, bărbia dulce conturată, uşor pufoasă de tinereţă în zori, gâtul neted şi viguros — şi un miros frust dar tonic de aluat şi de ceară. Deşi nu era nici o oglindă pe coridor, alături de Costel Larian, Catul Bogdan îşi vedea vrâsta ca într-o oglindă de dimineaţă.

O doamnă trecu pe coridor, zveltă în haine de vară, lăsând un miros de pudră fină. Costel Larian o privi în treacăt, cu dinţi de lup şi cu o vibraţie de bondar în nările cărnoase.

De mai încolo, doamna întoarse capul, dar ochii ei măsurară intrigaţi înalta siluetă a lui Catul Bogdan care în halatul de mătase albastră, cu părul şi mai alb şi ochii şi mai negri, dădea o impresie de vultur exotic, cu cap de argint şi pene de oţel. Lui îi zâmbi, peste umăr.

Catul Bogdan prinse din zbor privirea ca pe-o floare aruncată dimineaţa de la fereastră.

— Ce spuneai, Costel?

N-auzise nimic.

Iată ce se întâmplase:

Doamna Laura Nemoianu, directoarea liceului de fete şi animatoarea mai multor societăţi culturale, pregătise „consacratului romancier şi eminentului profesor universitar Catul Bogdan” o primire la gară şi o gustare la liceu, „â la fourchette”, cum spunea ea, lansând şi invitaţii şapirografiate corpului didactic şi notabilităţilor gălăţene. Insă nimeni nu ştia când, de unde şi cu ce tren soseşte preşedintele comisiunii de bacalaureat. Costel Larian, singurul care ar fi trebuit să fie la curent cu intenţiile profesorului său, aşteptase zădarnic telegrama făgăduită. În aceste condiţii farsa Lolei Voroneţ găsise porţile deschise ca şi zâmbetul homeric al calului troian; şi ca şi acesta intrase rânjita pe dinăuntru de suliţele vindictei. Lolă Voroneţ era o picantă repetentă, din acelea care se pregătesc de timpuriu pentru „artă şi declamaţie”. Din repetenţă în repetenţă, ajunsese totuşi sincopat pînă-ntr-a opta, cu majoratul împlinit. Dar suprema repetenţă dintr-a opta o scosese din minţi. Plecase la Bucureşti să se descurce la Minister singură, după sfaturile unei prietene care era „artistă” în corpul de figuraţie al Teatrului Naţional. „Acolo-s bărbaţi”, gândise femeia repetentă. Cu toate că muncise conştiincios, nu izbutise în scopul iniţial,

căpătând însă la Bucureşti, şi chiar la Ministerul Şcoalelor, speranţele legitime ale unei cariere pentru care avea şi temperament şi *appeal*.

Dar se înapoiase foc pe corpul didactic gălăţean, hotărâtă să-i facă o farsă de pomină. Aşadar anunţase pe doamna Laura Nemoianu că prietenul şi protectorul ei, profesorul Catul Bogdan, a fost cu ea la Bucureşti şi că prin ea îi anunţa pe cei de la Galaţi că va sosi din Capitală cu trenul de dimineaţă. Alaiul întimpinării venise la gară dis-de-dimineaţă, cu discurs şi buchet, bând cafele negre la restaurant în aşteptarea trenului.

La întoarcere, cu buchetul deprimat în mănuşile spălate cu benzină ale doamnei Laura Nemoianu, tristul convoi defilase prin faţa unui automobil în care Lolă Voroneţ şedea picior peste picior — ciorapi de mătase de la Ministerul Instrucţiunii Publice —, fumând o ţigară C.D.

— Să vă fie de bine! Repetentă m-aţi lăsat, de râs v-am făcut. Am să vă dau şi la gazetele din Capitală...

Şi astfel vorbind, cu fum pe buze, făcu semn şoferului să le lase în nas şi fumul automobilului. Dar după. cum spunea doamna Laura Nemoianu, „tout est bien qut finit bien”.

Aşa că cei de la gară se înapoiaseră la liceu, trimeţîndu-l pe Costel Larian în descoperirea celui aşteptat. Gabriela găsise invitaţia acasă. Plecase pe la nouă, lăsând-o pe Luli dormind. Bacalaureatul începea a doua zi.

Cancelaria era plină şi însufleţită ca o cetate asediată.

În faţa liceului, fete şi băieţi discutau farsa Lolei Voroneţ, invidiindu-i curajul, cum comentează cei din închisoare isprăvile celor evadaţi.

Dinţii sosi Costel Larian, într-un suflet.

— E la „Hotel Palace”. Vine imediat.

Un general suspin de uşurare.

— Ei, „tout est bien qui finit bien”, dragele mele.

*

— „Ilustre oaspe şi distins reprezentant al acelui focar nestins de cultură şi sentimente generoase, care este vechea capitală a Moldovei...”

Vorbea cu voce de tenor — de pe vremea gramofonului cu pâlnie — profesorul de istorie, începând cu o cântare a Moldovei.

Doamna Laura Nemoianu se încruntă la fereastră, şi apoi la directorul liceului de băieţi. Într-adevăr, mai nedisciplinaţi decât fetele, dar îndemnaţi de curiozitatea acestora — candidaţii la bacalaureat escaladaseră ferestrele cancelariei, aruncând priviri indiscrete, şi făcând în urmă semnalizări cu mâna şi ochii.

— E distins, şopti profesoara de filozofie, domnişoara Puica Negrescu, la urechea celei de lucru manual, gata să-l comenteze, dar văzând cu cine-i vecină se mărgini la această apreciere.

— Ce-avem de mâncare? întrebă preotul Dărîngă, profesorul de religie, care nici nu băuse cafeaua cu lapte, lsînd loc liber alimentelor ce va să vie.

— Gustări de la Şcoala de menaj.

— Ce fel de băutură?

— Nu ştiu. Un vin.

Preotul Dărîngă oftă melancolic; femeile nu se pricepeau la vin. Auzi răspuns: „Un vin...”

Catul Bogdan rămăsese la uşă, cu pălăria şi mănuşile în mina. Ascultă discursul, cu capul uşor înclinat, fără zâmbet, fără încruntare, evitând să privească pe cineva, resemnat că o statuie subt ploaie. Nu cunoştea pe nimeni, dar recunoştea eterna operetă socială cu toţi actorii ei; involuntara trupă a lui Caragiale.

Încercă să-şi treacă timpul anticipând mintal frazele discursului. Prea facil însă, jocul fără de hazard devenea anost. Cea mai pură caligrafie oratorică a banalităţii reputate şi a locului comun guşat şi emfatic. Se gândi cu oroare şi uşurare la primejdia de care scăpase cu o seară înainte, graţie unei farse providenţiale.

Îşi închipuia capul lui Luli întors după vicleimul didactic, privind scena cu un zâmbet epigramatic. În mintea ei ar fi rămas grotesc, izgonit în ridicolul social la care cei tineri sunt însă sensibili, — cum erau cei căţăraţi la ferestrele cancelariei. Involuntar, avu un zîmbetcomplice. Ochii de la ferestre se iluminară.

— E om de treabă, domnişoarelor: râde l noi, şopti fetelor de afară un glas răguşit de fumător galant. Chiar în această clipă, Gabriela, care şedea cu spatele la fereastră, întâlni ochii lui Catul Bogdan şi văzu în ei o dilatare, o zvâcnire, saltul de delfin în ape pe care bătaia mare a inimii o trimite ochilor.

Ochii lui Catul Bogdan căutară pe delături, repede, cum ai cerne printre degete un nisip, dar n găsiră mărgăritarul căzut din valvele inimii deschise.

Iar era surprins de el însuşi. Nu se aştepta la o emoţie atât de intensă. Recunoscuse pe tovarăşa lui Luli. Prietenă? Vară? Soră? Profesoară?... Parcă prea tânără, prea tânără mai ales fiindcă o vedea coborând o dată cu Luli, acoperite amândouă cu aceleaşi pălării de pai, din trăsura magică.

Avea un păr castaniu aprins cu unde roşietice, dar frunzele lui de toamnă acopereau marele strugur negru al pârului celeilalte...

...Clipele căpătau o altă vibraţie în jurul Gabrielei. Era vădit că ochii lui Catul Bogdan o izolau de restul lumii din cancelarie. Până atunci, ochii lui dormiseră nevăzuţi subt genele plecate. Acuma o învăluiau, o lăsau, reveneau, negri şi tumultuoşi ca fumul unei păduri aprinse. Rotirea lor întunecată o încercuia, dându-i o nelinişte. Până atunci privise cu atenţie calmă pe scriitorul cunoscut numai din cărţi, din reputaţie şi din fotografii. Îl recunoscuse la gară, din clipa când le salutase pe peron. Luli îi spusese atât: „I-a venit rău în tren, şi i-am dat o cafea neagră cu lămâie, fără să ştiu cine-i. N-am vorbit nimic.”

Gabriela venise la şcoală, după ce găsise printre corespondenţa sosită în lipsă, invitaţia direcţiei, numai ca

să-l mai vadă de aproape, ca simplă spectatoare. S-ar fi temut să stea de vorbă în astfel de condiţii cu un scriitor care-i devenise intim prin cărţile lui. Odată, la Bucureşti, se apropiase de masa cu autografe a unui mare poet. O plivise de sus, grosolan, dându-i un autograf dezordonat, care nu avea decât semnificaţia unui bacşiş. Rupsese foaia. De atunci nu mai solicita intimitatea scriitorilor iubiţi sau stimaţi.

Ca privitoare dezinteresată, Catul Bogdan o atrăgea. O intrigase de altfel încă de la gară salutul ceremonios care dăduse Gabrielei senzaţia că nu se coboară din tren, ci din caleaşca altui veac, în rochie mai lungă, larg şi foşnitor pornită din talia îngustă. Privit mai de aproape, aşa cum primea lumina celor trei ferestre ale cancelariei, Catul Bogdan, deşi îmbrăcat în haină de azi, se încadra în spaţiul uşei ca într-o ramă de ieri, dând, poate tocmai fiindcă era atât de sobru îmbrăcat, impresia că rama trebuie să fie de bronz bogat.

Şi iată că-i întâlnise ochii deodată apăruţi de subt genele ridicate.

Tresărise şi ea ca atunci când te-ai vedea privită de ochii' unui portret. Pe cât era de odihnitor cu genele plecate, în clipele când statura lui era dominată de albul părului, — pe atâta devenea de obositor când te privea. Când privea astfel, ochii deveneau atât de intens negri. În contrast cu părul, încât Gabriela îi simţea şi când nu-i privea. Parcă nu era numai în faţa ei, în nişte orbite adânci, acolo numai, ci din toate părţile, ca zborul hipnotic al păsărilor de pradă. Gabriela simţea din ce în ce nevoia să se deplaseze, fără să poată, fiindcă era imobilizată de lumea dimprejur. În schimb, îşi plecase capul mai tare, ca într-o 'biserică, la slujbă. Dar nu se putea împiedica în răstimpuri, uneori îndesite ca picăturile de ploaie, să nu privească printre gene. Întâlnea aceiaşi ochi, şi schimbul de priviri devenea şi mai intim, ca o şoaptă prin întuneric. Un simplu joc, dar o neliniştea fiindcă redeştepta în ea — foarte vag, e drept —

nostalgia pe care i-o dăduse Luli când o bănuise îndrăgostită. Dacă în această clipă s-ar fi gândit la Matei Dima, ar fi uitat că poate să-i fie şi prietenă, alungindu-l iritată din ea ca pe cineva care intră bocănind şi vorbind tare tocmai când începe murmurul unui cor religios. Dar nici o clipă nu-i trecu prin minte chipul celui cu ofranda neprimită. Nu se gândea la nimic, de altfel. Auzea glasul profesorului de istorie, şoaptele vecinilor, — dar privirile din faţă o izolau în ea, parcă tot mai departe, tot mai adânc, până în preajma acelui vag de ape, de la care poate să înceapă somnul, desprins ca o lebădă neagră, sau să izbucnească roşie inima care ucide somnul.

Într-adevăr, Catul Bogdan o privea fiindcă era forma unei transparenţe prin care-i apărea Luli. Revenea în el cadenţa lirică de astă-noapte cu toate impulsiunile juvenile pe care le apreciase dimineaţa ca o exagerare nocturnă. Din nou, temerar, dorea s-o cucerească pe Luli: cu acelaşi gest romantic care sfida pe toţi băieţii tineri. Şi fiindcă Luli nu era de faţă, valul înspre ea se pulveriza liric asupra Gabrielei. Dorea să fie tânăr în faţa ei, să fie viu, s-apară în vrâsta ca într-o armură de argint, nu ca într-o strană de meditaţie. Dorea să-l ducă asta, ca pe un cântec, celeilalte.

Profesorul de istorie amuţise, cu batista pe frunte.

Şoaptele încetară. Ochii se îndreptară spre Catul Bogdan.

Când îşi ridica fruntea, părea şi mai înalt. Înalt cum ar trebui să fie un preot când înalţă Evanghelia peste capetele celorlalţi.

Îi cuprindea pe toţi cu ochii lui orientali. Dar nu-i privea ca pe-o mulţime anonimă, ci ca pe o femeie de care te apropii.

— Vă mulţumesc tuturora. Aţi cinstit prin mine oraşul de unde vin. Daţi-mi voie să iubesc prin dumneavoastră oraşul în care mă aflu. Nu-l ştiam până acum. L-am descoperit într-o noapte de vară vrednică să fie dăruită de Shakespeare balconului Julietei, când se înalţă înspre el cu

versuri tinereţă lui Romeo. Nu cunosc străzile acestui oraş, nu-i ştiu instituţiile, nici monumentele, şi abea-i întâlnesc oamenii. N-am nici morminte în acest oraş, nu-mi ştiam nici prieteni, nici duşmani în casele lui: nimic nu mă legă de el. Până a nu-l întâlni, oraşul dumneavoastră nu era pentru mine decât „ceva” de pe marginea Dunării. Dar mi l-au arătat teii înfloriţi dintr-un capăt până-n celălalt, şi iată-l acum cu mine alături de colinele Florenţei, de zările Eyub-ului şi de lagunele Veneţiei. Tei înfloriţi sunt mulţi în ţara lui Eminescu, poate tot atâţia câte fete blonde sunt pe malul Rhinului. Şi laşul îşi are aleea lui de tei care şi-au scuturat floarea sfântă prin versurile lui Eminescu asupra sufletului unei ţări întregi, lăsând parfum fără de moarte peste trecătorii vieţii. Dar nicăieri aiurea parfumul teilor nu-i mai aproape, mai intim, mai cald, mai viu, mai învăluitor, decât în locurile acestea. Nu e numai afară, subt cerul liber, până Ia fereastră; te însoţeşte pretutindeni. Îl ai în păr, îl ai pe mini, îl ai pe faţă, şi prin somn te acoperă încă, dându-ţi beţia nopţilor de vară. Îl am şi acum în faţa mea şi în mine, şi-l avem toţi cei de aici în noi, şi-n jurul nostru, cum e pe faţa orbilor, iluminare, căldura soarelui de aur.

Într-un astfel de oraş nimeni nu poate fi bătrân, cum nimeni nu poate fi urât când se roagă lui Dumnezeu, chemându-l, şi nimeni rău când vede-n viaţă darul, nu povara.

„Et în Arcadia ego.”

Aşa voi spune la întoarcere: şi eu am fost în Arcadia. Cunosc şi eu ţinutul de pe marginea unei ape vaste, unde, subt stele oglindite-n ape şi subt crengi de tei, nopţile au ochii tinereţii fără moarte de subt genele Julietei.

Spui despre oraşele frumoase: acolo aş vrea să trăiesc, acolo să mor.

Poeţii spun: pe-acele le voi cânta, dăruindu-vi-le prin liră.

Iar eu îi spun prin dumneavoastră: oraş al teilor înfloriţi şi al nopţilor de vară, iată inima mea.

*

Gabriela se strecură prin învălmăşeală, îndată ce Catul Bogdan îşi isprăvi cuvântarea. Fugi, incapabilă să suporte o întâlnire directă cu el. După vorbele cu flori de tei în ele şi cu noapte, intră subt teii Uliţei Domneşti, înfierbântaţi de soarele dimineţii. Mergea repede ca cei urmăriţi de furtună. Obrajii se înfierbântaseră mai mult. În urechi avea tumultul de scoici ascultate, al tăcerii de noapte, cu toate că trecea printre oameni şi zgomote diurne. Nu-i vedea, nu-i auzea. Din 1&i în tei, cu respiraţia lor dulce de faguri vechi cu miere nouă, o urmăreau vorbele pasionate. Era şi un ţipăt în ea, de pasăre rănită de săgeată, şi arşiţa unui cântec meridional, cu inima ca o bătaie de lopată într-un golf napolitan. O nevoie succesivă să plângă, să râdă, să doarmă, să danseze; să fie ca rândunelele, numai aripi şi săgeată într-un cer imens; să fie ca apele, numai drum, şi ca pietrele, numai somn. Nici pasul n-o mulţumea, deşi avea cadenţa inimii; nici galopul calului arab n-ar fi îndestulat nevoia de-a fugi din ea; nici vântul, nostalgia de a fi beţia unei revărsări fără hotare.

„...Pe harfa răsturnată a ierburilor tale, Vară, trupul şi sufletul meu sunt începutul unui mare cântec şi tremurul minii care-l caută”

Vorbele lui Luli, găsite pe cântecul ierburilor, reapărură în ea, dând glas exaltat gândurilor care nu erau decât tremur de arşiţă pe macii inimii.

Tot ce fusese până atunci, era un somn de ani. Abea acuma îi vedea ochii închişi, sufletul gol, mînile moarte. Se deşteptase, ca şi fata din poveste, în viaţă ca într-un palat al ei, cu teii ca lumina soarelui intrată pe ferestrele deschise dimineaţa, după somn întunecat.

Trăia. Ceea ce presimţise, exista. Viaţa nu era efort, mers lent spre îmbătrânire, cedări şi resemnări; viaţa era delir, tumult în soare, bucurie respirată.

Mergea atât de repede, încât lăsa pe rând în urmă pe toţi trecătorii întâlniţi.

Parcă era aşteptată în toate părţile, într-un înainte care devenea mereu şi mai înainte, ca zările din calea corăbiilor şi a caravanelor.

Viitorul se clădea nebulos, nu pentru minte, ci numai pentru inimă, din bucuriile clipelor de faţă, în aburi de zori, în fumegări de aur. Teii o întimpinau ca pe Rusalii, numai cu crengi înflorite. Era în acele clipe când buzele, uitând toate vorbele vieţii, tot ce-au învăţat, tot ce-au ştiut, se deschid singure, răsărite din pământul întâiei înfloriri, în calea de luceafăr a întâiei albine.

Trecuse de grădina publică fără s-o vadă.

Aleea teilor era un mers în suflet, nu în afară.

Soarele nu era decât splendoarea unei bucurii oglindite pe cer.

Într-aceasta imensitate se întâlniră două; Luli şi Gabriela.

Pământul era subt pasul lor o vibraţie pură şi solitară ca a Căii-laptelui în spaţiul astral.

Luli se întorcea de la plimbare cu pumnii plini de flori de tei adunate de pe crengi.

Se priviră ochi în ochi.

— Gabico, niciodată n-ai fost atât de frumoasă.

— Nici tu, Lorelei.

îşi zâmbiră una alteia la umbra unui tei înstelat de soare, flori şi albine.

— Deschide mînile.

în palmele desfăcute şi alăturate ale Gabrielei, Luli turnă, din pumnii ei întredeschişi, pulbere de aur aromat.

Şi asemenea, una lângă alta, se înapoiară spre casă, departe totuşi una de alta, ca două stele vecine strălucind deasupra aceluiaşi plop.

III

ÎN SINE, GALAŢUL E UN ORAŞ MIC, abea oraş, tocmai fiindcă are alături drumul spre imensitate al unui fluviu.

Dar şi saltarul unui birou e prea mare, când cauţi în el ce nu găseşti: o scrisoare, o fotografie, un mărţişor.

Ascunzând-o pe Luli cu toate casele, cu toate străzile şi cartierele, Galaţul era mai vast chiar decât pădurea prin care se duce Scufiţa Roşie spre casa-lupului.

Nu mai era un oraş, ci o problemă lirică, pe care mintea neputând-o dezlega, devenea o enigmă.

Catul Bogdan rătăcise ceasuri de-a rândul pe străzile Galaţului, cercetând toate casele, descifrând toate ferestrele, interpretând toate grădinile, ciocănind cu gândul opacitatea tuturor zidurilor, izolat în el ca un scafandru pornit în fundul apelor după comoara scufundată. Văzuse nenumărate fete, pe stradă, la ferestre, în grădini de vară, unele numai tinere, altele şi frumoase. Dar toate nu erau decât dezamăgirea absenţei lui Luli.

Cu greu se scuturase de scaii admiraţiei didactice. Îşi pierduse dimineaţa la liceu, fiind nevoit să fie cordial cu toţi, să răspundă la întrebări care cereau biografii şi glose literare, să dea autografe, să mănânce, să bea, să fie mereu însufleţit, mereu locvace, duhovnic, sfetnic, dispensator de aprecieri, obiect al curiozităţii ca Gulliver în ţara piticilor. Deprimarea începuse de atunci. Pierduse firul Ariadnei: pe tovarăşa lui Luli. Dispăruse, fără măcar să ştie cine-i. Şi nici n-avusese curajul să întrebe: cine era domnişoara de la fereastră? Ofranda omagială a asistenţei din cancelarie nu compensa alarmă din el: vorbise ca un cabotin. În genere, cuvântările lui erau sobre, substanţiale, despuiate de literatură şi de intimităţi lirice cu publicul din faţă. Reamintindu-şi-o, cuvântarea lui din cancelarie îi dădea impresia comportării unui om beat faţă de necunoscuţi

întâlniţi în jurul unei mese cu lăutari: acele efuziuni cu strângeri în braţe şi pupături, şi abjecte, şi bufone.

Dacă Luli era Luli, şi dacă tovarăşa ei era ca ea — adică asemeni lui, după improvizaţie, — cuvântarea, cu dulceagul ei abuz de tei şi tinereţă şi cu finalul de romanţă bucureşteană: „iată inima mea” —, trebuie s-o fi dezgustat Şi avea dreptate. Într-adevăr, astfel de lucruri nu se spun, mai ales în public, decât de pe o scenă, cu scuza unei profesii la lumina rampei şi-a unui text iscălit de un scriitor demodat dar încă celebru. Publicul nu era de acord cu el, dar Luli făcea parte din el, nu din public. Aplauzele publicului goniseră de Ungă el singurele mini care-l puteau călăuzi spre Luli.

Scăpase abea la douăsprezece, strângând mini, zâmbind, mulţumind, aprobând, dând din cap, ca şi cum ar fi fost fratele celor tineri, fiul celor bătrâni, logodnicul domnişoarelor profesoare şi preferatul doamnelor mai coapte: gata să-l mângâie pe frunte şi să-i îndrepte cravata.

Afară, şovăise ca la răspântii, întrebând hazardul încotro să apuce. Îl dusese pretutindeni, uitând să controleze ceasul. Ora dejunului trecuse. Dar silit să guste din toate la masa festivă, îşi pierduse pofta de mâncare.

Oraşele de pe malul apelor parcă sunt mai exaltat luminoase decât celelalte. Lins de soarele sfârşitului de iunie, oraşul lui Luli strălucea, sculptat în calcar şi-n argint, vestind parcă măslini metalici, gesturi albe de statui, cu pole de moschei, muezini şi mări albastre. Ceasul amiezii îl pustiise. Singurătatea lui venea din Orient, toridă, parcă în alb burnuz, lingă popasul unei caravane de cămile. Totul era alb, strident alb, ca sunetul ţimbalei, dar Luli îl însoţea cu o răcoare de noapte în păr şi-n ochi, apărând şi dispărând în lumină, ca o dansatoare în văluri şi din văluri. Nu era nicăieri, dar o vedea pretutindeni. Uneori, parfumul teilor parcă venea din mână şi din părul ei, dând braţelor nevoia de a strânge vidul, ca în vis, când ceea ce se apropie de bătaia inimii e atât de departe de trupul amăgit de somn.

Până când învins de tăria soarelui şi de indiferenţa caselor cu storurile lăsate, intrase la hotel. Se răcorise lung subt duş. Apoi se întinsese pe pat, trăgând şi storul. Rămas singur, nu mai regăsi din vechea intimitate cu el însuşi, decât fumul ţigării: fum. Nu mai avea adăpost în el. Timpul trecea încet, târându-se. Cărţile apăreau ca obrazul bolnavilor la ferestre de spital, dându-i senzaţia că literatura e o nevolnică izolare de viaţă, nu o trăire esenţială, dincolo de aparenţe. Avea treizeci şi şapte de ani. Încă trei, şi nu mai avea dreptul de-a se crede tânăr.

Dar mai era?

De zece ani nu-şi mai pusese această întrebare, fiindcă la douăzeci şi şapte de ani renunţase la tinereţă faptelor exterioare, mulţumindu-se numai cu energia de-a crea. De-atunci intrase cu totul în singurătate, nesilit, dorind-o, nu resemnându-se la ea, devenind argonautul propriei lui vieţi acumulată în amintire. Participă şi la viaţa exterioară, fiind pe de o parte profesor conştiincios, iar pe de altă parte având oarecare raporturi cu oamenii. Dar trăise distrat, fără să puie prea mult preţ pe el însuşi ca om social. Succesele feminine, necăutate cu dinadins, îi dădeau intermitent certitudinea unei seducţiuni care făcea inutil controlul vârstei. Cu atât mai inutil, cu cât se deprinsese de mult cu semnul bătrâneţii — părul alb — fiind totuşi tânăr. având parcă impresia că şi celelalte atribute ale vrâstei vor deveni un artificiu al cochetăriei, ca şi părul, pe fiinţa lui privilegiată.

Curios: se gândise de multe ori la moarte, prezenţa de acolo a mamei lui dându-i un sens intim, dar rareori se gândise la pragul ei firesc: bătrâneţa. Acum nu se mai gândea la ea, căci teama de ceva nu e un gând.

Se temea că nu mai e tânăr, că nu mai e de ajuns de tânăr. Putea să dea altora impresia tinereţii, dându-şi pinteni, provocând în el galopul vital, — dar Luli era tânără fără comandă, fără efort, permanent, involuntar. Era pur şi simplu, dincolo de interpretare.

Luli putea să aibă cel mult optsprezece ani: oriunde şi oricând, aceasta-i era vrâsta. Deşteptată din somn la miezul nopţii; după un plâns de ceasuri; după o boală grea; la lumina lunii sau a soarelui de iulie; simţită prin umbră cu parfumul ei de păr şi respiraţie de fată; nevăzută, ascultată numai, cu glasul ei care lumina urechea, întinerind-o c-un tril de argint — avea mereu optsprezece ani. Cântau cuiburi de primăvară în vrâsta ei, erata izvoare, zori, cireşe.

Cu nouăsprezece ani în urmă avea vrâsta lui Luli. Ea poate că nici nu se născuse. Putea să-i fie tată.

Dar vrâsta lui iubea vrâsta ei. Numele tinereţii era Luli. Şi Luli era în el departe, ca şi ceea ce-i în amintire, rămas în urmă fără viitor, într-un îngheţ al timpului.

Trebuia să renunţe la ea.

Dacă Luli ar fi murit subit, s-ar fi sinucis?

Evident, nu.

Ar mai fi avut încă un vid în el. Trăise şi cu celălalt; izbutind să facă din el o prezenţă, o însoţire.

Aşadar moartea lui Luli i-ar fi lăsat viaţa intactă, dându-i o nouă perspectivă pentru plimbările în el.

Atunci de ce nu renunţa la ea de bună voie?

Dar iată că-şi minţise. În fond nu concepea moartea lui Luli. Viaţa ei era o certitudine absolută, ca şi tinereţa ei. Nu renunţa la ea fiindcă presimţea prin ea un drum în viitor, nu o întoarcere în trecut.

Ce fel de drum?

Nu ştia. Şi aici intervenea iar absurdul orbitor. Tot ce vedea mintea lui era piedică între el şi Luli: prăpastie. Dar curcubeiele păşesc peste prăpăstiile vidului, zâmbind cu toate culorile grădinilor.

Luli era un salt de curcubeie înspre viitor.

Pe la şapte se îmbrăcă, insistând în oglindă ca tinerii care se duc la o întâlnire de dragoste. Pe stradă, câteva capete întoarse spre el, câteva şoapte insuficient scăzute, îi

anunţară începutul unei notorietăţi dezagreabile, care putea deveni alarmantă.

Era ceasul plimbării. Câţiva muscali cu doi cai aminteau vechiul Bucureşti şi vechiul Iaşi, de pe vremea corsetului, părului cu coc, pălăriei cu ace şi evantaiului. Apariţia lor în ceasul amurgului îndulcit de tei înfloriţi amesteca Uliţa Domnească, în amintire, cu Şoseaua Kisselef şi Copoul, dându-i parfum de altădată, acordând nobleţă ostenită a trecutului regăsit unui oraş nou pentru el.

Lumina era aurie cum sunt caisele coapte. Ceas leneş. Cofetăriile şi cafenelele ieşiseră din case pe trotuare, cu mese multicolore între olendrii cu flori virginal roze.

O atmosferă de Orient, cu toate că lipseau fesurile, turbanele şi ciubucele pe care le-ntîlneai odinioară la cafeneaua din curtea Sfintei Sofii şi la toate cafenelele Stambulului. Foarte mulţi ochi negri, palori untdelemnii şi „s”-ul catifelat, peltic şi gînsăcesc al grecilor, amestecat cu ţînţărisme iritate când discuţiile deveneau politice între monarhiştii şi republicanii Galaţului.

Şi aceste impresii actuale căpătau în el afunde perspective, rechemând amintiri de lecturi, de călătorii. Iar oamenii întâlniţi, toţi, deşi în sine nu-l interesau, deveneau emoţionanţi ca în copilărie uşa după care-i pomul de Crăciun. Căci de după fiecare putea să apară Luli. Fiecare fată a distanţei putea să fie Luli. Nu era. Dar întâlnea mereu altele. Şi încântător, şi istovitor. Căci e teribil să împărţi unei mulţimi bătaia de inimă pe care-o aduci unei singure fete.

De câteva ori auzi numele lui. Tresări. Dar îl pomeneau fără să-l cunoască. Îşi întâlni cu mirare cărţile în vitrinele librăriilor. Erau toate. Parcă dormeau pe catafalc, cu mînile pe piept.

Murise treptat, carte cu carte, în timp ce Luli se năştea, creştea şi devenea Luli pentru alţii înainte de-a deveni Luli pentru el, poate prea târziu.

Sufletul se înclină lung, ca o stepă bătută de vânt, şi versul lui Eminescu, dulce ca buciumul vârfului de munte românesc, îl ajunse din urmă:

Mai suna-vei, dulce corn,
Pentru mine vreodată?

Aşadar spunea versuri în gând? Ca în adolescenţă, când emoţiile fug de realitatea vieţii, refugiindu-se în realitatea versurilor... Îl şi înduioşa acest naiv regres.

Trecea prin faţa unei florării. Ce flori i-or fi placând lui Luli? Trandafirii, lalelele, crinii, violetele, chiparoasele, zarnacadelele, garoafele, azaleele, liliacul, muşcatele?... Recapitula posesiv şi emoţionat toate florile ştiute, căutând-o şi în ele tot pe Luli, culoarea ei, parfumul ei.

Tot ce vedea era pretextul unei evocări. Nu mai era un unghi deschis spre viaţă, ci un unghi închis în Luli, deci limitat că de-o obsesie, dar şi o obsesie poate fi feerică.

Trecu şi prin grădina publică. Pustiu în lume multă. Ieşi. Porni înainte până la „Monument”, căutând mereu. Nu găsi. Se întoarse. Începea înserarea. S-aprindeau luminile. La umbra teilor, cuprinşi ca sălciile perechi într-acelaşi vânt, îndrăgostiţi tineri se sărutau. Erau sărutări sub fiecare tei. Viaţa şi dragostea treceau îmbrăţişate ca pe-o plută minata de-un râu repede.

Numai el mergea pe mal, „fără soţ”.

S-auzeau patefoane, muzici în grădini: începea viaţa de noapte.

Altă noapte cu parfum de tei înfloriţi, despicând în două sufletul şi oraşul.

Intră la restaurant, având impresia că iar începe să joace un rol. Îl jucă până la capăt, acceptând şi cafeaua neagră. Apoi ieşi grăbit. Un birjar se opri lângă el irezistibil. Se sui.

— încotro mergem?

Avu un gest vag cu mâna, care spunea: departe, undeva, unde vrei...

— Prin oraş.

Şi iar intră, cu trapul lung al căilor, subt teii înfloriţi al căror parfum subiectiv avea în unele clipe vestejirea jilavă a începutului toamnei, când eşti tânăr, când s-a sfârşit vacanţa, şi când te duci înspre octombrie într-o trăsură de ţară, fără să ştii dacă în urmă e iubirea cu fluierul pe buze, sau frunza galbenă a uitării.

IV

— ABRAMOVICI RAŞELA.

— Prezent.

Eleva se înfăţişă la catedră. Era galbenă ca şi cum S-ar fi numit Li-Pang. Secretarul îi întinse coala ştampilată.

— Atonescu Amalia.

— Prezinte, răsună isteţ un glas impertinent.

Un foşnet de râsete învioră tăcerea clasei.

Catul Bogdan nu-l observă. Privea spre fereastra din dreptul catedrei, lăsându-l pe Costel Larian să îndeplinească procedura prealabilă tezei la română. Se culcase târziu, adormise cu greu, se deşteptase o dată cu zorii fără să mai poată adormi, fumase prea mult. Oraşul începea să-l întristeze. Dorea acum să-şi umple vidul anxios cu un automatism exterior oarecare: funcţiunea de profesor. Oricum, o ocupaţie, o trecere de timp. Dar mirosul de cerneală — parcă se deschisese o fântână — şi de mulţime şcolară îngrămădită într-un amfiteatru neaerisit, purtând parcă aerul respirat al unui întreg an şcolar, îl făcea să dorească aerul curat al dimineţii. Se duse la fereastră. O deschise. Rămase acolo, cu tâmpla rezemată într-o palmă. Afară erau câţiva copaci în care se jucau vrăbii, subt o umbrelă de cer.

— Doroşenko Xenia.

— Dobrescu Amalia.

Sunau oribil numele fetelor masculinizate oarecum în catalog. Parcă defilau în uniforme, cu bocanci, pe-o stradă, pierzându-şi silueta de purtătoare de amfore sau de cofiţe cu zmeură, pe care-o au când se numesc Luli. Dinspre oraş, oltenii, cu cobiliţe pe umeri, chiuiau nume de fructe, de legume, dând o replică viguros pitorească păsărilor soprane. Oraşul se trezea într-un abur auriu de mămăligă răsturnată.

Undeva, într-o casă necunoscută, Luli se deştepta din somn, sau poate dormea încă...

— Gaman Lucreţia.

Ietacul lui Luli... Patul lui Luli...

— Hristodulo Caliopa.

— Caliope, domnule secretar, protestă glasul de brună fatală, al cărei nume fusese cântat în Vocea Galaţilor de doi tineri poeţi concurenţi.

...Masa lui Luli... Halatul de noapte al lui Luli... Nimic impur. Dimpotrivă. În aerul nou al dimineţii, gândurile aveau delicateţa unor miniaturi persane pe fildeş.

— Novleanu Lucia.

Luli! Luli! Şi mai proaspăt în aerul dimineţii, în marea naivitate a cerului, numele ei venea ca un acord de sonatină cântată undeva de o fetiţă cu cozile pe spate.

Eleva Novleanu Lucia, înapoindu-se de la catedră cu coala ştampilată, se opri alături de banca ei, în fundul clasei, înecată de aerul rău. Deschise fereastra. Şi după ce-o deschise, întâlnind zâmbetul aceluiaşi soare pe faţă, cu toate că inima-i era grea şi risipită în piept, îşi apleacă obrazul în afară, şi întâlni, ca şi de la fereastra trenului, profilul de stânca solitară cu un vultur... Ochii negri o învăluiră că halucinaţi... Fugi.

— Domnişoară, domnişoară, izbucni de pe catedră glasul Iui Costel Larian, în timp ce mâna lui izbea cu violenţă în catalog: vă interzic să comunicaţi cu cel de-afară...

De la fereastră, Luli se înapoiase cu obraji de Luli, dar subt violenţa autoritară a glasului de la catedră, ochii lui Luli-boy izbucniră, gata de replică.

N-avu timp.

— Domnule Larian.

Chemat de profesorul său, secretarul comisiunii redeveni un tânăr Costel. Se apropie de fereastră. Catul Bogdan zâmbea:

— Costel, în ce lună suntem?

— În iunie, domnule profesor, răspunse el mirat, clipind în soare.

— Câţi ani ai, Costel?

— Douăzeci şi patru.

— Eşti bătrân, Costel?

— Dă,... domnule profesor!

— Ce face un băiat tânăr într-o dimineaţă de iunie, Costel?

— Ştiu eu, domnule profesor...

— Se plimbă, iubeşte, cânta... Costel dragă, eşti tânăr: du-te.

— Domnule profesor, se împotrivi el incredul.

— Du-te, Costel, du-te şi salută din partea mea toţi teii oraşului.

Şi împingându-l de umăr, îl porni spre uşă.

Apoi deschise şi fereastra de la mijloc. Amfiteatrul se umpluse de soare. Isprăvi pomelnicul catalogului şi înrămarea colilor ştampilate. Zâmbea mereu.

— Domnişoarelor, iată subiectul tezei...

îl dictă, zâmbind.

— Nu vă speriaţi. Iată în esenţă ce trebuie să scrieţi.

Şi spre surprinderea generală, vreme de cincisprezece minute expuse subiectul tezei, însemnând cu creta pe tablă punctele principale şi datele.

Iar după ce isprăvi, adăugă, în timp ce-şi ştergea degetele prăfuite de cretă, cu batista:

— Vă rog însă, domnişoarelor, să nu reproduceţi întocmai ce v-am spus. Mai puneţi şi de la dumneavoastră, având grijă de ortografie.

*

Veselă teză!

Ca refrenul unui cântec ce-ar fi început cu: „Hai să ne jucăm de-a teza”, cântat de şaizeci de fete cu bucuria pe obraji. Stăteau în băncile amfiteatrului ca şi cum ar fi venit Ia vale. cu săniuţa. Nu mai era nevoie nici de fiţuici, nici de cărţi consultate pe subt bancă, nici de vecina filotimă şi premiantă. Tablă, de obicei sinistră ca apa morţilor, oferea tuturora, cu o graţie de lebede, ideile tezei plutind şirag, înscrise cu cretă. Fiecare elevă şi le lua de acolo, fulg cu fulg, destrămându-le mărunt pe coala oficială.

Peniţele ronţăiau repede ca nişte şoricuţi hrăniţi cu miez de pîne.

Nici un oftat, nici o migrenă, nici o hemoragie nazală, nici o paloare, nici un leşin.

Cântau cu toate, într-un cor mut: „Hai să ne jucăm de-a teza”.

La trei ferestre deschise spre obrajii atâtor fete tinere, dimineaţa de vară se încadra cu cer, soare, crengi şi vrăbii gureşe, ca într-un pastel de Vasile Alecsandri, demodat dar tânăr.

Un fluture intră, silabisind cu aripi albe naivităţile zborului, în clipele vieţii lui de graţie năucă.

„Originalul preşedinte” care începuse prin a fi sufleurul de pe catedră al operetei din bănci, nu se mai ocupă de eleve. Părea cufundat în studierea catalogului, îl luase de la început, de la Abramovici Raşela, Antonescu Amalia, Adam Teodora, nume cu nume, cum ai coborî treptele unui palat ca să ajungi pe pragul grădinilor cu ape ţâşnitoare.

„Novleanu Lucia”...

Luli era în Novleanu Lucia ca hulubii veneţieni în piaţa San-Marco, învăluind într-o palpitaţie de lumini şi umbre, o

blândă armonie de marmură.

„Lucia Novleanu”.

Aşadar Luli se numea Lucia Novleanu. Simţea nevoia să aprindă o ţigară, ţigara popasului meditativ.

O secundă o privi pe Luli. Era sus, în banca din fund, aplecată pe coală de hârtie. Îi vedea numai fruntea, mică, voluntară, concentrată şi foarte pură, strălucind în părul negru ca o lumină de proră într-un adânc de noapte marină.

Trecu mai departe: „Oancea Tudosia, Oîian Mareea, Ovanisians Semiramida, Parsighian Ghiuzadi...”

Nume greceşti, bulgăreşti, evreieşti, câte-un Ştefănescu Doina, câte-un Ichim Dacia, apoi exotic Zaghiants Şuşanig — şi iar, c-un salt al ochilor şi~al inimii: Novleanu Lucia.

Luli...

Era în catalog, era în bancă.

Eleva Lucia Novleanu din clasa opta.

Da, ea era, Luli.

Nu lăsa din mini catalogul. Îl ţinea ca pe un hrisov în care ai descoperit un adevăr neştiut care schimbă sensul unui trecut istoric, înnobilându-l. Mai mult decât o bucurie: un triumf cuprins în oglinzile mirării incredule

La orice s-ar fi gândit, numai la asta nu: Luli, într-o bancă de şcoală dându-şi teza de bacalaureat; Luli, eleva lui.

Novleanu?... Şi numele acesta îl emoţiona. Avea ceva de mărgean în sonoritatea lui, cum erau broşele bunicelor pentru medalioanele tinereţii lor. Dar s-ar fi putut numi oricum: Ortansa Popescu, Decebala Ionescu. Luli învingea orice. Simpla prezenţă a numelui ei în catalog semăna pe paginile lui trandafirii lui Hafiz, arătând spre cerul albastru cu degete subţiri ca minaretele lui Omar-Khayam.

Căci gândurile lui pe marginea acestui catalog astfel erau: stanţe şi stampe pentru Luli. Totul se transfigura prin seninul prezenţei ei. Ferestrele străfulgerau de soare ca triremele de aur epic ale lui Homer, plutind în spaţii vaste;

lumina se umplea de graţie, ca de undine şi sirene marea lui Ulysse. Bucolicele lui Virgil cântau pe fiecare creangă. Şi-nţelepciunea lui Horaţiu murea pe fiecare gând, dar tot cu zâmbetul: „Cârpe diem”.

Luli...

Un cer imens, şi-un singur plisc de rândunică. Dar dimineaţa bucuriei din pliscul ei pornea, două silabe numai: Lu-li... Şi iată cum un cer întreg era rochiţa unei rândunele şi fastul unei dimineţi.

O muscă deseori învinge un cer. Căci cerul e îndepărtarea de tine însuţi în vag: e albastrul exadării în spaţiu. Iar muşca e punctul meschin de la care începe ca o cifră propria fiinţă redevenită concretă într-un trup limitat.

O muscă venită pe frunte, şi apoi coborâtă că un vârf de creion adnotator pe nas, îl făcu pe Catul Bogdan să se întâlnească prin mâna cu nasul, şi prin nas cu realitatea din faţă.

Profesorul şi elevele. Catedră şi băncile. În fond era îndrăgostit de o elevă care-şi trecea bacalaureatul. Asta era formula simplă şi reală. Nici măcar studentă. Elevă-din-clasa-opta. Era suficient să se gândească la fostul elev din clasa opta, Catul Bogdan, ca să vadă exact distanţa dintre catedra lui şi banca Luciei Novleanu. Diferenţa de vrâsta parcă se agrava prin decorul acestor vrâste. Trebuia deci să corecteze teza unei fete de care era îndrăgostit, şi să-i puie şi notă pe deasupra.

Era captiv ca într-o epigramă.

Cu atât mai curios cu cât n-avea deloc antrenamentul prealabil al unor situaţii apropiate. Cunoştea mulţi profesori universitari, care de pe catedră îşi începeau aventurile, uneori numai lirice, alteori erotice, socotindu-se nu numai dascălii elevelor, dar şi sultanii lor fireşti. Nu făcea parte din această categorie. În fata studentelor, la curs, sau chiar la seminarii, unde intimitatea era mai mare, nu-şi simţea nici vocaţiunea copitelor de satyr, nici tremurul libelulesc al aripioarelor cupidoniene.

Nu virtutea sau scrupulul îi porunceau această atitudine. Era o particularitate a lui, descoperită o dată că practica profesoratului. În genere, mulţimile nu-l atrăgeau, deşi le observa. Nici femeile, plurificate uniform în bănci universitare, nu-l atrăgeau. Deveneau şi ele cantitatea unei mulţimi confuze. Şi pentru el, feminitatea începea cu individualizarea în singurătate. La universitate, subt raportul seducţiunii feminine, îl îndepărtau, ca o mâncare diform îngrămădită pe o farfurie. Aşadar, ani de-a rândul, pe catedră fusese exclusiv profesorul fetelor tinere care erau în bănci numai studentele lui, şi-n suflet la fel. Distanţa dintre băncile lor şi catedra lui nu era numai o realitate spaţială, dar şi una psihologică.

Această realitate apărea categorică tocmai acuma, în clipa nimicirii ei.

Şi nici măcar studentă! Elevă dintr-a opta.

„Eleva dintr-a opta” îşi ridicase fruntea de pe coală de hârtie. Şi-ntocmai ca odinioară, când se numea Luli-boy, şi când de jos, de pe covor, în timp ce Gabriela scria, urmărea cu ochii în sus „ceva... departe...” — îşi îndreptase ochii înspre faţa străinului care plutea înalt în ea, ca şi acel „ceva departe”.

Era mirarea ca un abur de argint pe faţa ei, cum e pe înmugurirea pomilor care acuşi vor înflori.

Catul Bogdan îi întâlni ochii adânc, şi murmură ca un ţăran „Dumnezeule”, împreunându-şi mâinile, căci începutul drăgostii e ca o rugăciune de pe vremea cerului lui Dumnezeu.

*

Luli se aplecase din nou asupra tezei.

Catul Bogdan îşi lăsă fruntea pe mâinile împreunate, rezemându-şi coatele de catedră. Îşi dădea seamă că ceea ce i se întâmplă nu mai avea un caracter episodic, localizat la Galaţi în timpul examenului, cu toate că durata întâmplării nu depăşea trei zile. Însă cu un trecut numai de

trei zile, întâmplarea avea imperativul unei porunci în viitor. Ceea ce crezuse la început că e un simplu fapt divers, căpătase sensul solemn al unui fapt istoric: o nouă domnie. Un început de veac sufletesc. O altă lege.

Ispăşea splendid anii lungi de neatârnare. Era condamnat ca în clipa naşterii, la toate riscurile vieţii, incapabil să le refuze, cum incapabil eşti să nu te naşti.

în logica literară a vieţii, întâmplarea îşi păstra intact absurdul şi neverosimilul profan, devenind mister. N-ar fi acceptat niciodată într-un roman iscălit de el, viteza dementă a unei astfel de îndrăgostiri, decât dacă i-ar fi divulgat prin analiză caracterul de violent apetit sexual apărut prin surpriză într-un organism inflamat de abstinenţă. Altminteri, în logica aplicată vieţii într-atîtea romane, nu concepea fenomenul îndrăgostirii decât lent. Întocmai cum se formează coloniile mărgeanului în fundul mărilor, clădindu-şi cetăţi solide pe lespedea haosului. Faimosul *coup de foudre* îi apărea tot atât de puţin valabil în psihologia spectroscopică a timpului actual, ca şi şarjele cavaleriei în războiul chimic. Natural, excludea „ambalările" după o femeie, care nu-s decât echivalentul psihologic al acelor insecte numite „efemere" care îşi consumă într-o singură zi deliranta vitalitate exaltată de preajma morţii. De asta, i se părea că începutul unei îndrăgostiri e tot atât de greu de fixat ca şi începutul lumii. O prealabilă perioadă de nebulozitate îi apărea drept condiţia însăşi a îndrăgostirii.

Cunoşti o femeie, o vezi, o auzi, constatând o serie de calităţi şi defecte, distrat şi în treacăt, sau atent şi cu dinadins, te deprinzi să rămâi „tu" în prezenţa ei, adică spectator mai mult sau mai puţin atras de spectacolul feminităţii ei, o critici mintal, o apreciezi uneori şi o accepţi treptat, aflând cum e frumoasă, cum e deşteaptă sau mediocră, având surprize agreabile şi dezamăgiri supărătoare, — până când într-o zi, simţi că mai presus de aprecierea ta, femeia aceea a devenit un fel de secret intim,

pe care abea-l ştii numai tu. Bătaia de inimă pe care ţi-o dă acest secret te face să respiri adânc propriul tău suflet în care au apărut arome mai misterioase decât cele aduse de sevele pământului. Întinzi braţele spre primăvara lor. Iubeşti. Şi femeia de mult cunoscută îţi apare nouă, din clipa în care ai întâlnit-o. Te miri că n-ai văzut de atunci ceea ce abea descoperi într-o evidenţă edenică. E o mirare intensă ca geniul, oricât ar fi de plat, ceea ce-i urmează. Secunda acestei mirări hrăneşte cu luceferi pe poeţi şi cu cea mai virulentă toxină pe oamenii obişnuiţi.

Luli însă, abea întâlnita, îşi însuşise timpul mamei lui, alb ca mileniile lunii, venind în el ca din legende, deşi viaţa ei abea se desprinsese din anii copilăriei. Luli îi aducea emoţia unui trecut mai vechi decât experienţa vieţii, ca o inscripţie din alte vremuri, ducându-l înspre viitor cu tinereţa ei. Luli era în amintirea mamei lui, cum sunt seminţele de grâu în sarcofagele străvechiului Egipt. Trăia de atunci în el, deşi acuma întâlnită.

O vedea. Îşi scria teza. Lucia Novleanu din clasa opta.

Iar pe catedră era el. Catul Bogdan: om condamnat să trăiască în viitor. Într-un viitor închis în enigma lui ca o Chină între zidurile ei. Nu-l cunoştea, nu-l vedea şi abea îndrăznea să-l presimtă. Cu Luli în el îi apărea de o splendoare tropicală. Fără de ea, sterp, cu pietre calcinate. ca preajma Infernului dantesc.

Renunţă la tot: la gând, la analiză, la amintire, la organizarea vieţii. Se resemnă să trăiască fărâmiţat, în improvizaţia prezentului, privind fruntea lui Luli, fruntea poruncii.

Şi iar îi întâlni ochii umili ca o supunere de căprioară

Se deprinsesem unul cu altul de la ferestrele trenului Atunci flutura vântul şi lumina pe feţele lor, dându-le expresia de întovărăşire a unei lecturi în doi. Acum însă, tot singuri ca şi atunci, erau într-o mulţime umană care-i împrejmuia şi-i despărţea. Dar ochii lor o uitaseră. Se

priveau cu o egală intensitate, ştiind că se privesc, văzând că se privesc, acceptând ursita acestei priviri.

*

Tezele veneau spre catedră cu aplauzele.

O satisfacţie generală. Se şi făcuse un mic complot într-un colţ, proiectându-se organizarea unei subscripţii pentru oferirea unui buchet.

— Dragă, aşa preşedinte zic şi eu: o bomboană.

Hristodulo Caliope, celebră prin succesele ei de brună focoasă cu o umbră de mustăcioară catifelată, cu sprâncene dense şi cu bust ferm, încercă un dublu efect de ochi şi sâni, lingă catedră.

— Domnule preşedinte, dacă nu vă inoportunez...

— Mă rog, domnişoară.

— Tezele... după ce veţi binevoi să le corectaţi...

Oftă pe nas, subtil.

— ...ni le înapoiaţi?

— Pentru ce, domnişoară?

— Ştiţi, pentru autograful dumneavoastră...

O privi cu ochii micşoraţi, poftind-o cu mâna spre uşă.

Afară o ajunseră alte eleve.

— Ce ţi-a spus, Hristodulo?

Caliope le privi pe subt gene.

— Secretul meu, fetelor.

— Mâi Hristodulo, măi, ai un tupeu! o zeflemisi Elefterescu Victoria, care avea şi ureche bună şi limbă ascuţită şi sentimente patriotice.

Treptat, băncile se goleau.

— Tot nu eşti gata, Novleanu? o cercetă vecina care-şi astupă călimara cu dopul de hârtie.

Cotul lui Luli acoperi uşor coala din faţă.

— Mai am puţin...

O şi iscălise. Dar nu se putea hotărî să-şi dea teză, deşi plecarea fiecărei fete răsturna încă un copac al pădurii în care se refugiase până atunci. Mai erau numai câteva eleve

răzleţe. Una se ridică. Alta. Şi alta. Se ridică şi ea, luându-se după un grup ajuns la catedră înaintea ei.

Pe marginile scaunului, mînile lui Catul Bogdan aveau un neastâmpăr febril. Luli se opri lângă catedră cu bisatul întins, aşezându-şi teza delaolaltă cu camaradele ei, printre ele.

O clipă braţul ei străluci printre altele ca gâtul lebedei lui Lohengrin.

Catul Bogdan se ridică, înclinându-se:

Luli porni spre uşă, salutându-l cu o aplecare a capului. Avea obrajii aprinşi şi ochii gravi. Era îmbrăcată cu o rochie de fular alb cu buline albastre. Apăru pe pragul uşei şi dispăru, ca o perdea de vară fluturată de vânt, dând ochiului impresia că iar va reveni alene, suplu potolită, luminos...

Catul Bogdan strânse tezele, plecă repede în cancelarie, rugă pe directoare să le închidă, îşi luă pălăria şi mănuşile, salută grăbit şi ieşi din liceu cu o viteză de călător care scapă trenul. O singură aruncătură de ochi îl făcu să descopere silueta lui Luli. Se luă după ea, lăsând între ei o distantă. Câtva timp trecu printre saluturi. Se răriră. Trecătorii deveneau necunoscuţi. Luli nu se uita îndărăt. Avea un mers sprinten, pasul atingând uşor pământul, recăzând pe el elastic, evocând mersul pe valuri mărunte, în depărtare, al unui caic cu pânze albe, care nu ştii dacă vine sau pleacă, fiindcă îţi pare că dansează pe loc.

Treceau pe uliţi de-o intimitate provincială. Nici o trăsură. Covoare bătute pe frânghii, c-un bubuit de grijitură de Paşti. Florile din grădini şi ele aminteau culorile elementare ale paneraşelor cu ouă vopsite şi cernite, aduse de la bucătărie de fetiţele casei, cele cu fundă în coada înfoiată, şi cu ochi fuduli. Ferestrele deschise sclipeau vesel în soare, ca şi cum toate casele de pe-acolo ar fi fost ale bucuriei cu ochi mari. De undeva veni un miros de vanilie, şi un ctin-ctin de piuliţă de aramă. În alt loc se prăjea cafea.

Pe-o streşină, doi hulubi cântau parcă la patru mini o sonatină matinală.

Luli lăsă în urmă şi un salcâm cu flori violete, fără să întindă mâna după ciorchinii leneşi din care fetele sug gustul primăverii.

Pisici multe, culcate pe pervazul ferestrelor, laoaltă cu pernele scoase la soare, sau pe streşina caselor, deschizând câte-un ochi ca ceasornicarii aplecaţi pe mecanismul microscopic.

Câţiva bătrâni cu papuci de catifea brodată cu trandafiri şedeau în faţa casei, cu pălăria pe ochi, şi ziarul desfăcut în mâini.

Nu mai avea nici un scop acest drum. Ritmul unei bucurii pure, foarte uşoare, pornire de fum abea desprins din coşul alb, şi dus de un vânt de primăvară.

Catul Bogdan avea un zâmbet pe faţă, care-şi mai amintea fără să ştie, de menuet, de clavecin şi de muzica lui Lully.

Luli făcu la dreapta. O pierdu deodată ca pe-o lumină după storul tras pentru lanterna magică.

O regăsi, mai luminoasă, pe-o stradă umbrită de plute. Copacii se ridicau vaşti, ducând păduri de frunze înspre cerul mai adânc albastru. Şi din ei se destrămau scame care pluteau de-a lungul străzii, întâlnind genele şi obrajii. Dulci ninsori de borangic mângâietor. Acolo clipele se pregăteau de somn, pieptănându-şi părul.

O casă... Da. Aceasta. Casa lui Luli. O regăsea, deşi nu o văzuse niciodată, fiindcă din ea venea altă bătaie de inimă.

Un cap de cine apăru la gardul casei între labele lui amicale.

Luli deschise portiţa. Cinele sări la ea. Dulău de stâna, lăbos, căpăţânos şi bun pentru stăpâna, că barba lui Moş Crăciun pentru copiii adormiţi. Apărându-se de afectuoasa lui năvală, Luli văzu la câţiva paşi, ca oglindit din ea, pe cel care o însoţise în gând. Mînile-i căzură. Sângele-i izbucni în obraji.

„Ham...”

Cinele se repezi la străin.

Dar tot atât de repede, Luli-l ajunse, cu mâna în coama lui hirsută, aplecându-se cu el, jos, la picioarele străinului. Una cu cinele la pământ, aşa cum şedea, cu genunchii îndoiţi şi spinarea aplecată, Luli ridică ochii spre el, vorbinrîu-i în şoaptă:

— Nu-i rău, dar nu te cunoaşte..:

Şi cu mâna în coama cânelui fugi în ogradă.

V

NICIODATĂ LULI NU INTRA ÎN casă pe din faţă. Încă de pe vremea când se numea Luli- boy, intrările şi ieşirile ei erau pe la bucătărie. Acolo domnea dadaia, fosta dădaca a lui Luli. Dar bucătăria dadaiei nu era o dependinţă subalternă a casei, unde veneau poruncile de sus şi de unde porneau mâncările — ci un fel de stat în stat, mai mic teritorialiceşte decât al stăpânilor, servindu-l fireşte pe al acestora, având însă o de ajuns de pronunţată autonomie. În loc să devie slugă orăşenească după ce îmbătrânise la stăpâni, dadaia rămăsese tot ţărancă de la munte.

Nu fusese angajată. Se alipise casei Novleanu, de bună voie, impunându-se întrucâtva. Cu ani în urmă, dadaia se numise Smărăndiţa Merişor, gospodină din Buhalniţa. Automobiliştii care treceau pe acolo spre Durău întorceau capetele după ea, făcând cam aceeaşi reflecţie: că ţărancele lui Grigorescu nu sunt o minciună, cum a început să se spună după moartea celei mai pure oglinzi plastice a peisajului românesc. Smărăndiţa Merişor era un astfel de

adevăr, sau o astfel de minciună. Şi cu toate că multe automobile o întâlniseră în calea lor şi că mul{i boieri cu chef şi fără soţii cercaseră să-i afle drumul culcuşului, Smărăndiţa Merişor se păstrase albă ca şi florile de primăvară ale pomului care-i dusese numele în pădure, dându-i în schimb culoarea fructelor sale pe obraji şi pe-a fiorilor sale în fapte şi vestminte. Şi fiindcă aşa era, şi fiindcă Toader Merişor, plutaşul Bistriţei, venise în inima şi trupul ei pe ape tot atât de repezi ca şi râul Toancelor sirepe. Pe Bistriţa, iubirea lor era vestită. Frumoşi şi aprigi amândoi, el cu Bistriţa — ea cu laptele, fuiorul şi casa albă ca şi ceea ce mulgeau şi torceau mînile ei repezi la treabă, dulci la dragoste.

Într-o zi însă, Toader fusese concentrat la Bârlad. Câtva timp scrisese carte bună. Apoi amuţise ca un îngheţ de ape.

— Nevastă-hăi, ce mai ştii de la bărbatu-tău?

— Îi merge bine, slavă Domnului. Vă trimete sănătate la toţi.

Ruşinea tăcerii lui o purta numai în ea, ca acel spartan pe care-l sfâşia vulpea din braţe, fără s^o lase, dar şi fără să geamă. Noaptea numai, când n-o vedea nimeni, la ceasul când cei cuminţi dorm şi când flăcăii şi fetele s-ascund cu dragostea, se ducea pe malul Bistriţei, dar nu bocea. Lăsa numai apele lui Toader să-i treacă prin suflet ca prin scocul morii şi să-i macine făina amară din care omul mândru îşi coace durerea.

Apoi venise un jandarm în ograda ei, cu o citaţie. O chema justiţia la Bârlad. Plecase fără somn, cu vântul în suflet Ajunse într-o dimineaţă în oraşul străin. Oamenii o îndrumaseră spre Tribunal. Acolo, uşile închise. Dar aflase de la un sergent adresa judecătorului de Instrucţie care-o chemase la Bârlad. Se dusese la el acasă. Lucica Novleanu avea pe-atuncea doi ani. Cu ea se întâlnise în ogradă, adică mai exact cu ochii ei, căci restul era tare mic. Ochii fetiţei fuseseră singurul lucru bârlădean care se apropiase de sufletul ei. Cu fetiţa în braţe nimerise unde trebuia: adică

spre inima judecătorului de instrucţie. Cu blândeţe şi pe încetul, tatăl fetiţei îi spusese că Toader fusese ucis. Fetiţa se minunase într-atât că obrajii femeii care-o ţinea în braţe roşi cu o clipă înainte, deveniseră albi, încât cu mânuţile ei subţiri începuse să pipăie obrajii minunii. Smaranda cea fără Toader ascultase vorbele, dar privise numai mînile fetiţei. Apoi, fetiţa văzuse nişte rotunzimi limpezi ca miezul poamei, lunecând pe genele femeii cu obraji fermecaţi. Când plângea, Lucica era prea ocupată ca să mai aibă timp să observe întâmplările ochilor. Abea atunci văzuse cum se nasc lacrimile din ochii deschişi ai femeii care o strângea în braţe parcă mai tare decât atunci când o luase la început. Cu fetiţa în braţe, Smărăndiţa aflase ceva care făcea din Toader „un om”, aşa cum zoile Bîrladului sunt apă curgătoare pentru sufletul unei femei de pe Bistriţa. Toader o înşelase cu o femeie măritată de la târg. Bărbatul îl prinsese la ea în pat şi-l spintecase cu fierul toporului, lăsându-i coada pentru muierea goală.

Asta era tot.

Dar fetiţa adormise în braţele ei, fiindcă de la o vreme Smărăndiţa începuse să o legene uşor, parcă într-adevăr vroind să adoarmă ceva. Numai fetiţa din braţe adormise, căci numai pentru ea aceste braţe mai puteau să fie dulci. O lăsase să doarmă. Apoi fetiţa se deşteptase. Smărăndiţa oftase posomorât şi dăduse să plece înspre Bistriţa unde o aştepta ultimul drum al plutei fără Toader. Dar fetiţa îi înlănţuise gâtul cu braţele, gata să plângă.

Şi Smărăndiţa, naltă cum era, ca de pe un munte unde ar fi auzit un glas printre jnepii culmilor, spusese scurt:

— Pe fetiţa asta eu am s-o cresc.

Nici nu se mai înapoiase la Buhalniţa. Vânduse totul prin procură — avea fraţi acolo — păstrând numai icoanele, îşi făcuse haine de văduvă, îmbrăcându-le pentru toţi bărbaţii, deşi era tânără şi durerea nu-i alungase încă frumuseţea, şi devenise dadaia fetiţei, aducându-i poveşti, aer de munte şi preajma unui suflet prin care Bistriţa curgea mereu. Toate

poveştile dadaiei se întâmplau în munţi şi pe Bistriţa. Vorbea despre ea uneori că şi cum ar fi fost numele unei căpriţe pe care ar fi crescut-o în braţe, iar alteori, ca despre biciul lui Dumnezeu.

Încetul cu încetul Smărăndiţa Merişor albise — de timpuriu —, ca un brad nins în august, pierzându-şi strălucirea tinereţii, în timp ce fetiţa crescută de ea devenise Luli-boy. Ea îi spunea tot Lucica.

— Lucica nu mai are nevoie de dădacă, hotărâse ea, tot scurt, într-o zi.

— Cum, dadaie, vrei să ne laşi?

Căci mai ales în anii din urmă, slugi ca dadaia nu se mai puteau găsi decât în cărţile de poveşti.

— Rămân. Dar mă fac bucătăreasă.

Aşadar, ea se făcuse bucătăreasă, prin propria ei poruncă.

De atunci, bucătăria luase altă înfăţişare, căpătând o nouă semnificaţie în configuraţia casei. Albă fusese şi până atunci, fiindcă era văruită, dar albeaţa ei era afumată, pătată şi acoperită de muşte ca vacile sărăcăcioase din mahălălile oraşelor. Prin dadaia, bucătăria devenise robust albă ca vitele care pasc iarbă de munte. Ferestrele străluceau, având oale cu garoafe. Tingirile şi vasele nu mai erau unsuroase de grăsimi; metalul lor scăpătat şi înjosit îndeobşte, înviase ager, purtând numai semnul focului şi demnitatea acestei lupte. Cuţitele sclipeau tăios ca limba coasei când se duce la câmp cu zorii şi se întoarce cu amurgul. Într-un colţ, o laviţă acoperită cu lăicer. Deasupra ei, icoane vechi, o candelă de argint cu pahar roşu, şi parfum de busuioc uscat.

Dacă Bistriţa ar fi trecut o clipă prin faţa acestei odăi în care o bătrână cu straie negre muncea de dimineaţă până seara fără să cânte, n-ar mai fi recunoscut-o pe Smărăndiţa Merişor, dar ar fi ştiut că încăperea aceea nu e de acolo, ci din satul Buhalniţa, lipsindu-i numai cocostârcul de deasupra şi munţii din spate.

Acolo, dadaia era un fel de stareţă. Nu numai Luli, dar şi cei mari îi spuneau dadaia, considerând-o şi tratând-o cu deferenţă. Toate cheile gospodăriei erau pe mâna ei, fără ca nimeni să-i ceară vreo socoteală. Ea se îngrijea de lemne, legume, şi toate cele trebuitoare casei, având mâna liberă. Tot ea tocmea fată în casă — îndeobşte fete curate de la ţară, — pe care le învăţa gospodăria, ţinându-le din scurt până când se măritau, cu binecuvântarea ei, şi plecau să fie gospodine la casa lor.

De când însă Lucica devenise Luli-boy şi apoi Luli, dadaia se posomorâse şi mai tare, faţa ei căpătând o uscăţime ascetică, fiind din ce în ce mai tăcută. Uneori, zile întregi nu scotea nici o vorbă. Se scula de cu noapte, se ducea în piaţă unde făcea singură cumpărăturile, apoi deştepta pe fata din casă, punând-o la treabă, servea lui Luli cafeaua cu lapte cu pîne prăjită, unt şi miere, supraveghindu-i plecarea la şcoală, şi-şi continua muncă într-o singurătate şi o muţenie de pustnici. Chiar şi cu Luli vorbea tare puţin, deşi o îngrijea direct continuând să-i facă ea singură grijitura în odaie.

Când se întorcea de la şcoală, Luli trecea dintâi pe la ea. Dadaia o săruta pe frunte, îi cercetă o clipă obrajii şi ochii — să vadă cum arată, dacă nu-i prea obosită — şi-şi căuta de treabă mai departe. N-o întreba nimic. E drept că Luli îi spunea neîntrebată ceea ce ar fi putut să o intereseze: notele căpătate la şcoală, cum erau profesoarele, întâmplări cu elevele. Luli ştia că o ascultă cu mare interes, deşi nu intervenea deloc. Dar de când dadaia nu mai spunea poveşti, Luli se deprinsese cu tăcerea ei de corb solitar. Nu numai că se deprinsese, dar îi şi plăcea, fiindcă şi Luli, din ce în ce, avea nevoie de tăcere. După epoca poveştilor, poate că limbuţia dadaiei ar fi îndepărtat-o de ea, micşorând prestigiul povestitoarei de altădată — aşa cum se întâmplă îndeobşte cu servitorii care te-au ţinut în braţe când erai mic. Însă tăcerea demnă, posomorită, dar devotată, a dadaiei, continua fără întrerupere vechea lor

tovărăşie, făcând-o posibilă şi pe cea de acum. Când se numea Lucica, era în braţele dadaiei ca un pui de veveriţă într-un brad care duce spre cer; Luli-boy devenise veveriţă cu drumuri multe — spre casa Gabrielei, pe acoperiş, la şcoală —, dar bradul tot acolo era. Cu o umbră lungă care o însoţea ca o privire din urmă. Şi cum nu pleacă brazii, nici dadaia nu plecase. Ea nu era atât gospodina casei, cât prezenţa de lângă Luli. Asta o ştiau toţi. Acest adevăr, însă, era subînţeles. Pe faţă, dadaia era o veche servitoare credincioasă, care beneficia de un alt tratament decât slugile obişnuite. Când plecau în lunile de vară undeva, la mare, la munte sau la vie, dadaia îi însoţea în clasa treia. Tot ea hotărâse astfel. Cu ani în urmă, într-o vară pe care trebuiau să şi-o petreacă la mare, mama lui Luli o descoperise pe dadaia făcându-şi bagajele.

— Ce faci, dadaie?

— Plec.

— Unde?

— Cu Lucica.

Afirmase simplu, dar imperativ, un drept şi o datorie.

— Ce ne facem cu ea? se întrebaseră stăpânii într-o discuţie cu cifre.

Dar o acceptaseră ca pe un bagaj necesar fetiţei lor. La mare însă, dadaia dovedise un dar de-a improviza o gospodărie de vară, chiar în locuri necunoscute, care cruţase de multe cheltuieli, lipsuri şi neajunsuri sâcâitoare^ pe stăpânii ei. Aşa că de atunci o luaseră cu ei, înscriind-o în program, fără să mai ofteze.

Când Luli plecase la vie, împreună cu Gabriela, nimeni nu se mirase că dadaia o însoţeşte, deşi nu ceruse voie nimănui — fiindcă dreptul cuiva, mai ales pentru un jurist, nu e un hatâr, ci o afirmare firească.

Cu toate acestea, dadaia nu cercase niciodată să o izoleze pe Luli de ceilalţi, zidind-o în devotamentul ei exclusiv. Niciodată nu se uitase cu ochi răi la afecţiunea Lucicăi pentru alţii. Când soţii Novleanu se mutaseră la

Galaţi, învecinându-se cu părinţii Gabrielei, şi când începuse prietenia lui Luli cu „Gabica”, dadaia nu pusese nici un fel de piedică. Poate că ea mai mult decât toţi — şi cu poveştile ei, şi cu amintirile ei — stimulase spiritul de independenţă al lui Luli, mândria libertăţii, dorul de viaţă deschisă. Căci şi căminul soţilor Novleanu avea stigmatul calităţii familiilor moldoveneşti: o moleşitoare atmosferă intimă, care face prin contrast viaţa de afară prea aspră, dând copilului care vede acest contrast dorinţa de-a fi mereu mic şi ocrotit în casa părintească, ferit de viaţa de-afară, care-i apare ca o primejdie. Astfel, energia copiilor se sleieşte treptat, ca picioruşele chinezoaicelor închircite în tradiţia pantofului de lemn. De asta nicăieri aiurea mai mult decât în Moldova, oameni în genere, şi sciiitoiri îndeosebi, nu vor manifesta o mai statornică nostalgie a copilăriei. De-atunci începe teama de viaţă, în loc să încolţească pofta ei.

Crescută însă lingă sufletul bistrican al dadaiei, impregnată treptat de vigoarea potolită a acestei femei de la munte, Luli, încă de pe vremea când era răţuşcă, ascultase mesajul răţilor sălbatice.

Iată de ce, fără să aibă nici o predilecţie pentru bucătărie, Luli intra în casă numai pe-acolo, dând astfel o dovadă zilnică de prietenie devotamentului cu păr alb şi tăcere mândră.

*

Luli intră în bucătărie ca cineva fugărit.

— Bună ziua, dadaie.

îi întinse fruntea aproape râzând: expresia fericirii nu e un râs, e numai strălucirea lui pură.

Dadaia o sărută pe frunte. Era la fereastră. Îşi stropea florile. Nişte garoafe mari. De acolo privise scena de la poartă. Acum privea obrajii Lucicăi. Aveau culoarea garoafelor, amintindu-i şi de obrajii unei Smărăndiţe — înainte de-a se numi Merişor —, după ce trecea o plută pe Bistriţa.

— Cum ţi-a mers la şcoală?

— Bine, dadaie. Am să capăt notă bună.

— Şi acela cine-i? o întrebă dadaia, arătând cu o mişcare a sprâncenelor îmbinate spre Catul Bogdan, care se îndepărta încet, întorcând mereu capul.

— Acela?...

O clipă, ochii lui Luli îl întovărăşiră printre garoafele respirate, în timp ce buzele i se desfăcură într-un zâmbet moale. Deşi era soare de dimineaţă afară, sufletul îşi învăluia într-un abur lunar imensitatea de munţi albaştri.

Se scutură.

Glumi, uitându-se la dadaia pe subt gene.

— Ci-că om bun, dadaie. Moşu nu ştie poveştile noastre cu Dumnezeu care-a luat chip de om şi a venit pe pământ... Auzi, dadaie?

— Aud-aud, dădu ea din cap. N-am surzit.

— Moşu a vrut să-l muşte. Ce ştie el?...

Dadaia dădu să spuie ceva, dar se stăpâni. Rupse două garoafe, întinzându-i-le:

Du-te şi te odihneşte înainte de masă.

Luli răspunse cu câte-o sărutare pe fiecare obraz pentru cele două garoafe, şi se duse în casă. În urma ei, dadaia rămase posomorită la fereastră, privind dincolo de poartă, cu ochi tăioşi.

Şi spuse atât, ca pentru ea:

— Moşu ştie el ce face. Da’ Lucica-i tânăra...

Nu îndrăzni să se uite la icoane, fiindcă şi cu ochii înspre ele, tot ar fi oftat.

Dar se uită la garoafele îmbobocite, şi Ochii i se luminară, fiindcă tare îi plăceau garoafele roşii.

VI

CU TOATE CA VEÎSTA LUI LULI dovedea vechimea unei căsnicii, Angelica Novleanu era ca şi în anul logodnei: virginal tânăra. Blondă, cu ochi albaştri, obraji albi, mini albe, picioare mici, dădea impresia de fragilitate a statuietelor păstrate subt glob de sticlă. Timpul n-o îmbătrânise: o demodase. Nici maternitatea nu dăduse plenitudine şi autoritate acestui porţelan timid, în care sufletul era o mică arietă invariabil graţioasă.

De loc din Bârlad, îşi făcuse studiile la maicile din Galaţi, concepând de atuncea viaţa ca pe o caligrafie fină, cu acuarele marginale. Maicile o adorau. Şi ea pe ele. În ietacul ei, la căpătâi, mère Anne-Marie, mère Félicitée, rămase în fotografii, continuau să vegheze asupra veşnicei lor eleve care de altfel păstrase intacte raporturile cu ele, epistolar, reluându-le activ şi direct, de când se înapoiase mamă şi soţie la Galaţi. Aşa că, deşi bârlădeanca, Angelica Novleanu crescuse într-un fel de Franţă pastelizată la umbra maicilor catolice, căpătând de atunci o distincţiune desuetă. Vorbea franţuzeşte corect, scria ascuţit şi ordonat fără greşeli de ortografie, cânta la clavir, picta flori, broda, ştia să facă *matdeleine-e*, compoturi, *sucre-d'orge*, tarte fine; nu vorbea tare niciodată, şi deşi era veselă de felul ei, rizând uşor pentru nimica toată, bucuriile ei erau mai cuminţi decât tristeţa.

Teodor Novleanu se îndrăgostise de ea văzând-o la fereastră într-o vacanţă. Şi el era bârlădean, dar urmă la Facultatea de drept, din Bucureşti. Fereastra aceea devenise icoana lui romantică. Acolo apărea uneori Madona blondă cu ochi albaştri cetind o carte; de-acolo veneau acorduri de pian, în amurguri de vară cu tei înfloriţi prin colbul Bîrladului sau prin ploile lui. O vară întreagă o privise numai, adorând-o de la distantă. Apoi începuse să fure toate florile oraşului, atîrnîndu-i-le la fereastră. Asta într-altă vacanţă. Apoi începuse anotimpul scrisorilor cu vorbe că florile. Angelica le păstra într-un saltar, legate cu

fundă de culoarea ochilor ei. Trei ani durase această idilă, cunoscută şi de sergenţii zilelor, şi de sergenţii nopţilor de vară.

Angelica se destăinuise prin scrisori, maicilor de la Galaţi. Maicile scriseseră mamei Angelicăi. Aceasta adusese vestea stăpânului casei care, la rândul lui, se informase, înainte de-a lua o hotărâre. Tânărul Teodor Novleanu era fiul unic al primului-preşedinte al Tribunalului din Bârlad. Fata avea ceva zestre, băiatul avea carieră şi părinţi de ispravă.

Astfel, Angelica devenise doamna Novleanu, convertind în căsnicie eternă unica idilă a tinereţii ei.

Opinia publică din Bârlad spunea: menaj ideal. Nu se înşela. Deşi o avea alături în patul şi viaţa de toate zilele, Teodor Novleanu o situa la aceeaşi fereastră romantică, la care-i apăruse. Viaţa n-o alertă, cruţând-o de tumult de dramă, de prefaceri, lăsând-o în cămin ca în- tr-o seră. Nu-şi spuneau „tu” unul altuia, ci „mata”. Angelica avea un respect filial pentru Teodor Novleanu. Toate distracţiile lor exterioare casei erau comune. Nu se certau niciodată, fiecare grăbindu-se să cedeze celuilalt. El muncea ordonat şi intens, distingându-se încă de la începutul carierii prin obiectivitatea şi claritatea anchetelor judiciare. Ea, acasă, făcea un fel de gospodărie fină şi decorativă, îngrijindu-şi casa cum îşi îngrijesc pisicile blăniţa moale; iar la bucătărie ocupându-se din când în când de compoturi, dulceţuri, tarte, şi în genere de dulciuri. Apoi, în aşteptarea lui Teodor — căruia-i spunea Theo — îşi trecea timpul cântând la clavir Grieg, Brahms, Chopin, Chaminade, scriind lungi scrisori maicilor de la Galaţi, pictând flori — fără să se murdărească —, brodind şi cetind mai cu seamă cărţile lui Pierre Loti — al cărui portret în culori figură la loc de cinste printre măicuţele catolice — şi versurile lui Verlaine, Samain şi Rodenbach.

Amândoi doreau un copil.

— O fetiţă...

— Da, o fetiţă,, consimţise Teodor Novleanu, care nu îndrăznea să o contrazică.

Angelica dorea o miniatură, devenind mai degrabă fetiţă cu păpuşi, prin această dorinţă, decât mamă. Venise fetiţa cu ochi negri, parcă într-adevăr adusă de barză din vântul şi vigoarea unei năprasnice primăveri, căci deşi mai mică decât copiii normali în întâiul contur al vieţii, de-atunci umpluse casa neliniştitor cu imperativa ei prezenţă.

Apoi venise, parcă providenţial trimisă de acelaşi vânt, Smărăndiţa Merişor de pe Bistriţa, cruţând-o pe Angelica de efortul unicei lupte pe care i-o pregătise viaţa, trimeţîndu-i o solie intimă: fetica cu ochi negri. Aşa că de fapt, dadaia o crescuse pe Luli, părinţii ei rămânând fară de ea un fel de bunici tineri, dar tot atât de blânzi ca şi cei cu păr alb.

Căci deşi judecător de instrucţie — evoluase aproape invariabil în această funcţiune —, Teodor Novleanu n-avea nici o asprime inchizitorială, nici un tic de dictator. Calmul şi urbanitatea lui erau proverbiale printre magistraţi şi cunoscuţi. Pentru el, funcţiunea de jude instructor nu era un echivalent juridic al patului procustian, diferenţiindu-se prin această ciudăţenie strict personală de mai toţi colegii săi: obsedaţi de idealul procustian al Ordonanţei Definitive. Teodor Novleanu avea o curiozitate ştiinţifică a adevărului în dramele omeneşti deferite justiţiei. Căuta să-l descopere, concentrat ca un jucător de şah, sau ca un bacteriolog cu ochiul în microscop. Nu ţipa, nu amenința nu lovea, nu încerca să intimideze sau să terorizeze pe nimeni prin violenţa legală sau prin versiunile ei umane. Nu smulgea mărturisiri, nu abuza de dreptul de-a aresta, care la unii devine o voluptate. Anchetele sale erau foarte lente, dar fără lacune, ducând la dezlegări pe care nici o instanţă nu Ic infirmase. Nimeni nu-l deranja cu fleacuri. Nu i se dădeau decât afacerile mari, fiind socotit că o autoritate în această direcţie. Cabinetul său avea prestigiul cabinetului unui procuror general. Acolo audia martorii şi pe

împricinaţi, de la unu la şapte, ordonanţele definitive redactîndu-le în biroul său de acasă, începând de la cinci dimineaţa, oră la care se deştepta invariabil, făcându-şi cafeaua neagră în ibricul pregătit de Angelica de cu seară.

Un singur abuz: tutunul. Şi trei slăbiciuni: Angelica, Luli şi cafeaua neagră. Se socotea un om perfect fericit, aşa cum era, cu aceste tovărăşii de viaţă şi muncă.

Acum, de când Luli devenise domnişoară, cea mai mare bucurie a lui era să iasă la plimbare cu „fetele lui”. Veneau uneori amândouă, luându-l de la Tribunal. Braţul drept Angelicăi, braţul stâng lui Luli, şi el la mijloc. Între ele era vesel ca un lucrător dumineca, şi mândru de amândouă.

„Moşneagul cu fetiţele lui”: aşa spunea, deşi nu era deloc moşneag. Era alb, cu părul tuns scurt şi avea o faţă mobilă de actor comic cu nas mic. O vivacitate tinerească în mişcări. Când râdea. dinţii rîâeau albi în râsul feţii. Cu toate că se rădea complet, obrajii păstrau o uşoară sclipire albă. Aşa că în întregime, capul părea sculptat în calcarul stâncilor Balticului: ochii albaştri întregeau limpezi amintirea coastei de argint pe care capul lui o evoca. Cu toate că ducea o viaţă sedentară, nu se îngrăşase. Uscată şi faţa, uscat şi trupul, cu mini lungi şi fine, care afirmau paternitatea mânilor lui Luli, ca şi fruntea mică dar lată şi proiectată în afară.

La braţ cu fetele lui, avea tendinţa să le răsfeţe, ca şi cum într-adevăr le-ar fi fost tată amîndorora, atunci sosit dintr-alt oraş ca să le scoată de la internat şi să le distreze. Le ducea la cofetărie sau la aperitive, le plimbă cu trăsura sau cu barca, întorcându-se prea târziu la masă. Intrau toţi trei pe la bucătărie şi el, cu un aer spăsit, le acoperea cu un braţ, spunând dadaiei, ca şi cum ea ar fi fost directoarea pensionului:

— Dadaie, eu sunt vinovat.

Iar cu mâna cealaltă scotea de la spate, cu un aer de scamator, o oală cu garoafe.

Mâncau împreună numai seara. Teodor Novleanu prânzea singur la unsprezece jumătate, asistat de Angelica. Astfel putea să mănânce fără grabă, acordându-şi şi o pauză recreativă de o jumătate de oră, înainte de-a pleca la Tribunal, unde şosea exact la unu fără zece pregătindu-şi lucrările curente.

*

Luli intră în sofragerie cu obrajii şi garoafele.

Angelica prepara cafeaua. Teodor Novleanu îşi isprăvise compotul. Amândoi o priviră, uitându-şi ocupaţiile. Cafeaua se revărsă bolborosind întunecat peste ibric. Îmbrăcându-l într-o pelerină de lutră veche.

— Lasă mata, Angelico, să nu te opăreşti.

După ce-i luă ibricul din mină. Teodor Novleanu o cuprinse din nou pe Luli în ochii lui albaştri. Cu ibricul deasupra flăcărilor, avea într-adevăr un aer de scamator.

Luli zâmbea.

Angelica îi privea când pe unul, când pe altul, ca şi cum amândoi i-ar fi ascuns un secret.

— Luli, ai dat o teză foarte bună. De unde ştiu? Uitându-mă numai la ochii şi obrajii matale — ai să-mi spui. Nu. Uitându-mă la cele două garoafe. Ca să sacrifice dadaia întîiele ei garoafe înseamnă că s-a întâmplat un mare şi fericit eveniment, pe care ea l-a aflat dintii. Aşadar, domnişoară Luli, felicitările noastre. Secundo: dar părinţii matale erau atât de siguri de acest succes, încât fără să aştepte rezultatul tezei, ţi-au şi pregătit răsplata. Care-i? Acuma să te văd, studentă! Ci-că...

Luli se uită la Angelica, dar nu văzu decât o mirare candidă pe faţa ei.

Lăsând cafeaua acoperită cu capacul să se odihnească, Teodor Novleanu umblă în bufet, scoţând din fund o tăviţă pe care pregătise trei impunătoare tartine cu icre moi.

Gabriela era în odaia ei. Aşa că Teodor Novleanu primi numai două sărutări, şi o garoafă la butonieră.

Luli intră cu tartinele şi garoafa în odaia Gabrielei.

— Gabico, uite ce-ţi trimite papa.

De la masa de lucru unde era aplecată asupra unei scrisori începute, Gabriela ridică spre Luli ochi ameţiţi.

— Ei, Luli, ce-ai făcut?

— Bine. Foarte bine.

— Bravo. Cine mai era pe-acolo 7

Luli ridică din umeri.

— Nimeni. Fete, profesori...

Garoafa din mână continua să fie semnul obrajilor ei

— Dar tu ce scrii, Gabico?

Instinctiv, dar inutil, Gabriela îşi acoperi scrisoarea cu mâna.

— O scrisoare...

Şi semnul Gabrielei tot garoafa din mâna lui Luli era.

Se aşezară amândouă pe marginea ferestrei deschise, mâncându-şi tartinele, cu spinarea în soare şi fruntea în gândurile lor.

Lampa de pe masa Gabrielei arsese toată noaptea, dar nu pentru teza de doctorat. Sufletul ei fusese nesomn ca încăperile de noapte în care luna îşi trimite crinii somnambuli. La căpătâiul ei pusese grămăgioara de flori de tei, pe care i-o dăduse Luli dimineaţa când se întâlniseră la capătul Uliţei Domneşti. Parfumul lor avea ceva bătrânesc, de altădată, nu fiindcă florile erau vechi, dar fiindcă duceau gândul spre bronşitele copilăriei când părinţii se îmbunează în jurul patului copilului, adunându-i o dată cu tizanele medicinale şi răsfăţul. Cu faţa în sus şi mînile subt cap — stinsese lampa — într-o plutire blânda, crezuse că aşteaptă somnul care e pe-aproape. Tumultul acelei zile o ostenise. Arsese prea tare. Se potolea, într-un fel de împăienjenire vagă, lăsându-se treptat acoperită că de-o ninsoare de parfumul florilor de tei, venit din amintirile copilăriei. Somnul acela o aştepta, dar îl speriase, alungindu-l cu o mare bătaie de inimă. Căci secunda acelui somn care abea-i

închisese genele, le deschisese în vis pe-ale celor doi ochi negri care o priviseră adânc în cancelaria şcolii…

Se deşteptase tot în patul ei, tot în aceeaşi încăpere, dar parfumul florilor de tei îi viscolise în obraz toată splendoarea soarelui de vară.

De atunci începuse alt zbucium, parfumul teilor făcând punte de aur pe care ziua trecută intrase în noapte ca o armată cu făclii aprinse într-o cetate cucerită.

Iubea.

Fâlfâirea unui steag imens plutea deasupra sufletului învins.

Tot ce, ştiut, se învechise, trăit, devenea nou. Inima-şi trimetea bătaia în fiecare gând, ca un galop de soli călări trimişi de un împărat spre toate hotarele.

Trufia de-a iubi, de-a te şti vast, acoperit de uralele mulţimilor din tine.

în tine ca un cer de august în ploaia lui de stele.

Secundele nu mai erau treptele de pivniţă sau de pod ale timpului, ci terasele lui, tipsiile imensităţii lui oferite.

Acest marş triumfal în necunoscutul fiinţei ei îi dăduse pentru întâia oară imperioasă nevoie a scrisului. Aprinsese lampa. Şi cu mâna în friguri ca buzele unei Pythii, scrisese până dimineaţa vorbele de aur ale întâiului delir al dragostei. Mai mult imn decât scrisoare. Gestul de aur al soarelui, apărut cu coasa în holdele propriei lui lumini, acolo o găsi, la masa de lucru, cu lampa aprinsă. Nu recitise. Privise numai foile acoperite de un scris mărunt, nervos, dezordonat. Sufletul roia încă.

Se ridicase de la masa de lucru. Întâlnise uşa odăii lui Luli. Şi în acea clipă ştiuse că şoimul enigmatic pe care-l simţise pe umărul lui Luli atunci când se revăzuseră după o lungă absenţă —, acum era pe umărul ei.

Se culcase, glorios ostenită, pe pat ca pe un scut, deşteptându-se târziu, după zece, în zgomotele familiare ale casei, printre care se strecura timid, fără pasiune, o nocturnă de Chopin, cântată de candoarea Angelicăi.

Abea după ce se îmbrăcase, revenise la paginile nopţii. Se aplecase asupra lor, cu sufletul ca un cer boltit peste înflorirea teilor, nară imens albastră. Cetise un rând, două, trei, o pagină, alta — şi ostenise mirat la început, apoi dezamăgit, trist, veşted.

Sufletul de astă-noapte era în pagini ca nocturna de Chopin subt degetele Angelicăi.

Iar recitise tot, de la început.

Rupsese, dar nu cu mini triste, ci cu mini de flăcări atunci izbucnite, fiindcă iubea. Întâlnise dragustea, nu talentul. Tot atât de nobilă ca şi talentul, dragostea nu era pentru toţi, ci pentru unul singur: dar şi podoabă prin ea însămi, nu prin forma ei.

Şi începuse cu mini de spovedanie o scrisoare. O începuse numai, şi se oprise, cuprinzându-şi tâmplele în mini. Se temea. Nu e uşor să scrii unui scriitor! Ş-apoi în mulţimea de scrisori pe care desigur că le primea de la tot felul de admiratoare, scrisoarea ei n-ar fi adaus decât uniformitatea unui alt anonimat divers. Acolo, în cancelarie, ochii lui se opriseră asupra ei, izolând-o de ceilalţi, iar vorbele lui parcă ei îi oferiseră teii nopţii de vară. Dar era asta mai mult decât un omagiu vizual şi un madrigal cald? Ar mai fi recunoscut-o în altă parte? Nu avusese oare numai semnificaţia unei recreaţii improvizate de-a lungul fadei ceremonii din cancelaria şcolii?... Poate că o fereastră cu soare, sau una cu grădini, ar fi jucat tot atât de bine rolul pe care-l jucase ea pentru el, în timpul acelei constrângeri acceptată politicos...

Dar ochii... ochii... Le simţea mereu tumultul întunecat în inima ei, în tâmplele ei. Ochii aceia nu minţeau, nu erau expresia unei curteniri; altceva apărea în ei, că nopţile în care nu vezi teii, dar şi mai aproape învăluitor le simţi parfumul care devine o respiraţie a nopţii pe obraz.

Rupsese scrisoarea începută, începând alta în care cântecul nopţii reapărea.

Astfel o găsise Luli.

Acum erau alături la fereastră.

Vară se rezemă de umerii lor. cu palme uşoare de soare. Văzduhul era auriu, limpede şi dulce, ca şi cum mierea teilor n-ar fi început în faguri, ci în cer. S-auzeau bătăi moi de frunze, mătăsoase şoapte de ierburi, bondari care intrau în flori, căptuşiţi de polen, greieri, muşte, albine: marele murmur care tremură în amiezele verii, eternul psalm.

Gabriela o privi pe Luli. Îşi respira garoafa, cu capul rezemat de lemnul cald al ferestrei. Obrazul ei alb de tinereţă, cu păr ca afinele revărsate din cofiţă, părea că-şi soarbe beţia solitară din cupa roşie a garoafei.

Întâlni ochii Gabrielei.

— Gabico, cred că n-am să mai scriu...

— Cum, Lorelei? Şi ce-ai să faci?

— Am să mă bucur de viaţă.

VII

CÂTEVA ORE DESPĂRŢEAU NUMAI teza de dimineaţă — veselă teză — de cea începută la patru după-amiază. dar între ele era prăpastia esenţială dintre cântec şi tuşă, dintre dans şi corvadă, dintre primăvară şi ger.

Corbul sinistru al acestui îngheţ avea redingotă şi era profesorul de latină Onisifor Brebu, poreclit „clinele roş, hiena, ciuma bubonică” [...] Un repetent cu musteaţă şi revolver slobozise în el trei gloanţe: exact media din catalog. Îl nimerise, dar [...] scăpase cu viaţă, redevenind după ieşirea din spital exact ceea ce spuneau poreclele despre el.

[...] Avea păr roşu, ţepos, ochelari, paloare de canceros şi o expresie acră de om care s-ar hrăni cu riţină şi lămâi verzi. De când era profesor, notă mai mare de şapte nu

pusese. Explicaţia: „Homer zece, Onisifor opt, şapte ajunge pentru nătărăi”. Ura sporturile, cu toate că-l admira pe Homer; dar, „quod licet Jovi...” Profesorilor de gimnastică abea le răspundea la salut. Dacă frumuseţa n-ar fi fost involuntară şi remediabilă prin timp, pe toate elevele suspecte de aşa ceva le-ar fi lăsat repetente.

Încă de pe prag, elevele şi-l simţiseră duşman. Le vorbise un sfert de oră, invocând mereu sabia lui Damocles.

Cum ţinea în mână o scobitoare cu care-şi cerceta urechea, gesticulând apoi cu ea, o elevă zâmbise. Onisifor se ridicase de pe catedră, ca Attila în scări. Eleva leşinase. Omagiul acesta îl calmase. Dar teza începuse cu obraji palizi şi mâini reci. Scobitoarea lui Damocles apărea pretutindeni, fără ca nimeni să audă paşii lui Onisifor. Avea an miros veşted de dulap cu gândaci şi pine mucegăită, car e circula din elevă în elevă. Geamurile erau ermetic închise. Le ferecase de la începutul discursului, după ce verificase dacă nu pândeşte nimeni pe-afară. Parcă se pregătea pentru un viol. Textul care trebuia tradus în latineşte era o adevărată acrobaţie gramaticală. Dificultăţile apăreau imediat, impunând candidatelor un efort care încreţea frunţile şi îmbătrânea feţele. Aveai impresia că limba lui Horaţiu e o boală înrudită cu cancerul, care începe cu o teză şi se isprăveşte cu o notă. Amfiteatrul lua o înfăţişare de spital cu bănci în loc de paturi.

De câteva ori, eleva Lucia Novleanu privise spre fereastra închisă şi spre uşa care nu se mai deschidea. Pe fereastră zburase dimineaţa, pe uşă intrase amiaza [...]. Luli pornise de acasă însoţită de Gabriela.

— Luli, ai emoţii?

— Da.

Avea.

Nu din cauza tezei la latină.

Dar de acasă până la liceu nu-L întâlnise, deşi ochii îl căutau pretutindeni.

Nici Gabriela nu-L întâlnise în cancelarie. Făcuse în schimb cunoştinţă cu Onisifor Brebu, care era acolo de Ia trei jumătate, pregătind conştiincios masacrul inocenţilor. O privise cu ochi bănuitori.

— Sunteţi în comisiune?

— Nu. Sunt suplinitoare la franceză.

— Aha! Aveţi eleve... protejate.

— Una singură.

— Aş putea să ştiu…

Amabilitatea formală a întrebării căpăta alt sens prin expresia feţii, care oscila între rânjet şi crampă, abea ilarizate.

— Carp Virginia.

— Carp Virginia, repetase Onisifor.

Nu exista decât o singură Carp Virginia: elevă într-a patra.

Gabriela plecase imediat după această farsă improvizată, lăsându-l [...] să caute în catalog cu ochelarii pe nas, ca lupul care-o aştepta pe Scufiţa Roşie îţi patul bunicei, cu boneta şi ochelarii ei.

Oraşul era palid în arşiţă. Nu se vedea nici un nour, dar strălucirea soarelui părea exaltată de încercuirea unei furtuni. Neclintit, aerul era îngreuiat de parfumuri ca o tolbă cu fazani ucişi. Gabriela trecu prin faţa hotelului „Palace”, fără să-L întâlnească. Avea la ea o scrisoare. Cumpără mărcuţe, le lipi. Trecu pe lângă o cutie, pe lingă alta, pe lângă alta. Toate cutiile de scrisori aveau expresia Sfinxului. Gabriela îşi simţea braţul paralizat pentru acest simplu gest de-a pune o scrisoare în cutie. Era mult mai greu decât îşi închipuise. Amâna mereu. Recapitula mintal cuprinsul scrisorii, căutând să-şi închipuie ce-ar crede şi ce-ar simţi ea dacă ar fi bărbat, primind o astfel de scrisoare de la o fată pe care nici n-o cunoştea... decât din vedere.

În romanele lui, Catul Bogdan era aspru cu femeile din clipa în care se dezvăluiau prin vorbe şi comportări. Atâta vreme cât erau numai o apariţie plastică, frazele lui

descriptive le confereau un prestigiu liric. Erau cadânele de la fereastra seraiului; ochii lor aveau genele enigmei, îndrăgostirile eroilor lui nu erau de fapt decât dezagregarea câtorva clipe de mister iniţial, apărând mai mult ca o intoxicare cu zbucium, cu luptă, cu nelinişte, cu chin. Eroii lui evoluau de la necunoscutul liric la cunoscutul analitic, dragostea devenind pretextul acestui proces de intoxicare şi dezintoxicare. Îi reveneau fraze din romanele lui: „Gioconda nu e o biografie, e zâmbetul feminin al unei eterne tăceri. Sunt foarte rare femeile care pricep lecţia de destin a Giocondei. Frumuseţea lor aspiră la elocvenţă, crezând că dragostea poate fi şi un succes oratoric.” Sau: „Vorba e dată bărbatului pentru a exprima puterea pe care o personifică şi muşchii săi; iar femeii, ca şi genele, pentru a umbri. Nici o femeie nu şi-ar tunde genele. Dar care-i femeia care renunţă la abuzul de vorbe?”

Sau: „Dacă femeile ar fi mute, bărbaţii ar fi mult mai nenorociţi. Scăpaţi de permanenţa unei limbuţii, n-ar avea decât beneficiul superficial comod al acestei tăceri. Dar femeia devenită tăcere ar imensifica orice dragoste chinuind-o nu cu muştele meschine ale vorbelor, ci cu vulturii prometeici ai enigmelor nedezlegate.”

Sau: „Femeile care au murit tinere devin şi mai frumoase, patetica tăcere a mormântului redându-le ceea ce Vinci a dat Giocondei”.

Sau: „Spui: am ascultat un discurs. Dar dragostea niciodată nu va spune: Am ascultat o femeie. Femeile însă nu ştiu să asculte decât vorbele drăgostii, nu şi gândurile ei...”

Pentru Catul Bogdan, ea era o tăcere nouă.

Trecea prin faţa unei oglinzi. Îşi apăru sieşi ca altcineva întâlnit pe stradă. Era încă în anii când femeile nu caută oglinzile-voal, cu penumbră şi abat-jour, care lasă ochilor iluzia că fardul e un ten şi masca realitatea unei vrâste sau a unei victorii. În evidenţa orbitoarei oglinzi, îşi întâlni emoţionant certitudinea frumuseţii tinere. Obrajii netezi, cu

un oval de medalion în care-i o petală de trandafir alb, genele tremurător întâlnite cu ele înşile, ca aripa rîndunelii în apă limpede, şi buzele... Aveau într-adevăr surâsul adolescenţilor lui Vinci. De subt pălărie, câteva fire zburlite puneau o vibraţie de rugină în jurul tâmplelor, dând ochilor catifelarea prunelor coapte, şi obrajilor gingăşii de brumă la începutul lui septembrie...

Un domn care trecea pe lângă ea se opri zâmbitor, îndărătul confruntării narcisiste.

— Nu vă deranjaţi, duduie...

Gabriela pomi repede, având, chiar şi după vulgara ofrandă a privirilor din urmă, conştiinţa cochetă a trupului cu forme dulci, gol în apa uşoară a rochiei de vară.

Zâmbetul din oglindă statuia pe buze. Trecu pe subt tei, simţindu-i feminini în foşnitoarele lor crinoline brodate cu fir. Erau numai tăcere şi parfum ascuns subt franzele lor de umbră... Da, scriitorul avea dreptate. Condiţia drăgostii e să caute, nu să descopere, să vrea să ştie; fără să afle, să fie ritmul unei continue mişcări spre un orizont mereu văzut, dar mereu îndepărtat. Mai mult decât curiozitate: nostalgie: Sunt emoţionante numai femeile care-ţi dau nevoia să le respiri: o respiraţie sufletească de îmbătare. Această senzaţie i-o dăduse Luli când o revăzuse schimbată pe peronul gării Galaţi, după o despărţire de câţiva ani. De altfel, prestigiul pe care-l avea Luli faţă de ea era de esenţă, lirică, nu cerebrală. De când o ţinea minte pe Luli, o ştia fără s-o cunoască. Cu toată vitalitatea ei copilărească, puţintel băieţească în anii dintii, apoi treptat feminizată, Luli era o „tăcere”. Sufletul ei era un parfum ascuns: poate tocmai de asta parfum. Nu „informa” pe nimeni despre ea. Se ascundea parcă şi mai bine după viaţa ei sonoră. Luli ştia mai mult şi mai multe despre Gabriela, decât Gabriela despre ea cu toate că multă vreme nu fusese decât mărţişorul viu al Gabrielei, pajul ei. căpriţa ei. Aşa că pe când Luli nu aducea decât deprinderea unei camaraderii împărtăşite — ea-i aducea şi o emoţie mai mult decât

admirativă, conferind iui Luli o superioritate pe care poate că în realitate nu o avea. Nu era nici mai cultă, nici mai deşteaptă decât Gabriela. Talentul... Lorelei... Era într-adevăr Luli o Lorelei? Câteva manuscrise rupte. Şi apoi: „Pe harfa răsturnată a ierburilor tale, Vară...” Atât ştia despre Luli. Şi talentul ei tot o „tăcere” era. Dar acesta era farmecul lui Luli: să apară în tăceri ca parfumul teilor în frunză lor de umbră. Căci şi acuma când era pe punctul dacă nu de-a-i contesta calităţile, măcar de-a se îndoi de ele, de-a-i micşora creditul liric acordat până atunci, — Luli tot o emoţiona. Darul acesta spontan, instinctiv, poate complect inconştient de-a se situa în sufletul oamenilor dincolo de raţional, într-o emotivitate intrigată, Luli îl avea desigur.

În fond, Luli realiza femeia-tăcere a lui Catul Bogdan cu o prospeţime sporită de norocul frumuseţii ei exotice.

Şi deodată, Gabriela simţi o imensă uşurare, ştiind-o pe Luli acoperită de mulţimea şcolară a colegelor ei, de bănci, de catalog, de bacalaureat Nimic n-ar fi ascuns-o mai bine lui Catul Bogdan, decât prezenţa ei la un examen prezidat de el.

Teii rămâneau Gabrielei.

Teii, vălul fluturător al verii, prins de umerii ei.

Ajunse la „Monument”. Avu un gest juvenil cu mâna în urmă, trimeţând parcă parfumul teilor peste tot oraşul.

Intră în grădiniţa periferică. O străbătu, oprindu-se pe malul râpelor lutoase de la marginea Galaţului. Apele din fund ardeau argintiu în arşiţă. Venea dintr-acolo miros de apă toropită şi de nămol, şi un uguit senzual de broaşte voluptuoase.

Gabriela luă scrisoarea, o fărâmiţă mărunt, şi semănă, cu un gest de creangă înflorită, zborul de fluturi al celei dintâi tăceri.

VIII

LULI NU SE ÎNŞELASE, AŞTEPTÎN- du-se să-l întâlnească pe Catul Bogdan în drumul de acasă până la şcoală. Migrenă care-i încleştase tâmplele şi ceafa pe patul de la hotel îl împiedicase s-o aştepte şi s-o întâmple în apropierea casei, dar gândul lui, chinuit de zvâcnirile migrenei, fusese o alee pentru apariţia şi paşii ei.

Simţise apropierea migrenei, îndată după dejun. Se dusese imediat la hotel, întinzându-se pe pat, cu storul lăsat. Lumina şi zgomotele deveneau pulsul de. Învăluire al migrenei care se apropia. Avea mâinile reci, ştia că-i palid, că ochii căpătau aburul întunecat al cearcănelor, că faţa se crispează, că gura capătă o expresie amară, — că devine bătrân. Că o simplă migrenă îi interzice s-o întâmpine pe Luli în necruţătoarea lumină a zilei de vară. Că ar fi putut să apară rupt, rău îmbrăcat, în zdrenţe, orie. an, dar nu bătrân în calea tinereţii ei.

Era deprins cu migrenele, — dar în alt decor, şi cu alt suflet. La Iaşi. În casa lui, unde tăcerea era permanentă şi naturală, apropierea unei migrene nu numai că nu-l alarma, dar îi dădea şi un fel de voluptate morbidă. Întrerupea lucrul, lua medicamente — avea o adevărată farmacie pentru migrenele lui —, se întindea pe pat în întuneric, şi se lăsa destins într-o plutire neagră. Totul devenea confuz. Gândul nu era decât un fel de buhnă la pândă în hrubele unui întuneric de cremene compactă. Un fel de somnolenţă letargică. Un mister subpământean de catacombe, de ape negre, de zboruri întunecate ca duhurile miezului de noapte. Zvonul organic — bubuiturile inimii, vâjiitul sângelui în tâmple, uuitul lui în urechi — devenea huietul unei imensităţi preistorice.

Suferea, desigur. Dar avea curiozitatea acestei suferînţi, contemplându-i stihiile de neguri, ca o lună conştientă, a

cărei paloare răsturnată în spaţii ar privi infernul de nouri şi vânturi, al furtunilor, care o cutreieră.

După aceste crize avea şi sufleteşte sleirea solemnă a Celui care-a trecut pe subt portalul morţii, bâjbâind prin beznă.

Asta la Iaşi, — pe atunci...

Acum însă, nu numai că migrena îl împiedicase s-o întâmpine pe Luli, pecetluindu-i faţa cu bătrâneţa, dar graba de-a o învinge, de-a o goni, îi prelungea prezenţa de copite pe creier. Repetase doza întâiului medicament luat după ce se înapoiase de la restaurant. Dar migrena pleacă numai dacă n-o alungi, numai dacă ai răbdare s-o accepţi liniştit, resemnat, lăsând-o să facă ce vrea, având aerul că n-o observi.

O văzuse pe Luli apărând la portiţă cu cinele în urmă, În plină lumină de amiază. Orbirea acestei lumini îi dăduse un junghi în ochi şi subt frunte, ramificat prin tâmple până la ceafă.

Dar îşi umpluse ochii de soare privind-o pe Luli.

Migrenă dădea o permanentă şi chinuitoare conştiinţă a vrâstei sufletului în care apăreau luminile de zori ale tinereţii printre copaci scorburoşi.

Şi timpul trecea, numărând cu pulsaţii de migrenă secundele în care o pierdea pe Luli, rămânând culcat infirm.

Până când tot amintirea lui Luli îi dădu alt leac. Comandă un pahar de cafea neagră tare, fără de zahăr. În care stoarse o lămâie. Înghiţi băutura abjectă ca o licoare Vrăjitorească, aşteptând c-un zâmbet de Faust tânăr dezagrearea bătrâneţii celuilalt.

Şi într-adevăr, pe la patru jumătate, se ridică palid, ostenit, dar în stare să se înfrunte în oglindă. Se privi cu melancolie, dar şi cu cochetăria acestei melancolii. Nu era respingător.

— Hai, strigoiule, îşi spuse singur în oglindă, c-un fel de duioşie.

Se pregăti cu de-amănuntul. Făcu un duş încropit, se râse din nou — alungând cu lama penumbrele ostenelii —, se îmbrăca meditativ, alegându-şi încet hainele, ciorapii, culoarea crăvăţii, îngrijindu-şi din nou mînile.

Şi gata, ca de la fereastra unei elegante convalescenţe, privi o clipă strada şi cerul, frecându-şi mînile împrospătate cu câteva picături de „*Esprit de fleurs de Cédrat*”.

Furtuna bubuia mocnit în funduri, încă nevăzută.

Îşi lua pardesiul pe braţ şi plecă.

Se ridicase vintul cu miros de furtună neagră, acoperind c-un salt enorm oraşul încă alb de soare.

Ferestrele zăngăniră.

Respiră adânc şi grăbi pasul. Panica trecătorilor din preajma furtunii dădea străzilor un tumult de orchestră cu arcuşurile într-un final de sarabandă.

Dar el mergea aproape zâmbind, fiindcă simţea pe frunte numai curcubeul furtunii care venea.

*

Eleva Novleanu Lucia privise de atâtea ori spre uşă, încât Onisifor Brebu se apropiase de ea, ca un agent de siguranţă care a adulmecat un emisar comunist.

— Cum te numeşti?

— Novleanu.

— De ce te uiţi la uşă?

— E interzis?

— Hm!

— Unde am voie să mă uit?

— Numai în teză.

Îl ascultă, lăsându-l să se uite la ea c-un aer acru de chelner care nu şi-a primit bacşişul.

Onisifor Brebu îşi reluă târcoalele de vulpe printre bănci, aruncând în răstimpuri priviri piezişe spre eleva Novleanu.

Bubuitul furtunii ridică spre ferestre ochi înfricoşaţi. Apoi, în izbucnirea vântului, un geam parcă explodă,

răsturnându-se de la etaj c-un vuiet asurzitor subt ferestrele amfiteatrului.

Toate fetele tresăriră cu mînile pe urechi, gata să se răpeadă afară.

Onisifor Brebu bătu violent cu piciorul în podele şi cu pumnul în catedră:

— Cine se mişcă, zboară. Ne-am înţeles 7

Când urlă „zboară”, parcă lătra.

Clasă era neliniştită. Începea o foială.

Vântul zgâlţâia ferestrele, dându-le un duduit comprimat de cutremur de pământ.

Mirosul clasei devenise apăsător ca al unui dormitor prea încălzit.

O umbră târâtoare întunecă ferestrele.

Trăsnetul nu mai venea, dar nervii şi urechea îl aşteptau, scandând secundele cu bătăi de inimă.

Ca toţi nevropaţii, Onisifor Brebu era femeieşte sensibil la furtună. În schimb, nervii fetelor îl iritau îngrozitor. Fiecare bubuitură îi dădea un tic nervos care-i descoperea caninii. Apoi se uita slut la fete, închizând un ochi. Simţea nevoia unei explozii. O găsi. Eleva Novleanu respira cu neruşinare o garoafă, privind afară.

Se repezi la ea.

Uşa se deschise. Catul Bogdan intră. Uitându-l şi pe Onisifor şi ploaia, fetele se ridicară spontan în picioare, cu obrajii veseli, gata să întindă braţele.

Fără să vadă şi fără să-l vadă, Onisifor Brebu smulse garoafa din mina elevei Novleanu, zbierând cu glas piţigăiat:

— Ce-i asta? Şcoală? sau bătaie de joc? Auzi dumneata, domnule? dumneaei respiră fori! Unde te trezeşti 7 Flori, ha? Am să-ţi arăt eu ţie flori...

Gesticula cu garoafă în mâna ca un acar cu felinarul în faţa unui expres care trebuie oprit.

Astfel întâlni — „deus ex machina” — pe preşedinte, care după ce-şi pusese pălăria, pardesiul şi mănuşile pe

strapontinul catedrei, se rezemase cu spinarea de caloriferul de lângă fereastră, privindu-l pe Onisifor c-un fel de curiozitate compătimitor distantă.

Fulgerată, mâna cu garoafa căzu; trupul lui Onisifor se frânse într-un salut servil; gura i se desfăcu impudic până-n gingii, descoperind un surâs galben-verzui de pe care lipseau numai muştele; şi într-adevăr „cine roşu” cum îi spunea una din porecle, porni cu coada între picioare: a redingotei.

— Vă salut, domnule preşedinte. Nici nu v-am auzit când aţi intrat. Mă scuzaţi...

Certitudinea că se va petrece ceva distractiv, de vreme ce intrase acelaşi original preşedinte cu teza de dimineaţă, ridicase toate capetele spre catedră, dând băncilor semnificaţia unor scaune de teatru, şi elevelor o atitudine de public bine plasat. Deşi ploaia cădea cu violenţă oblică în ferestre, făcând clăbuci, fetele o uitaseră. Şi ploaia, şi teza.

Într-adevăr, Catul Bogdan, alături de redingota curbă a Onisiforului, înalt, dominându-l cu un cap — cu un pisc de argint — părea că scoborâse treptele unui palat, întâmpinat în capul scării de cel care venea de la bucătărie sau de la grajd.

— Ce te-a supărat, domnule? îl întrebă Catul Bogdan cu o blîndeţă zâmbitoare, omiţând să adauge „profesor” după „domnule”.

Onisifor înghiţi fără să clipească decapitarea titlului, fiindcă-i era preşedinte, şi fiindcă ştia cine-i preşedintele, şi fiindcă „aristocraţii” îl intimidau în faţă, înjurându-i numai pe dindos.

— Să vedeţi, domnule preşedinte: o elevă — aceea, o arătă el, împungând garoafa în direcţia ei...

Catul Bogdan întâlni o mânie de culoarea garoafei pe obrajii lui Luli. Zâmbi uşor şi privi pe Onisifor atent, cu ochii micşoraţi şi cu o uşoară vibraţie în nări.

— ...îşi permite în timpul tezei să miroase...

Nu isprăvi, căci altă decapitare îi curmă avântul.

Mâna lui Catul Bogdan, cu o viteză iscusită care denunţa pe fostul jucător de tenis, desprinse garoafa din mina uluită.

O mirosi lung, demonstrativ. Apoi rămase cu ea în mina înălţată, ca şi cum ar fi oferit o candelă unei icoane de sus.

— E aer rău în această sală, domnule. Garoafa miroase altfel. Nu? Dumneata nu simţi nevoia să respiri o floare?

Din nou servil. Onisifor se aplecă asupra garoafei ca şi cum floarea ar fi fost rudă cu domnul preşedinte. Dar după ce-l lăsă să-şi îndoaie spinarea, mina lui Catul Bogdan se trase îndărăt.

— Vă rog continuaţi, domnişoarelor, le invită Catul Bogdan întinzând spre ele mâna cu garoafa şi un mic zâmbet din vârful genelor, care le potoli risul vindicativ, gata să izbucnească.

Se aplecară asupra tezelor. Erau satisfăcute. Profund.

Ploaia se îndepărtase, lăsând un murmur ud. Catul Bogdan deschise o fereastră.

— Eşti bun, îl invită pe Onisifor cu mâna cu garoafa.

Şi Onisifor le deschise pe rând pe celelalte. Aerul intră nou şi spălat; dar alţi nouri fumegau în fund.

— Domnule profesor...

Onisifor sosi, îndulcit.

— ...ce temă le-ai dat? Poftim lângă mine.

Catul Bogdan se aşezase de profil, cu spatele spre clasă şi coatele pe marginea ferestrei; alături de el, înspre păretele de lângă catedră, Onisifor, tot cu spatele la bănci, ca şi preşedintele, fiindcă altminteri ar fi vorbit cu ceafa preşedintelui, ceea ce ar fi fost umilitor.

Glasul lui Onisifor ceti confidenţial textul scos din buzunar, deşi toate fetele îl cunoşteau: pe româneşte, bineînţeles.

În schimb, glasul lui Catul Bogdan avea o dicţiune perfectă: începuse să traducă în latineşte, rar, răspicat, cu pauze, şovăiri.

Din când în când întreba:

— Exact, domnule profesor?

— Perfect, domnule preşedinte, şoptea şi mai confidenţial Onisifor.

Astfel că traducerea apăru pe colile ştampilate ca textul unei radiograme din antichitate.

Dar Catul Bogdan duse tortura lui Onisifor şi mai departe. După ce isprăvi traducerea, îl întrebă:

— Ce notă mi-ai pune, domnule profesor, pentru o astfel de traducere?

— Zece, domnule preşedinte, mai începe vorbă, se pripi Onisifor.

Catul Bogdan trecu printre bănci, verificându-şi pe câteva teze dictarea latinească.

— Bravo, domnişoarelor, ştiţi carte. Domnule profesor, vei avea fericita ocazie de-a pune numai note mari. Cred că eşti satisfăcut?

— Mai începe vorbă, domnule preşedinte. Hm.

Catul Bogdan îşi reluă locul la fereastră. Onisifor veni lângă el.

— Te rog nu te deranja pentru mine, domnule profesor. Ocupă-te de eleve.

Şi tot mâna cu garoafa îi dădu congediu.

Rămas singur la fereastră, Catul Bogdan aruncă o privire spre fundul clasei unde era Luli. Parcă toată ploaia fusese numai pentru ea. Râdea cu obrajii rumeniţi. Complici într-acest râs, se învecinară ca şi la ferestrele trenului, într-o bucurie tinerească; dar în locul ţigării de atunci, Catul Bogdan avea în mina garoafa lui Luli.

Şi el ştia acum că Luli ştie.

Şi Luli ştia ce ştie el.

De la fereastra trenului şi până la această fereastră, călătoria lor fusese lungă. Atât de lungă, încât aveau şi amintiri într-un trecut care părea îndepărtat ca şi acel f,a fost odată” al începutului poveştilor, — deşi între fereastra cea dinţii şi-aceasta, filele-ntoarse erau trei: trei zile.

IX

ALTĂ PLOAIE TRECUSE PESTE oraş în mare galop, pierzându-se pe zare într-o pulbere de argint tulbure.

Apoi vremea şovăise între ploaie şi senin.

Şi tot ploaia învinse, hotărându-se deodată.

Când Luli ieşi pe poarta şcolii, săltau picături, îndesindu-se. Pâlcul de fete, pornit o dată cu ea, dădu buzna îndărăt, înghesuindu-se în gangul şcolii, cu ţipete păsăreşti. Cu toate că era în rochie de vară, Luli nu se întoarse. Văzuse de departe pe dadaia sosind cu Impermeabilul, umbrela şi galoşii. De ea fugea. Coti pe după zidul şcolii, refugiindu-se subt un castan, C-o mie de picioare de argint, ploaia dansa înalt.

Ajungând-o din urmă, o trăsură se opri lingă Luli, cu coşul ridicat. Din întuneric, mâna cu garoafa o pofti înlăuntru. Se sui impulsiv, pe negândite, culeasă de pe scară de două mâini.

— Încotro, boierule?

Catul Bogdan o privi pe Luli. Zâmbea timid, cu obrajii uzi. De aproape era şi mai proaspătă.

— Unde vrei.

— Aşa zi, boierule. Hai, băieţi.

Biciul se ridică vesel, ca un bici de nuntă ţărănească. Caii porniră captivi între hoardele sirepe ale ploii.

Întunericul de subt burduful trăsurii era cea mai mică noapte a pământului; luna celorlalte abea ar fi încăput în ea.

Luli îşi scosese pălăria udă, lăsându-şi o la picioare. Îşi rezemase capul de spetează, cu ochii închişi. Zâmbea mereu cu faţa ameţită, ca în rotirea unui scrânciob înalt.

Catul Bogdan o înveli cu pardesiul lui. Se lăsa ca un copil abea adormit. Apoi cu batista îi şterse obrajii uzi de ploaie,

gâtul, şuviţele de păr care clocoteau pe tâmple, argintate de apă ca o poamă neagră culeasă în zori. Avea un miros de ploaie tânăra. Zâmbea mereu cu ochii închişi, în somnolenţa unui început de beţie; îl avea şi el, somn cu ochii deschişi, mişcările mâinilor apărându-i stranii ca în fundul unei ape. Mintea nu mai trimetea nici o comandă trupului. Mâna care intra în mirarea unei secunde nu ştia destinul secundei următoare. Astfel se află şi el cu ochii închişi, cu mâna lui Luli cuprinsă în mâna lui şi lipită de obraz.

Trăsura gonea pe străzi necunoscute.

Nimic nu mai era decât potopul ploii şi-un început de lume nouă ca în Arcă lui Noe.

— Luli...

Nu ştia ce-i va spune.

Luli îi auzi glasul prin ropotul ploii, parcă foarte departe, în ceţuri. Deschise ochii. Îl văzu lingă ea, prin întuneric, cu mâna ei în mâna lui. privind-o cu ochi în care era somn, evlavie şi nebunie.

— Luli, mina asta...

I-o strânse până la ţipăt.

Dar Luli nu-l lăsă să-şi isprăvească întrebarea inutilă.

— E a ta.

Şi îşi culcă obrazul pe umărul lui.

*

Subt copitele cailor, străzile erau ape curgătoare. Acoperişurile caselor răsturnau cascade. Ulucele gâlgâiau Înecat. Pe coşul trăsurii, ploaia rîpîia şi duruia ca darabanele unui asalt. Toţi trecătorii îşi căutaseră adăpost, lăsând năvala apelor stăpână pe oraş. Automobilele şi trăsurile întâlnite se grăbeau spre casele cu ziduri şi acoperişuri. O singură trăsură numai căuta ploaia pe toate străzile, găsind-o pretutindeni şi pornind cu ea mai departe. Birjarul avea pelerină şi glugă de muşama. Se oprise la uşa cu firmă a câtorva locuri boiereşti, întrebând peste umăr: „Stăm aici?” Acelaşi răspuns: „Mergi înainte”. Aşa că de la o

vreme, birjarul renunţase la itinerariile logice, intrând şi el în fantezie, devenind poştalionul absurdului subt cea mai torenţială ploaie a Galaţului. Lăsase caii în trap domol, mai mult privindu-i decât minându-i cum apucau pe-o stradă şi apoi pe alta, fără s-ajungă nicăieri. Nici caii nu ştiau, şi nici birjarul, că-n ploaie şi pe străzile unui oraş mergeau pe semnul infinitului, vecini cu luna, soarele şi toate zodiile, şi că din clipă-n clipă ar fi putut să iasă în cale, dând la o parte de pe gene curcubeiele străvechi, chiar sfântul Petru, cel cu sprâncene albe-n veacurile care străjuiesc în faţa porţilor de aur, deschizându-le c-un tunet şi-nchizîndu-le la loc, după trăsura cu birjar şi număr, care s-apropia de Dumnezeu.

*

Lumea de-afară nu era decât un glas de ape dezlănţuite. Mare glas primordial, ca al vântului în văzduh, pe oceane şi în codrii munţilor. Lumea oamenilor, cu zgomotele şi vorbele ei, se îndepărtase peste orizontul amintirii, ca o altă viaţă lăsată dincolo de moarte.

Tăceau unul lângă altul, mina în mină, lipiţi, orbi, fără de gând, fără trecut şi fără viitor, fericirea fiind splendoarea unui vid perfect ca şi al cerului.

Tăcură în violenţa cenuşie a ploii, apoi în afinarea ei de argint, apoi în murmurul cu cer albastru al îndepărtării ei, de procesiune cu harfe.

Soarele în apus trimise de pe o zare fulger blond. Toate ferestrele oraşului sclipiră, deschizându-se pe rând în vara udă.

Şi fiecare tei al Uliţei Domneşti, dintr-un capăt până-n celălalt, fu uşa de umbră cu inscripţii de aur, care, deschizându-se, lăsă pasul de dans molatec, într-un abur şi o despletire, al celui mai blond parfum al primăverii devenită vară.

Se regăsiră în acest parfum al celei dintâi întâlniri.

Era alături ca şi atunci.

Dar o dată cu parfumul teilor, desprins deopotrivă şi din tei dar şi din amintire, apărură străzile oraşului, casele oraşului, oamenii oraşului, viaţa, gândurile. Toate trăsurile pe care le întâlneau erau descoperite în prospeţimea aerului nou. Numai a lor era închisă, dând o jumătate de mască secretului lor.

Luli se dezlipi de lângă el, punându-şi pălăria jilavă şi mototolită. Îi dădu apoi îndărăt pardesiul cu care fusese învelită până atunci. Redevenea ea.

Foarte încet, albastră, seara venea.

Cu înserarea, trăsura .se întorcea spre oraş, din capătul Uliţei Domneşti. Caii erau osteniţi. Poate simţeau în nara umedă mirosul finului de-acasă, apropiindu-se prin parfumul teilor. Dacă ar fi avut clopoţei la gât, ar fi sunat dulce, ca într-un văzduh de ţară, când se apropie mirosul de fum al satului spre care vin tălăngile.

S-aprindeau luminile. Trăsura se învăluia parcă în melancolia unui sfârşit de vacanţă mare. Sufletul şovăia în faţa unor semne de întrebare.

Mâna lui Luli făcu semn birjarului care tresări din cer, revenind şi el pe străzile oraşului. Se lăsă călăuzit de semnele unei mini nevăzute. Strada cu plute apăru. Frunzişurile întunecate aveau deasupra lor stele de Crăciun.

— Luli...

Nu-l privi. Dar mâna ei îi strânse mâna, răspunzându-i astfel.

— Ce-ai să spui părinţilor tăi?

Luli făcu un semn birjarului. Trăsura se opri înainte de casa Novleanu, subt întunericul unui frunziş. Mai încolo ardea un felinar.

Fără să-i răspundă la întrebare, Luli se aplecă asupra minii lui, respirând lung garoafa; apoi îl privi cu parfumul ei pe obraz.

— Vreau să vorbesc cu părinţii tăi, Luli.

Luli clipi. Strălucirea ochilor ei se învecina cu lacrimile. Avea o respiraţie tumultuoasă.

Apoi brusc îşi scutură capul, cum făcea în copilărie, se aplecă asupra garoafei, şi cuprinzând mina care-o ţinea, cu amândouă mînile, sărută floarea, lipind-o cu buzele de mina bărbătească.

Şi tot atât de repede se scoborî din trăsură, şi de-afară, după ce respiră larg şi adânc noaptea, se întoarse înspre cel rămas singur, spunându-i în şoaptă repede:

— Lasă-mă să mă gândesc la noapte... pentru noi.

Trăsura porni din nou.

De câteva ori, Catul Bogdan scoase capul afară privind în urmă. Luli era subt umbra frunzelor, în rochie de vară şi într-acelaşi loc, luminoasă că aburii care culcă apusul lunii, pe stradă ca pe umbră unei zări cu stele.

Birjarul zâmbea.

— Ce facem, boierule?

— Mergem.

Nu se putea despărţi de această trăsură. Privea locul lui Luli cu o mirare care atingea straniul. Garoafa, mina, locul de alături, umărul care purta încă somnul unui obraz, urechea care asculta încă vecinătatea unei respiraţii, batista jilavă de obrajii lui Luli... Era ca oamenii care la începutul timpurilor au întâlnit pe Dumnezeu pe un pisc de munte sau în luminişul unui codru, rămânând cu fruntea la pământ.

Sufletul îi cerea un gest nou.

Trăsura trecea iar pe Uliţa Domnească.

— Birjar, opreşte la o florărie.

Glasul era hotărât.

Birjarul se opri la o florărie. Catul Bogdan intră, se uită şi, fără să aleagă, luă toate garoafele de acolo cu un braţ, plăti şi se sui în trăsură.

— Birjar, mai este vreo florărie?.

— Cum nu, boierule. Aveţi nuntă?

Nu-i răspunse.

La trei florării, Catul Bogdan adună toate garoafele. Apoi opri birjarul la o margine de trotuar, îi plăti îndoit decât ceru, şi-i dădu drumul, plecând iute pe jos.

— Boierule, boierule, da’ cu florile ce faceţi?

— Du-te cu ele.

— Unde? La duduia?

— Nu, birjar. Unde vrei.

Şi mâna cu garoafa goni în noapte, ca în suflet, trăsura cu garoafe.

X

IARNA, TEODOR NOVLEANU SE deştepta la cinci dimineaţa; vara, şi mai devreme. Nu aprindea niciodată lumina în ietac, ca să nu tulbure somnul Angelicăi. Îşi punea halatul şi papucii prin întuneric, fără zgomot, deschidea uşa încet şi după o toaletă sumară în odăiţa de baie, intra la el în birou unde îl aşteptau dosarele, cărţile de drept rânduite pe rafturi care acopereau toţi pereţii, şi notele personale, premergătoare redactării ordonanţelor definitive. Pregătit de cu seară de Angelica, pe măsuţa de lingă sobă, ibricul de cafea neagră pe tăblăluţa roşie, înconjurat de cutiile zahărului şi cafelei, era o veche tovărăşie intimă că şi ţigareta de chilimbar gros pe birou, alături de penele de gâscă şi sticluţa de alcool.

Intră în birou cum intra de-o viaţă întreagă, regăsind cu prima respiraţie mirosul de tutun al muncii de toate zilele. Deschise fereastra. Cerul în stele era senin. Abea începeau zorii. Nu mai aprinse lumina. Prin penumbra albăstrie, dădu foc spirtului. Aşteptând să fiarbă apa, se aşeză pe scaun, curăţindu-şi cu băgare de seamă ţigareta. Disciplinat ani de-a rândul să lucreze fără pauză, fără visătorie, fără

vag, îşi reluă automat preocupările profesionale. Avea de rezolvat o foarte delicată problemă juridică: a traficului de influenţă săvârşit de un avocat...

— Bună dimineaţa, papa.

Era atât de neaşteptat glasul de la fereastră, încât Teodor Novleanu rămase cu pana înfundată în ţigaretă.

— Măta, fetiţo!

De-afară, Luli îşi încrucişase braţele pe fereastră, rezemându-şi bărbia pe ele.

Teodor Novleanu o privi câtva timp în tăcere. Surpriza de-a se întâlni cu ea la acest ceas de singurătate şi preocupări profesionale se revărsa şi asupra zorilor iviţi în jurul capului ei, — făcându-l să privească mirat fereastra deschisă, ca şi cum de mult n-ar mai fi văzut zori la o fereastră deschisă, deşi de-o viaţă întreagă îşi începea munca o dată cu lumina lor. Dar fetiţa lui era foarte tânără la această fereastră abea luminată, prin care s-auzeau glasuri mici de păsări. Şi vrâsta lui, abea acum, revăzându-şi astfel copilul, îşi regăsea şi amintirea tinereţii şi sclipirea unei ferestre de altădată, subt care — era tare mult de-atunci — atârnau buchete de flori furate de prin grădinile unui Bârlad adormit cu toţi sergenţii de noapte. Zâmbi cu ochii micşoraţi.

— Te deranjez, papa?

Teodor Novleanu veni încet spre fereastra ei şi-a amintirilor lui, dezmierdându-i fruntea.

— Îmi face mare plăcere, fetiţo. Dar nu exagera nici mata cu învăţătura...

N-avu timp să isprăvească. Ţinându-se de umărul lui, Luli încălecase fereastra, intrând în birou.

Îi luase locul pe scaunul de lângă masa cu ibricul de cafea. Suflă în spirt, odihnind clocotul apei. Îl privea cu sprâncenele ridicate. Era îmbrăcată cu un halat roşu peste care se încinsese cu o centură. Îşi suflecă mînicele largi.

Nu semăna nici cu el, nici cu Angelica. Părul negru şi ochii negri o diferenţiau categoric de părinţii cu ochi

albaştri. Semăna cu mama lui, şi faţa ei, aşa cum i-o vedea la lumina flăcăril-or spirtului, avea mobilitatea feţei lui: apoi fruntea, mînile...

— Luli, mata ştii să faci cafea? Nu ştii, fetiţo, lasă-l pe moşneag.

— Ştiu, papa.

— Mă rog! Mă rog! De când gospodină?

O privea zâmbind, cum te-ai uita la mişcările unei veveriţe care se joacă. Se vedea bine că nu mai făcuse cafea până atunci. Îşi suflecase mînicele şi mai tare, ca pentru o ispravă eroică. Cu fruntea încreţită, confrunta mintal fiecare gest cu ceea ce înregistrase amintirea ei despre ceremonialul preparării cafelei negre. De unde, oarecare şovăiri, şi priviri furişate spre tatăl ei, să vadă dacă-i pe drumul bun, sau dacă greşeşte. Nu glumea de loc. Faţa ei avea o concentrare aplicată, ca şi cum ar fi dat un examen mai important decât bacalaureatul.

Teodor Novleanu bău mai mult zâmbete din ceaşca oferită de Luli. Totuşi, o goli.

— Fetiţo, e foarte bună, fiindcă e făcută de mata...

Îi sărută mâna c-un aer galant de boier de modă

veche. Apoi o întrebă:

— Sper că n-ai învăţat toată noaptea?

— Nu, papa, dar nici n-am dormit.

Teodor Novleanu se aşezase pe fotoliul din faţa biroului cu cafeaua în faţă şi ţigara în mină, Luli venise după el, aşezându-se pe marginea fotoliului, ţinându-l cu o mina de după gât.

Fumul ţigării avu o plutire meditativ lungă.

— Şi ce-ai făcut, fetiţo?

— M-am gândit, papa, la voi, la mine şi încă la cineva...

Ochii i se umplură de lumină.

— Cunoscut?

— De mine. Voi nu-l cunoaşteţi.

Teodor Novleanu privi spre fereastră. Zorii coborau de pe zare, ca mieluţii abea născuţi. Era ceva înduioşător nou

în luminile care vesteau răsăritul soarelui.

Câtăva vreme, mina lui Luli îi dezmierdă părul alb; Îi devenise şi mai scump, de când ştia că se va despărţi de el. Nu-l auzise niciodată ridicând glasul, bătând cu pumnul în masă, purtându-se aspru sau autoritar cu cineva. Blîndeţa lui curtenitoare avea parcă ceva chinezesc. Şi discreţia lui. Unui altfel de tată, Luli nu i-ar fi adus splendoarea fragilă a unui astfel de secret. Dar alături de el, inima ei n-avea nici o teamă, nici o nelinişte: vorbele puteau să-i ducă aburul ei sfânt, aşa cum zorii îşi trimeteau la fereastra deschisă a casei fără zgomote, îngerii care plutesc deasupra soarelui, atunci când oamenii dorm.

Teodor Novleanu îi luă mâna de după gât, cuprinzîndu-i-o în mînile lui. Luli i-o lăsă.

Mînile vechi, cu degetele îngălbenite de tutun dar fine şi subţiri, păstrau cu un fel de evlavie mirat mâna mică, pură, cu degetele lungi, care-ar fi putut îmbrăca mănuşa de argint a icoanelor.

Soarele răsărea încet undeva dincolo de oraş, aprinzând o candelă de aur subt dimineaţa de argint trandafiriu.

Mînile vechi îşi scoaseră încet secretul lor de altădată: un inel îngust, c-un nume şi c-o dată, — punându-l în palma nouă.

Luli ceti numele şi data, apoi cu două degete îşi puse inelul, privindu-l cum strălucea pe mâna ei. Îl dădu îndărăt.

O frunză de soare căzuse pe fereastră, alta pe covor, alta pe birou. Lumina trinităţii lor zâmbea blând în severa încăpere a dosarelor şi cărţilor de drept.

Mînile vechi îşi luară inelul, apoi aprinseră o ţigară. Fumul se colora blond în razele soarelui, rămânând albăstriu în umbră.

— E scriitorul Catul Bogdan, papa.

— ...Preşedintele comisiunii de bacalaureat: nu?

— Da, zâmbi Luli.

— Fetiţo, şi când l-ai cunoscut?

— Acum.

— La examen?

— Ceva mai înainte: în tren, când veneam de la vie…

— Cu Gabriela?

— Da, numai că ea dormea.

Teodor Novleanu îndoi pe rând degetul cel mic, pe cel de alături, încă unul şi încă unul. Degetul cel mare rămase singur neîndoit, ca un semn de exclamare. Teodor Novleanu zâmbi înspre deget. Luli văzu zâmbetul.

— Da, papa, numai patru zile. Şi totuşi...

— Ştiu, fetiţo, ştiu. Numai învăţătura cere ani. Inima e mai repede, când e tânără... Şi eu am păţit la fel. Veneam la Bârlad după examene, să-mi petrec vacanţa. Într-o seară, plimbându-mă, am văzut-o pe mama ta la o fereastră. Mi se pare că n-am dormit în noaptea aceea. Pe atunci nu beam cafea decât în timpul examenelor. Am iubit-o pe Angelica înainte de-a-i cunoaşte numele. În faţa ferestrei ei eram cel mai mare poet al lumii. Cel mai naiv, Luli, şi cel mai temerar timid. Dacă cineva mi-ar fi spus: „Cum poţi iubi o fată necunoscută, pe care abea ai zărit-o la fereastră?” I-aş fi răspuns: „Cum îl iubesc oamenii pe Dumnezeu? Iubirea de Dumnezeu e veche de când lumea. Omul o descoperă în el, într-o zi, şi cu ea descoperă şi imensitatea lui.” După cum vezi fetiţo, am fost şi eu tânăr. M-am îndrăgostit de-o fată cu ochi albaştri, văzută la o fereastră...

— Şi eu tot la o fereastră... a trenului.

— Da, fetiţo, dragostea apare la o fereastră, înainte de-a bate la uşă. Fereastra aceea de la Bârlad, e Fereastra. Toate grădinile Bîrladului şi-au plătit tributul pentru Fereastră. Îţi mărturisesc cu toată ruşinea, că furăm...

Urechea magistratului ascultă cu oarecare mirare cuvântul Codului pensii, de-a ţi tea ori analizat, comentat, aplicat.

— ...furăm flori. Codul penal însă n-a exceptat furtul liric, aşa că eram un infractor calificat. Săream garduri, pândeam somnul sergenţilor, plecarea stăpânilor de-acasă

deprinderile cânilor şi ale slugilor, şi furam numai flori frumoase pentru Fereastra mea.

Teodor Novleanu oftă uşor, aprinzând o nouă ţigară.

— E un om de gamă, fetiţo. Am auzit de el... Catul Bogdan... Lucia Bogdan...

Parcă cetea vorbe văzute în fumul auriu de soare.

— ... Se duce Luli... Aţi hotărât ceva?

Obrazul lui Luli se aplecă afectuos pe umărul celui care-i dăruise acest plural.

— Nu, papa. Vrea să-ţi vorbească. Veţi hotărî voi.

— Îl aştept cu plăcere, fetiţo.

— Când, papa?

— Când vreţi voi.

— Papa, dar nu vreau să se ştie încă nimeni. Numai tu.

— înţeleg, fetiţo. Uite», dacă vreţi, veniţi la mine la Tribunal. Acolo vă „judec", zâmbi el; în secretul cabinetului meu, şi-n faţa crucii.

Luli râdea cu toată faţa.

Îl sărută lung, cu braţele de gâtul lui. Apoi se ridică împleticindu-se, cu picioarele amorţite. Odaia se umpluse de soare. Între păreţii acoperiţi cu rafturi pline de cărţi juridice, halatul roş, braţele goale, gâtul înalt şi mlădiu, şi părul cu luciri de negre diamante în jurul obrajilor de dimineaţă — aduceau o strălucire de viaţă mai vie decât a ferestrei cu soare.

Luli îşi dezmorţi încet picioarele, scuturându-şi furnicele din ele, până când tumultul bucuriei îi porunci tinereşte să danseze, să alerge, să sară...

O văzu plecând aşa cum venise: pe fereastră.

O auzi apoi prin grădină fredonând încet, vorbind singură, parcă făcând un descântec.

Îşi privi o clipă dezordinea odăii de lucru. Când întoarse din nou ochii spre fereastră, văzu, cu o bătaie de inimă, tot pervazul acoperit de flori atunci culese.

Pentru el era cea din urmă Fereastră. De acum înainte rămânea goală.

Dar prin ea auzea mereu cin tecul lui Luli în dimineaţa de vară.

*

Tot atâta soare, dar încă mai mult fum decât în biroul lui Teodor Novleanu, se adunase în odaia lui Catul Bogdan, cu toate că fereastra rămăsese deschisă de cu seară. Îşi petrecuse noaptea în halat, când întins pe pat, când la fereastră, când la masa acoperită cu teze la limba română, fumând mereu. Noaptea trecuse când foarte lungă, când foarte scurtă, arzând în jurul unei garoafe roşii. Un amestec de somn cu ochii deschişi şi vis cu ochii închişi, de somn şi nesomn, de izbucniri în viitor — într-un viitor de culoarea garoafei — de spaime uneori învinse, alteori învingătoare, dar alungate toate de o mare bătaie de inimă care-şi uitase trecutul.

Lampa arsese toată noaptea. O stinsese uneori, nu ca să adoarmă, dar ca să adune mai bine în ochi ceea ce nu vezi decât prin întuneric.

Aşteptase mereu ziua cea nouă. fără să ştie nimic despre ca, decât atât: Luli. Astfel, ziua de mine căpătase sensul festiv şi intim al unei rochii în care avea să-i apară Luli; foşnetul apropierii ei îl întâlnise la fereastra celei dintâi lumini.

Dimineaţa îl găsi aplecat asupra tezelor, fără să ştie care-i teza Luciei Novleanu.. Le privea pe toate cu o egală emoţie, indulgent şi pentru greşelile de ortografie, pe care le corecta, fără să le ţie în seamă la notă. Nu îndrăznea să critice nici una, deşi cele mai multe nu erau decât un fel de caricatură a expunerii lui. Altele, însă. conţineau şi judecăţi originale, dovedind un rudiment de cultură şi un grăunte de personalitate.

O bătaie la uşă îl făcu să ridice capul interogativ:

— Intră, Costel.

Dar în locul lui Costel Larian, intră omul de serviciu, cu o scrisoare.

— A adus-o o domnişoară.

— Unde-i? tresări Catul Bogdan, ridicându-se de pe scaun.

Smulse scrisoarea, şi cu ea în mina privi pe fereastră, aplecându-se. Luli nu-l văzu. Plecase repede. Era îmbrăcată cu o rochie galbenă de culoarea sânzienelor. O pierdu din ochi, dar o regăsi în scrisoare aşa cum o între văzuse în soare:

„Bună dimineaţa. Bună dimineaţa. Bună dimineaţa. Papa te aşteaptă la unu la Palatul de Justiţie.

Şi eu voi fi acolo.

LuLi”

XI

LA DOUĂSPREZECE FĂRĂ UN sfert, Catul Bogdan şi un preot grec erau singurii clienţi. ai restaurantului „Suré”.

Catul Bogdan se aşezase la o masă din fund, după un stâlp, subt ceasornic, într-o perfectă izolare. N-avea de loc poftă de mâncare, dar nu mai putea suporta nici hotelul, nici cancelaria şcolii, nici plimbarea pe străzi. Venise la restaurant cum te-ai duce cu un ceas mai devreme la gară, fiindcă acasă nu mai poţi face nimic alt decât să te grăbeşti să pleci.

Se grăbea să vie ora unu. Restaurantul parcă era mai aproape de ora unu decât toate locurile din oraş. Aşadar venise, se aşezase la o masă, comandase ceva ca să-şi justifice prezenţa, şi începuse să fumeze, fericit şi anxios, stăpânit de dorinţa de-a o revedea pe Luli în rochie galbenă, şi de tracul scenei oficiale la care trebuia să

participe ca protagonist, ceea ce-i dăduse în treacăt o reflecţie de ajuns de pitorească. „E greu să scapi de ticuri”. Vechiul său suflet era socotit că un „tic”, căci deprinderea de-a trăi anticipativ în închipuire întâlnirile cu oameni necunoscuţi, era anterioară întâlnirii cu Luli, şi caracteristică omului de atunci.

Într-adevăr, era greu să scape de ticuri, căci la restaurant, cu ţigara în gură, recapitulă tot ce făcuse de la primirea scrisorii lui Luli, ceea ce iar era o veche deprindere de a-şi inventaria actele, reacţiile şi comportările, adnotîndu-le critic. De data aceasta însă, scopul revenirii la trecutul recent nu izvora dintr-o pornire critică, ci din dorinţa de-a retrăi o stare de euforie unică în viaţa lui matură.

Cetise rândurile lui Luli de atâtea ori, încât la urmă îşi pierduseră orişice sens, devenind enigmatice ca o inscripţie a fericirii într-o limbă necunoscută.

Apoi făcuse ceva de ajuns de ciudat. Zvârlise halatul de pe el, îşi suflecase mînicele pijamalei, ca atunci când vrei să lupţi, să vâsleşti sau să faci gimnastică, şi aşa, cu mînicele suflecate, începuse să circule prin odaie cu paşi mari, între fereastră şi uşă: trei paşi de-ai lui. Plimbarea aceasta de leu în cuşcă durase mai bine de un ceas de-a lungul căruia nu se gândise la Luli, pentru motivul că ea era o prezenţă permanentă şi involuntară ca a soarelui cu rochie galbenă de vară, la fereastră.

În schimb, el care de ani de zile nu fredonase, nici nu cântase nimic, începuse să şuiere, să murmure, să fredoneze şi chiar să cânte de-a binelea, cum fac în genere oamenii goi la baia de abur. Era ceva cu totul nou. Cunoştea multă muzică, şi sufleteşte asculta deseori în clipele de mare reculegere în singurătate, fragmente din muzica auzită. Beethoven, Wagner, Debussy, Mozart, Bach, Haydn, Borodin — îi ţinuseră de multe ori o tovărăşie solemnă. Ca şi buciumul munţilor, aceste muzici făceau parte din peisajul său sufletesc, împrumutându-i forma înaltelor lor

bucurii şi melancolii. Dar el n-avea glas, nici nu-i plăcea să şi le amintească pe acestea cu glasul. Erau muzici ale tăcerilor din el, ascultate înlăuntru: muzici fantome.

La hotel însă, cântase ca pe vremea când era student, tot ce urechea şi glasul păstrase de atunci. Canţonete din Montmartre, refrenuri stupide din acele pe care le cânţi la chef până la extenuare, ducându-le şi în somn, fredonându-le şi cu pulsul migrenei din dimineaţa deşteptării mahmure. Unele dintre ele ieftin frivole, altele vulgare de-a binelea, altele demodate. Reveneau pe rând una din alta şi una după alta, ca la o beţie cu camarazi de atunci, în decoruri de atunci.

Prezenţa lui Luli era permanentă, dar devenită o culoare, o lumină, o incandescenţă, spre care veneau parcă triburile barbare ale sufletului, aducându-i ofrande baroce.

Cu această dispoziţie intrase în odaia de baie, păstrând-o şi acolo. Se răsese, oprindu-se cu un zâmbet plin de săpun, ca să continue un refren regăsit exact, reluându-şi râsul cu un murmur printre dinţi. Astfel că operaţiunea aceasta muzicalizată durase mai mult ca de obicei. În baie, îşi amintise operete, gesticulându-le şi cu buzele şi cu mînile. După operete, începuse defilarea versurilor, cu tirade trâmbiţate din *Chantecler* şi *Cyrano*, apoi cu tromboanele lui Hugo, şi iar cu *Cyrano* declamat în cearşaful de după baie, care căpătă mişcări de pelerină romantică drapând un nud.

Se înapoiase în odaie, venind de la baie, recitind de ajuns de tare versurile lui Verhaeren:

Chaque heure, où je songe à ta bonté
Şi simplement profonde,
Je me confonds en prières vers toi.

Je suiş venu şi tard
Vers la douceur de ton regard,
Et de şi loin vers tes deux mains tendues,
Tranquillement, par à travers leş étendues
J'avais en moi tânt de rouille tenace

Qui me rongeait, à dents rapaces
La confiance.

J'étais şi lourd, j’étais şi las,
J’étais şi vieux de méfiance,
J’étais şi lourd, j’étais şi las
Du vain chemin de tous mes pas.

Je méritais şi peu la merveilleuse joie
De voir tes pieds illuminer mă voie,
Que j’en reste tremblant encore et presque en pleurs
Et humble, à tout jamais, en face du bonheur.

...Astfel, cea dinţii tinereţă îi ţinuse o nebunatică tovărăşie, împrejmuindu-l cu farandole de amintiri gălăgioase, ca şi cum s-ar fi întors student printre studenţii de odinioară, regăsiţi pe aceleaşi locuri, cu aceleaşi pahare şi aceleaşi refrenuri. Parcă făcea o repetiţie generală de tinereţă, adu când de-a valma şi ce merita omagiul amintirii, şi ce nu-l merită, numai pentru a-avea prezent în el „la”-ul tinereţii, sunetul ei exact, din tumultul ei recăpătat.

După ce se îmbrăcase sobru, dar cu o cochetărie subtilă care devenise cu automatism, al mânilor şi ochilor lui, se privise în oglindă. Părul alb — îl frapase mai tare în acea clipă, următoare cântecelor şi versurilor — era un noroc. Cu păr negru de pildă, faţa lui, cu toată vigoarea trăsăturilor, ar ii părut cam ostenită, în contrast cu părul. Numai obrajii lui Luli îşi puteau permite vecinătatea unui păr negru şi strălucitor ca ochii persanilor fumători de opiu. Dar aluzia la bătrâneţa, a părului alb, era atât de categoric dezminţită de vrâsta reală, aşa cum o afirmau ochii mai ales şi stătură, încât în contrast cu părul părea prin surpriză mai tânăr decât era, părul devenind culoarea sau capriciul unei cochetării.

În faţa oglinzii de la hotel fusese gata până la ultimul amănunt exterior.

Şi de-atunci, timpul începuse să treacă încet şi greu, pe măsură ce se apropia ora unu. Îşi confruntase ceasul cu

toate ceasornicele, verificând încă o dată cât de subiective sunt ceasornicele unui oraş în raport cu ceasul tău.

Nu-şi pierduse complet „ticurile”. Tracul pe care-l avea la gândul scenei oficiale, şi tentativă abea stăpânita de-a anticipa imaginativ acea scenă, improvizându-i realitatea, dovedea permanenţa spionului din el: ochiul lui de pândă dormita, dar nu murise. Şi totuşi, gândul că o va întâlni pe Luli domina şi tracul, dându-i o mereu sporită nerăbdare.

La unu fără un sfert plăti şi plecă.

Mult încolo, după Palatul de Justiţie, îşi aminti unde trebuia să o întâlnească pe Luli. Zâmbi, trimeţîndu-şi zâmbetul până în fundul vizibil al aleii. Luă o trăsură şi se întoarse la Palatul lăsat în urmă, ajungând la unu şi câteva minute. Se grăbi. Intră în sonora hală juridică plină de precupeţii dreptăţii. Un avocat cu ochi de braconier îl orientă spre faimosul cabinet al judecătorului Novleanu, conducându-l până la uşă şi strecurându-i rutinat o carte de vizită în speranţa unei afaceri rentabile. Intră, dând cu ochii de musteţile şi ochelarii unui grefier de modă veche, care după ce-l prubului din cap până-n picioare, i se adresă:

— Nu-ţi fi dumneavoastră domnu’ profesor pe care-l aşteaptă domnu” consilier cu duduia ’mnisale?

Dar se vede că Luli şedea lipită de uşă,?numărând secundele, căci ochii ei se iviră prin uşa crăpată, deschizând-o brusc. Apăru pe prag cu ochii strălucitori, în rochia galbenă care-i făcea şi mai negru părul şi ochii, ca sâmburii în miezul harbujilor galbeni.

Cabinetul de instrucţie era sever şi întunecat. Biroul cu codul şi crucea, două biblioteci, câteva scaune, o canapea de piele. Fereastra dădea pe un zid cenuşiu, care înnoura lumina ca în închisori. Acolo te simţeai cuprins de zidurile legii.

Cu toate că se ridicase de pe scaunul său de judecător de instrucţie, faţa lui Teodor Novleanu nu arăta nici un fel de curiozitate interogativă. S-ar fi spus că revedea un vechi prieten.

Luli-i mulţumi fără vorbe, luându-l de după gât şi rămânând alături de el.

Se aşezară pe canapea, având-o pe Luli între ei. Fără de Luli, tăcerea lor de oameni necunoscuţi care se văd întâia oară s-ar fi prelungit până când unul dintre ei ar fi avut curajul iniţiativei celei dintâi banalităţi preliminare, gen: „Cum vi se pare oraşul nostru?”, sau: „Nu cunoşteam până acum Palatul de Justiţie”.

Dar prezenţa lui Luli între ei era ca o reculegere printre trandafiri galbeni. Şi unul şi altul se gândeau la ea, privind-o din două părţi, deopotrivă de nouă pentru amândoi. Astfel, privirile lor se întâlniră, solidare, într-o înduioşare bărbătească.

Luli se ridică, dispărând după biroul lui Teodor Novleanu. Se auzi un zăngănit de chei. Şi Luli apăru de acolo cu o tăblăluţă?pe care erau toate cele trebuitoare cafelei negre.

— De unde ştiai mata, domnişoară, misterele acestui birou?

— De la dadaia.

— Aha!

— Cine-i dadaia! întrebă Catul Bogdan.

— Cum, nu ţi-a spus? se minună Teodor Novleanu.

De deasupra flăcărilor care-şi începeau menuetul de toporaşi, Luli schimbă un zâmbet cu Catul Bogdan: cine i-ar fi crezut că nu schimbaseră în totul decât vreo câteva cuvinte.

— Dadaia e cel mai important personaj al casei noastre, îl informă Teodor Novleanu. E fosta dădaca a lui Luli.

— Acuma ştiu, interveni Catul Bogdan; bătrâna din gară cu cireşe, preciză el pentru Luli, care înţelese şi se roşi deasupra ibricului, aflând abea acum că o văzuse înainte de a-l vedea, că o privise cum plângea fiindcă-i căzuseră cireşele.

Dar „gară cu cireşe” era o gară prea puţin explicită pentru Teodor Novleanu, care pricepu că nu era o gară

pentru el, şi le-o lăsă.

Şi el şi Catul Bogdan o priveau tot pe Luli care făcea cafeaua, dar gândurile lor o situau în două decoruri osebite: unul în trecut, altul în viitor.

Teodor Novleanu o mai?păstra în casa lui, aşa cum e văzuse crescând, amintindu-şi-o în toate odăile, şi la toate vrâstele, simţind în acelaşi timp cum se umple casa amintirii, şi cum se goleşte casa viitorului.

Catul Bogdan îşi lumina cu prezenţa ei casa de la Iaşi, măsurându-i prin Luli lugubra singurătate de până atunci, cavoul strigoiului de ieri.

Luli îi servi pe rând.

Teodor Novleanu oferi ţigări lui Catul Bogdan.

— Mulţumesc, nu mai fumez. M-am lăsat.

— De când? se miră incredul Teodor Novleanu.

— De acuma.

Cu gura deschisă de uimire, Teodor Novleanu privi alternativ pe Luli şi pe Catul Bogdan.

Luli se roşise până în vârful urechilor. După ce aprinse ţigara tatălui ei, stinse flacăra chibritului şi întinse mâna lui Catul Bogdan, care i-o cuprinse, sărutând-o lung. Luli se aşează alături de el. Patru ochi îl priveau pe Teodor Novleanu.

Până când răspunzându-le, Teodor Novleanu vorbi încet:

— Şi unde vreţi să facem nunta?

— La via noastră, papa.

— Bine. La via ta, fetiţo.

XII

DADAIA ŞTIA CEVA; GABRIELA bănuia numai.

Cu o zi înainte, spre sară, văzând furtuna, dadaia luase impermeabilul şi galoşii lui Luli, pornind după ea cu umbrelă. Ajunsese la timp. Şi cum avea ochi buni, de departe o recunoscuse pe Luli printre fetele care ieşeau de la şcoală. Văzuse apoi retragerea lor din faţa ploii, fuga lui Luli în ploaie, şi-n urma ei, domnul pe care-l lătrase Moşu vrând să-l muşte, suindu-se într-o trăsură şi pornind după fetiţa ei.

Dadaia se înapoiase acasă mai posomorită ca de obicei, dar nu spuse o vorbă nimănui, — nici lui Luli care se înapoiase cam târziu trecând tot prin bucătărie, îmbujorată şi cu ochii foarte strălucitori.

— Dadaie, s-au pus la masă?

— Pus.

Luli intrase de-a dreptul în sofragerie, fără să-şi poată ascunde nici obrajii, nici ochii.

— Nu te-a prins ploaia, fetiţo? o întrebase tatăl ei.

— Nu. Iertaţi-mă că am întârziat. M-am refugiat la o prietenă şi ne-am preparat împreună pentru oral.

Apoi se aşezase la masă, mâncând numai de formă, absentă.

— Luli dragă, nu te mai gândi atâta la învăţătură, o dojenise timid Angelica.

— Cum ai făcut teza la latină? o întrebase Gabriela.

Luli făcuse un efort vizibil să priceapă întrebarea,

ş-apoi răspunsese prea pripit:

— A, da, bine, cred că n-am multe greşeli.

— Antipatic profesor, exclamase Gabriela amintindu-şi de întâlnirea din cancelarie cu Onisifor Brebu.

Luli tresărise cu obrajii incendiaţi şi c-un fel de mânie interogativă în ochi. Dându-şi seamă prea târziu că era vorba de Onisifor Brebu, nu de Catul Bogdan — se scuzase spunând că-i obosită, şi plecase de Ia masă, retrăgându-se în odaia ei.

După masă, Gabriela jucase o panţarolă cu soţii Novleanu, devenind tot atât de distrată ca şi Luli. La

„noapte bună”, Teodor Novleanu îi spusese.

— Şi mată lucrezi prea mult, Gabriela.

Nu era obosită. Era preocupată. O nelinişte complexă, înnoirea din ea nu o justifică în totul, căci şi schimbarea lui Luli o determina într-o măsură. Semnele de întrebare, care-i veneau dinspre Luli, nu fuseseră niciodată simple curiozităţi. Şi nici acum nu erau, eu toate că acum, nebulozitatea lirică de până atunci, cu nostalgiile ei, căpătase o orientare, un contur şi aproape un scop. Totuşi, inima ei avea încă bătăi ciudate pentru fiinţa lui Luli. Un an întreg trăise alături de Luli, având lingă ea emoţia unei muzicalităţi continue. Misterul acestui prestigiu rezistase şi la traiul comun, sporind încă, devenind însă mai explicabil prin apariţia lui Lorelei, prin presimţirea lui Lorelei — şi nu încetase nici în clipa când Gabriela descoperise dragostea cu ochii ei, în ea şi în alţi ochi. Nu luase prea în serios renunţarea lui Luli la scris. O socotea că o simplă butadă juvenilă, poate negândita. Nu poţi renunţa la cel mai înalt comandament al fiinţei tale. Dar acel „am să mă bucur de viaţă” al lui Luli o preocupa, mai ales după apariţia ei târzie la masă, cu ochi şi obraji care-i dădeau o frumuseţă mai tulburătoare. Se întâmplase ceva care exalta în frumuseţa exterioară a lui Luli sufletul care devenea un parfum sensibil. Aderenţa sufletească a Gabrielei la fiinţa lui Luli era atât de mare şi de permanentă, încât n-avea nevoie să o observe, pentru a simţi schimbările din ca. Deşi nu le ştia cauza. Aceeaşi senzaţie de parfum adus de briza în largul mării, fără ca ochiul să vadă ţărmul înflorit. Şi aceeaşi pasionată impulsiune — absurdă acum, de când purta în ea chipul unui bărbat, — de-a desluşi cine-i cel cuprins în sufletul lui Luli.

Nu îndrăznise să o întrebe nimic, nici măcar să intre în odaia ei, deşi văzuse, după lumina de subt uşă, că Luli nu doarme, şi mai apoi o auzise, după miezul nopţii, furişându-se în grădină. O spionase de la fereastră, temându-se şi sperând, tot atât de nebuneşte, că va vedea alături de Luli o

umbră, că va auzi dintr-acolo şoapte. Dar nu văzuse, nici nu auzise nimic. Plimbarea lui Luli prin grădiniţă era de o sălbatecă puritate. Mergea încet, sprintenă în halatul roş, încins cu o centură, fără să se aplece asupra florilor, rămânând uneori cu capul printre stele, purtat de. gâtul ei, frumos ca cel pe care şi l-a dat sieşi penelul lui Raphael într-un autoportret.

Iubea? sau îşi căuta în singurătatea nopţii, mândră, „marele cântec?”... Dacă ar fi avut curajul să-i tulbure plimbarea, Gabriela ar fi întâmpinat-o, spunându-i: „Ce face tânărul meu Hamlet?” Dar îi lipsise acest curaj. Nu îndrăznise să-i împuie tovărăşia ei, deşi seminţa insomniei era şi-n ea. Adormise târziu, având visuri ciudate. Dimineaţa pe Ia zece, întrebase de Luli: plecase. Unde? Nu ştia nimeni. Examenul era suspendat, pentru a se da rezultatul lucrărilor scrise. Unde putea fi? Pe la unsprezece, Luli se înapoiase, aducând dimineaţa pe obraz, parcă suflată cu un abur de argint. Nu spusese nimic. Spre surprinderea Angelicăi şi mai ales a Gabrielei, mâncase devreme o dată cu Teodor Novleanu, pretextând că vrea să recapituleze materiile pentru oral, în tovărăşia unui grup de fete. Angelica o crezuse, dar Gabriela nu, fiindcă ştia dintr-o .veche experienţă că Luli nu face nimic în turmă şi cu turma. Cât timp fusese Luli-boy, participase mereu la zburdălniciile camaradelor, dar de fapt se punea în fruntea propriului ei tumult, incorporând în el forme exterioare. De când însă apăruse sufletul lui Lorelei, se închidea în ea ca într-o armură solitară. Aşa că pentru Gabriela, învăţătura în comun era un evident neadevăr.

Lipsise toată după-amiaza. Între timp, Teodor Novleanu, care niciodată nu-şi întrerupea slujba, apăruse acasă, pe la cinci, tocmai când Gabriela se pregătea să iasă în oraş, în speranţa că-l va întâlni pe Catul Bogdan, îşi amânase plecarea, presimţind că se întâmpla ceva anormal. Într-adevăr, după vreun ceas, Angelica apăruse plânsa, dar

înseninată, fără să-i spuie nimic, deşi Angelica nici nu ştia, nici nu putea să ascundă. Teodor Novleanu plecase din nou.

Plecase şi Gabriela după el, luând-o încet pe Uliţa Domnească, descoperind-o goală şi pustie din tei în tei, dintr-un capăt până-n celălalt. Când se înapoiase acasă, găsise pregătiri de masă mare. Angelica era la bucătărie: eveniment. Sofrageria era plină de pachete, sticle, cutii, fructe.

— Angelica, avem musafiri? o întrebase în sfârşit Gabriela.

Angelica prepara o cremă savantă. Roză de aburii vanilaţi, poate prea roză, oftase un: „avem*4.

— Pe cine?

— Pe profesorul Bogdan.

— Catul Bogdan?

— Nu ştiu exact. Profesorul lui Luli.

— Cine 1-a invitat?

— Theo.

— Îl cunoştea mai de mult?

— Are să-ţi spuie Luli.

Şi-şi aplecase din nou faţa în aburii vanilaţi, devenind ea, transparenta Angelică, mai enigmatică decât sfinxul din calea lui Oedip.

*

De atunci o aştepta pe Luli. pregătindu-se pentru Catul Bogdan. Surpriza bucuriei venise o dată cu paroxismul neliniştei, dând parcă sunetul a două coarde cântate de acelaşi arcuş. Pe de o parte, era poate singura ocazie de-a-l vedea pe Catul Bogdan de aproape în intimitatea unei case cu puţine persoane, de-a sta de vorbă cu el. Din acest punct de vedere, emoţia ei depăşea febrilitatea pregătirilor pentru întâiul bal. Se verificase în toate oglinzile, cum ai încerca îndelung şi cu de-amănuntul claviatura unui pian de concert. Făcea necontenite proiecte vestimentare, umplându-şi odaia cu multicolora dezordine a rochiilor

răsturnate pe scaune, pe canapele şi pe pat, avându-le delaolaltă ca pe-o paletă premergătoarei picturei neîncepute. Încercase mai multe pieptănături, amintindu-şi în oglindă cu mândria a două mini, că în romanele lui, Catul Bogdan era adversarul părului scurt şi preamăritorul părului lung. Părul Gabrielei era lung şi bogat ca ploile de stele în nopţile de august, având rugini de toamnă şi parfum de vară.

Dar chiar în această clipă de beţie în oglindă, amintirea lui Luli îi întunecă părul bucuriei, ca o noapte stăpânitoare de început de lume, înainte ca Dumnezeu să fi poruncit: „Lumină”.

Se opri multă vreme îngândurată la fereastră, până eind învinse absurdul spaimei.

Apoi aruncă priviri recapitulative prin romanele lui Catul Bogdan, scoborâte de pe raftul cărţilor şi desfăcute pe pat, printre rochii, împrospătându-şi totodată amintirea întregei literaturi cunoscută de ea, proiectându-şi astfel cochetăria asupra celor văzute şi asupra celor nevăzute.

Dintr-o carte de pe birou, căzu o scrisoare de la Matei Dima, nedeschisă. Era răspunsul la scrisoarea pe care i-o scrisese de la vie, dintr-un sentiment de mărinimie, pe care acum îl regreta. Căci provocase desigur alte complicaţii, o recrudescenţă de speranţe şi pretenţii. Într-adevăr, în plicul ei nedesfăcut, scrisoarea era atât de voluminoasă, încât greutatea ei în mâna devenea o povară pe inimă; o izgoni din drumul ochilor, într-un saltar — reluându-şi rochiile, cărţile, părul şi gândurile.

Dar vibraţia acestei cochetării nu era numai drumul întâmpinării lui Catul Bogdan, ci şi o fugă de neliniştea din urmă, care uneori îi apărea înainte, dintr-acolo unde-l aştepta pe Catul Bogdan.

De unde-l cunoştea Teodor Novleanu? Nu făcuse până atunci nici o aluzie la el, deşi era la curent cu sosirea lui la Galaţi şi cu rolul lui de preşedinte al comisiunii de bacalaureat. E drept că Teodor Novleanu era personificarea

discreţiei. Dar era ospitalier şi foarte prietenos. Dacă erau vechi cunoştinţe, de ce nu-l întimpinase cu ceilalţi gălăţeni în cancelaria liceului unde fusese sărbătorit? Şi de ce nu pomenise nimic despre el, măcar ia treacăt?... În definitiv, asta era explicabil. Ca şi Luli, Teodor Novleanu era un singuratic. În afară de ai lui" avea foarte puţine relaţii, cu toate că nu era nici mizantrop, nici ursuz. Dar adoraţia lui pentru Angelica şi Luli, şi bucuria de-a le distra pe ele, făceau inutile orice alte distracţii. Chiar dacă-l cunoscuse pe Catul Bogdan mai de mult şi de ajuns de intim, evitase să-l revadă în alai. Probabil că îl întâlnise pe stradă, întâmplător — având mai mult noroc decât ea — şi revăzându-l amical, îl poftise la masă. Nimic extraordinar.

Dar de ce atunci atâta mister? De ce Teodor Novleanu venise acasă în timpul zilei — niciodată nu se mai întâmplase aşa ceva —, de ce plânsese Angelica, evitând lămuririle fireşti, de ce acel „are să-ţi spuie Luli!"...

Ce legătură între Luli şi Catul Bogdan? Eleva lui? Asta nu era o legătură, ci dimpotrivă, o prăpastie. Gândul Gabrielei se întoarse cu patru zile în urmă, în trenul Iaşi - Galaţi. Ea adormise. Între timp, Luli oferise un rest de cafea neagră din termos lui Catul Bogdan pe care nu-l cunoştea, fiindcă-i venise rău în tren, fără să ştie cine-i. Nu vorbise nimic. Aşa-i spusese Luli, chiar în noaptea sosirii la Galaţi. Luli nu minţea. Până atunci, de când o cunoştea, n-o auzise niciodată minţind. Putea să tacă, să refuze de-a spune unele lucruri, dar nu să mintă. Oare?... Era posibil ca un om de calitatea lui Catul Bogdan, a cărui bună-creştere era evidentă din clipa când îl vedeai, să nu se prezinte unei domnişoare care-i făcuse un serviciu în tren? Imposibil. Cel puţin logica aşa hotăra. Atunci Luli minţise. De ce? Pudoarea unei emoţii?

Dacă ea, Gabriela, l-ar fi cunoscut în astfel de condiţii pe Catul Bogdan, în timp ce Luli ar fi dormit, s-ar fi grăbit să istorisească lui Luli pe cine cunoscuse? Nu. Categoric nu. Astfel de secrete nu se destăinuiesc decât după mult timp.

De altfel, nici ea nu pomenise nimic lui Luli despre scena din cancelarie. De fapt, nici n-ar fi avut ce să-i spuie. „M-a privit pasionat?”. Ar fi trivializat o privire, o beţie a inimii, şi tăcerea adunată în jurul lor. Să-i fi istorisit cuvântarea lui? E ca şi cum, întorcându-te de la un concert, ai cânta fără glas ceea te ai ascultat înălţându-se dintr-o orchestră.

Şi de altfel, prietenia lor nu se clădise pe confidenţe reciproce, ci se formase din simpatia unei armonioase convieţuiri, cu tăceri care se respectau reciproc. Aşadar nu numai că spovedania nu devenea o obligaţie, dar n-aveau între ele nici deprinderea ei. Singura confesiune cu caracter mai intim era Matei Dima. Dar Matei Dima era atât de exterior inimii ei, încât vorbind despre el, istorisea lui Luli un succes feminin — preţios ca atare — fără să-şi deschidă inima neatinsă.

Apariţia lui Catul Bogdan însă. care făcuse din inima ei fereastră dinspre el o întunecase opac şi pentru Luli.

Firesc era deci că şi Luli să fie la fel.

Dar nu era posibil. Patru zile! Şi Luli plină de apariţia lui Lorelei: mândra de-a fi cântec şi amforă pe umărul lumii. O Luli preocupată anxios de trecerea bacalaureatului. O Luli elevă în clasa opta, faţă de un profesor universitar...

Şi apoi privirile lui din cancelaria şcolii. Ş-apoi ofranda teilor înfloriţi.

Şi apoi oglinda. Era tânără. Era frumoasă. Rochiile ei nu ascundeau viclean o minciună.

Începu să se îmbrace, plecând din oglindă ca dintr-o apă de vară cu maluri tainice.

Dar Luli?

Tresări ca atunci când auzi cântat afară un cântec început în gând, căci auzi la uşă ciocănitură şi glasul lui Luli:

— Gabico...

— Luli, un moment numai şi vin.

— Faci farmece? glumi glasul de dincolo. Ştii pe cine avem diseară la masă?

— Nu. Ştiu numai că avem un musafir.

— Pe Catul Bogdan. Gabico, Gabico, Gabico, ştii cine-i? — întrebă glasul care avea în tinereţă lui aurul trâmbitelor sfinte.

— Cine-i? întrebă Gabriela stupid.

— Logodnicul meu.

— Al tău? murmură în şoaptă Gabriela, moale ca zăpada lunecată de?pe o streşină.

— Gabico, nu spui nimic?

— Felicitările mele.

— Nu mă săruţi?

— Ce faci acolo, Gabico?

— Mă îmbrac.

Plângea, privind uşa odăii ca cineva care-a intrat liber, aflând că-i condamnat la muncă silnică pe viaţă.

PARTEA A PATRA

Prietenul Nathan

NATHAN SABBETAI CONTRAZICEA atât de categoric specificul evreiesc, aşa cum e formulat în ţările cu şoapte, murmure şi mişcări antisemite, încât în cercurile agresiv naţionaliste se spunea despre el că e un evreu ratat. Astfel, intransigenţii eludau recunoaşterea impusă măcar de cochetăria obiectivităţii, că sunt şi evrei de treabă. Ratat îl socoteau şi evreii, dar nu ca evreu, ci ca om, imputindu-i în fond tot absenţa spiritului practic şi a ambiţiei sociale. Iar în celelalte cercuri româneşti, neutre, pasive sau indiferente, fizionomia strict individuală a acestui „evreu ratat” era definită cu expresia pe care Kipling o pune în gura taciturnă şi exotic înţeleaptă a lamaului tibetan, de câte ori acesta se adresează providenţialului Kim: „Prietenul tuturora”.

Într-adevăr, Nathan, deloc prietenul lui însuşi după canoanele vieţii practice, era în schimb prietenul tuturora: adică omul oricând disponibil, care se devotează, oarecum distrându-se, grijelor, nevoilor şi chiar capriciilor tuturor cunoscuţilor, făcându-le pe deasupra şi daruri subtile, îndatorind astfel dezinteresat; numai dacă satisfacţia de ajuns de platonică de-a răsplăti zâmbetul surprizei agreabile şi al solicitudinei eficace nu e integrată şi ea în categoria „interes”.

Nu avea nici o trăsătură de aventurier. Nu apăruse ca atâţia alţii, după război, zvârlit de trapă izbucnirilor subterane, fără biografie ostensibilă, cu trecutul ermetic drapat de avere, ademenind şi aservind lumea bună şi pe-a oamenilor zilei, prin balul banului, cu scopul de-a o exploata sau escroca mai târziu. Nathan era în laşi, cu fireşti intermitenţe, de când se născuse. Şi era şi din Iaşi, pi în durata câtorva generaţii notorii. Casele Sabbetai de la Copou — denumite popular şi acuma „casele spaniolului”, deşi aparţineau prin licitaţie unui misii cu nume în;,ici”, înainte de-a deveni bancher şi moşier cu nume în „eseu”, — erau contemporane cu casele Dumşa, Bour, Zmeu şi Ianov; ca şi acestea, deveniseră o armonie ieşană prin vechimea lor plastic încorporată amintirilor trecutului. Trecerea lor recentă în alte mini, tot evreieşti ce-i drept, deştepta acelaşi regret în priviri şi acelaşi oftat boierilor scăpătaţi ai laşului, ca şi înstrăinarea caselor autohtone. Acest regret şi acest oftat erau semnele exterioare ale fenomenului imponderabil care netezise calea lui Nathan spre intimitatea familiilor neaoşe. Stăpânitorii succesivi ai acestor case, ascendenţii lui Nathan, după ce câştigaseră averea proverbială prin muncă rapace şi crude victorii, folosindu-se de ea ca de o armă de luptă, pierduseră treptat, într-o descreştere ereditară, frusta energie a celor dintâi Sabbetai, conchistadorii banului, mulţumindu-se împovăraţi să nu-l scape. Aşa că, în timp. marea avere a neamului Sabbetai, încă înainte de-a se fărâmiţa, ostenise, căpătând acea nobleţă melancolică pe care toamna o dă şi pădurilor şi averilor.

Bogat, Nathan n-ar fi fost pentru societatea moldovenească decât un evreu bogat, adică încă un evreu îmbogăţit în Moldova. Şi oricare ar fi fost specificul său, nimeni nu i-ar fi iertat aurul, chiar dacă i l-ar fi primit. Sărac însă, adică sărăcit după război în aceeaşi Moldovă, tocmai în epoca celor mai cinice îmbogăţiri, Nathan era ca şi boierii pământeni, aurul dus devenind un fel de nobleţă

locală. Iată de ce, fără să deţie nici o putere temporară, Nathan frecventa toate familiile bune ieşene, având însă un loc în intimitatea lor, nu în salonul raporturilor şi tributurilor sociale.

De fapt însă, Nathan nu era sărac. Părea numai, starea lui actuală fiind proiectată comparativ pe averea Sabbetailor de ieri, aşa cum spui unui obez care-a pierdut douăzeci de kilograme după o cură la Marienbad: „Vai, cum ai slăbit” — cu toate că faţă de ponderea omului normal, fostul obez tot robust e.

Nathan mai avea câte ceva: resturile, suficiente pentru a întemeia o nouă avere, dacă Nathan ar fi semănat celui dinţii Sabbetai ai neamului. Dar Nathan, în loc să descurce ceea ce moştenise, lichidase pur şi simplu, comod ca un autentic moldovean. Când murise tatăl lui, Nathan era la Paris unde îl însoţise pe Catul Bogdan, făcându-şi împreună cu el doctoratul în litere. Venise de acolo numai pentru înmormântare. Grăbit să se întoarcă la Paris, dăduse depline puteri unui avocat să lichideze averea. Cel cu deplinele puteri fusese de ajuns de mărinimos cu Nathan, dându-i şi lui ceva. Cum avocatul îi era şi coleg de şcoală, Nathan nu insistase, preferând să renunţe la un proces penibil decât să-şi nemulţumească prietenul care afirma sus şi tare că-l servise dezinteresat.

Se înapoiase de la Paris o dată cu Catul Bogdan, devenind în ţară un fel de impresar al acestuia. Cu asta se ocupase în primii ani, dând dovadă de o energie practică şi de o subtilitate — pentru altul — care l-ar fi umplut de amară mândrie pe strămoşul său. Într-adevăr, Catul Bogdan îşi datora catedra universitară exclusiv lui Nathan. Întrucât valoarea intrinsecă a unui doctor de la Sorbona cu numeroase lucrări publicate e cu totul insuficientă pentru obţinerea unei catedre. Studiile, oricât de strălucite, şi afirmarea unei personalităţi culturale, oricât de evidentă, pot aduce aplauze platonice prin presă, reviste şi viu grai. Universitatea însă e o cetate care trebuie cucerită prin

altfel de lupte, cucerirea ei dovedind mai degrabă vocaţiunea arivismului social, decât valoarea recunoscută şi promovată la locul ei firesc.

Catul Bogdan, fiul lui Aristlde Bogdan — papa Miţo —, cunoştea încă de pe când era în liceu dedesubturile universitare, din gură de ţaţă masculină a universitarului său tată. Venind în ţară. se izolase în casa moştenită de la mama lui, într-un Iaşi pe care nu-l frecvenţa, începându-şi monologul de romancier, fără să se preocupe de Universitate.

Averea pe care i-o lăsase mama lui îi asigura independenţa materială. De mai mult n-avea nevoie. Asta din punct de vedere strict practic. Iar din punct de vedere intelectual, scrisul solitar în armonia unei case retrase, fără soţie, fără copii, fără vizite, nu era un efort impus şi acceptat, o constrângere laborioasă, ci expresia pură a unei vocaţiuni şi a unei voluptăţi, faţă de care Universitatea îi apărea ca o respingătoare mahala a culturii oficiale.

Nathan însă era de altă părere. De la început devenise adversarul izolării, semnalând stăruitor lui Catul Bogdan primejdiile ei, mai ales pentru un scriitor.

— Un romancier, mai cu seamă la vrâsta ta, nu poate trăi numai din amintirea vieţii de până acum. Asta înseamnă să te limitezi la copilărie şi tinereţă, pierzând experienţa contactului matur cu viaţa. Un poet ar putea să o facă; un romancier — nu. În fond, tu te temi de viaţă...

Concluzia aceasta avea darul să-l irite pe acest Catul Bogdan, tocmai fiindcă se simţea vulnerabil din acest punct de vedere. Natural, invocă o serie de argumente şi de teorii, devenind avocatul unei slăbiciuni, neacceptând să fie judecătorul ei. Şi el susţinea că romancierul e condiţionat în primul rând de experienţa directă a vieţii, de trăirea ei spontană, dezinteresată. Dar că intensitatea cea mai mare a trăirii o au copilăria şi tinereţea; atunci când nu te cunoşti, când începi să te descoperi, prin mirări şi comparaţie cu ceilalţi în copilărie, prin elanuri şi analize în tinereţă. Dacă

eşti viu şi sănătos, până la douăzeci şi cinci de ani, ai acumulat suficientă experienţă ca să te poţi socoti demobilizat din viaţa combativă erecţi vă, trăită anonim în rândurile celorlalţi. De-atunci încolo poţi începe „marea vânătoare”: aşa definea el genul lui de creaţiune — fără să mai trăieşti în actualitate cum ai trăit până atunci. Viaţa e în tine cu tot materialul ei brut, aşteptând descoperirea esenţelor ei şi transfigurarea lor prin chimia creaţiunii literare. Dar între timp, cu toate că nu mai participi la viaţă ca până atunci, nu mori, nu te îndepărtezi de ea, n-o uiţi. O trăieşti numai marginal ca spectator. Pentru un om obişnuit, evident că o astfel de pasivitate contemplativă echivalează cu o renunţare la viaţă, cu o prăfuire şi o ruginire. Dar scriitorul nici odată nu e simplu spectator, chiar dacă nu participă direct la o acţiune. Văzând-o numai, în treacăt, chiar, o trăieşte intuitiv, completându-i imaginativ lacunele şi hiatusurile, fără ca aceste interpretări şi reconstituiri să aibă caracterul unui placaj arbitrar, pentru motivul că scriitorul deţine toate esenţele vieţii, toate diversităţile ei. Unicitatea scriitorului conţine toate mulţimile, picătura lui psihologică cuprinde tot spaţiul astral, fiind prin aceasta magică şi privilegiată faţă de a omului comun...

— Acesta sunt eu care nu recunosc universalitatea picăturii tale privilegiate, zâmbea Nathan fără supărare.

Dar dacă Nathan n-avea universalitatea picăturii magice, avea în schimb stăruinţa ei. Se vedeau seara, la masă — Nathan era singurul şi permanentul oaspete al lui Catul Bogdan — şi prelungindu-şi discuţiile până după miezul nopţii, cu ţigări şi cafele negre. Şi Nathan, seară cu seară, reedita acelaşi atac: contactul direct cu viaţa, intercalând mereu ca un refren: „Vezi cazul Anteu”.

Până când, exasperat şi extenuat, fiindcă într-adevăr, mai ales în timpul scrisului, refrenul acesta era deprimant, semănând germenul neîncrederii în orgoliul creaţiunii — Catul Bogdan, renunţând la strategiile ironiei aparent calme, îl somase:

— Soluţia?

— Hai să facem o plimbare, un chef, o ştrapaţă, ca la Paris, nu mai mult, răspunsese Nathan amuzat de rezultat.

— Asta numeşti tu contact direct cu viaţa?

— Şi asta. Tu ţi-ai pierdut şi viciile de când ai venit la Iaşi. Viciile sociale, căci tutunul, cafeaua şi scrisul sunt vicii solitare: călugăreşti.

Şi în sfârşit, după glume, Nathan făcuse propunerea pe care o studiase cu încetul: o catedră universitară.

Catul Bogdan izbucnise categoric:

— Niciodată. Prefer să fac curte unei bucătărese, decât să pup mina Universităţii.

— Nu-i nevoie să o pupi tu.

— Altfel nu se poate. Cunosc moravurile.

— Le cunosc şi eu. Am s-o pup eu, glumise Nathan, bagatelizîndu-şi devotamentul.

Şi, într-adevăr, izbutise, distrându-se pe deasupra: asta era singura lui răsplată. Pentru acest scop numai, scosese un ziar local, impunându-l în scurt timp opiniei publice. Făcuse întâiul cal troian. Al doilea era şi mai etern: femeile. Nu există bărbat care să fie mai ideal prieten pentru o femeie, decât Nathan. Mai dinţii, fiindcă nu le făcea curte. Şi necerându-le dragoste, le oferea numai foloase şi măguliri. Tuturora le dădea impresia că sunt inteligente, fiindcă niciodată n-avea aerul că le contrazice, refăcând foarte măgulitor fiecare vorbă, apreciere şi judecată de-a lor, dându-le expresie subtilă, argumente şi documentare, ca şi cum s-ar fi mărginit să dezvolte, în calitate de subaltern intelectual, lapidaritatea preţioasă a vorbelor lor sintetice. Niciodată Nathan nu spunea unei femei: „N-ai dreptate”. Dar întotdeauna îi atribuia fără să ştie dreptatea lui, având aerul că el o acceptă pe-a ei, descifrând-o numai prin vorbele lui. Apoi Nathan era pentru femei, şi *Larousse* şi *Badeker* şi jurnal de mode, adică informator, sfetnic şi călăuză universală. Nathan cetise: ca să le servească literatură de-a gata. Nathan călătorise: ca să aibă ce le

povesti. Nathan era la curent prin reviste cu toate fluctuaţiunile şi nuanţele modelor occidentale: ca să le poată asista şi lămuri. Nathan minease la cele mai bune restaurante de la Paris împrietenindu-se cu bucătarii lor: ca să le poată iniţia. Nathan avea reviste de arhitectură modernă, reviste sportive, reviste agricole, era la curent cu cele mai recente produse farmaceutice — pentru migrene, slăbit, îngrăşat, fortificat, anemie, insomnie, recalcifierea organismului, — cunoştea. toate mărcile de automobile şi motociclete, avea prieteni în Orient care-i trimeteau ţigări rare, ştia să cetească în palmă, în cafea, să dea în cărţi şi să facă o grafologie care dădea impresia doamnei sau domnişoarei cu manuscrisul că e mai complexă chiar decât spera în clipele unui amor antropofag pentru cele precedente — Nathan ştia preţul lemnelor, preţul caselor, preţul legumelor, şi avea şi darul de-a recomanda servitoare în momente de criză; Nathan pierdea la cărţi glumind, deşi bărbaţii spuneau despre el că e cel mai bun jucător de bridge şi şah; Nathan nu venea niciodată la masă fără să nu aducă surprize delectabile, iar dacă doamnele prietene erau mame, copiii lor, de Anul nou, primeau de la Nathan jucării întotdeauna originale şi de bună calitate; apoi, deşi Nathan, după întoarcerea de la Paris, deschisese la Iaşi o librărie cu ediţii rare — mai mult dăruite decât vândute —, parfumeriile pe care le aducea diverselor sale prietene presupuneau că are şi o parfumerie moştenită de la o „Madame Darmeé” sau de la o altă veche casă ieşeană — de pe vremea cucoanelor trecutului —, căci toate sticlele aduse de Nathan purtau în ele, ca lumina de soare a unui ţărm înflorit în versurile unui Ronsard, parfumurile de înaltă şi suavă artă ale lui „Guerlain” şi acele „Sapocetti” care lasă mâinilor şi obrazului o dulceaţă de fruct şi un parfum de floarea abea amintită...

Şi în sfârşit, Nathan, fără să fie urât, nu era nici frumos ca să poată compromite pe cineva. Avea, ce-i drept, ochii Sabbetailor, unicile pietre preţioase aduse din Spania de cel

dinţii Sabbetai, şi transmise neamului ca o bijuterie ereditară. Ochi negri cu noaptea diamantelor în ei, şi gene pe care îndeobşte femeile cochete le cumpără. Dar restul era divers, fără nici o pretenţie. Nas cam mare, buze cam groase, obraji slabi şi albăstrii de părul care chiar şi râs le dădea o umbră de oţel, umeri înguşti şi aplecaţi, şi un păr pana-corbului care-i cădea mereu pe fruntea încreţită. Se îmbrăca bătrâneşte, fără să-l preocupe modele cu care era la curent numai pentru alţii, umblând cu pantofi laţi, cu talpă groasă de crepe, ca şi cum comoditatea exagerată ar fi fost singura lui preocupare, alegându-şi în numele ei haine de o confortabilă lărgime cu buzunarele întotdeauna diformate de cărţi şi pachete. O singură cochetărie permanentă: mâinile. Le avea frumoase, şi le îngrijea cu pietate, parcă cinstind prin ele orientul de unde veneau. Nu cu unghii roşii, desigur. Le îngrijea conturul, nu culoarea, netrivializînd-o cu acele lacuri stridente pe care le combătea numai la femeile pe care le stimă.

Astfel că Nathan, în calitate de intim al unei case, nu alarmă pe nici un bărbat, nici unul făcându-i cinstea geloziei. Nathan nu profita nici de vanitoasa credulitate a soţilor, nici de libertatea femeilor moderne; nu fiindcă nu le-ar fi dorit pe unele dintre ele, dar fiindcă evita încurcăturile cu cei pe care-i frecvenţa, ştiind şi din lecturi şi din experienţa altora, observată de el, avantajul de-a nu fi amantul unei femei cu care rămâi mereu prieten, atunci când alte mii de femei îţi oferă pur ceea ce strică prieteniei. De aceea îşi căuta aventurile în altă lume decât aceea pe care-o frecvenţa, într-o categorie inferioară lui ca nume şi situaţie socială. „Pisicile de Angora sunt decorative, dar nu-s bune pentru motani”, explicase el lui Catul Bogdan preferinţa lui amoroasă pentru „fetele de jos”. Le descoperea pe la cinematografe şi pe stradă, în zilele de sărbătoare când magazinele sunt închise, fără să se jeneze, deci nici să se ascundă. Prietenele lui îl tachinau, dar îl şi cercetau, aprinse. Deci şi prin aceste experienţe, le servea

pagini de literatură frivolă, distrându-le încă şi din acest punct de vedere, fără să le solicite altceva decât urechile.

Graţie ziarului şi femeilor, Catul Bogdan devenise profesor universitar, abea deranjându-se pentru câteva vizite de politeţă. Restul îl aranjase Nathan.

Catul Bogdan făcuse lecţia de deschidere în aulă, într-o aulă împodobită de Nathan cu mulţimea prietenelor lui. Cu toate că lecţia fusese într-adevăr „o lecţie", voluntar şi impertinent ermetică pentru auditoriul monden, succesul depăşise intenţia şi aşteptarea lui Catul Bogdan. Plăcuse ca bărbat, devenind dintr-o dată cea mai recentă vedetă masculină a laşului. „Un Garry Cooper" cu părul alb, spusese cineva, cinematografizîndu-şi impresia, ceea ce era foarte la modă, artiştii cinematografului devenind termenul de comparaţie al acestei epoce ignare, aşa cum odinioară erau statuile celebre, împrejurarea că lecţia era savantă ca fond şi severă ca expresie, despuiată de orişice pigment literar, cu toate că profesorul era un romancier apreciat şi ca stilist, — lăsase libertate femeilor să privească bărbatul şi să-i asculte glasul. Bărbatul impresiona prin înălţime şi eleganţa ei aristocratică, prin originalul contrast dintre părul alb şi ochii negri, prin mâinile lui „de amant" — cum le numise Agatha Bogdan, acordând acestor mini fiorul incestului — şi prin sobrietatea ţinutei. Glasul suna viril, dând contur vibrant vorbelor formate de nişte buze umede şi roşii.

Nathan sperase mult după lecţia de deschidere şi-şi concretizase speranţa dăruind lui Catul Bogdan chiar în acea seară o ediţie rară a memoriilor lui Cassanova.

— Dragă Tăni, spusese el, Troia e cucerită.

— Da, am intrat la Universitate, oftase ironic Catul Bogdan.

— Nu, protestase Nathan. Troia eşti tu. Asta-i cacialmaua. Pe ceilalţi i-am adus în tine; altfel, numirea ta la Universitate n-ar mai fi avut nici un haz între noi doi.

Sperase. Dar se înşelase. Căci de atunci, Catul Bogdan, constrâns să-şi facă lecţiile regulat — şi le făcea cu scrupulozitate aproape pedantă — nu acorda „celorlalţi” decât orele universitare. Un contact profesional cu lumea, care curînd devenise un automatism, lăsându-l pe Catul Bogdan tot atât de stăpân pe el, sau de captiv în el, ca şi până atunci.

— Scriitor şi profesor, şi totuşi la o parte de viaţă! Dragă Tăni, deviza ta e epitaful pe care singură şi l-a făcut Marguerite d’Autriche: „Cy gist Margot, la gentil aemoiselle, — Qu’ha deux maris et encore est pucelle”.

Nathan însă nu desperase. Încercase să-l amestece în politică. Iar începuse cu „cazul Anteu”. Dar în privinţa politicei, Catul Bogdan era ireductibil. Îi simţea numai ridicolul, nu şi măreţia de-a umbla cu degete de om prin destinul şi evenimentele unei colectivităţi. Şi apoi, politica cerea prea mult timp. Aşa că se mărginea să-l asculte pe Nathan care spunea şi lucruri juste despre iniţierea intimă la viaţa socială prin politică, şi lucruri amuzante, documentând „voluptatea caragialismului”, — dar făcând ca acei soldaţi anecdotici italieni care aplaudă discursul căpitanului, lăsându-l însă să plece singur din tranşee spre inamic.

Până când Nathan renunţase la captarea politică.

De atunci însă, sperase într-un mare amor.

— Dragostea arde, dar lipsa drăgostii usucă. Aviz refractarilor.

Catul Bogdan îi răspundea calm, enumerând romanele scrise de el în care dragostea era mereu prezentă.

— Am iubit pe... şi am iubit cu..., specifica el eroinele iubite şi eroii îndrăgostiţi de ele.

— Am îngheţat la Polul Nord... la cinematograf, şi am avut cancer, lepră, friguri galbene şi toate bolile, prin cărţile de medicină pe care le-am studiat.

— Nathanael, Nathanael, spiritul tău iudaic nu-i invenţia mea!

— Just, dragă Tăni, e invenţia părinţilor mei care n-au pretins că mă „fac” scriindu-mă într-o carte, lăsând latinităţii tale contrarul. Să întocmim un inventar al vieţii tale. Având cinstea de-a-ţi fi biograf, am şi obligaţia să ştiu tot despre tine. Pe cine ai iubit tu? Arată-mi în viaţa ta o singură dragoste...

— N-am iubit pe nimeni, hotărâse întunecat şi mândru Catul Bogdan.

— Nu vrei?

— Probabil că nu pot.

— Atunci n-ai talent. Renunţă la scris.

— De când talent = dragoste?

— De când talent = viaţă, şi de când viaţă = dragoste. Arată-mi un scriitor autentic care să nu fi iubit. Nici unul. Cei care n-au iubit din prudenţă nu sunt scriitori, fiindcă scriitorul ca şi eroul e prea nebun ca să poată fi prudent. Cei care n-au iubit din înţelepciune sunt filosofi, şi încă! Filosofia e nebunia învinsă, nu absenţa de nebunie. Tu n-ai iubit niciodată pe nimeni, decât pe tine; dar nici Narcis nu era hermafrodit. Iar de când ai început să scrii, ţi-ai pierdut „nebunia”. Tăni, adu-ţi aminte: războiul, Parisul. Erai „nebun” uneori, ştiai să faci salturi mortale peste instinctul de conservare. Erai superb, Tăni. Mai ales un evreu e sensibil la frumuseţea „nebuniei”. Iţi afirm: erai anormal uneori, adică depăşeai normalul prin gesturi subite, imprevizibile, ţâşnite din fundurile tale. care mă epatau. Tărâţele nu fac explozii. Nici diamantele. Tu făceai. Dar nici atunci n-ai iubit, Acuma nu mai eşti „nebun” niciodată. Trebuie să iubeşti, în realitate ar trebui să spun: vei iubi — fiindcă sunt profetul tău. Eşti intact. Ai acumulat fără să dai. Vine şi ceasul dărniciei. Dar nu te închide, nu te ascunde. Vezi lume, frecventează femei...

— Prietenele tale?

— Şi pe ele. De ce nu? Eu nu-s Catul Bogdan. Sunt Nathan. Cu mine nici una nu simte nevoia de-a scoate sufletul de gală din dulap; sunt şi rămân în halat şi-n

papuci. Tu însă poţi fi pentru feminitatea lor un bal psihologic. Le poţi transfigura solicitând în ele ceea ce nu simt în prezenţa mea. Poate că şi printre ele poţi găsi „cazul Anteu”. De ce nu? Fiindcă-s din Iaşi? Fiindcă trăiesc într-un oraş alături de tine? Dar de unde credinţa că dragostea o găseşti numai departe, peste nouă mări şi ţări! Dragostea ca şi surpriza poate veni de oriunde. Poţi s-o găseşti alături de tine chiar. Dar tu nu vrei. Sunt convins că n-ai habar că pe strada ta a început să apară la fereastra unei case o fată frumoasă...

— Ştiu.

— Cum ştii? se minunase Nathan. -

— Ştiu. Am remarcat-o şi eu. O fată cu cozi negre, care ceteşte la o fereastră alături de o pisică roşcată.

— Tăni, sunt fericit. Aş fi în stare să ridic o biserică pe locul feţei cu cozi negre. Vra să zică ai remarcat-o. Şi?...

— N-ajunge? Am remarcat-o. Eroul meu din romanul la care lucrez o vede în fiecare zi, când se întoarce din oraş, şi întoarce capul ca să-i surprindă palpitarea genelor... Voi vedea ce se va mai întâmpla.

— Bine, Tăni, ai şi târât-o în roman? Iarăşi continui în cărţi ce n-ai trăit în viaţă? Ce n-ai avut curajul să trăieşti. Nu! Ţi-ai pierdut „nebunia”. Eşti eroul de pe hârtie.

Acesta era al doilea refren: „Ţi-ai pierdut nebunia”, după „cazul Anteu”. Pe cât era de acomodat cu alţii, pe-atât era de intransigent cu amicul său. Pe femei nu le contrazicea niciodată; pe bărbaţi îi aprobă întotdeauna. Pe Catul Bogdan însă, îl chinuia ca o urticarie, înfruntând chiar riscul de a-i deveni dezagreabil, având în schimb certitudinea că nu se poate dispensa de el.

Căci întovărăşirea lor avea vechimea unei vieţi; data din clasa şasea de liceu. Venit de la alt liceu, Catul Bogdan i se relevase printr-o „epatare”, cucerindu-l dintr-odată. Şi în uniformă de liceu, Catul Bogdan avusese aceeaşi distincţiune, aceeaşi eleganţă, aceeaşi sobră dezinvoltură. Venise la noul liceu, precedat de reputaţia că-i eminent dar

şi original, găsindu-l la noul liceu premiant pe Nathan. Colegii lor erau stimulaţi de perspectivele luptei pentru întâietate. La prima teză la română, toţi aşteptau cu mare nerăbdare rezultatul întâiei întreceri dintre cei doi fruntaşi rivali. Ce se întâmplase însă? Camaradul de bancă al lui Catul Bogdan era un elev mijlociu. Catul Bogdan îi făcuse teza în întregime, căpătând zece pe teza cu alt nume, iar el îşi confecţionase o teză telegrafică pentru care căpătase un şase cu mare indulgenţă.

O serie de astfel de gesturi şcolare întregită cu accese ele temeritate care ieşeau din comun, faţă de director, diriginte şi profesorii tirani, făcuse, din Nathan spectatorul admirativ intrigat al lui Catul Bogdan. Deveniseră tovarăşi. Puteau să discute de la egal la egal, pe un alt plan decât al celorlalţi camarazi, Nathan n-avea nici o meschinărie. Deveniseră prieteni. Universitatea, războiul făcut într-aceeaşi unitate şi Parisul îi legase definitiv. Iar după întoarcerea de la Paris, Nathan, care era prototipul omului nepractic pentru el, devenise mentorul practic al lui Catul Bogdan, care nu făcea nimic fără de Nathan. El îi gira averea, el îl aproviziona cu cele necesare casei; haziaica, gospodina casei lui Catul Bogdan, o armeancă din Basarabia, moştenită de la mama lui — fiind din acest punct de vedere subordonată lui Nathan. În sfârşit, Nathan era unicul său prieten, unicul om care-i ţinea tovărăşie la masă, permanentul său interlocutor. Tot Nathan se ocupa şi de editarea romanelor lui, făcându-i contractele cu editorii bucureşteni, ocupându-se de publicitate, compensând prin relaţiile lui absenţa de relaţii a lui Catul Bogdan. Bineînţeles, în librăria lui Nathan, unde nu se vindea decât literatură străină, romanele lui Catul Bogdan aveau un privilegiu unic.

Aşadar, Nathan îi era complet indispensabil. Nathan ştia. De asta nu-l menaja.

Dar solicitudinea lui pentru Catul Bogdan nu se mărginea numai la persuasiune, sau exasperare, prin

sfaturi, argumente şi obiecţiuni. Încercase să-l determine prin alţii, cum face demonul din ispitirea sfântului Antoniu.

Nathan erau bun prieten şi cu Tanti Solescu, poreclită Sulamita, care la rândul ei era prietenă intimă cu Agatha Bogdan, mama vitregă a lui Catul, şi a treia soţie a lui Aristide. Amândouă erau deştepte şi cinice, şi pe deasupra picant frumoase. Tanti Solescu avea piele bronzată de ţigancă, ochi splendizi, verzi ca lagunele veneţiene, şi buze care dădeau pofta sâmburilor de rodie, cu dinţi cum numai nomazii au, şi lupii. Când mergea pe stradă, nu era bărbat care să nu întoarcă ochi lucioşi după trupul ei de gitană cu sânge de zmeură. Tanti făcea aviaţie, automobilism, sky, tenis, călărie şi amor. La Iaşi, venea numai din când în când, frecventând-o numai pe Agatha Bogdan cu care-şi făcuse liceul la Nancy, acceptându-l ca însoţitor distractiv, la cinematograf, cofetărie, bodegă şi plimbări, numai pe Nathan, care o punea la curent cu literatura frivolă universală, sporindu-i uneori inventivitatea cu sugestii originale. Bărbaţii ieşeni n-o interesau: în bloc. Provinciali. Nathan, însă, cultivase treptat în ea misterul invizibilului Catul Bogdan, fiul vitreg al Agathei. O aţiţase mai ales punându-i în faţă invulnerabilitatea lui faţă de femei, determinând-o să-i scrie subt controlul lui.

Catul Bogdan primea multe scrisori de la admiratoare, corespondenţa zilnică aducându-i cel puţin cinci misive cu elogii, propuneri, spovedanii, cereri de autografe, fotografii. În genere, nu depăşeau nivelul platitudinei sentimentale sau erotice. Coşul şi soba erau unicul lor destin, deşi prezenţa lor grosolană nu numai că nu-l indispunea, dar îl şi măgulea într-un fel, devenind glasul cetitorilor anonimi, tovărăşia lor pe biroul lui, aşa cum ar fi perspectiva galeriei cu seminţe şi limonăzi pentru un orator public. Nu răspundea însă niciodată la astfel de scrisori.

Dar Nathan veghease destinul scrisorii lui Tanti Solescu, la a cărei redactare participase indirect. Îi vorbise despre Sulamita, prezentîndu-i-o ca pe o femeie exotică,

interesantă ca atare. Catul Bogdan acceptase o întâlnire cu ea la Nathan. Rezultatul: câteva plimbări în doi, cu automobilul ei, evident fructuoase, şi atât. Se gustaseră reciproc, limitându-şi apetitul la trei plimbări, şi se despărţiseră calmaţi.

— Tanti e ca stridiile, îi spusese Catul Bogdan. Din când în când... Dar poate alimenta un personaj episodic într-un roman.

Acesta fusese epitaful unei aventuri în care Nathan sperase. Nu numaidecât să-l capteze pe Catul Bogdan, dar măcar să-l tulbure erotic, să-l neliniştească, dându-i şi apetitul altor femei, pornindu-l deci pe „drumul căutării”. Alte încercări similare nu depăşiseră acest rezultat. De unde, îndesirea refrenului „Ţi-ai pierdut nebunia”, urmat de altul, mai corosiv: „Îmbătrâneşti”. De altfel, în ultimii doi ani, potolirea lui Catul Bogdan luase într-adevăr proporţii alarmante. Cu excepţia lecţiilor la Universitate, trăia exclusiv în casă, nemaifăcând nici plimbări, decât întâmplătoare, renunţând chiar la călătoriile în străinătate. Prefera singurătatea, lectura şi scrisul. la orice. În călătorie, nu mai vedea neprevăzutul, sau regăsirea cunoscutului artistic; ci exclusiv oboseala deplasării şi dificultatea acomodării la viaţa de hotel şi restaurant. Îşi exagera voluntar şi migrenele, făcând din ele un fel de infirmitate incompatibilă cu riscurile călătoriei. Nu se mai plimba decât prin grădină şi prin casă, pretinzând că are de-ajuns, că nu se simte deloc limitat într-un exil, ci că dimpotrivă, niciodată n-a acceptat viaţa mai plenar decât atunci, atingând aşa cum trăia echilibrul perfect.

Nathan schimbase refrenul, limitându-l la un cuvânt: „Strigoiule”, care suna glumeţ, fără să izbutească totuşi să ascundă îngrijorarea lui Nathan. Se temea că prietenul său trece printr-o criză patologică, fără să aibă curajul să-i aducă un doctor, căci nu vroia să-l deprime pe Catul Bogdan, ci numai să-l stimuleze.

Recursese iarăşi la un vicleşug. Plecase la Bucureşti cu câteva sticle de Cotnar roznovenesc, rămase din pivniţa Sabbetarior, şi cu o ediţie rară din Rabelais, făcând o vizita lungă prietenului lor comun de la Paris, Savel Tedoru, subsecretar de stat la Instrucţie. Şi cu toate dificultăţile de ordin politic — preşidenţia comisiunilor de bacalaureat, fiind supralicitată mai ales prin politică —, izbutise să obţie numirea lui Catul Bogdan la Galaţi. Luptase câteva nopţi cu el ca să n-o refuze, minţindu-l mereu: că trenul e comod, că drumul e încântător, că hotelul de la Galaţi e occidenal, că Galaţul e un mic Stambul dunărean, că bacalaureatul o să-i aducă o întreagă galerie de tipuri savuroase, mai ales la Galaţi, unde se întâlnesc toate neamurile balcanului —, silindu-l să accepte numai de groaza prelungirii acestei necontenite cicăleli care înlocuise oricare alt subiect de conversaţie.

— Nu mai pot scrie din cauza ta. Mă enervezi că o femeie.

— Cedează.

— Poftim. Cedez unui duşman.

— îţi mulţumesc, amice.

Şi-l expediase la Galaţi conducându-l la gară, instalându-l în tren şi asistându-l până la plecarea trenului, de teamă să nu se întoarcă pe furiş îndărăt, ca un şcolar dus cu sila la internat.

Se aşteptase la orice: la o scrisoare cu blesteme, la o demisie intempestivă în plin examen — numai la telegrama pe care-o primi după câteva zile nu se putea aştepta.

Mă căsătoresc peste două săptămâni. Nu mai vin la Iaşi, până după căsătorie. Rog trimite-mi actele necesare, hainele de rigoare şi tot ce crezi, că-mi trebuie deocamdată. Vei fi martorul meu. Nu anunţa pe nimeni, mai ales familia. Iţi mulţumesc. M-am lăsat de fumat.

Tăni

— Slavă Domnului! în sfârşit, Catul Bogdan a înnebunit, — jubilase Nathan cu glas tare, ceea ce într-adevăr era extraordinar pentru un om deprins să dea glas buzelor numai altora.

Apoi a doua telegramă:

Rog dispune să fie tăiaţi castanii de la fereastra ietacului, în locul lor plantează urgent garoafe roşii. Mulţumesc.

Tăni

Apoi a treia telegramă:

Spune haziaicei că Doamna noastră vine însoţită de fosta el dădacă, o bătrână severă şi foarte respectabilă. Să-i pregătească o odaie curată şi bine mobilată în aripa servitorilor, având grijă să o trateze cu cea mai mare deferenţă. Nu admit nici un conflict, nici o perfidie. Dacă fracul meu s-a învechit în dulap, comandă unul nou, copiat întocmai după cel vechi, fiind atent la alegerea postavului. Te îmbrăţişez frăţeşte. Al tău,

Tăni

Şi în sfârşit, a patra şi ultima telegramă:

Cuvântul magic e Luli.

Tăni

Noroc că Nathan nu era comunist Altminteri, siguranţa şi consiliul de război ar fi deschis o anchetă, ares- tîndu-l preventiv.

*

Încă înainte de-a o cunoaşte, Luli-i apăruse lui Nathan astfel: „Doamna noastră Luli vine însoţită de fosta ei dădaca”, ceea ce-i dădea o tinereţă de pe vremea crinolinelor şi a castelelor feudale.

Şi dacă după întâia telegramă, soţia lui Catul Bogdan nu-l interesase decât în calitate de cauză a nebuniei lui, valoarea ei intrinsecă fiind un epifenomen, — a doua, a treia şi a patra telegramă fuseseră treptele pe care coborâse din neant, ca dintr-un castel feeric, „Doamna noastră Luli”, trei cuvinte care aveau foşnetul mătăsurilor vechi, „însoţită de fosta ei dădaca”, prezenţa bătrâna din urmă, care dădea Doamnei noastre Luli tinereţa unui obraz dintr-un vers de Villon.

Visul romantic nu e numai fapta nerozilor sentimentali. Inteligenţa lui Nathan avea şi ea ferestrele ei lunare. La o astfel de fereastră, telegramele lui Catul Bogdan i-o arătaseră pe Luli, făcîndu-i-o de la început intimă printre versurile Franţei de odinioară.

Aşa că Doamna noastră Luli căpătase o feminină întâietate în sensibilitatea lui Nathan, lăsându-l pe Cat al Bogdan reînviat întru nebunie, pe planul al doilea, deşi de ani Catul Bogdan era primordiala ocupaţie a lui Nathan şi intimă justificare a vieţii lui despuiate de ambiţii personale.

Nu numai atât: dar această subită şi arbitrară răsturnare a ierarhiilor sufleteşti de până atunci, în care Catul Bogdan deţinea primatul, conferea într-adevăr lui Luli un sens magic, de vreme ce simplul ei nume, notificat prin telegrame, izbutise să dea lui Nathan acea stare sufletească, uitata din adolescenţă, care se hrăneşte cu muzică şi versuri, repudiind ca pe-o vulgaritate ancilară luciditatea inteligenţii, cu rictusul ironiei, sau al sarcasmului.

Aşa că Nathan nu devenise numai executorul practic al însărcinărilor date telegrafic de Catul Bogdan, dar şi procuratorul sensibilităţii lui, al emoţiei lui. Tăierea castanilor de la fereastra ietacului îi apăruse şi lui imperii necesară, deşi erau ca două biserici de frunze până toamna când îşi puneau cupole de aur moscovit. Dar ietacul doamnei Luli avea nevoie de lumină şi numai de lumină. Pe mormântul castanilor, Nathan adunase cele mai frumoase

garoafe roşii, aducând pentru ele pământul acela gras şi negru ca întunericul iadului în care ard jaruri.

Cea mai delicată însărcinare era cea care o privea pe haziaica, deşi Nathan o cunoştea perfect, fiindu-i oarecum colaboratoare întru conducerea practică a gospodăriei Lai Catul Bogdan.

Haziaica nu era propriu-zis servitoare, deşi era plătită de stăpânul ei, trebuind să-l asculte şi servească, ceea ce făcea cu pasiune şi exagerare. Mai întâi, haziaica era o amintire de pe vremea mamei lui Catul Bogdan: singurul subiect despre care Catul nu discuta nici cu Nathan. Haziaica avea deci acest prestigiu. În anii când după întâia recăsătorire, Aristide Bogdan se mutase în altă casă — constrâns de Catul care-l urmase în nouă locuinţa — haziaica continuase să trăiască în casa pustie, îngrijind-o mai departe, gata să primească oricând vizitele neanunţate ale liceanului înalt şi dominator.

Aristide Bogdan manifestase dorinţa de-a închiria casa, care nu producea nici un venit. Catul Bogdan, după o discuţie sălbatecă, îl împiedicase, terorizîndu-l cu revolverul — istorisea haziaica, ascultătoarea de la uşă; cam avea astfel de curiozităţi. Aristide Bogdan cedase „nebunului*1, simţindu-l capabil de orice: să ucidă, să dea foc casei. În acea vreme, Catul Bogdan nu inspira numai tatălui său astfel de temeri.

În această casă în care se adunase numai tăcere de trecut uscat între mătăsuri, oglinzi, covoare şi perdele cu miros de camforă şi naftalină, haziaica se desprinsese să fie stăpâna în aşteptarea stăpânului. Obligaţiile ei erau să repare imediat orişice stricăciune, având fonduri la dispoziţie, să aerisească, să facă focuri de dezmorţire în timpul iernii — şi să vegheze mereu asupra salonaşului, aducându-i zilnic flori, iar în timpul frigului, făcând focuri bogate în soba de teracotă albă, ca pentru o femeie cu sănătatea fragilă, care ar fi cântat la pian sau ar fi cetit pe divan. Făcuse întocmai, fiindcă şi ea se temea de liceanul

foarte delicat în genere, blând la vorbă, dar cu accese de violenţă când nu i se ascultau ordinele — mai ales cele ciudate — în stare să îngrozească şi pe un bărbat. Şi haziaica, armeancă, era şi mai târâtor femeie în spaimele faţă de puterea leului. Stăpânul ei în sens aproape oriental era numai Catul Bogdan. El moştenise casa, el era fiul stăpânei adorate, el era frumos şi bărbat, el era dulce şi mărinimos, dar şi aprig la mânie: ca şi cei cu turban şi narghilea din şoaptele copilăriei, când porunceau harapului gealat tăierea capului care nu ştie să se plece. Capul ei era de borangic pentru vorbele stăpânului. Cu toate că-l ştia din leagăn, cu toate că-l privise împleticindu-se pe covor spre braţele mamei lui, — nu-l vedea decât bărbat şi stăpân. E drept însă că în anii copilăriei din leagăn şi de pe covor, copilul trăise numai în mâinile şi braţele mamei lui, ca într-un balcon la care n-ajungeau decât privirile haziaicei, zâmbetul ei admirativ şi vorbele ei de deochi. Atât. Copilul crescuse lângă mama lui.

După moartea ei şi părăsirea casei, liceanul venea uneori fără să sune, fără s-o anunţe pe haziaica, descuind uşile cu cheile lui. De aceea, de câte ori intra în salonaşul moartei, haziaica bătea la uşă. Uneori nu o poftea înlăuntru decât tăcerea cu glasul celei moarte, alteori îi răspundea glasul stăpânului. Îl găsea pe divan, la fereastră sau la gura sobei, iar alteori privind clapele pianului deschis, fără să le atingă, Haziaica îi făcea cafea neagră, atunci râşnita, i-o aducea în ceaşcă mare şi-l lăsa singur, fără să îndrăznească să-l tulbure cu vreo vorbă. Vecinii o întrebau uneori: „Ce face băiatul în casa asta? N-aduce femei?” Haziaica ridica din umeri fără să le răspundă, având conştiinţa unei superiorităţi care-o solidariza cu ciudăţeniile tinărului ei stăpân. k Dar încă de atunci, cuvântul „femeie” în legătură cu această casă şi cu acest stăpân, dădea haziaicei un fel de dezgust mândru.

Aşadar, încă de demult, feminitatea ei orientală acceptase în prezent şi viitor poruncile şi capriciile acestui

stăpân. Dar stăpâna casei pustii ea fusese: stăpână pe tăcerea încăperilor şi oarecum vestală a focului şi florilor din salonaş.

După întoarcerea în ţară a stăpânului, casa devenise efectiv a lui. Adusese din străinătate mobile, covoare, şaluri, tablouri, statui, lăzi cu cărţi, alungind mirosul camforei şi naftalinei prin fumul tutunului, continuând să păstreze ca şi până atunci salonaşul mamei lui, la fereastra căruia replantase trandafirii albi. Angajase bucătăreasă, rândaş şi fată în casă, dar aceştia erau subt ordinele haziaicei, simpli figuranţi subalterni care abea vedeau faţa stăpânului, fără să-i audă glasul: acest privilegiu îl avea numai haziaica. Numai ea îl servea direct, intim, de aproape. Ceilalţi veneau în contact numai eu lucrurile neînsufleţite ale casei.

Absenţa femeilor din casa stăpânului continua să dea haziaicei nu numai o satisfacţie prelungită, dar şi siguranţa ei în viitor. Ea era singura femeie din casă, nefiind în subordinea alteia cu păr lung. Aşa că deşi slujea, devotamentul ei nu găsea decât atavica dominaţiune a bărbatului, firesc stăpân, nu şi porunca unei egale întru sex, care i-ar fi dat accentul de umilinţă al slugei cu simbrie.

Faţă de cei de la bucătărie îl numea pe stăpân „boierul meu”. Faţă de cei de-afară, „domnul profesor”. Iar stăpânului, când i se adresă direct, îi spunea cam lung pentru vocativele discuţiei curente: „stăpânul meu scump şi drag”. Catul Bogdan era atât de deprins cu această formulă pompos şi dulceag posesivă, încât nici n-o mai auzea. O tolera ca atare. Şi pe haziaica de altfel, o tolera în multe privinţa fiindcă o avea de la mama lui şi fiindcă-i era efectiv devotată» cu toate că exagerările şi dulcegăriile ei verbale ar fi părut unor neiniţiaţi ca o neruşinată făţărnicie. Şi pe el îl indispunea uneori, având impresia că participă la o scenă de melodramă. De pildă, odată îl prinsese ploaia întorcându-se de la Universitate. Haziaica îl aştepta în faţa casei, cu umbrela deschisă, având aerul că-i ameninţată să devie văduvă privind de pe ţărm furtuna unui ocean.

— Stăpânul meu scump şi drag, ce-ai păţit? Vai de mine şi de mine...

Îl bocea, fiindcă era cu pălăria şi hainele ude, ca şi cum s-ar fi întors rănit din război.

În astfel de ocazii, Catul Bogdan ridica numai mâna, cu un aer extenuat, şi haziaica amuţea, ghemuindu-şi spinarea ca subt bici.

între Nathan şi haziaica se stabiliseră raporturi cordiale. Nathan beneficia faţă de ea de prietenia lui Catul Bogdan. Lui Nathan îi spunea: „cuconăşelule drag”, diminutivul alintător având şi sensul unui protectorat pe care nu şi-l permitea faţă de stăpânul prietenului. Ei doi îl îngrijeau împreună. Cu Nathan, haziaica vorbea lung, uneori foarte lung, fiindcă ea era un amestec compensativ de tăceri şi limbuţii. Nathan îi solicită şi tolera îngăduitor, cu eterna lui pasivitate receptivă faţă de femei, pe acestea din urmă. Aflase atâtea de la haziaica despre ea, despre părinţii ei, încât ar fi putut să-i scrie şi biografia, dacă haziaica n-ar fi avut pe limbă magică lupă orientală, adică organica nevoie a minciunii fabulative care diferenţiază pe orientali de occidentali. Urechea lui Nathan însă, ca şi a haziaicei, tot orientală era, aşa că cetea în vorbele haziaicei sensul exact, acordându-i numai omagiul zâmbetului pentru împodobirile artistice.

Nathan ştia că prezenţa fulgerătoare a unei femei în casa lui Catul Bogdan însemna mare dramă pentru haziaica. Dacă însă vestea i-ar fi adus-o stăpânul, drama ar fi rămas interioară. O singură ridicare de mâna a lui Catul Bogdan, şi haziaica ar fi fugit ca norii din faţa vântului, ducându-şi ploile în altă parte. Dar Catul Bogdan era comod. Prefera să-i treacă lui Nathan spectacolul paroxismului dramatic, el beneficiind de potolirea lui. Aşa că Nathan se sacrificase şi de data aceasta, acceptând rolul de mănuşă a mâinii lui Catul Bogdan şi de paratrăsnet al furtunii haziaicei. Numai că de data aceasta, doamna Luli, a

cărei venire el o pregătea, dădea un sens cavaleresc până la desuet, ingratului demers..

Iată scena şi iată casa» Sunase de două ori la uşa de din faţă. Numai Catul Bogdan şi el sunau astfel, Haziaica apăruse gâfâind, cu şuviţe sure ieşindu-i de sub broboadă, ceea ce dovedea că abea se sculase din somn. Trează, îşi ascundea cu mare pudoare şi meşteşug culoarea vrâstei.

— Cuconăşelule scump, aduci poate veste de la stăpânul scump şi drag?

Nathan intrase în casa care-i era intimă că o haină, găsind-o totuşi, ca emisar al doamnei Luli, prea posomorită, prea muzeu de antichităţi. Perdelele mereu împreunate peste ferestre înlocuiau lumina şi veselia soarelui, cu faldul lor de mătase chineză cu bogate broderii de aur. Mobilele dormeau într-o penumbră apăsătoare, răspândind mirosul de lemn vechi şi ştofe, la care dacă s-ar mai fi adăugat mirosul de lumânare aprinsă şi de tămâie, ar fi dat exact atmosfera unei somptuoase capele funebre. În mod obişnuit, lumină electrică ardea şi în timpul zilei. Haziaica o şi aprinsese pentru cuconăşelul scump, dar Nathan, spre marea ei surprindere, dăduse la o parte perdelele, trăsese storul şi deschisese larg — sacrilegiu — fereastra, aducând înlăuntru violenţă lumină a soarelui de vară: intrase ca o sonoritate nouă, aprinzând aurul perdelelor, bronzul vaselor orientale, culorile covoarelor şi şalurilor, dând o înflorire de culoare preţioaselor obiecte care în umbră nu-şi cunoşteau decât penitenţa toamnei, că sucul strugurilor înfundat în pivniţă.

— Haziaica, fă-mi te rog o cafea,

— Şi un dulcet pentru cuconăşelul scump.

— Şi un dulceţ, haziaică, se învoise Nathan. Bar bem cafeaua împreună.

— Cuconăşelul scump tare-i dulce şi bun. se alintase haziaica, pe care nimic n-o măgulea mai tare decât pofteala la o ceaşcă de cafea în tovărăşia lui Nathan.

Căci Nathan proceda întocmai ca negustorii din bazarul Stambulului sau al Alexandriei, care dinţii oferă cafea şi rahat cumpărătorilor, fixându-le preţul obiectului cerut abea când buzele cumpărătorului vor să spuie: „Mulţumesc”.

În timp ce haziaica prepara cafeaua, Nathan inspectase toate odăile, găsind pretutindeni, cu excepţia luminos melancolică a salonaşului mamei lui Catul Bogdan, aceeaşi impresie de muzeu mort Numai mirosul de tutun, păstrat şi exalat de toate ştofele, dădea un fel de viaţă acestui cavou. Lumina era alungată din toate încăperile. Umbra era tenul posomorit al acestei case căptuşite cu artă şi tăcere, în care nici o dezordine, nici un tumult nu aminteau mişcarea vieţii. O ordine perfectă, definitivă, de casă fără copii, în care nici un vas preţios nu riscă să fie spart, şi nici o ştofă decorativă să fie pătată, mânjita sau sfâşiată. Nathan avusese şi atunci impresia că migrenele lui Catul Bogdan era un efect al acestui interior apăsător ca un coşmar fastuos, nu o cauză efectivă a tăcerii şi umbrei adunate în toate încăperile, ca în jurul unui muribund. Şi în biroul lui Catul Bogdan, cărţile, bogat legate în piele, şedeau alineate pe rafturile de stejar, înconjurând din patru părţi biroul, ca o armată de paradă catafalcul unui căpitan.

I se strânsese inima, gândindu-se că doamna Luli, care venea însoţită de fosta ei dădaca, va intra într-o astfel de casă. El, în locul lui Catul Bogdan, ar fi dărâmat~o şi-ar fi clădit în locul ei una luminoasă ca o seră. Sau măcar ar fi crăpat zidurile, lărgind ferestrele, înnodând pentru totdeauna perdelele, lăsând soarele să spele ca o apă revărsată.

Dar mandatul lui se mărginea la suprimarea castanilor de la fereastra ietacului, lăsând În locul lor, deasupra, florentinul cer ieşan, şi pe pământ punând roşul chinezesc al garoafelor.

Se mărginise deci să deschidă toate ferestrele casei invitând soarele măcar ca oaspe în casa umbrei.

Apoi se aşezase cu haziaica la masa din sufragerie, fără grabă, lăsând-o să-l puie la curent cu toate nimicurile întâmplate în lipsa stăpânului, nimicuri care aveau proporţii de vulcani, trombe şi cutremure de pământ în vorbele haziaicei.

— Haziaică, dacă ar fi un concurs de cafea neagră, eu ştiu cine-ar lua premiul... Ce s-aude cu loteria?

— Ee! Ducă-se pe pustii. Cine mai câştiga la loterie?

— Cine crede în loterie, haziaică. Norocul e ca şi Dumnezeu: nu-l vede decât cine crede în el.

— Multe mai ştii şi mai spui, cuconăşelule scump. Cum îţi pare dulceţu?

— Haziaica, numai complimente vrei! Iaca am să tac, şi am să mai cer un dulceţ.

Haziaica îi adusese încă o dulceaţă de caise, privindu-l înduioşată cum o mânca, degustând-o.

— Doamne, cuconăşelule scump, zic eu în mine: Ce-are să se facă stăpânul scump şi drag când n-or mai ţine-o picioarele pe haziaica? Haziaică, fă cafea. Haziaică, adă dulceţ. Haziaică, vreau linişte. Haziaică, du-te, haziaică fă, haziaică, drege, haziaică, adă. Toate le face haziaica pentru stăpânul scump şi drag.

Oftase amar.

— Da’ iaca, haziaică îmbătrâneşte.

Nathan protestase curtenitor.

— Inima e tânără, nu zic. Da’ picioarele...

— Dragă haziaică, dumneata eşti pentru Tăni eşti ca o mamă...

— Da-da, ca o mamă, oftase ea.

— Şi te îngrijeşti pentru viitorul lui ca o mamă...

— Da-da, suspinase ea în câteva etaje, dar parcă ciulind urechea.

— E bine, haziaica, o mamă nu doreşte băiatului ei decât să-l vadă însurat...

Nathan avea geniul de-a debita cele mai plate locuri comune, cu un aer pătruns, patriotic oarecum, —

expulzându-şi zâmbetul în depărtarea astronomică unde veghează constelaţiile ironiei.

Haziaica îl privise în treacăt cu ochi foarte ageri subt genele care până atunci parcă se pregătiseră pentru lacrimi duioase.

Şi aşteptase fără să mai spuie nimic, cu aerul unui crocodil care pare numai adormit. De altfel, întreaga ei fiinţă lată, grasă, cu picioare scurte, dar ageră în mişcări, cu ochi pătrunzători şi nas puternic, avea ceva de crocodil: de crocodil tandru, mai ales când îşi lăsa capul pe-o parte, cu genele uşor plecate.

Nathan o privise, tăcând şi el, până când zâmbetul lui se formase din această tăcere, subt ochii, ei mânăstireşti plecaţi.

— Deşteaptă mai eşti, haziaico! Ai şi înţeles.

— Ce să înţeleg? se apărase ea.

Nathan îi luase mâna cu un aer de ghicitor în palmă, oprindu-şi degetul arătător pe inelul de aur al văduvei.

— Fiecare la rândul lui.

Haziaica apucase să ridice mîjnile spre cer, gata să dezlănţuie marea furtună cu refrenul: „Dacă-i aşa, eu plec”. Dar Nathan nu-i dăduse răgaz.

— Ştii ce mi-a scris Tăni să-ţi comunic? o întrebase el, găsind subit o soluţie care putea să-i atragă mî- nia lui Catul Bogdan.

Haziaica amânase dramă, cedând curiozităţii.

— Să-ţi comanzi imediat o rochie frumoasă...

Cuvintele cădeau în ea ca pietrele preţioase într-un pahar străveziu.

— ...Şi după ce aranjăm casa, plecam amândoi la Galaţi... să nuntim, haziaică, încheiase el cu un oftat de uşurare ciclul de minciuni.

— Stăpânul meu drag şi scump n-o uitat-o pe haziaica lui...

Şi plânsese într-adevăr, roşindu-şi însă ochii numai cât o obligă înduioşarea, fiindcă era orientală pură, şi fiind o

rochie nouă, un drum cu trenul şi o nuntă pe deasupra, fac pe o armeancă bătrână mai tânără decât nepoţii ei.

Astfel, după ce ..înseninaseră" casa, făcându-i zilnic baie de aer şi soare, cu castanii de la fereastra ietacului învinşi de lumina şi garoafe, Nathan şi haziaica porniseră la Galaţi, lăsând în urmă ordine severe în ce priveşte aerisirea şi însorirea ca şi cum casa ar fi fost un bolnav, nu un imobil.

Catul Bogdan pierduse facultatea de-a se supăra. O acceptase pe „cucoana Chiriţă la nuntă" — aşa-i anunţase Nathan sosirea haziaicei —, ca şi cum el ar fi invitat-o. De altfel, haziaica cucerise imediat familia Novleanu prin pasionata ei serviabilitate şi prin enciclopedicele ei cunoştinţe culinare. Îşi descoperise prin Galaţi şi cimotii armeneşti, procurând cafeaua neagră cu preţuri de en gros. Făcuse torturi, iman-baialdi, alivenci, cataif, omletă verde, halva de casă, muhalibiuri, paşchet, şerbeturi — prietenoasă cu toată lumea, lăudându-şi stăpânul că pe un covor de moschee adus spre vânzare, tratând-o pe Luli ca pe icoană de hram a bisericei ei, c-un fel de necontenită adoraţie exclamativă, care dădea degetelor lui Catul Bogdan vibraţii de coadă de pisică, dar nu îndrăznea să ridice mâna poruncind pace şi tăcere, fiindcă alături de Luli abdicase şi la dreptul de-a avea nervi.

Numai dadaia rămânea demnă şi zăvorită. Se uita la haziaica uneori ca un cine ciobănesc la tăvălelile catifelate şi mieunătoare ale unei pisici, fără să-i spuie nimic. Dormeau împreună la bucătărie pe două paturi osebite, dar până târziu noaptea nu răsunau decât gura haziaicei, lăudându-şi casa şi stăpânul că un alt Tartarin. Dadaia îşi atârnase glasul subt icoane. Îşi făcea treaba ca de obicei, participa şi ea, mereu consultată de Luli, la pregătirile de nuntă, asculta „râşnita armencii", dar nu răspundea decât monosilabic. Haziaica nu se ofensase, fiindcă succesul pe care-l avea în familia miresei, compensa măgulitor insuccesul de la bucătărie.

În timp ce haziaica ilustra la Galaţi casa stăpânului de la Iaşi, lăsând-o în umbră pe rustică şi taciturna dădaie, Nathan făcuse cunoştinţă cu Luli recunoscând în ea pe Doamna noastră Luli, aşa cum îi apăruse din telegramele lui Catul Bogdan. Se împrieteniseră imediat, el continuând să-i spuie doamnă Luli, ceea ce o amuza pe Luli, fără să ştie că acel „doamnă” nu era o anticipare a căsătoriei, ci o arhaică situare a tinereţii ei într-un timp ca acel oglindit de versul lui Eminescu: „De din vale de Rovine, grăim, Doamnă, către tine...”.

Şi după Nathan, toţi începuseră să-i spuie „doamna Luli”, cu excepţia lui Catul Bogdan, care-i spunea Luli şi când tăcea şi când vorbea, cu toate bătăile inimii.

— Nathanael, ce spui?

— Spun că ai mare noroc.

— Recunosc că am mare noroc, consimţise Catul Bogdan, spre marea surprindere a lui Nathan, care nu-l credea capabil de astfel de umilinţe.

Observă în el o totală transfigurare. Sacrificarea bruscă a tutunului nu-i dădea nici un fel de nervozitate. În schimb, îi înviorase obrajii, luându-le umbră, ca şi cum castanii înlocuiţi cu garoafe la fereastra ietacului de la Iaşi i-ar fi trimis şi lui o învăluire luminoasă. Literatura lui nu-l mai interesa deloc. Nici nu-l întrebase pe Nathan despre ecoul critic al ultimului roman. Manuscrisul început la Iaşi şi adus la Galaţi îi devenise atât de indiferent, încât Nathan îl găsise într-o zi pe masa odăii de la hotel, ud, c-un pahar de odol deasupra. De unde Ia Iaşi Catul Bogdan îşi veghea manuscrisele cu o avariţie fetişistă: când pleca de acasă le închidea în casa de fier, el care nu încuia nimic, nici banii.

— Nici cărţi nu mai cotea. Cele aduse de la Iaşi erau netăiate, în geamandan. Unica lui preocupare în prezent şi viitor era Luli, renegându-şi tot trecutul în care ea nu apăruse. Recăpătase curajul şi spontaneitatea „nebunilor”, dându-i lui Nathan impresia că izvorul comportărilor lui e dincolo de creier şi cultură, mai adânc decât ele şi mai

misterios. Într-o seară, pe când şedeau de vorbă la hotel, Catul Bogdan îi spusese:

— Ascultă, Nathan, dacă cineva mi-ar fi spus: „Alege între viaţa prietenului tău şi pierderea unui manuscris nepublicat”, te-aş fi sacrificat...

— Este şi un proverb, Tăni, cu cămaşa care-i mai aproape decât haina...

— Taci. Nu spune prostii. Eu nu glumesc. Uite.

Luase manuscrisul început la Iaşi, îi dăduse foc cu

bricheta şi aprins, carbonizat, îl aruncase pe fereastră în stradă. .

Prin astfel de reacţii îl domina pe Nathan, exact ca în timpul anilor de liceu, universitate, război şi Paris. Nathan se simţea alături de el ca un om treaz căruia luciditatea nu-i serveşte decât pentru a admira, c-un pic de invidie lipsită de meschinărie, verva juvenilă a unui om ameţit. Actuala lui viteză vitală devenise atât de mare, încât Nathan abea se putea ţine după el. Nimic din ce făcea nu mai era previzibil, depăşind şi dezminţind mereu anticiparea logicei intelectuale. Astfel că Nathan nu se miră de loc că doamna Luli îl iubeşte, cu toată diferenţa de vrâsta dintre ei; şi nici nu putea concepe îndoieli asupra duratei acestei iubiri. Catul Bogdan, în faza actuală, putea fi iubit nu pentru eleganţa lui decorativă, nu pentru renumele lui de scriitor, nu pentru tot ce acumulase până atunci, ci exclusiv, pentru marele tumult vital simţit în el ca o prezenţă eroică.

„Cuvântul magic e Luli.”

Şi Nathan acceptase magia acestui cuvânt, trăind în preajma doamnei Luli parcă dincolo de actualitate, într-un veac vechi, tânăr numai prin obrajii ei. Îl surprindea mereu lipsa ei de alintare, într-o fază când fetele se alintă ca pisicile de tot ce întâlnesc, ca şi cum întreaga lume n-ar fi decât un pretext pentru răsfăţul lor. Fericirea ei era gravă, dându-i un fel de prematură demnitate tocmai alături de exuberanţa aproape meridională a logodnicului ei. Altminteri era veselă, spontană, prietenoasă, urmărind cu

ochi vii orişice discuţie se ivea între Catul şi Nathan, ascultându-i fără să intervie sentenţios cu dreptul pe care i-l conferea situaţia ei de Doamna noastră Luli. În schimb nu avea laşitatea foarte feminină — numită de unii supleţă — de a-şi schimba aprecierile mimetic, după ambianţa masculină.

De pildă, în timpul unei plimbări pe Dunăre, înspre amurg, apele aduseseră pe buzele lui Catul Bogdan numele lui Pierre Loti.

— Mările bietului Loti s-au demodat ca o rochie.

— Mie-mi plac, spusese Luli, cerându-i cu privirea scuze că îndrăzneşte să aibă altă părere.

Catul Bogdan îi sărutase mâna care acordă drept la viaţă mărilor lui Loti.

Dar Nathan intervenise, numai din dorinţa de a-i verifica rezistenţa la o părere contrarie.

— Cum e posibil, doamnă Luli, ca un suflet de azi să aprecieze pe un romancier fad ca Loti.

Catul Bogdan îl măsurase cu ochi ironici.

— Luli, nu-l lua în serios pe Nathan. Când afirmă, nu crede; când crede, nu spune; iar când tace, minte.

— Domnule Nathan, îi răspunse Luli muindu-şi degetele subţiri în apa tulbure, Loti nu e un romancier — e un poet al mării. Viaţa din romanele lui e că motivele exotice de pe ştofele imprimate în occident: ţesutul e prost şi se decolorează uşor, desenul e lipsit de autenticitate. Dar marea lui Loti e „marea”. Nostalgia de-a nu mai fi, de-a te destrăma în aburi, care te cuprinde când pluteşti pe mare, o regăseşti în Loti. Eu cred că e un mare poet simplu, dublat de un snob al exotismului. Romanele lui s-au demodat, dar marea lui rămâne ca o singurătate uitată de oameni...

Catul Bogdan îi sărutase din nou mâna udă de apele Dunării.

— Vra să zică îţi place marea. Ascultaţi...

încă înainte de-a deschide gura, Nathan presimţise surprize. Nu se înşelase.

— Ne îmbarcăm la Constanţa...

Luli avusese o tresărire de cine de vânătoare la auzul întâiului pocnet. Catul Bogdan zâmbise, privind apoi spre Nathan, invitându-l să vadă şi el, întocmai cum faci când surprinzi o veveriţă, un luceafăr, un munte sau marea.

— Eu vă fac paşapoartele, intervenise Nathan, dorind şi el partea lui de surpriză.

Luli-i mulţumise cu genele, aplecându-le pe strălucirea ochilor care vedeau poate marea în zarea dunăreană.

— Ne oprim la Constantinopol, la Atena, în Egipt, trecem mai departe în Italia, Spania... Nathan, am nevoie de un congediu de un an.

— Un an? se minunase Luli.

— Cel puţin. Anul, Luli, e cea mai mică unitate a timpului cu tine. Uite...

Îi luase mînile, ridicându-i cu o evlavie glumeaţă, deget cu deget. Începând cu cel mic.

— Constantinopol: rubin otoman. Atena: camee. Egipt: piatră faraonică. Italia: safir. Spania: topaz... O ţară pe fiecare deget Luli, harta Europei, cu mâna ta deasupra, e un cofret cu inele pentru degetele tale. Încarcă-le.

— Nu mai e loc, se apărase Luli cu obrajii roşii.

— Cum?

Nu răspunsese, dar ridicase în soarele apei ca un minaret sfânt mâna pe care strălucea aurul simplu al inelului de logodnă.

*

Mina aceasta înălţată deasupra fericirii, plutise ca un catarg al ei pe toate mările Europei, urmărită deseori de ochii închişi ai lui Nathan. Căci îndată după nuntă făcută la vie, doamna Luli, însoţită de Catul şi de dadaia, venise la Iaşi să-şi vadă noua casă, petrecuse acolo două săptămâni, şi plecase spre Marea Neagră, fără să lase nici o urmă în

casa de la Iaşi. Trecuse prin ea ca o rândunică, dând ferestrelor deschise în urmă, nostalgii de aripi captive. Nathan continuase să se ocupe de casa pustie, supraveghind reparaţii şi prefaceri. Lărgise ferestrele. Făcuse o terasă învăluind-o în trandafiri agăţători, pentru dimineţile de primăvară caldă şi pentru amurgurile de vară. Se ocupase şi de odaia dadaiei, care de când nu mai era alături de Luli, îşi trecea timpul cetind cărţi religioase şi urmărind slujbele bisericeşti. Ea şi cu Nathan primeau cărţi poştale de la Luli din port în port, toate scrise pe vapor sau pe un ţărm de mare. Primise şi haziaica două cărţi poştale, mult comentate în tovărăşia lui Nathan. E curios cum şi haziaica acceptase întâietatea lui Luli, socotind-o ca pe-o rândunică de pe aripa vulturului. În schimb, raporturile haziaicei cu dadaia îşi păstrau caracterul iniţial, cu deosebirea că haziaica, nemaifiind musafirul dadaiei, nu mai făcea pentru ea dulceţuri oratorice, mărginindu-se la o convieţuire topografică.

Nathan era descumpănit. Continua să fie prietenul tuturor, fără să-şi poată umplea o singurătate materializată de casa goală pe care o vizita deseori, găsind acolo numai limbuţia, haziaicei, care dădea, ca un bâzâit de muscă, un sens şi mai pustiu încăperilor deşarte. Natural — gândea Nathan — Tăni nu-i seria deloc. Dar acest „natural” îl melancoliza într-o măsură, căci sentimentele nu-şi însuşesc niciodată filosofia minţii. Absenţa lui Catul Bogdan îl desperechea esenţial. Viaţa lui se desfăşurase paralel cu-a lui Catul Bogdan, presupunând-o mereu alături, servind-o, privind-o, stimulând-o, devenind treptat un atribut al ei. Contribuise într-o mare măsură, dacă nu la întâlnirea lui cu doamna Luli, măcar la aşteptarea unei doamne Luli, provocând şi întreţinând în Catul Bogdan neîncrederea în singurătate, în izolare, în călugărirea laică pe care-o practicase în ultimii ani. Aparent, îşi ajunsese scopul, câştigând de data aceasta efectiv Troia.

Şi iată că acum, în loc să aibă satisfacţia unei victorii, se simţea vacant, ciung ca statuia Victoriei din Samothrace. Nu-i reproşa lui Catul Bogdan o ingratitudine fiindcă nu-i scria. Dar fericirea lui Catul Bogdan parcă-l deprima, mai ales prin absenţa tovărăşiei ei. S~ar fi mulţumit să o aibă alături, din când în când, la masa de seară. Mai ales la ceasul mesei de seară, Nathan îşi accepta mai greu singurătatea. Avea într-adevăr o privire sufletească de răspântie inutilă. Unde să se ducă? La cine? Şi pentru ce? Răspunsul: ca să fie cu alţii — nu-l satisfăcea complet, deşi îl accepta ca pe o soluţie logică. Apărea în casele prietenilor, mai puţin confortabil pentru alţii, mai mecanizat în formulele de gentileţă, semănând cu ele, aşa cum o placă de patefon poate fi glasul care a cântat-o.

— Nathan, nu eşti îndrăgostit? îl întrebaseră graseind două buze ca un as de cupă proaspăt imprimat.

Buza de jos a lui Nathan se răsfrânsese sceptic:

— Mai ştii!

— În tot cazul, Nathan, nu?şti de ajuns de cochet pentru un amorez.

într-adevăr, de câtva timp cam neglija să se radă. Operaţiunea pe care trebuia să o facă de două ori pe zi, îl ostenea, parându-i inutilă, mai ales fiindcă apariţia capului lui în oglindă îl deprima — şi râs şi neras. Se socotea urât, regretând cu ochi splendizi ingratitudinea hazardului. De aceea, se evita.

Ceea ce însă îl alarma, era deprecierea femeilor în genere. Cum îţi pierzi mirosul când eşti gripat, şi-l pierduse pe cel interior pentru femei. Îi apăreau fade ca ţigările fumate cu nasul astupat. Şi alături de cărţi, femeile fuseseră până atunci un fel de pasienţe pentru uciderea timpului, dar pasienţe făcute cu convingere, şi cu degete sensibile şi la voluptatea contactului platonic.

Pierzându-şi acest sens, femeile deveneau greu de suportat. Începeau să-l enerveze, silindu-l să facă un efort real pentru a nu le trata ca pe nişte soţii legitime după o

convieţuire exagerată. Stupide, monotone, având fiecare pretenţia de-a fi unică, deşi erau mai de serie decât galoşii şi umbrelele. Asta pentru categoria prietenelor de până atunci. Cât despre celelalte, culese de prin cinematografe şi grădini publice, directe şi urgente, îi dădeau numai regretul de-a nu fi animal pur, fără de apetitul premergător.

Parcă cineva îi trăgea storuri negre pe toate ferestrele, nelăsându-i decât una prin care abea se zărea, într-o depărtare de mare legendară, o mina înălţată ca un catarg pentru corabia ei, şi ca o poruncă de pribegie pentru jidovul rătăcitor al malurilor sterpe.

PARTEA A CINCEA

„Anii mei tineri au sunat a cântec...”

I

— CE INTIM E IAŞUL. NU, Nathan? De ce zâmbeşti?

— Închipuieşte-ţi, doamnă Luli, că gândeam exact acelaşi lucru.

Stăteau pe terasă. Somnolenţa lui octombrie intrase în grădină, răsturnând petale de trandafiri târzii, frunze blonde. O dezordine delicat luminoasă, amintind parc. sfârşitul unui roman de Turgheniev.

Terasă, deşi dădea în grădină, părea pornită spre mare, din cauza dealurilor din fund, al Galatei şi al Cetăţuei, val cu val albastre, brumat, fumuriu...

Fundacul Vechi, aşa se numea străduţa pe care era situată casa lui Catul Bogdan, era aşezat pe-o înălţimi a laşului, dominând ca o faleză casele străzilor împrejmuitoare. Unul dintre cele mai liniştite cartiere ale tihnitului Iaşi. Câteva case cu hulubi, castani, nuci şi salcimi; gutui şi pisici la ferestre, uneori şi cu câte-un obraz de babă, alteori şi cu câte-un obraz de fată care-ş alina părul lăut, Ia soare. Biserică Veche, cuprinsă într-un zid de mănăstire, cu poartă boltită, bancă neagră şi iarbă verde, şi o căsuţă de ţară pentru popa cu bărbi de argint. Şi casa lui Catul Bogdan, care după un an ş mai bine de singurătate,

devenise casa doamnei Luli. St înapoiaseră în ţară de peste două săptămâni, dar nu veniseră direct la Iaşi. O săptămână la Galaţi, cu părinţii doamnei Luli, şi o săptămână la vie, la via gării eu cireşe. În gara Iaşi îi întâmpinase Nathan şi haziaica. Acasă îi aştepta casa gătită de Nathan pe dinăuntru, şi de octombrie pe dinafară; un octombrie cu obraz de aur ca icoana Maicii Domnului, cu cer albastru de-o botticelliană fineţă, şi zări adânc transparente. În uşa acestei case, dadaia apăruse ca o adevărată stareţă a Fundacului Vechi, sărutând obrajii peste care anul trecuse ca rouă pe cireşe.

De atunci începuse despachetarea lăzilor. Blîndeţa anotimpului îngăduia ferestrele deschise ca într-un început de primăvară, deşi glasuri din cer vesteau mereu plecări, sunând seară de seară Deniile toamnei. Nathan fusese mare călător în anii lui; etichetele multicolore de pe lăzile deschise erau titluri de cărţi de mult cetite. Le recetise, răsfoite de degetele parcă şi mai subţiri de când plutiseră pe-atâtea mări, ale doamnei Luli. Şaluri, mătăsuri, chimonouri, un burnuz care scuturat împrăştia încă pulberi fine de pustiu torid, flori de portocal...

— Mi le-a dat Sultanul de Argint...

Aşa-i spunea uneori lui Catul Bogdan; alteori îi spunea Tuli, ca să fie numai cu o literă altceva decât Luli. Sultanul de Argint îi dăruise mult de tot, ţinându-şi făgăduinţa făcută pe Dunăre de-a-i da câte o ţară pentru fiecare deget. Din Turcia şi până-n Anglia, o împodobise cu mătăsurile şi ţesuturile fiecărei ţări, ca să poată înmulţi unicitatea ei, iubind o Luli turcoaică, găsită cu ochi şi gene de cadâna pe coasta asiatică şi africană, o Luli siciliană, cu dinţi că florile acelor crengi, o Luli cu şaluri spaniole, buze de culoarea rodiei crăpate şi mers ca dansul vechii Spânii...

Doamna Luli se înapoiase tot fără inele, purtând numai pe cel cu un nume şi-o dată, având în schimb brăţări orientale de argint sur, care zornăiau la fiecare mişcare, îndemnând braţele lor să n-aibă astâmpăr. Nu-l aveau,

fiindcă într-un an multicolor de străinătăţi, lăzile se umpluseră, impunând la întoarcere câteva zile de muncă. De-a lungul acestor câteva zile, Doamna Luli şi Sultanul de Argint călătoriseră din nou în faţa lăzilor deschise, tot doi şi tot alături, cu mînile împerecheate pe aceleaşi amintiri scoase din lăzi. Natural, Nathan fusese admis la acest spectacol intim. Odăile deveniseră debarcaderul lăzilor, căpătând în sfârşit o trecătoare dezordine. Nathan şedea pe o ladă încă nedeschisă, spectator, participând şi el din când în când la comentariu fiind consultat, în calitate de expert, asupra autenticităţii şi valorii lucrurilor cumpărate.

Dar Sultanul de Argint semăna atât de puţin cu defunctul Catul Bogdan, încât titulatura sa actuală părea o glumă şcolărească. Mînile lui umblând în lăzi aveau vrâsta mâinilor care fac bulgări de zăpadă după cea dinţii ninsoare, şi clăbuci de săpun suflaţi pe mobile, sau în oglinzi, sau în obrazul trecătorilor. Astfel, aceste mini lipsite de seriozitate îl decoraseră pe Nathan — „cioara filosofă”, aşa îl poreclise privindu-l cum şedea brun şi meditativ, picior peste picior, pe-o ladă, — c-un fes, pus strâmb, şi c-un şal de babă armenească, dându-i un accent de bal costumat. Nici haziaica nu scăpase. Şi ea avea m jurul gâtului grămadă de mărgele, fes pe cap, brăţări pe braţe, şal tărcat pe umeri. Divanul, canapelele, scaunele, mesele, dulapurile, la fel. Numai dadaia, şi ea prezentă, fusese cruţată de birul bufon al primirii darurilor.

Sultanul de Argint se întorsese negru ca un indian după ultima lună de plajă la Lido. Purta beretă bască pe creştet, avea cămaşă de lână albă cu mâneci scurte, descheiată pe piept, şalvari de catifea şi sandale albe fără călcâi. Îşi lăsase indolenţa tomnatecă în trecut. Acum vibra tinereşte, aplecându-se până în fundul lăzilor, obraz lingă obraz cu Luli, că orientalii în moschei când bat mătănii lui Allah. Astfel, lăzile căpătau sensul unor fântâni de apă vie a tinereţii. Cuvântul magic „Luli” îl însoţea mereu, mişcările lor îmbinându-se armonios, ca într-un balet. Acelaşi soare

de la Lido o înnegrise şi pe ca, în auriu şi rumen, dându-i o nouă strălucire dinţilor şi ochilor. Avea sandale tot fără călcâi, basma de un roş de vişină în jurul capului, legată strâns, largi pantaloni albaştri şi-o cămaşă de flanelă roşie cu mâneci scurte. Cu toate acestea, nu era deloc băiat. Şi în armură de oţel, călare, tot fată ar fi fost, numai cu ochii subt viziera de metal şi genele. Ochii aceştia ai doamnei Luli făceau într-adevăr pe cel privit de ea Sultanul de Argint, cum face-a mare dintr-o coastă pământeană una de argint

Casa era deschisă în întregime: uşi, ferestre, dulapuri, lăzi. Cu toate că afară era toamnă cu soare de miere veche, în casă era tumult de primăvară. Glasurile erau exclamative şi interogative, ca ale cuiburilor de subt streşina lui mai. Cel mai tânăr era al doamnei Luli, şi în vorbe şi în râs. Celelalte îi aduceau câte ceva, numai ca să-l asculte. Glume, amintiri, evocări scurte, aluzii. Pluteau cupole de moschei, portocali înfloriţi, cămile, piramide, gondole, palate maureşti, sclipea smaragdul umed al peluzelor britanice, zâmbeau cu Anatole France cheiurile Senei. Era în casă ca prezenţa unui curcubeu venit din lăzile în care ploaia lui era cu zece degete subţiri şi un inel de aur tânăr.

În prima zi, haziaica întrebase pe la patru dacă nu vor ceai. Dar dadaia, care ştia secrete vechi, apăruse cu o tavă plină de struguri negri şi blonzi, care înconjurau un vast morman de prune brumării şi miez de nucă ivorie. Octombrie de la ferestre le zâmbise, întâlnind dinţii doamnei Luli, albi pe o prună vânata cu miez de lună. De-atunci, în fiecare zi la patru, făceau popas în jurul fructelor mâncate din picioare, la fereastră, cum le mănâncă în Italia copiii risului meridional.

Lăzile se goleau încet — şi poate prea repede, fiindcă un an trecuse ca o vacanţă, şi copiii acestei vacanţe simţeau cât e de mic un an în calendarul cu foi roşii al lăzilor întoarse din călătorie.

Lucrurile lui Luli, deşi scoase de amândoi, erau luate de dadaia şi rânduite în dulapurile doamnei Luli.

Lucrurile Sultanului de Argint erau luate de haziaica ţi rânduite în dulapurile stăpânului scump şi drag.

Şi iată că venise cu încetul şi ziua lăzilor deşarte, pornite spre pod,

Nathan nu mai şedea pe capacul unei lăzi. Se aşezase pe marginea ferestrei — tot cioară filosofă — cu spinarea la soare. Ultima ladă pleca spre uşă.

— Şi acuma, Luli? o întrebase Catul Bogdan, cu bereta şi mai pe-o ureche, arătând cu braţele întinse covorul acoperit de soare.

— Acuma? acuma? acuma? meditase Luli, culegând cu dinţii boabele unui strugur înălţat cu mâna deasupra gurii.

Lăsase strugurul, deschisese patefonul adus din călătorie — şi Nathan auzise pentru întâi^ oară, ritmicele miorlăituri ale unui jazz în casa tăcerilor. Şi văzuse apoi obraz lingă obraz, brun unul şi brun altul, De Doamna Luli şi Sultanul ei de Argint, numai începându-şi dansul pe acel covor, căci Doamna Luli era supusă, şi Sultanul ei vroia astfel să o ducă din prag în prag, prin toate odăile casei necunoscută şi de el, căci dansul înnoieşte o casă, aşa cum dezgheţul apelor dă viaţă unui pământ uscat.

*

Terasa primea dintr-o coastă ultimele lumini ale soarelui care cădea pe zarea apusului într-un clocot imens de aureole aurii. Curînd, curînd, dealurile ieşene aveau să-şi deschidă ochii albaştri de Madonă a plângerii, aplecîndu-şi-i asupra oraşului neînsufleţit în toamna galbenă şi roşie ca trupul celui coborât de pe crucea Golgotei.

Luli era singură cu Nathan pe terasă. Stăteau înspre soare, în fotolii de pai împletit. Pe masa rotundă, o tavă cu fructe şi câteva crizanteme cu păr de meduză într-un vas de aramă aprins de razele soarelui.

Căderea soarelui şi căderea frunzelor dădeau ceasului de toamnă o gravitate îngânduratâ. Parcă acelaşi gând trebuia să încline fruntea de aur a soarelui, fruntea de

frunză a lui octombrie şi fruntea oamenilor stăpâniţi fără de voia lor de anotimp şi declinul luminii.

Catul Bogdan plecase la Universitate să-şi deschidă cursul. De cu seară, devenise cam distrat, zâmbind din când în când lui Luli, dar lăsîndu-o să vorbească numai cu Nathan, fără ca el să participe la discuţie.

— Ce ai? îl întrebase Luli afectuos, asupra culcării.

— Curios! Am trac. M-am dezvăţat să vorbesc cu alţii. Îţi dai seamă, Luli, că de un an noi n-am vorbit decât unul cu altul, unul pentru altul...

— Regreţi?

— Nuu, Luli. Dar mă simt stângaci în pielea veche a profesorului. Un an întreg n-am spus decât Luli, Luli, Luli. Buzele mele au luat forma numelui tău. Am devenit ca o pasăre care nu ştie decât silabele unui tril unic. Şi acuma trebuie să fac o lecţie unor studenţi. Nu-i aşa uşor să te readaptezi. Trebuie să fac un efort necontenit. Mă vezi tu spunând deodată, în mijlocul lecţiei: „Luli, nu sta prea mult la soare?”...

— Ai să mă ai lângă tine?

— Mai întrebi? În dreapta, în stânga, înainte, înapoi. Tu eşti zidul înflorit al captivităţii mele.

— Nu. Nu spune-aşa, îl rugase Luli, dezmierdându-i obrajii. Nu vreau să fiu numele captivităţii tale. Nici tu, al captivităţii mele.

— Nu? tresărise el.

— Sigur că nu. Suntcm două libertăţi. Dragostea noastră nu e o umilinţă, e o mândrie. Nu vreau să te copleşesc, să-ţi limitez viaţa numai la mine. N-aş avea nici o bucurie să am alături de mine un prizonier. Nu-ţi cer decât dragostea la. Aceea e a mea şi numai a mea. N-o împart cu nimeni. Aşa cum nici tu nu vei împărţi cu nimeni dragostea mea. Dar dincolo de dragoste eşti liber de-a trăi aşa cum crezi. Prietenii tăi, profesia ta. scrisul tău, capriciile tale îţi aparţin. Nu-ţi cer nici un sacrificiu. Vrei să te retragi la tine în birou. retrage-te. Vrei să meditezi singur, meditează. Vrei

să fii numai cu bărbaţi la Club, du-te. Fii alături de mine, aşa cum ai fost şi înainte de-a mă cunoaşte.

— Luli, dar sunt alt om. Tu-mi ceri să redevin ceea v ce am fost înainte de tine.

— Nu. Eu îţi cer, adică te rog, să fii tu. Să nu mă ai lingă tine ca o constrângere, fiindcă atunci ţi-ai ucide dragostea şi m-ai ucide şi pe mine. Mă iubeşti?

— Luli! Luli! Luli!

Luli avea şi acum buzele arse. Şi le lăsa în lumina soarelui, care înlocuia pur o absenţă, dar nu era de ajuns de veselă. Fără de ştire, sufletul se umpluse de toamna, presimţind cât e de plină de semne de întrebare viaţa, simţindu-se frunză în faţa viitorului.

Nathan îşi fuma pipa cu tutun preparat de el, având grijă mereu să alunge cu mâna fumul aromat care pornea spre doamna Luli.

— Când eşti Nathan, e imposibil. Când eşti Tăni, e foarte uşor.

— Care-i diferenţa?

— Doamna Luli.

— Nu, Nathan, eu nu i-am cerut să lase tutunul. Doream numai să fumeze mai puţin, fiindcă-i făcea rău, cum îi face şi lui papa, oftă Luli, cuprinzând în mina frageda zburlire a unei crizanteme. A făcut un sacrificiu mare pentru mine...

— Doamnă Luli, nu exagera. Fericirea înlocuieşte natural toate ticurile micilor agremente, le cauterizează definitiv. Nu-i nevoie de nici un efort.

— Da, Nathan, dar săplâmîna nu-i făcută din duminici.

— Adică?

— După duminică vine luni, marţi...

— ...şi după sâmbăta vine altă duminică. Fericirea, doamnă Luli, desigur că nu-i o permanenţă. Dar şi ea are săptămânile ei cu zile mici şi zile mari. Totalitatea lor se numeşte fericire. Aşa că prietenul Tăni, care are pe doamna Luli în prezent şi viitor, nu mai are nevoie de tutun.

— Nu ştiu exact de ce, dar simt că n-ai dreptate. De ce numai dragostea să însemne renunţare la vechile deprinderi?

— Dar nu-i renunţare, doamnă Luli, e suprimare naturală.

— Adică Tăni m-ar fi iubit mai puţin dacă ar fi continuat să fumeze?

— Desigur că nu. Ţigările nu înseamnă o rivalitate, nici vinul. Acestea sunt plăcerile subalterne. Ele pot convieţui umil cu fericirea, fără să aibă drept de cetate. Dar surpriza fericirii, de cele mai multe ori, le suprimă brusc. Tăni nu se mai aştepta să fie fericit în felul acesta. El nu cerea vieţii decât satisfacţia de a li lăsat în pace să scrie. Doamna Luli a căzut din senin. Astfel, fericirea drăgostii a căpătat, pentru Tăni semnificaţie de miracol. Doamna Luli e noua lui religie. Ce înseamnă tutunul, doamnă Luli?

— De ce nu-l laşi, Nathan?

— Doamnă Luli, protestă el scuturându-şi pipa. Pentru mine e capital. E unicul fum agreabil al vieţii mele.

— Şi flacăra? zâmbi Luli.

— Nu-i, doamnă Luli. Eu nu-s din neamul lui Prometeu.

— Nathan, cum pot trăi oamenii fără dragoste?

— Mă-ntreb şi eu, doamnă Luli, răspunse Nathan, umplându-şi din nou pipa. Se vede că de asta-s aşa de mulţi fumători.

Soarele apusese.

Şi, ca la munte, răcoarea toamnei se înălţă deodată cu arome de pământ umed şi frunze veştede.

— Nathan, haidem înaintea Sultanului.

Plecară încet, pe jos. Oraşul mirosea a crâng, mai ales în Fundacul Vechi, unde toate casele aveau copaci şi grădini.

Pe strada Universităţii, de o parte şi de alta, teii îşi mai aminteau prin frunze aurul florilor de vară.

Întâlniră grupuri de studenţi care veneau la vale.

Luli mergea din ce în ce mai repede. Nathan căuta să-şi potolească respiraţia gâfâitoare de fumător neantrenat la

plimbări repezi pe suişul dealului.

Luli îşi zări Sultanul, de departe, şi fugi înspre el, uitând de lumea de primprejur, care întorcea capul după ea. Îl ajunse în dreptul Seminarului universitar, izbucnind în braţele lui. O primi. El cel dintâi îşi aminti că nu mai erau în străinătate, printre necunoscuţi. Dar secunda sărutării ajunse lui Luli ca să simtă pe buzele lui mirosul tutunului. Îl privi o clipă, aşteptând. Dar nu-i spuse nimic. Porniră la vale, întâlnindu-l pe Nathan, care se oprise aşteptându-i, cu pipa lui.

Se înapoiară acasă toţi trei, prin foşnetul uscat.

Deasupra caselor şi-n margina bolţii de un albastru întunecat răsărise lună: colibă de pustnicie pe cerul toamnei.

— Ţi-e frig, Luli?

Nu-i răspunse, dar se ghemui în el, strângându-i mâna cu toată puterea ei mică.

II

ÎNTÂIA NELINIŞTE APĂRUSE ÎN sufletul lui Catul Bogdan. Până în ajun, nu se gândise de loc la lecţia de deschidere. De când se înapoiase din călătorie, luase numai un contact vizual cu decorul fostei lui vieţi şi cu oraşul natal. Nici nu deschisese măcar corespondenta îngrămădită pe birou în timpul lungii absenţe. Se ocupase exclusiv cu desfacerea lăzilor în tovărăşia lui Luli, prelungind încă şi retrăind călătoria. Se gândea uneori cu o strângere de inimă că începe şcoala — gândul avea accentul liceal al vacanţei sfârşite, nu accentul profesiei reluate —, că trebuie să plece de acasă, s-o lase singură pe Luli — în timpul călătoriei fuseseră mereu alături —, că trebuie să vadă cum

stă cu ediţiile romanelor, cu corecturile, cu socotelile băneşti, dar amânase mereu pentru mai târziu acele preocupări neplăcute. De altfel, se simţea incapabil să se despartă sufleteşte de Luli, chiar şi pentru cel mai scurt timp, înstrăinându-i ceva, oricât de mic, oricât de periferic, din fiinţa lui. Un an şi mai bine, Luli îi dăduse o plenitudine strălucitoare de sferă de cristal pur. Lupta s-o păstreze. Casa din Fundacul Vechi, atât timp cât durase despachetatul, fusese ultimul vapor al călătoriei cu Luli.

Dar lecţia de deschidere şi apoi cursul regulat trebuia să le facă. O foarte intimă cochetărie morală îl împiedeca să trişeze faţă de cei care-i plăteau leafă. Şi, în sfârşit, în ajun, intrase în birou, posomorit dar hotărât — lăsând-o pe Luli cu Nathan pe terasă. În răstimpuri îi auzea glasul şi râsul. Se plimbase prin birou, familiarizându-se încet cu încăperea atâtor ani de muncă solitară. Încet, şi ursuz. Nimic nu-l atrăgea. Se simţea străin în camera altuia. Recunoştea cărţile, creioanele foarte ascuţite, caietele cu scoarţe verzi, anume comandate, scrumelniţa în formă de cupă... Le privise pe toate cu o dungă pe frunte. Parcă era prea multă lumină şi totuşi prea puţină. Prea puţină pentru cel care venise de la Lido cu trupul ars de soare alături de-al lui Luli. Pentru acesta, ferestrele biroului erau prea Înguste. Dar cel care muncise ani de-a rândul în birouri lucra numai la umbră, cu gluga de metal a lămpii de birou aplecată pe caiet. Storurile erau trase şi în timpul zilei, iar perdelele împreunate, izolându-l cu totul de lumina de-afară.

Luase din dulap un curs litografiat, aruncând o privire distrată pe grafismul meschin şi inestetic al foilor îmbâcsite. Aruncase cursul pe birou şi evadase din camera corvezii, reluându-şi pe terasă recreaţia cu Luli în lumină. Fusese vesel ca un copil care-a fugit de la şcoală, ştiind că i se va motiva absenţa. Cu alte cuvinte, amânase iar o preocupare, acordându-şi un nou răgaz. La masă, însă, în timp ce Nathan vorbea cu Luli, întâmplătoarea formula doamnelor

şi domnilor”, spusă de Nathan, care istorisea parodiind un discurs politic, îi-dăduse emoţia elevului cu lecţia neînvăţată, care ştie că va fi ascultat. Încercase în gând rostirea lecţiei de-a doua zi. Dibuia. Avea impresia că dacă ar trebui să vorbească, ar avea pauze penibile, gângăviri, repetări de cuvinte. Şi iar se refugiase lingă Luli, căutând şi să uite alături de ea, acoperindu-şi cu trupul ei ziua de mine. A doua zi, de dimineaţă, încercase iar să adune ideile lecţiei de deschidere. Îşi amintea vag materia, fără coeziune, fără siguranţă, iar .vorbele veneau încet de tot. Parcă era ceva stricat în mecanismul cerebral. Cu-atât mai curios cu cât niciodată nu se simţise mai sănătos, mai viguros, mai încărcat de viaţă. Nu mai avusese migrene, nici chiar după abuzul de soare de la Lido. Şi, totuşi, creierul era încet şi nesigur. Abea silabisea ceea ce înainte formula fără efort, cu mare viteză. Şi nu putea sta locului. Înainte, nu se plimba prin odaie decât în pauzele muncii. Acum era incapabil să stea pe fotoliul biroului. Se aşeza, lua vechea poziţie premergătoare scrisului, cu capul răsturnat pe spetează, cu coatele rezemate pe braţele fotoliului, dar avea în faţă vidul unui condamnat la moarte prin electrocutare. Se scula şi începea iar să se plimbe, cu mintea stearpă.

Dimineaţa trecuse astfel. După dejun revenise, cu o ceaşca mare de cafea neagră. Dar cafeaua îl enervase fără să-l stimuleze. Îi veniseră în minte gânduri absurde: să-şi dea demisia, sau să-şi ia un lung congediu de boală. Timpul trecuse numai prin nervi, ca un arcuş care-ar scârţâi dincoace de scăunaşul viorii. Până când, exasperat şi umilit, îşi recetise vechea lecţie de deschidere, cea litografiată, căutând s-o înveţe pe dinafară, s-o recite. Niciodată nu făcuse aşa ceva. I se părea că se fură singur, că se autoplagiază, că devine sluga fostei sale minţi. Astfel pornise la Universitate'. Pe drum întâlnise studenţi care-l salutau cu un vădit respect admirativ. Grupurile lor îndesite vesteau o mare afluenţă. Îl înfricoşa. Îl aşteptau pe fostul lor

profesor, pe Catul Bogdan, şi, în schimb, se îndrepta spre Universitate un fals Catul Bogdan, un om incapabil să deschidă gura fără să nu se uite pe cursul deschis pe catedră, că actorii fără memorie, hipnotizaţi de cuşca sufleurului.

Şi brusc, trecând prin faţa unei tutungerii, intrase, cumpărase ţigări şi chibrituri, aprinzând cea dinţii ţigară. Nu mai recunoscuse gustul tutunului. Era amar, înecăcios, ca un fum de paie arse. Respiraţia nu-l mai aducea adânc, îmbăind voluptuos plămânii. Rămânea în cerul gurii şi în nas, iritându-i gâtul, dându-i un început de tuşă, congestionîndu-i ochii, alarmând bătăile inimii. Aruncase ţigara pe sfert fumată şi intrase în sala arhiplină, într-un fel de paroxism. În loc să facă o lecţie sobră, făcuse oratorie cu foarte multe digresiuni, cu izbucniri lirice, obţinând un succes imens. Plecase pălmuit de aplauze, având certitudinea unei mari inferiorităţi calitative faţă de lecţiile de odinioară. Aplauzele nu dovedeau decât un singur lucru: că auditoriul studenţesc era la nivelul lecţiei aplaudate, ceea ce nu-l consola deloc, fiindcă astfel de succese îl degradau faţă de el însuşi, dându-i impresia unei complicităţi servile cu gloată.

Dar şi mai tare îl rodea cedarea la ispită ţigării. Era hotărât să nu mai reediteze umilitoarea şi ratata experienţă.

Acasă aruncă pachetul şi chibriturile în closet, clocotul apei descărcate de miner dând un caracter şi mai dezgustător cedării clandestine. Se spălă pe mâni îndelung,. Îşi clăti gura care mai păstra o amărăciune uscată şi un gust de hârtie arsă, îşi frecă buzele cu batista îmbibată de „Esprit de fleurs de Cédrat” şi intră în sofragerie, unde îl aşteptau Luli şi Nathan, încă intoxicat de prima zi de lucru, nervos, fără poftă de mâncare, contrazicându-l pe Nathan cu sau fără dreptate, aruncând haziaicei unele priviri tăioase, care-i dădeau un recul în ea de broască ţestoasă.

— Bem cafea? îi întrebă Luli, care şi ea fusese cam tăcută în timpul mesei, lăsându-l pe Nathan să umple tăcerea.

— Nu mai bem, hotărî Catul Bogdan, ridicându-se brusc, fără să mai aştepte ridicarea lui Luli. Dar imediat îi sărută mâna, strângându-i-o lung, ridicând-o el de pe scaun şi pornind spre terasă cu ea la braţ. Nathan îi urmă, aprinzându-şi pipa afară. Haziaica veni şi ea după ei cu haine de toamnă, fiindcă noaptea era rece. Se acoperiră. Catul Bogdan o aşează pe Luli pe genunchii lui, alipind-o de pieptul lui.

În zarea lunară dealurile păreau umbrele imensificate ale unor călugăriţe cu fruntea la pământ. Noaptea avea o transparenţă de voal subţire lăsat peste ochi negri. Tremura în răcoarea toamnei trilul ultimilor greieri. Ceasul Mitropoliei sună o oră de noapte, dând tăcerii de apoi o melancolie veneţiană. Plescăitul unei vâsle n-ar fi mirat. Nici chiotul unui gondolier.

Luli, cu ochii închişi, parcă dormea. Dar mâna ei strângea viu şi cald mina care-i cuprinsese mijlocul.

— Cum a mers la Universitate? întrebă Nathan.

Luli simţi tresărirea enervată premergătoare răspunsului.

— Dacă aş fi fost în bancă, aş fi fluierat.

— Asta înseamnă că ai avut succes.

— Mulţumesc.

— Nu mie, Tăni. Lui Dumnezeu, care-a dat proştilor entuziasmul. Aplauzele sunt aripele îngerilor.

— De unde ştii?

Glasul lui Catul Bogdan sună sec.

— Aveai congestia triumfului oratoric.

— Bravo! Vra să zică, am ajuns în halul acesta de evidenţă încât îmi ceteşte lumea pe obraz ce mi se întâmpla...

— Nu lumea, eu, vechea ta oglindă.

Câtva timp tăcură. Picioarele Iui Catul Bogdan aveau o trepidaţie de motor pornit.

— Mă întreb dacă n-am să demisionez de la Universitate?

Nathan îl privi lung, cu o dungă pe frunte, fiindcă-l ştia capabil de orice.

— Sper că-i o simplă butadă. Ce te-a nemulţumit?

— Eu.

— Bine, asta-i chestie veche...

— Lasă gluma, Nathan. Vorbesc serios.

Tocmai ,asta nu dorea: să vorbească serios. Adică să comunice şi altora enervarea lui. Dar era într-o zi proastă. Vorbele porneau singure, fără frâna, pe o pantă scurtă, dar repede. Poate că dacă ar fi avut-o pe Luli în faţă, ar fi tăcut. Dar, lipită de el, devenea încorporată în el. Parcă nu erau acolo decât Nathan şi el.

— Nu sunt mulţumit de mine, de forma mea intelectuală...

Nathan furişă o privire spre profilul lui Luli, abea întrezărit în umbra pieptului lui Catul Bogdan, şi interveni repede.

— Dragă Tăni, nu spune copilării. Un campion de tenis care n-a jucat o lună ratează cel puţin douăzeci de mingi în faţa unui adversar mediocru. Dar pentru asta nu renunţă la tenis. Aşteaptă cu răbdare mingea a douăzeci şi una. Acordă-ţi şi tu acelaşi credit

— Jiathan, mi se pare că şi tu ai regresat. Un campion de tenis care nu joacă o lună face cu mâna alte mişcări. Un intelectual însă n-are nevoie să facă exerciţii publice de gândire ca să-şi păstreze deprinderea de-a gândi corect

Nathan văzu cel dintâi lacrima pornită.

Catul Bogdan o simţi pe mâna lui.

— Luli, Luli... Nathan, spune-i că sunt un imbecil.

— Doamna Luli, te asigur că are dreptate.

Luli încercă să zâmbească, dar ochii clipeau încărcaţi. Era însă în braţele unei furtuni. Îi simţea şi bătăile inimii. O

loveau în urechi vorbe ca grindini, care aveau geamătul unei pasiuni exaltate. Şi când, în sfârşit, Luli izbuti să-şi limpezească ochii, ridicându-i spre el, îi întâlni ochii umezi. Îl luă de gât.

— Iartă-mă tu pe mine... Nathan, te rog scuză-mă... scuză-ne, zâmbi ea, dezmierdând părul Sultanului de Argint

Catul Bogdan respiră adânc.

— Astăzi am avut o zi proastă numai fiindcă am trăit câteva ceasuri departe de tine. Vreau să te am alături tot timpul.

— Dacă vrei, mă înscriu la Facultatea de litere, tti devin iar elevă.

— Nu, Luli, asta nu se poate.

— De ce?

— Tuu? Studentă?

— De ce nu? N-am fost elevă? Nu sunt o femeie ca toate femeile? De ce nevoia de-a mă izola în extraordinar? Mie mi-e frică. Nathan, spune şi tu...

Nathan ridică din umeri, răsfrângându-şi buza de jos. Şi lui îi era frică, — deşi înţelegea izolarea doamnei Luli în extraordinar.

— Doamnă Luli, dă-mi voie să nu te văd nici eu pe băncile Universităţii. Puteţi fi împreună şi fără de asta, cum aţi fost şi până acuma.

— Da, Nathan, nu ţin să fiu studentă, dar spune şi tu... Ce s-a întâmplat? Un an de zile n-a fost o umbră între noi. De ce să fie acuma, când ne-am întors la casa noastră?

— Dar nu-i, Luli, nici o umbră.

— Adevărat?

Cu vin tul întrebător era vechi de când lumea, şi tot atât de ros, dar ochii lui Luli îi dădeau o gravitate de lumină nouă.

— Adevărat.

Luli respiră adânc.

— A trecut. Să nu mai vorbim,

Luli îşi culcă din nou obrazul pe pieptul Sultanului de Argint. Astfel petrecuseră multe ceasuri de noapte pe covertă vapoarelor, când luna pluteşte pe ape ca un fum de smirnă de pe vremea idolilor şi a templelor păgâne, apropiind sufletul de amintirea vechilor credinţe.

După ce buzele rostiră cuvântul „adevărat”, redând lui Luli o linişte care i-o aducea din nou cuminte pe pieptul lui, Catul Bogdan se întrebă: „Adevărat? Nu fusese nici o umbră între ei?”…

În fond, nu-i ascunsese nimic, — decât sufletul lui. Fiindcă în el fusese o umbră. Nu atinsese dragostea lui pentru Luli, desigur, dar îi micşorase încrederea în echilibrul lui, în noul lui echilibru. De când o întâlnise pe Luli nu mai lucrase, nu mai cetise, nu mai scrisese, fără să aibă Impresia că-i sacrifică ceva. Trăise fericit şi întinerit alături de ea, şi numai pentru ea, uitând fiinţa lui de până atunci, dar socotindu-se superior aceleia. Nu-şi dispreţuia munca anilor din urmă, dar o privea-cu alţi ochi. Odinioară, viaţa-i apăruse ca un pretext pentru creaţiunea solitară, pentru „marea vânătoare”; de când o întâlnise pe Luli, viaţa cu ea îi apăruse ca un scop superb, simţindu-se în ea ca în alaiul unei victorii necontenite.

Se gândise uneori la scris, având-o pe Luli alături, în braţe, pe covertă vapoarelor, în ceasurile de lungă plutire calmă când timpul cade pe ape ca o altă oglindă a imensităţii. Îi apăruseră spontan scheme de romane, personagii, probleme, — aşa cum îţi apar, însă, când nu eşti somat de foaia albă să formulezi, să construieşti, să treci din lumină de lună a abstractului în diurnul concretului, în loc să aibă în faţă masa de lucru, lampa şi manuscrisul, o avea în braţe pe Luli, şi dincolo de ea, mările vii, cu mirosul lor amar şi tonic. Trăia. Ştia că trăieşte. Şi era fericit că trăieşte. Însă certitudinea că oricând poate scrie niciodată nu-l părăsise. Că poate scrie nu numai că. odinioară, ci amplificat, înzdrăvenit, înnoit.

De câteva ori Luli-l întrebase: „Nu-ţi iau prea mult timp? Nu simţi nevoia să scrii? Să ştii că eu nu vreau să te împiedec. Dacă te pui la lucru, nici nu mă simţi.”

O sărutase zâmbind. Era prea tânără ca să-şi dea seamă cât de superioară era fericirea de-a trăi satisfacţiei de-a scrie. Pluteau pe Mediterană. Îi spusese:

— Luli, un tiran din dinastia Lacizilor îşi constituise o galeră cu patru mii de vâslaşi, una dintre cele mai vaste galere ale antichităţii. Închipuie-ţi opt mii de braţe — o pădure — cu muşchii contractaţi, frământând cu patru mii de vâsle apa mării, pentru ca, pas cu pas, galera să înainteze. Splendid: nu? Şi teribil. Căci nenorociţii, arşi de căldură, uzi de sudoare în temniţă de lemn încins, nu vedeau alături decât un ochi de apă îngustă şi sărată, prin gaura vâslei, iar în spatele lor veghea omul cu biciul. Iar deasupra, la proră, tiranul privea marea, răcorindu-şi faţa în briza ei... Până când te-am cunoscut, viaţa mea a fost efortul celor patru mii de vâslaşi din fundul galerei. De când te am, Luli, sunt tiranul de la proră...

— Şi eu?

— Tu eşti marea şi briza mării.

Mândre şi pasionate vorbe într-o noapte a Mediteranei, când ţărmurile ei deveneau ale sufletului plutitor.

Dar iată că sclavii, care vâsleau în fundul galere^ se revoltaseră.

Şi deodată, sufletul se îngustase parcă, devenind ca ochiul din coapsa galerei, prin care trece truda unei vâsle.

Aceasta era panica din el: că nu mai poate crea. Lecţia de deschidere nu era decât un mic incident secundar . Puţin antrenament, o recapitulare metodică a materiei, o readaptare a minţii la acest gen de activitate — şi putea să-şi continue profesoratul fără efort.

Dar scrisul?...

— Luli...

O chemă în şoaptă, neştiind dacă-i adormită sau trează. Îi văzu genele ridicându-se şi ochii, ochii care-i dădeau

răcoare de pădure şi arşiţă tropicală.

— Luli, patru mii de vâsle te salută... Ţi-aduci aminte? .

Genele se plecară, închizând şi dezmierdând o amintire scumpă. Şi apoi, ochii din nou deschişi se opriră în mirarea ceasului de abur şi descântec.

Luna era somnul timpului oprit. Luli nu mai ştia dacă trăia într-aceasta noapte sau într-una veche; dacă vedea şi era, sau îşi aducea aminte; dacă era pe terasa unei case, sau pe covertă unui vapor; dacă în jurul lor se apropia un ţărm al Mediteranei, sau apăreau dealurile Iaşului adormit...

Nathan se ridică spunându-le „noapte bună” şi plecă, îl însoţiră, dintii până la uşă, apoi până în capătul Fundacului. Vechi. Se înapoiară singuri, ca printr-un parc cu frunze moarte şi stătui albe.

Luna era deasupra oraşului ca braţul ciung al statuei lui Venus din Milo: un gest oprit în vid.

— Luli, am să-ţi spun ceva...

Ridică spre el ochi sperioşi, aşteptând. Intrară în casă, lăsându-şi paltoanele. Luli pornise spre ietacul lor, dar braţul lui o culese din drum, călăuzind-o blând spre altă odaie. Nu aprinse lumina. Pe toate ferestrele intră lumina lunii, cu paşi albi pe covoare şi parchete, dând o impresie de templu al amintirii.

În odaia mamei Iui nu era nimeni. Intră cu Luli. Storurile erau ridicate. Ferestrele, închise. Câţiva trandafiri albi se scuturaseră pe pian, uscându-se. Totuşi, în încăperea fără viaţă, parfumul lor mai stăruia delicat, dând nării o presimţire. Soba de teracotă albă mai păstra căldura ultimilor tăciuni. Era odaia în care se făcea cel dintâi foc de toamnă, fiindcă amintirile sunt mai friguroase decât florile albe ale brumelor de octombrie.

Se aşează pe divan, ţinând pe braţe capul lui Luli. Pe acest divan, cu ani în urmă, mama lui, înainte de-a-l culca, îl pieptăna, ţinându-i Capul pe braţe. Apoi umblă la un dulăpior, făcând un fel de muzici uşoare de sticle ciocnite, şi

venea de acolo punându-i o bomboană în gură şi umezindu-i tâmplele cu un vârf de dop aburit de cel mai nostalgic şi mai fin parfum al lumii. Niciodată nu-l mai regăsise, deşi păstrase multe sticluţe de-ale mamei lui. Dar în fiecare flaconaş murise lumina unei flori, ducându-se în noapte cu stelele cerului.

Pe covorul acestei odăi, în dâra de lumină roşie a sobei deschise şi pline de jar, clădea cetăţi cu cărţi de joc. Cărţile mamei lui. Erau misterioase că nişte miniaturi de vitralii cu chipuri de împăraţi şi împărătese dintr-o legendă. Mama lui le păstra într-o pungă de marochin roş. Nu umblau cu ele decât mînile mamei lui. Uneori, iarnă sau toamna, când ardea focul în sobă — era ca o fereastră intimă deschisă pe afundul unui amurg într-o pădure cu Scufiţa Roşie —, mama lui, fără să aprindă lampa, îl lua cu ea jos pe covor la gura sobei, rânduind în şiruri cărţile cu chipuri împărăteşti El o privea, fără să înţeleagă, dar ştia că toţi împăraţii, toate împărătesele, toate florile roşii şi cele negre se adunau şi se sfătuiau pentru el, în mînile mamei lui, care acolo, alaiuri de căldura sobei, erau şi mai fierbinţi ca de obicei.

— Mamă, de ce ai tu mini aşa calde? o întreba el.

— Fiindcă stau numai la sobă şi la soare, răspundea ea, deşi mînile ei mai mult pe fruntea, părul şi în jurul lui erau, căldura lor de ardere în preajma morţii dându-i şi acuma o atingere de soare trist pe fruntea amintirii.

Alteori îi lăsa lui cărţile cu chipuri de vitralii, privindu-l cum ridica pe covor, la gura sobei, cetăţi şi corturi în care poposeau armatele celor dinţii închipuiri, ea împletind cu andrele de os fir alb de lână sau de lună, tot pentru el. Numai tăceri. Vorbea tare puţin. Poate că de asta avea ochi atât de mari. Uneori cânta la pian. Subt mînile ei, clapele erau ca o creangă de liliac alb adus iarna, mai delicat decât cel care înfloreşte la fereastra primăverii; şi muzica acelor mini, pe clapele de fildeş, era un abur trist ca şi parfumul florilor de seră, înflorite pentru o zi.

Alteori, tot pe covor, la gura sobei, îi spunea poveşti, ţinând pe braţe cărţi mari cu poze de balauri, zâne şi feţi-frumoşi care veneau dintr-o ţară şi mai depărtată decât poveştile pe care le cetea singur, fiindcă pe-acelea le-aducea o altă limbă, dulce ca o muzică de harfă şi ca o miere de tei. Erau cărţi franţuzeşti, pe care le păstrase din copilăria ei şi pe care numele ei de fetiţă rămăsese: atât îşi mai păstrase, dându-i lui la gura sobei. Îi traducea poveştile, cetindu-i dinţii textul francez, ca să-l deprindă astfel cu sunetul limbei necunoscute, făcând astfel din Franţa cea dintâi muzică a copilăriei lui. Glasul ei era grav şi potolit ca al celor care spun rugăciuni. Uneori, când întâlnea în cărţile deschise pe genunchi o glumă, sau poate o amintire, râdea copilăreşte.

— Mamă, tu râzi? se bucura el, auzindu-i râsul, căci altminteri nu-i întrezărea decât surâsul.

Ochii ei se întorceau spre sobă, plini de lacrimi.

O tăcere, o lumină de lună.

Era şi acum ca şi atunci. Dar ea nu mai era.

încăperea devenise ca o apă limpede cu nuferii care-au rămas tot albi, după ce s-au închis în fund ochii Ofeliei.

— Tu... plângi?

Luli se ridică din braţele lui, venind în genunchi lângă el, lipindu-şi obrazul de obrazul lui.

— Luli, în camera asta a trăit şi a murit mama mea...

Luli se strânse şi mai tare lângă el. Abea îi auzea

glasul. Parcă vorbea numai gândul.

— ...Am păstrat-o aşa cum era. Nimeni n-a trăit în ea. Ţi-o dau ţie. Numai tu poţi...

Nu continuă.

În tăcerea lunară a acestei încăperi, vorbele se sfiau. Moartea fără de mormânt era mai solemnă decât în cimitire şi biserici. Inima o simţea ca pe un contur rece de nimb.

Se ridicară de pe divan încet, şi plecară fără să facă zgomot, ţinându-se de mină.

Ca şi luminile lunii în noapte, sufletele aveau o plutire de lebede pe apele morţii adânci.

Se despărţiră o clipă. Aşteptând-o pe Luli să-şi isprăvească pregătirile de noapte, Catul Bogdan deschise o fereastră, rămânând cu privirile pierdute în mişcările nopţii nebuloase. Se adunau pe cer nouri înalţi, că umbrele unor zboruri de dincolo.

Dăruise lui Luli secretul vieţii lui: cel mai vechi, cel mai intim.

Dar îşi acoperise sufletul cu amintirea mamei lui. Sufletul nesigur de el în faţa viitorului. Departe, apărută o clipă printre nouri întunecaţi, luna avea fixitatea stranie a unicului ochi al lui Iuda după ce-l vânduse pe Isus Hristos.

III

ÎNTR-O NOAPTE CATUL BOGDAN visă că fumează. Pur şi simplu. Nimic altceva. Dar acest vis îi evocă organic voluptatea fumatului, tulburător ca acele visuri cu femei ale pustnicilor.

Se deşteptă flămând de tutun, dorindu-l cu mînile, cu buzele, cu plămânii, cu inima, cu nările, cu fiecare respiraţie care fără de fumul aromat nu-şi găsea adâncul cel care întâlneşte scurta beţie din care se naşte gândul cuprins de singurătate, drumul spre tine însuţi.

Luli dormea alături, închizându-l în pat.

Aruncă o privire de captiv dornic de evadare spre fereastră. O singură ţigară l-ar fi liniştit. O fuma în gând, fum cu fum, simţindu-i mai dureros absenta care-l înconjura cu înghimpături de vid dezmorţit. Îşi pierduse somnul. Dar nesomnul nu era decât o pironire în insomnie, ca un trup cuprins de ghips. Nu se putea gândi. Nu putea visa. Se

gândea mereu la tutun, obsedat, având în mini febrilitatea unei aşteptări zadarnice. Până când se ridică uşor din pat, trecând peste trupul lui Luli fără să o atingă, deschise uşa încet, lăsând-o întredeschisă, şi porni spre birou. Începu să umble prin toate saltarele, căutând ţigări. Era hotărât, dacă nu găsea, să plece în oraş şi să cumpere. Găsi nişte ţigarete „Maryland” rămase acolo, subt nişte caiete, încă de pe când se înapoiase de la Paris cu doctoratul în litere.

Umbla la biroul său, dar „avea voluptatea clandestină a copilului care fură ţigări de la tatăl său. Se aşează în fotoliul biroului, şi câtva timp stătu cu ceafa răsturnată pe spetează, parcă nehotărât dar cu emoţia crescândă a păcatului care captează progresiv. Ştia că nu va rezista. Dar prelungea aşteptarea. Gura i se umezise. Inima îi bătea mai repede. Mînile se răciră. Deziluzia ţigării fumată pe neprevăzute, cu câteva zile în urmă, îl stăpânea încă. Mintea lui ponegrea tutunul, tratându-l ca pe o femeie pe care o dispreţuieşti mai ales după ce i-ai cedat, dezgustul pentru ea fiind recent chiar în clipa când o doreşti din nou. Dar ceda clipă cu clipă. Mâna lui nerăbdătoare umbla prin secunde ca printre scântei.

Flacăra chibritului luă proporţii de eveniment, ca prima torţă neroniană a incendierii Romei; o lăsă să ardă până când îşi apropie conul ei blond de dansatoare pe sârmă de vârful degetelor. Aprinse ţigara cu degetele fripte de flacără.

Dinţii îşi umplu gura cu fum, atent, mirat, descifrându-l prealabil, neîndrăznind încă să-l tragă în piept. Dar nările dilatate regăseau amintiri. Timid, respiră fumul. Tâmplele năduşiră. Inima era galopul unei sosiri mult aşteptate, spre care se lăsau toate punţile castelului.

O căldură intimă se revărsă în tot trupul.

Respiraţia, înlănţuită strâns cu fumul vechilor deprinderi, îşi recăpăta plenitudinea de odinioară. Vidul era învins. Emoţionant ca o regăsire.

Dumnezeule, tutunul nu era o minciună.

Ostenise, cu ochii uşor împăienjeniţi.

Era ca o rană deschisă, ca o rană fericită.

Stătu mult timp astfel, pe pragul unei noi intimităţi, al unei alte feerii. Sufletul nu-l mai înspăimânta. Se simţea încântat în biroul său. Îl revedea: cărţile, manuscrisele, creioanele ascuţite. Luă unul, ducându-l la nas. Respiră lung aroma de pădure de brad a lemnului aşchiat. Un gest şi un miros familiar epocii vechi. Instinctiv, mâna căută şi găsi un bastonaş de mentol, făcând un gest ritual; şi-l trecu pe frunte şi pe nări, lăsându-şi o dâră de răcoare. Odinioară, când îi era prea cald în timpul verii, îşi făcea o răcoare artificială cu bastonaşe de mentol păstrate în tuburi de lemn.

Îl stăpânea şi un uşor dezgust, dar trecător. Îl tolera, ştiind că nu va ţine mult. De altfel, şi acest dezgust al reintoxicării organismului dezadaptat de tutun îi amintea fericitele osteneli ale nopţilor de nesomn, petrecute scriind.

Îi lipsea numai cafeaua neagră. Haziaica... Parcă abea acum regăsi devotamentul servil dar comod al haziaicei. Oricând era la dispoziţia lui, făcându-i ceai, cafele negre, fără murmur, devenind şi ca marginal asociata cu voluptatea creaţiunii în singurătate.

Dar Luli?

— Inima-i întineri, ca un măr atunci căzut, cald de soare.

Dar fuma fără să ştie Luli.

Se ascundea.

Pentru întâia oară, fericirea de-a o avea pe Luli îi limită parcă libertatea de-a fi el cum vrea, şi când vrea.

Problemă...

Aprinse deci o nouă ţigară. Aşa făcea şi când scria, dacă se ivea o dificultate pe care cursivitatea creionului n-o putea rezolva. Se oprea, punea creionul pe caiet, aprindea o ţigară, şi medita încet, aşteptând ca fumul — devenit şi o ondulaţie ritmică a gândurilor — să-i aducă din inconştient darul şi surpriza unei soluţii.

De data aceasta, ţigara devenise extraordinar de bună. Nu se mai sătura fumând-o. Îi plăcea atât de lacom, încât, fumul, pornit afară, şi-l readucea cu palma înspre nări, aspirându-l. Nu acordase nici unei crengi înflorite în Italia acest omagiu adânc.

— Ce face Sultanul meu?

Tresări tare, gata să arunce ţigara şcolăreşte, întorcând şi capul ca să poată expulza urgent ultimii aburi denunţători.

Dar Luli râdea, oprită în pragul uşei deschise. Era în cămaşă de noapte, cu un chimono roş cu mâneci căptuşite albastru. Cu toate că abea se deşteptase din sofhn, parcă venea din soare, rumenă, caldă.

Râdea, râdea, râdea, un râs tânăr, antrenant ca un dans cu clopoţei, care-i dădea o palpitaţie de stea subt bărbia ridicată.

Şi el începu să râdă, privind-o, apoi contaminat de râsul ei, primind-o în braţe răsturnată de râs, caldă de somn, cu trupul inocent destăinuit în braţele lui de ritmul risului care nu mai contenea.

Părea sfârşitul unei farse între şcolari intraţi într-ascuns în cabinetul directorului.

Luli îşi şterse ochii uzi, privindu-l cu capul lăsat pe umăr.

— Bine, domnule, scanda ea cuvintele ca să poată vorbi, fiindcă altminteri risul i le-ar fi furat de pe buze ca un vânt; de ce nu spui?

— Spun, mărturisi el cu fum şi zâmbet.

— Ai să mai faci?

— Am să mai fac, fiindcă sunt un mare păcătos.

— Dar, domnule, cine fumează ce mai face?

O privi nedumerit.

— Bea cafea.

Luli-i sări din braţe.

Fugi după ea, c-un salt. Îl auzi, şi grăbi pasul, ridicându-şi pulpanele chimonoului. Cu pulpele goale era mai băieţeşte sprintenă.

Ajunseră tocmai în sufragerie, răsturnând scaune, trântind uşi. Acolo începu o goană rotundă în jurul mesei. Scaunele cădeau, trosnind. Până când, pe neprevăzute, urmăritorul sări pe masă, şi, de pe masă, vultur, asupra ci, învăluind-o. Palpita de goană în braţele lui. O sărută.

— Nu, nu, lasă-mă că strig ajutor.

— Nu te-aude nimeni.

— A-ju...

Dar îi astupă silabele buzelor cum e căpşuna muşcată cu o sărutare adâncă, tăindu-i respiraţia. Luli se smulse ameţită, oftând întretăiat, iscodindu-l viclean pe subt tremurai genelor plecate.

— Sultanul meu miroase a tutun... Phu!

Iar o cuprinse râsul în faţa expresiei lui dezolate. Şi izbucnind cum numai ea ştia, ca şi cum trupul tânăr i-ar fi fost arc şi săgeată şi arcaş, îl sărută o dată, de două, de trei ori şi de atâtea ori încă, până când îl lăsă fără de respiraţie.

— Poftim, Măria-Ta, odihneşte-te.

Îl invită cu mâna să stea pe scaun. Se aşează sleit, c-un râs gâfâitor. O auzi cotrobăind prin dulapuri, zăngănind farfurii, tacâmuri, pahare, până când apăru cu întregul tacâm al cafelei negre şi cu o tăblăluţă suplimentară pe care adusese o chisea cu dulceaţă, pahare şi linguriţe.

Făcea cafeaua neagră atentă, concentrată, nemailuându-l în seamă. Fugă prin casă îi aprinsese obrajii, ochii şi buzele, rotindu-i şi mai tumultuos părut negru. Îşi suflecase mînecele chimonoului ca să-i fie braţele goale în vecinătatea flăcărilor. Avea un trup abea de fată, atât era de sprinten feminin. Se îndoia pe spate, atingând cu mînile pământul, dintr-o dată, ca o creangă cu o veveriţă neagră în vârf. Pe plajă, în costum de baie, bucura ochii bărbaţilor, dând un fel de nostalgie ochilor femeilor după reamintita tinereţă dusă. Un vânzător de fructe, la Lido, îi dăruise două rodii, ca omagiu.

Dacă, de-acolo, covorul basmului persan ar fi călătorit cu ea în timp, ducând-o anilor mahomedani, Sultanul de Argint

n-ar fi avut-o decât învingând cu iataganul vitejia multor sultani; şi poate că Hafiz i-ar fi luat-o şi lui, cu versul.

O iubea. Cu sufletul şi trupul într-acelaşi elan.

Se ridică, venind spre ea cu braţele şi ochii.

— Nu, nu, nu.

Îl potoli cu mâna, şi veni ea spre el, aducându-i cafeaua şi dulceaţa. Apoi îi aduse şi ţigările din birou, aprinzîndu-i-o ea pe cea dintâi.

— Poftim, stăpâne.

Şi se aşează pe o pernă la picioarele lui, privindu-l de jos în sus, cu gâtul sprinten alunecând de la bărbie în jos, până în saltul mic al sânilor.

Văzu şi se acoperi.

— Ce mai vrea stăpânul meu? Un ciubuc? O narghilea? O cadână?

— Am.

— Un dans? O poveste? Un cântec?

— Am.

— Stăpânul meu are tot ce vrea, numai să fie bun şi să spuie. Sultanul meu e mare, puternic, slăvit şi iubit, dar sultanul meu să fie de argint, nu de cărbune. Să-şi spuie toate dorinţele. Să n-ascundă nici una. Fiindcă, pe toate i le pot îndeplini...

Era subt mina lui cum e o ploscă pe oblâncul calului, când călăreţul e-nsetat, când arşiţa e mare, şi apa de fântână adâncă.

Aruncă ţigara, uită cafeaua. O cuprinse pe Luli cu braţ aprig, o luă pe sus, ducând-o ca pe-o pradă. Cântă în el un gemăt ca de vânt deasupra mării ondulate. Parcă erau păduri pe-alături, iarbă dedesubt, şi-n el, tăcere şi tumult, culoarea cea de flacără a sângelui.

E o clipă de splendoare dureroasă, când parcă două ceruri se-ntâlnesc, pierzându-şi împreună stelele în mări fără de fund. Apoi rămâne întunericul căscat peste-o prăpastie în care moare lumea, într-o fumegare de apocalips. Şi învie palidă ca îngerul morţii.

Aşa se regăsi alături cu Luli. Ca un copac trăsnit şi răsturnat de furtună. Era atât de ostenit, încât nu mai putea să aştepte şi să dorească decât somnul.

Dar prin întuneric se apropiau gânduri cu pas şi ochi de lup. Totul începuse în birou. Era singur. Fumase. Regăsise voluptatea tutunului, hotarul magic dintre lume şi el. Se regăsise stăpân pe el, începând să-şi domine viaţa, s-o cerceteze. Caietele erau acolo, credincioase, creioanele la fel. Armele, tolba şi cinii marei vânători îl aşteptau.

Poate că ar fi început atunci. Cine ştie...

Dar iată că venise dragostea.

„Luli! Luli! De ce-ai venit?”

Era o tânguire lăuntrică, în mari tăceri şi mari singurătăţi, de un straniu lugubru, „Luli! Luli! De ce-ai venit?”

Parcă intrase un „au-au” de lupi în silabele numelui care fusese numai cântec până atunci.

— Luli, dormi?

Deschise ochii numai: ardeau negri deasupra obrajilor roşi. Şi gură, şi mai roşie, avea în ea zimţ de garoafă caldă, şi un adânc catifelat, umed, viu.

Iar o cuprinse cu un braţ, aducînd-şi-o cât mai aproape, cât mai în el.

— Luli! Luli, de ce te iubesc?

Dar răspunsul era în braţele lui.

Îi dezmierdă obrajii, părul, trupul pe care mînile alunecau înnebunite, bându-şi din el noua beţie, care dădea un foşnet sângelui, şi-an întuneric creierului ca un dans în iad.

Şi-acelaşi nume răsuna, clamoare, gemăt, bucurie, tânguire: Luli! Luli!...

Până când se prăbuşi.

Ş-apoi veni somnul ca uitarea, până a doua zi.

IV

CATUL BOGDAN AVUSESE O Migrenă ca cele de pe vremuri, câteva zile după ce începuse din nou să fumeze cu abuzul caracteristic unui viciu reluat. Parcă organismul, sfidând instinctul de conservare, dorea să recupereze toxina şi retrospectiv pentru timpul când se dezintoxicase.

Migrenă se anunţase după câteva ceasuri de muncă în birou, cu uşa şi ferestrele închise. Uşa: ca să nu treacă fumul şi în celelalte odăi. Ferestrele: ca să nu-l ajungă zgomotele de afară, cu toate că Fundacul Vechi avea o tăcere pe care aveai impresia că numai toacă şi clopotele o pot spaţia. Bineînţeles, cafeaua neagră, turnată în termos ca să-şi păstreze fierbinţeala, era alături. Umpluse câteva foi cu note pentru un roman. Nume de personaje, date asupra lor, câteva dialoguri schiţate şi câteva desemne de case şi locuri în care, probabil, avea să se petreacă acţiunea. Întotdeauna procedase astfel, începea cu numele personajelor, căutând să le surprindă biografia, înainte de-a le angaja în vreo acţiune. Unele rămâneau deoparte, nefolosite, altele intrau în jocul romanului. Dar avea întotdeauna nevoia tovărăşiei acestui grup prealabil. Sugestia acţiunii romanului se desprindea din aceste portrete care uneori parcă doreau să convieţuiască, să întreprindă ceva împreună. Apoi, după ce fixa numele şi numărul personajelor probabile, cunoscând şi oarecare trăsături biografice ale vieţii lor anterioare intrării în roman, începea să desemneze decorurile lor. Case, odăi, grădini, case de ţară, case de oraş, vile la mare. Pictură nu făcuse niciodată, dar pentru acest gen de desemne ale propriei viziuni avea o naturală înzestrare. Aceste schiţe însă rămâneau numai în intimitatea manuscrisului, fără să însoţească la tipar textul pe care-l comentau plastic. Catul Bogdan, ca scriitor, avea o adevărată repulsiune pentru

cărţile ilustrate. Socotea ilustraţia marginală unui text ca o limitare a viziunii extrem de diverse pe care textul o comunică lectorilor. Mai ales atunci când decorurile în care se desfăşoară acţiunea unui roman nu sunt simple indicaţii riguros topografice — ca la romanele poliţiste — ci adevărate instrumente muzicale pentru sensibilitatea lectorului evoluat. Sunt case, de pildă. În transparenţa cărora apare harfa, luminozitatea ei de ploaie armonioasă. Senzaţia aceasta de harfă, notificată oricât de vag şi de aluziv, prin sugerarea decorului, poate da unui lector adevărate delicii. Poate... Acest „poate” conţine tot jocul de zar al hazardului. Dar desemnul nu poate fi decât o grosolănie intermediară între zarul aruncat de sensibilitatea scriitorului şi felul cum cade în sensibilitatea lectorului.

Îşi reluase deci creionul, caietul, cafeaua, tutunul şi jocul prealabil scrisului propriu-zis. Dar, cum nu mai scrisese de mult, se grăbise, dorind ca sufletul să aibă sprintena docilitate a unui chelner de casă bună, care te serveşte fără să-l chemi, aducându-ţi îndată ce ai dorit Sufletul însă, în faţa hârtiei orbitor de albă, polar glacială, se intimidase, rămânând cam stingherit Cadenţa bună nu venea. În schimb, tutunul şi cafeaua umpleau această aşteptare. Schiţase câte ceva, dar apăreau mai ales reminiscenţe. Biografiile creionate ale personajelor necunoscute nu izvorau din inedit, ci din vechile romane publicate. Nu „apuca” nimic. Şi avea enervarea pescuitorului eu undiţa care, în loc să simtă zvâcnirea de sân în mină a peştelui prins, ar vedea îngreuierea pe care-o aduce undiţei un galoş, sau farsa unei broaşte lacome.

Golise în două ceasuri un termos de cafea neagră, uitând pentru moment rostul adevărat al cafelei negre, care-ţi dă putinţa să rezişti la tumultul creaţiunii şi să-l exprimi, dar nu-l provoacă. Dimpotrivă, dacă acest tumult e factice şi de suprafaţă — datorit mai mult voinţei decât nevoii de a scrie — cafeaua îi denunţă superficialitatea, acoperindu-l cu o

vibraţie de nervi iritaţi, care dă sufletului ţiuitul sterp al unei bălţi cu ţânţari.

Migrenă se vestise ca pe vremuri, pipăindu-i tâmplele, arcadele şi ceafa, cu un fel de pase magnetice care dau o îngreuiere şi o vagă somnolenţă. Apoi îi auzise bubuitul de furtună neagră ca cele care vin cu grindini. Renunţase la scris. Anunţase pe Luli că are o migrenă teribilă. Se întinsese în ietac, rugând-o pe Luli să închidă ferestrele şi să facă întuneric.

— N-ai nevoie de aer?

— Te rog, Luli, lasă-mă aşa.

îl ascultase. Îi adusese doctorii, şi după ce controlase termosul de jumătate de litru, deşert, nu mai îndrăznise să-i dea cafea neagră cu lămâie. Îi făcuse o compresă şi-l lăsase singur, respectându-i nevoia de tăcere absolută. Haziaica îngheţase. Migrenele stăpânului scump şi drag erau ca sprinceana ridicată a străvechilor sultani: înlemneau noroadele cu şalvari şi fes.

Desigur că suferise — o migrenă autentică fiind o boală pe cât de scurtă, pe-atât de intensă. Dar iar se umpluse de neguri telurice şi iar devenise spectatorul acestei transformări lăuntrice, care trimetea sufletul şi mintea la începuturile lumii, dându-le un fel de întunecată măreţie. Şi, într-adevăr, această migrenă îi deschisese fundurile, lăsându-l abea atunci să-şi întrevadă adâncul.

Migrenă cedase după un ceas de linişte. Dar n-o anunţase pe Luli. Continuase să stea întins în întuneric, simţindu-se izolat ca într-un sicriu, dincolo de Luli, dincolo de lume, dincolo de lumină, dincolo de viaţă, — dar germinând, într-un fel de pândă subpământeană. Venise totuşi la masă, palid, cu secretul în el — migrenă devenind pentru el o încăpere de izolare luciferică.

De atunci mai avusese o migrenă, dar şi simulase câteva, obţinând nu numai linişte, dar şi un fel de izbăvire, impusă de rolul de bolnav, de ispitele care se desprindeau din convieţuirea cu Luli.

Începuse să scrie noul roman, construit în întunericul câtorva migrene simulate şi izvorât din negura celei adevărate. Lucră un roman straniu, cu oameni care se urau trăind alături subt acelaşi acoperământ, pândindu-se ca peştii din fundul mării, fără să aibă curajul de-a ucide, ca aceştia, dar purtând gândul în ei, viaţa lor comună mărginindu-se la efortul de-a-şi ascunde sufletul unul faţă de altul. Avea nevoie de mare concentrare, de linişte perfectă, de monotonie exterioară — şi de energie intactă, nealterată de nici o poftă trupească. Trăia frăţeşte cu Luli, căutând să-i evite trupul.

Apăruseră şi ploile de toamnă, cele care stau pe loc, devenind un fel de scămoşare a văzduhului, aproape fără sunet, abea picurate prin uluce. Începuseră focuri în toate odăile. Catul Bogdan nu ieşea în oraş decât pentru lecţiile de la Universitate, de unde se întorcea grăbit. O săruta pe Luli, luau ceaiul împreună şi se punea la lucru. Luli ştia că lucrează la un nou roman, fără să-i cunoască nimic din cuprins. De câteva ori se scuzase faţă de Luli, spunându-i că nu poate istorisi o carte în timpul când o scrie; că vorba falsifică, primejduind latentele şi intimele elaborări în tăcere. Luli înţelegea mai bine decât credea el nevoia de tăcere în jurul unui manuscris la care lucrezi, dar niciodată nu-i spusese nimic despre încercările ei literare.

Aşa că, o dată cu ploile de la ferestre şi focurile din sobă, casa din Fundacui Vechi îşi recăpătase umbră şi tăcerile de odinioară. Nici Luli nu ieşea în oraş.

— Ce faci tu, Luli? o întreba el afectuos după ce ieşea din birou. Cum ţi-ai petrecut ziua?

— Te rog, nu te ocupa de mine. Lucrează fără grija mea. Am cu ce-mi trece timpul...

Părea atât de mulţumită, încât îi venea să o răsfeţe, dar se temea. Se mărginea să-i sărute mînile, păstrându-le apoi pe frunte, cu-n fel de evlavie penitentă.

Luli îşi făcuse cuib de toamnă şi de iarnă în salonaşul mamei lui Catul Bogdan, alegându-şi şi ea tot gura sobei.

Uneori dadaia îi ţinea tovărăşie, poftită bineînţeles, nu atât fiindcă Luli ar fi avut nevoie de prezenţa ci, dar de-o vreme o văzuse mai rar, mai taciturnă şi mai slăbită, şi Luli simţise nevoia de-a-i dovedi dadaiei că n-o uită, nici n-o neglijează. Uneori dadaia îi istorisea câte-o întâmplare de pe Bistriţa, alteori îi povestea vieţile sfinţilor, alteori tăceau amândouă cu ochii în jar şi flăcări.

Odată, dadaia o dezmierdase pe frunte, spunându-i:

— Lucico, îţi merge bine ţie?

— Sigur, dadaie. Sunt foarte fericită.

Dadaia oftase.

— Da’ mult mai stai la gura Sobei.

Alteori, haziaica îşi impunea prezenţa înfăţişându-se cu ceai, dulceaţă, prăjituri proaspăt făcute, sau cu câte-un joc de cărţi unsuroase. Le răsturna pe covor, rotindu-le iscusit, şi începea să-şi depene minciunile la gura sobei. Spunea numai de bine „duduiţei scumpe şi adorate”. Bani, drum lung...

Dar, îndeobşte, Luli era singură. Acolo îşi făcea corespondenţa, cetea şi gândea, întâlnindu-se cu Sultanul de Argint,, la dejun, la masă şi în timpul nopţii, când somnul lui se învecina cu somnul ei.

Corespondenţa îi lua de ajuns timp, fiindcă scria părinţilor ei în parte fiecăruia, aşa cum îi scriau şi ci, iar Gabrielei — pe care n-o uitase nici din străinătate — îi scria regulat scrisori ceva mai lungi.

Între timp, Gabriela devenise profesoară la Braşov. Luli n-o mai văzuse de la nuntă. Scrisorile lor, însă, păstraseră exact raporturile de odinioară. „Dragă Gabico”; „Draga mea Luli”. Nici una, nici alta nu-şi făceau confidenţe intime în scrisori, vorbind mai cu seamă despre lecturile lor recente, despre decorurile prin care trecuseră sau în care trăiau, comentând în felul lor oamenii cunoscuţi sau întâlniţi. „Complimente soţului tău”, spunea Gabriela uneori. „Catul îţi trimite salutări amicale”, răspundea Luli.

Luli nu păstra scrisorile Gabrielei, pentru motivul că nu le acorda altă importanţă decât a unei singure lecturi. Gabriela însă păstra scrisorile lui Luli, şi pentru că era mai păstrătoare, şi fiindcă le acorda o semnificaţie literară cu totul involuntară din partea lui Luli. Dar când descria, Luli picta plastic, nu fiindcă dorea să o epateze pe Gabriela, ci fiindcă n-avea, mai ales în scris, acea reacţie exclamativă, caracteristică femeilor: „Ah ce frumos. Vai, ce minunat. N-am cuvinte să-ţi descriu.” Aceste „cuvinte” le avea şi la Veneţia, şi la Constantinopol, şi la Paris, şi în Anglia, având însă impresia că acolo le-a găsit, mărginindu-se să le culeagă şi să le înşire. Entuziasmul Gabrielei o miră uneori, cercând să-şi amintească ce-a putut să-i scrie, iar alteori îi dădea un zâmbet care clasa admiraţia Gabrielei în categoria exagerărilor amicale. Dar îi scria la fel, fără efort şi mai ales fără dorinţa de-a face literatură pentru prietena ei, mărginindu-se să devie, pentru ea, oglinda locurilor pe care Gabriela nu le văzuse — oferindu-i astfel şi ei călătorii închise în plic — şi a oamenilor necunoscuţi ci, prezentîndu-i-i în viziunea ei.

Gabriela părea mulţumită. La Braşov făcea tenis, călărie, patinaj şi mai ales sky. „Numaidecât trebuie să înveţi şi tu sky-ul. Ai o impresie de viteză, libertate şi primăvară, care se face egala rândunelelor. Nu mi-ai scris dacă ai citit *Montagne Magique* a lui Thomas Mann. Între altele, are pagini magistrale despre sky.” Scrisorile cu sky-ul o găsiseră pe Luli la Paris. Îi expediase de acolo, omagial, un costum de sky, ultim model, câteva bluze de lină colorată, ciorapi asortaţi şi alte „ofrande sportive Dianei de la Braşov”.

De când se înapoiase însă din călătorie, scrisorile lui Luli către Gabriela erau mai mult o întoarcere îndărăt, o recomentare a unor lucruri văzute, despre care scrisese Gabrielei şi atunci, dându-i primele impresii; căci acasă, după câteva scrisori despre octombrie la Iaşi, şi altele în care apăruse Nathan, pe larg comentat, materialul exterior

se împuţinase. Ploaia şi focul, Nathan, haziaica, dadaia; „Catul scrie un roman, muncind toată ziua”. Şi iar ploaia şi focul.

La Braşov, toamna continuă să surâdă, invitând lumea pe munţi. Gabriela făcea excursii de câte ori îi permitea şcoala. „Draga mea Luli, viaţa pe care-o duc aici e veselă şi sănătoasă şi m-ar încânta, dacă h-aş avea uneori în faţa ochilor interiorul tău şi viaţa ta meditativă la gura sobei într-o casă în care un scriitor lucrează vegheat de vestală lui. E altceva decât ceea ce fac eu. Când închid ochii şi te văd în casa ta am impresia că-mi pierd timpul cu fleacuri. Ai dreptul să-mi spui cu oarecare indulgenţă: «Distrează-te, Gabi-boy!»... Care-i subiectul noului roman?”

În ultimul timp, însă, Luli trebuia să facă un efort pentru a-i scrie Gabrielei ca şi până atunci. Atmosfera laşului ploios şi a casei tăcute era toropitoare. Nici o tristeţă, nici o melancolie, dar o somnolenţă. De altfel, pe nesimţite, Luli începuse să doarmă mai mult. Catul Bogdan se deştepta înaintea ei: îl auzea cum se ridica din pat, îi simţea sărutarea castă pe obraz, îi zâmbea printre genele o clipă întredeschise şi continua să doarmă, acoperită de sunetul ploii, care înfrigura parcă trupul, dându-i nevoia de-a se învălui în căldură intimă. Îşi începea ziua pe la zece. Dejunau şi unul şi altul cu pofta de mâncare micşorată. Catul Bogdan din cauza tutunului şi a cafelei negre, Luli din cauza lipsei de mişcare în aer şi a micei distanţe dintre ceaiul matinal şi dejun.

Nathan venea rar la dejun. În schimb, la masă venea regulat, ţinându-i tovărăşie lui Luli şi după masă, în timp ce Catul Bogdan se închidea în birou până la miezul nopţii, când îşi încheia programul de muncă zilnică. În afară de Nathan, Luli nu cunoştea nici un ieşan, beneficiind neconsultată de vechea izolare a lui Catul Bogdan. Nici el nu primise oaspeţi afară de Nathan care era încorporat în atmosfera casei, nici nu făcuse vizite, indispunând astfel pe

toţi colegii lui de la Universitate. Cu Aristide Bogdan se vedea numai din întâmplare, la Universitate.

— Am auzit că te-ai căsătorit, colega?

— Exact.

Atât.

Dar Agatha Bogdan era furioasă. Înainte de căsătorie tot îl mai vedea pe fiul ei vitreg acasă la Nathan. De când se căsătorise, însă, devenise mai invizibil. Cu tot cinismul ei, Agatha era sensibilă la umilinţe.

Neinvitarea ei la nuntă o pălmuise în opinia publică a laşului. Nu-i ierta lui Catul Bogdan această indelicateţă ostensibilă. Îl vorbea de rău pretutindeni, inventând tot felul de lucruri dezagreabile: că-i neurastenic, că-i stors, să-i ros de gelozie din cauza diferenţei de vârstă dintre el şi nevasta lui —, uitând, se vede, că între ea şi „papa Miţo” diferenţa de vârstă era şi mai mare; că „eleva de la Galaţi” nu ştia să se ţie în societate, şi că şi de asta trăiau atât de retraşi etc. ...Sperase să-şi găsească în Nathan un aliat. Găsise un adversar primejdios, fiindcă Nathan era mult mai simpatizat şi mai stimat decât ea, cuvântul lui având altă greutate decât vorbele ei. Dacă n-ar fi fost constrâns, Nathan n-ar fi dezvăluit nimănui realitatea doamnei Luli, păstrând-o numai pentru el, ca pe-o ediţie pe care n-o pui în comerţ. Dar gura Agathei îl silise să devie cavalerul doamnei Luli, dându-i pentru toţi ieşenii sensul reverenţial de „Doamna noastră Luli”.

Aşa că Luli, captivă în casa din Fundacul Vechi, devenise pentru ieşeni un fel de eroină de roman netradus în româneşte, pe care-l cetise numai Nathan, singularizîndu-se astfel involuntar în curiozitatea admirativă a concetăţenilor. Agatha reacţionase, răspândind zvonul că soţia lui Catul e metresa lui Nathan, ceea ce ar fi explicat atitudinea lui. Nu izbutise însă, fiindcă şi din acest punct de vedere, reputaţia, mereu verificată şi confirmată, a lui Nathan, o dezminţea categoric. Nathan era prietenul

femeilor din societatea bună a laşului, dar metresele lui n-aveau nici un amestec cu ambianţa prieteniilor lui.

Aşa că Agatha se resemnase de la o vreme. Şi, cum nu ţinea deloc să fie în raporturi încordate cu Nathan — de casa căruia avea nevoie intimă pentru oarecare întâlniri tainice şi de gură. căruia se temea pe sfânta dreptate —, se mărginise să-l poreclească pe Catul „Călugărul din vechiul schit”, clasându-l printre amintiri.

Astfel trecură trei ani, atât de exact suprapuşi unul peste altul, încât desfăşurarea lor nu ar avea altă semnificaţie decât a unui somn care desparte o zi de ziua Următoare.

PARTEA A ŞASEA

„...dar am trecut pe lângă el cu dragostea de mină...”

I

DE-O VREME, LULI ÎNCEPUSE SĂ-L îngrijoreze pe Nathan. O vedea mereu bine dispusă, dar veselia ei îi apărea mai mult ca o resemnare. N-avea prietene, n-avea tovarăşi de vârsta ei, nu se distra în afară de casă, nu se plimba deloc, iar acasă, Sultanul de Argint era un fel de apariţie decorativă la dejun şi la masă, abea deschizând gura, silindu-l astfel de Nathan să fie lăutarul tăcerii pentru a o antrena şi pe Luli să vorbească. De câteva ori, Nathan o invitase pe doamna Luli la cinematograf şi la teatru, lăudându-i filmul sau piesa respectivă. Luli nu acceptase:

— Nu pot, Nathan, să mă distrez, în timp ce Tăni lucrează singur acasă. Cred că înţelegi?

Astfel de întrebări nu au decât un singur răspuns obligator: „înţeleg”, fiindcă răspunsul adevărat ar fi o indiscreţie, o intrusiune, pe care Nathan şi le interzicea mai ales faţă de doamna Luli.

În schimb — căci Nathan, pasiv pentru el, nu era deloc pentru cei care-i erau aproape —, luă o altă hotărâre, cunoscând mai dinainte riscurile ei.

Veni într-o zi pe la şase. Şi în loc să se ducă de-a dreptul la doamna Luli, intră neanunţat în biroul lui Catul Bogdan. Întuneric de mătasă roşie, lampă aprinsă pe birou, fum, cafea neagră, caiete şi faţa severă a lui Catul Bogdan, de hirurg deranjat în timpul operaţiei.

— Ce cauţi, Nathan? Luli-i acasă.

— Vreau să-ţi vorbesc.

— Acuma? Lucrez... Creionul întors pe dos în degetele nerăbdătoare avea o ascuţime de suliţă gata să şarjeze.

— Dragă Tăni, sunt lucruri mai importante decât comoditatea ta.

— Care-s?

— Nevasta ta.

— Luli?

Îl măsură de sus şi până jos cu o ironie orgolioasă la care-l predestina şi exteriorul lui de pe vremea paşa- lelor, mai ales aşa cum era în halat albastru, cu fular roş în jurul gâtului.

— „Tu eşti Mircea? — Da'-mpărate. — Ai venit să mi te-nchini?"

Catul Bogdan zâmbi.

— Lasă prostiile, Nathan.

Dar îl acceptă, fiindcă Nathan devenise de multă vreme dialogul necesar al tuturor contradicţiilor.

Nathan îşi aprinsese pipa, instalându-se pe scaunul din faţa biroului.

— Nathan, nu abuza. Crede-mă că mă deranjezi.

— Te cred, Tăni, şi tocmai asta vreau. Doamna Luli nu ştie că am venit. Vreau să-ţi vorbesc despre ea. Tu îţi dai seamă cât e de tânără?

Catul Bogdan îşi dezmierdă părul. Fumă mai departe, fără să răspundă.

— Tăni, doamna Luli nu face parte dintre manuscrisele tale. E o realitate care, vai, îţi aparţine.

— „Vai"?

— Fiindcă nu te ocupi decât de ficţiuni, neglijând chiar o astfel de realitate.

— Cum o neglijez? Eu? Pe Luli? E stupid!

— Tăni, în faţa ta ai un manuscris: dacă-l neglijezi, nu se plictiseşte, nu slăbeşte, nu-şi trece timpul la gura sobei, nu-şi pierde pofta de mâncare...

— Nathan, ai înnebunit! De unde le scoţi? Luli e sănătoasă, veselă, mulţumită. Slavă Domnului, sunt cel mai în măsură să ştiu tot ce-o priveşte.

— Şi totuşi nu ştii. Eşti mulţumit că scrii, probabil, şi-i conferi şi doamnei. Luli ceea ce e numai în tine. Ea nici nu scrie, nici nu trăieşte aşa cum trebuie la vârsta ei, în timp ce Sultanul de Argint e o sacrosanctă absenţă. Te aşteaptă pur şl simplu la gura sobei, de dimineaţă până seară, ca şi cum ea, doamna Luli, ar fi recompensată de privilegiul audienţei acordate din când în când

— „Din când în când”, îl îngână sarcastic Catul Bogdan. Dar ne vedem în fiecare zi. Trăim alături. O ador. Ştie.

— Ştie că o adori. Ajunge? Dragă Tăni, doamna Luli nu e o biserică, e o femeie vie. Voi trăiţi paralel, nu alături. Tu scrii în birou, ea stă în salonaş, vecini că Elveţia cu Italia. Tu o adori, dar te ocupi de manuscris; ea te adoră, dar te aşteaptă singură la gura sobei. Vă întâlniţi la dejun şi la masă, şi Nathan e patefonul care umple tăcerea. Nici măcar nu i-ai făcut cinstea de-a-i spune ce scrii. Ştie că scrii un roman. Asta putea să o afle şi din ziare. Dacă obţinea pe deasupra şi fotografia ilustrului romancier, cu un autograf admirativ, putea să renunţe la tine, căci ştia despre tine exact ce ştie acum.

— Nathan, spiritul iudaic...

— Ştiu, Tăni, mi-ai mai spus. Dar adevărul nu l-au inventat evreii. L-au purtat uneori ceva mai mult în spate, simţindu-i mai cu seamă greutatea. Asta-i singura diferenţă. Să ştii, Tăni, că nu glumesc şi nici nu exagerez. Prietenia noastră mă autoriză să fiu atent la ceea ce-i intim legat de

viaţa ta. Eşti cam distrat. Meditează puţin, sau... dă-mă afară.

— Nathan, spune-mi, drept: ţi-a spus ceva Luli?

— Vai, Tăni, ce puţin o cunoşti. Cum poţi să-mi pui o astfel de întrebare?

— Ai dreptate. O retrag.

— Doamna Luli, faţă de mine mai ales, se sileşte să confirme impresia ta despre ea: că e fericită. Dar tocmai asta mă nelinişteşte. Aşa încep adevăratele deprimări, cu efortul eroic de-a le ascunde.

— Bine, Nathan, dar un an întreg, şi apoi vacanţele…

— Tăni, ce Dumnezeu, voi scriitorii nu sunteţi lucizi decât pentru eroii voştri? Crezi tu că un an de viaţă fericită alături de tine şi cu tine şi câteva vacanţe înseamnă o provizie eternă? Numai cămilele beau o dată pentru o lună de privaţiune. Dar oamenii şi mai ales femeile tinere au nevoie de viaţă mereu. Anul vostru de fericire i-a dat poftă de viaţă, nu dorinţa de-a deveni babă cu amintiri la gura sobii. Spune tu: o mai *auzi* râzând?

— Eu o văd numai zâmbind. Ştii tu, Tăni, risul devenit tăcere e simptomul sigur al bătrâneţii, înţelepciunii sau resemnării.

O amintire din adânc îl răscoli pe Catul Bogdan, căci vorbele lui Nathan i-o evocară pe mama lui. Şi ea râdea rar, numai când îi cetea poveşti, dar râsul acela avea lacrimi. Altminteri surâdea.

— Şi Luli?...

— Dacă nu te-ar iubi, n-ar fi nimic. Şi-ar găsi imediat compensaţii.

Fruntea lui Catul Bogdan se încreţi aspru.

— Nu te supăra. Din nenorocire te iubeşte. I-ai dat o boală lungă.

— Nathan, de ce nu înţelegi că astfel de glume...

Nathan oftă.

— Nenorocit e adevărul! Plânge: e farsă. Râde: e glumă. Priveşte: e orb. Ascultă: e surd. Ce shakespeareiană

tragedie e adevărul! Jidovul rătăcitor e un turist tirolez, alături de exodul adevărului.

— Adică, Nathan, tu crezi că n-o iubesc pe Luli?

— Nu. Asta nu. Cu mâna pe toate cărţile sfinte recunosc că o iubeşti. Dar eşti prea sigur, şi pe drept, de iubirea ei. De asta o neglijezi. Dacă ai fi avut binecuvântatul ghinion ca doamna Luli să fie cochetă, să te nelinişteascâ, să te facă gelos, te asigur că manuscrisele se consolau cu praful. Dar doamna Luli e o certitudine absolută. Doamna Luli = dragoste pentru Catul Bogdan. Catul Bogdan = manuscris + dragoste pentru doamna Luli.

— Şi ce crezi că-i de făcut?

— Să nu-mi pui astfel de întrebări. Să fii tu singur răspunsul lor. Adică: să stai mai mult cu ea, să-i vorbeşti despre ce scrii, să vă duceţi la teatru, la cinematograf...

Mâna lui Catul Bogdan îndepărtă tot ce presupunea în enumerarea lui Nathan distracţie exterioară, drum în oraş, participare la viaţa colectivă.

— Dragă Tăni, eu nu ştiu ce-i de făcut. Singura soluţie ca să-ţi pricepi nevasta ar fi să devie alături de tine eroina unui roman scris de tine. Atunci te-ai edifica singur, fără de concursul meu odios şi inoportun…

Glasul lui Nathan îşi pierduse calmul obişnuit.

— ...Trebuie să înţelegi, totuşi, că nu poţi izola pe o femeie tânără la o parte de viaţa omenească.

— Bine, Nathan, oftă Catul Bogdan. Voi medita.

— Te las.

După ce plecă Nathan, Catul Bogdan nu mai izbuti să lucreze. Ca întotdeauna, Nathan găsise punctul vulnerabil. Avea dreptate. Era imposibil să nu i-o recunoască. Enervat, natural de dreptatea lui Nathan, dar şi alarmat pentru Luli. Fiindcă într-adevăr o iubea. Şi gândul că Luli poate să fie, ca şi mama lui, o tăcere resemnată la gura sobei îl sfâşia, dându-i spre ea un elan de milă şi de adoraţie, care bagateliza valoarea manuscrisului şi semnificaţia singurătăţii lui. Dacă Nathan n-ar fi fost cu Luli, s-ar fi dus

de îndată în salonaşul ei, gata să facă orice pentru ea: să-şi ia congediu şi să plece din nou în străinătate, imediat, să plece la Galaţi, la vie, s-o însoţească numai pe ea, acordându-i drept de exclusivitate asupra întregii lui fiinţe.

Dar prezenţa lui Nathan îi dădea şi o mândrie, şi o pudoare.

Aşa că mai rămăsese în birou, fără să lucreze, dorind-o pe Luli ca şi cum ar fi fost plecată.

O subită impulsiune rezolvă starea lui de nehotărâre. Plecă în oraş, pe furiş, fără s-o anunţe pe Luli, luă o lojă la teatru, cumpără toate florile vrednice să-i fie dăruite lui Luli şi apăru acasă cu obrajii umezi de ploaie, răsturnând pe divanul din salonaş culori şi parfum de vară.

— Luli, mergem diseară la teatru!

— Ce s-a întâmplat? Ţi-ai isprăvit romanul?

— Ei, romanul? Mi-e dor de tine. Nathan, pune, te rog, patefonul.

Intrase un vânt de primăvară în casă. Dansară până la extenuare. Mâncară repede, interpelându-se glumeţ. Bineînţeles, întârziară la teatru, ajungând abea la actul al doilea, fiindcă toaleta lui Luli devenise actul cel mai important, cel mai distractiv şi cel mai fermecător al acestei nopţi. Rochiile atâta aşteptau. El singur o dezbrăcase, o îmbrăcase, iar o dezbrăcase, iar o îmbrăcase, răsturnând-o în rochii ca în valurile unei mări vesele, zburlindu-i părul, pieptănîndu-i-l, sărutîndu-i-l, răscolind-o pe Luli ca o ploaie de primăvară, cu o mie de mâini.

însoţiţi de Nathan, intrară la teatru în pauza de după actul întâi. Era spectacolul unei trupe bucureştene venită în turneu. Apariţia în lojă a doamnei Bogdan echivala cu o ridicare de cortină pentru actul întâi al unei trupe din străinătate.

Era adorabilă. O rochie de mătasă neagră, decoltată, cu mâneci scurte şi bufante, doi trandafiri galbeni la talie şi părul mauresc împrejmuindu-i puritatea de fildeş a obrajilor.

— Nu-i urâtă, conveni Agatha Bogdan, care n-o mai văzuse până atunci decât în treacăt, pe stradă.

Avea în ea ceva de floare mirată şi de zbor, de dans oprit sau neînceput.

Catul Bogdan şi Nathan nu erau singurii care o priviră de multe ori în timpul spectacolului, aplauzele, după ce-o priveau, devenind un simplu bacşiş, obligator pentru efortul cu fard şi declamaţie de pe scenă.

După spectacol supară acasă în trei. Foşnetul rochiei lui Luli, care improviza supeul, dădea şi lui Catul Bogdan şi lui Nathan presimţirea unui menuet. Aveau acest zâmbet, rar după moartea veacului al optsprezecelea într-o Franţă de lumină şi mătasă.

La plecare, profitând de o clipă de singurătate cu Catul Bogdan, Nathan îi spuse:

— Spune tu, nu-i păcat?

— Sst! Sunt un idiot.

— Ai fost. Noapte bună.

Dar a doua zi dimineaţă, cu capul greu şi ceţos şi ochii încercănaţi, Catul Bogdan găsi manuscrisul ca un palat închis, când stăpânul nu mai acordă audienţe.

Bău cafea, iarăşi excesiv, fumă exagerat.

— Nu te simţi bine? îl întrebă Luli la dejun.

— Capul. Ştii, Luli, nu-s deprins.

— Drăguţule, drăguţule şi bunule, lasă, că stăm acasă. Lucrează liniştit. Eu vreau să te simţi bine, să fii mulţumit.

Tocmai asta nu mai putea: să se simtă bine, să fie mulţumit.

Fericirea parcă devenise şi o povară. Dar o povară atât de adorabilă când o vedea pe Luli, încât parcă era şi o suferinţă.

II

CATUL BOGDAN ÎŞI IMPUSE TO-tuşi un nou regim de viaţă cu Luli şi pentru ea. Cu toată permanenţa zăbrelită a ploii, începură să facă lungi plimbări pe jos, vizitând zi cu zi cartierele mai puţin oficiale şi convenţionale decât Strada Lăpuşneanu, cu anexele ei arhitecturale şi umane. Târgul Cucului le apăru galiţian prin evreimea de acolo, pitorească şi necăjită în desimea ei încâlcită, cu glasuri pasionate şi mereu interogative în jurul samovarului cu ceai sau cu păpuşoi fierţi. Ajunseră din sărăcime în sărăcime, din dugheană în dugheană şi din magherniţă în magherniţă, până în Podul-Roşu. Se opriră pe Pod, privind Bahluiul, care dă impresia că se isprăveşte la marginea oraşului cu rât grohăitor de scroafă trândavă. Suiră dealul Sărăriei, atât de demodat provincial, parcă locuit numai de pensionari cu papuci şi hulubi, cu prezenţa de broască ţestoasă electrificată a unui tramvai de pe vremea războiului ruso-japonez. Escaladară şi înălţimea verde a Tătăraşului, adevărat Rădăşăni al laşului, cu casele lui de sat de munte voinic şi chiaburi şi livezile lui rurale, colindară şi prin Beilic, găsind pe o străduţă numai bună pentru săniuş, de lângă Zlataust, un felinar cu gaz de pe vremea fanaragiilor, şi-n fundul zării — un deal singuratic care părea un bloc predestinat pentru sculptarea capului lui Isus. Intrară la Golia, unde vremea a rămas în cetate, pe iarbă verde şi între ziduri care amintesc cele Şapte Turnuri constantinopolitane, unde a pătimit Brîncoveanu Constantin. Descoperiră farmecul de străveche mânăstire al bisericei Bărboi, unde o sărutare e atât de aproape de îngerii naivi şi de Scaraoschi cel cu ţeapă şi coada înfurcată. Văzură aspectul de şa de elefant de procesiune indică al acoperişului bisericei Barnoschi.

Uneori singuri, alteori întovărăşiţi de Nathan, pe care intimitatea lor îl încorpora. Veneau acasă uzi şi murdari,

schimbându-şi încălţămintele de la uşă, ca pe pragul moscheilor.

Luli recăpătase sonoritatea râsului. În ploile ieşene şi pe uliţele desfundate şi glodoase ca ale Fanarului, râsul lui Luli aducea o lumină şi o melodie de cer italian. Călăuzite de acest râs, plimbările preţuiau în ploaie frăgezimea, şi în glod, un adaos de pitoresc.

După ce descoperiră intimităţile laşului, făcură o lungă vizită librăriei lui Nathan, şi alta casei lui Nathan. Acolo o aşteptau pe Luli trei tătăroaice de Tonitza. Harul de graţie al acestui mare şi fermecător pictor atârnase uneia dintre ele picioarele, care nu încăpeau la locul lor, deasupra capului, ca şi cum ar fi răsărit ca fructele pe o creangă, sau ca păsările într-un cuib de subt streşină.

Apoi începură cu un automobil de piaţă plimbări exterioare. Galata, Cetăţuia, Repedea. Ajunseră odată, hurducaţi mai rău decât de galopul bâlbâit al cămilei, tocmai la Bârnova. Acolo pădurea de aur mort se pregătea de iarnă, rărindu-se pentru apariţia celor dintâi fulgi. Vremea era vânătă. Într-adevăr, se înapoiară de la Bârnova cu iarna, aducând laşului cel dintâi viscol care-i cetluise în casă pentru câteva zile, într-o intimitate cu alb la ferestre, cântec de ceai în samovar şi aur cald în sobele duduitoare. Intrară în iarnă veseli, fără să-i simtă apăsarea, văzându-i mai ales reculegerea. Ca şi subt lună, subt omăt, laşul devenea un fel de loc al mănăstirilor. Făcură plimbări cu sania. O aducea pe Luli din frig şi din ninsoare, cu gene de zahăr şi obraji de minge de fetiţă. În iarnă, Luli parcă întinerea şi mai tare. Cu ea alături într-o sanie cu zurgălăi, iarna căpăta un sens decorativ de început de poveste zugrăvit pe-o filă, alb şi naiv în steluţele fulgilor, naiv şi roş în obrajii fetiţei cu căciuliţă de astrahan brumăriu.

Dar scrisul lâncezea. Îşi limitase orele de scris între opt şi unu dimineaţa. După-amiezele erau consacrate Iui Luli, şi în anumite zile şi Universităţii, de unde Luli venea să-l ia însoţită de Nathan. Dar nopţile, după astfel de amieze, erau

tot ale lui Luli. Aşa că rareori se deştepta la opt, din zi în zi amânându-şi şcolăreşte deşteptarea, cu un ochi deschis care vedea ora, iar închis, acordându-şi încă cinci minute şi încă zece, stricându-şi astfel şi somnul, împuţinându-şi şi timpul de lucru. Iar în birou nu mai era de ajuns de stăpân pe el. Luli-l ajungea de multe ori prin uşă şi prin gând, dându-i dorinţa să treacă timpul mai repede, că iar să fie împreună. Alături de ea se antrenase iar la plăcerea de-a trăi, socotind scrisul ca un efort şi aproape ca o penitenţă impusă.

În preajma sărbătorilor Crăciunului îşi acordă — parcă cedând — o vacanţă integrală. Plecară la Galaţi, însoţiţi de dadaia, conduşi la gară de Nathan, care, după plecarea lor, deveni, cu ochii pe sus, cea mai tristă-dintre ciorile de iarnă ale laşului. Cu cei de la Galaţi plecară la vie, petrecându-şi sărbătorile acolo, într-o atmosferă de casă cu jucării. Singurul om serios era dadaia, apoi venea Angelica, copil cuminte, — ceilalţi erau copii pur şi simplu. În frunte cu Teodor Novleanu. Făcură stea, cozonaci, om de omăt, ceaiuri cu rom, castane coapte, culcându-se târziu, sculându-se târziu, plimbându-se cu o sanie preistorică trasă de „moşnegii lui Luli”, până după Bobotează, — întorcându-se cu o sanie de la gară acasă, albi parcă de omătul unei singure plimbări, scuturându-şi-l în pragul casei.

— Luli, de-acuma înainte ne punem pe treabă.

— Sigur, ne-am făcut de cap. E timpul să ne cuminţim.

Şi „viaţa paralelă” reapăru. El în birou, Luli în salonaş Ia gura sobei. Scrisorile către Gabriela căpătaseră material bogat: laşul, clădit bucată cu bucată, colţ cu colţ, din toamnă până-n iarnă, apoi povestea de Crăciun a vacanţei de la vie, — până când iar gândul lui Luli trebui să urce în pod, căutând printre lăzile aduse din călătorie material pentru scrisori.

Scrisorile n-aveau miros de naftalină, dar gândul îl prinsese.

Somnolenţa zilelor de toamnă se întinse din nou.

Nathan venea în fiecare zi la masă. Tăcerile, însă, nu mai erau umplute de el, ci de Catul Bogdan, care avea o adevărată frică gândindu-se la un nou dialog cu Nathan. Această frică — de el, în fond, căci Nathan nu era decât glasul propriilor lui gânduri interzise — îl determina să facă efortul de-a nu fi distrat şi taciturn. Dar permanenţa obligatorie a acestei constrângeri dădea un sens de corvadă tocmai clipelor de recreaţie pură, când se întâlnea cu Luli în prezenţa lui Nathan, păzit astfel de ispită. De unde un recul sufletesc, o îndepărtare în el însuşi: singurul loc unde era liber de-a fi el, nelimitat de nimic şi de nimeni.

Nathan vedea desigur, dar nu mai risca o nouă intervenţie, temându-se ca rezultatul ei să nu se răsfrângă asupra doamnei Luli, mai deprimant decât actuala revenire la trecut. Şi pe deasupra spera mult în venirea primăverii şi sfârşirea romanului. Era hotărât să-i determine la o nouă călătorie aproape tot atât de mare ca şi cea din întâiul an al căsătoriei.

Dar într-o zi se întâmpla ceva nou: un fel de conflict.

Catul Bogdan isprăvise partea întâia a romanului. Ultimul capitol îl scrisese în friguri, cu o viteză de gândire creatoare — gest, dialog, mişcare — care depăşea putinţa minii cu creionul de-a transcrie. Cuvintele se încălecau pe hârtie, într-un fel de galop sălbatec de sotnie căzăcească. Acest tumult îl încălzise, dându-i certitudinea unei mari creaţiuni. Cu manuscrisul cald încă de contactul cu sufletul, intră în salonaş, găsind-o pe Luli la foc.

— Luli! Luli! Romanul acesta ţi-l dedic ţie. E cea mai bună carte a mea. Ascultă...

Începu să-i cetească. La început, glasul avu entuziasmul fanaticului. Credea în ce scrisese, credea în valoarea acelei creaţiuni recente, încă necontrolată. Dar cetit, îndepărtat oarecum prin glasul care-l exterioriza, textul îi strecură fiorul subţire al unor îndoieli. Căută să le învingă prin

meşteşugul lecturii, rămânând însă în subconştient cu o vagă nehotărâre.

Luli îl asculta cu o atenţie. Încordată.

Isprăvi. Ridică ochii spre Luli, convins că are să-i sară de gât, spunându-i cuvinte mari, mândră de el ca de un războinic victorios.

Dar Luli tăcea, meditând. Îşi aşezase de o parte cartea pe care o cetea la gura sobei, părând că ascultă ceva îndepărtat.

— Să nu te superi...

Catul Bogdan avu o tresărire lăuntrică şi un frig.

— ...dar mie mi se pare că, nu e verosimil.

Manuscrisul îi căzu din mină. Se aşează pe marginea divanului, cu tâmplele umede, palid, deprimat, sleit dintr-o dată.

— Cum, Luli, e fals? Ai ascultat bine?

Luli zâmbi cu o duioşie maternă.

— E întâia oară când îmi ceteşti ceva scris de tine. Vrei să-ţi spun minciuni, ţie?

Tăcură.

O privi dintr-o depărtare astronomică.

Luli veni lângă el, luându-l de mină.

— De ce te deprimi? E un simplu fragment. Eu nu cunosc romanul. Poate că mă înşel, poate că în roman capitolul capătă alt sens. Ş-apoi, cine sunt eu? Ce importanţă are părerea mea...

— Nuu... Atunci se vede că m-am prostit. Nu mai sunt în stare să scriu un rând ca lumea.

— De ce exagerezi? vorbi Luli cu mare blîndeţă. Uite, tocmai ceteam un studiu asupra lui Dostoievski. Romane întregi scrise de câteva ori.

— Luli dragă, dar eu nu sunt Dostoievski.

— Ţi-e frică să revii? să rupi? să renunţi? îl întrebă ea cu o mirare crescândă.

— Uneori nu, alteori dă. N-am scris de mult, şi mă deprim uşor. N-am suficientă încredere în mine. Tu ai fost

duşul rece. Mi-e scârbă de roman. Nu mai am curaj să lucrez la el.

— Pentru o simplă vorbă de-a mea? Mai dinţii că e scris foarte bine: viu, energic...

Ochii lui Catul Bogdan se înviorară. Zâmbi uşor, dar căută să-şi stăpânească zâmbetul.

— Stăpânul meu e vanitos? îl întrebă Luli cu glas alinător, dar cu ochi ageri.

— Nu-s vanitos, Luli, dar sunt om, sunt scriitor, am nevoie de...

— Admiraţie?

— Da şi nu. Am nevoie de căldură, de încredere în mine.

— Trebuie să admir tot ce scrii? îl întrebă Luli fără ironie.

— Luli, vorbeşti că Nathan. Te-ai molipsit de la el.

— Aa! Nici Nathan nu admiră tot ce scrii?

— Nu ţi-a spus nimic? o întrebă el pripit.

— Absolut nimic. Nathan nu vorbeşte despre tine.

Tonul lui Luli devenise cam sec. Pentru întâia oară, Catul Bogdan o privi cu un alt fel de mirare. Nu-i văzuse până atunci decât graţia şi frumuseţa, devenite proprietatea lui suverană. Şi iată că deodată simţea subt fruntea ei un gând al ei, parcă rebel, care-l judeca dincolo de dragoste. O adora fiindcă era copil prin frăgezime şi prin vrâsta. Şi dintr-o dată se temea că nu e atât de copil cât o crezuse până atunci. Parcă-l domina. Fiindcă-l judeca. Fiindcă deprecia un fragment de-a cărui valoare nu se îndoise până atunci.

— Luli, în fond, fragmentul n-are nici o importanţă. Şi, la drept vorbind, mi se pare că ai dreptate. Chiar în timpul lecturii — ştii, abea l-am scris —, ascultându-l am început să am îndoieli. Dar eram ambalat. Frânarea bruscă m-a dezorientat. Am să meditez din nou scena, fără grabă, şi sper că are să iasă ceva bun, Hai, Luli, dă-mi mâna.

I-o dădu, dar cam rece, cam distrat.

— Ştii că asta mă surprinde, vorbi ea, revenind din gânduri. Aveam impresia că eşti foarte sever cu tine însuţi ca scriitor şi ca profesor. Mi-aduc aminte cât de indignat erai când studenţii au aplaudat o prelegere pe care-o socoteai de calitate inferioară. Cred că erai sincer: nu?

— Sigur, Luli.

— Nu te răsfăţai cumva?

Tresări, iar, jenat, li părea stranie răsturnarea aceasta a rolurilor: Luli judecându-l, şi el în postură de inculpat.

— Luli!

— Atunci de ce atâta dramă pentru că nu mi-a plăcut un simplu fragment?

— Luli dragă, dar nu-i nici o dramă. Exagerezi tu.

— Spui drept că exagerez?

Iar se jenă. Luli avea ochi de-o agerime bărbătească în astfel de clipe. Dădea o impresie de copil precoce.

— Evident că am fost deprimat. Dar, cum vezi, mi-a trecut îndată.

Luli oftă uşor şi tăcu, intrând iarăşi în gândurile ei, uitându-l parcă dincolo de-o uşă închisă.

— Ce-i, Luli?

— Nimic. Mă gândeam.

— La ce?

— La tine... Scrisorile de admiraţie pe care le primeşti îţi fac plăcere?

— Dă!... Ai văzut calitatea lor!

— Da, am văzut-o, dar îţi fac plăcere, totuşi.

— Un fel de plăcere. E contactul cu publicul.

— Ai nevoie de el?

— Dă, Luli, sunt scriitor.

— Scrii că să fii admirat?

— Nu, evident, dar admiraţia încălzeşte.

— Chiar când e de calitatea acestor scrisori?

— Luli, nu cumva eşti geloasă?

O luă în braţe cu o mândrie delirantă, acoperind-o de sărutări. Se lăsă, pasivă, nu fiindcă exuberanţa lui pasionată

n-ar fi antrenat-o şi pe ca, dar continua să fie preocupată.

În prima pauză Luli continuă.

— Dacă te-aş admira, m-ai iubi mai mult?

— Se poate mai mult?

— Dar dacă nu te-aş admira de loc?

— Luli!

— Ca scriitor.

— Luli, eşti adorabilă! Să lăsăm discuţiile.

Fugea de ele.

începu să o trateze ca pe un copil cu care te joci pe-o plajă. O rostogoli pe divan, o zburli, o sărută, comunicându-i cu încetul şi ei această juvenilă zburdălnicie. Şi, după ce-i aprinse obrajii sărutaţi, li cuprinse capul răsturnat pe divan în palmele lui mari.

— Luli, mă iubeşti?

Îi acoperi gura mută cu mâna, deschizându-i buzele cu latul degetului.

— Î-hî, făcură buzele subt mina lui.

Ochii ei ardeau vesel.

— Sunt Sultanul tău?

— Î-hî.

O simţi din nou exclusiv a lui, supusă, devotată, tangibilă. Cu degetul umezit de buzele ei, parcă-i pipăia sufletul.

— Şi eşti geloasă?

Nu-i răspunse. Se ridică, pieptănându-şi părul cu mînile şi aranjându-şi rochia. Apoi veni în genunchi, pe divan, alături de el, privindu-l drept în ochi.

— Să ştii că te iubesc pe tine aşa cum eşti. N-am nevoie să te admir ca scriitor. Nu iubesc reputaţia ta, succesele tale. Pe tine, numai pe tine. Te-aş iubi şi cu o mie de defecte. Dar să ştii că aş suferi pentru fiecare. Tu mă poţi ucide. Am nevoie să cred în tine, nu să-ţi admir literatură.

Nathan îi găsi alături.

După masă, Catul Bogdan intră în birou să-şi revadă capitolul, lăsând-o pe Luli cu Nathan. Aducea cu el o uşoară teamă de Luli şi amintirea unei clipe de umilinţă, simţindu-

se oarecum descoperit în faţa ei, cu toate că gândul că Luli poate fi geloasă îi dăduse o mândrie compensativă, dar pe un alt plan. Nu uitase complet defecţiunea scriitorului. Poate că o stima mai mult pe Luli, descoperind-o lucidă, dar această luciditate, care nu-i mai venea de la Nathan, ci de la Luli, îi dădea iarăşi un uşor recul, o alarmă, o dorinţă de-a fi singur, de-a fugi, de-a se închide.

Nathan îşi bea încet cafeaua, fumându-şi pipa, cu aceeaşi grijă de-a o feri de fum pe doamna Luli.

— Spune-mi, Nathan, toţi scriitorii sunt vanitoşi?

— Doamnă Luli, nu mă pot atinge de argintul Sultanului.

— Asta echivalează cu un „da” circumspect.

Nathan zâmbi.

— Altceva, Nathan, dar te rog, sincer, deschis, frăţeşte...

Nathan plecă fruntea adânc, glumeţ, numai prin gestul oriental al minii puse pe piept.

— Dacă l-aş admira pentru tot ce scrie crezi că m-ar iubi mai mult?

— Aţi avut o discuţie?

— Uşoară, fără de importanţă.

— Cu subiect... literar?

— Da.

— Cu divergenţe?

— Da.

— Şi cu împăcare?

— Da.

— Doamnă Luli, nu ştii să minţi.

— Nu ştiu.

Nathan oftă.

— Omagiul meu plecat, doamnă Luli. Dar eu nu sunt scriitor.

— Nathan, scrisorile admirative, primite de scriitori, le fac într-adevăr plăcere?

Zid

— Calule, îţi place ovăzul?

— Oricum ar ii?

— Doamnă Luli, cine se mai uită la forma mânilor care aplaudă?

— Şi dacă-s frumoase?

— Doamnă Luli, dă-mi voie să le sărut pe acestea.

Şi plecă.

III

CORESPONDENŢA VENEA ÎNTRE unsprezece şi douăsprezece. Factorul poştal suna la uşa de dinfaţă, şi, dacă nu erau şi scrisori recomandate, lăsa pachetul cu ziare, reviste şi scrisori în cutia de lingă uşă. De-acolo îl ridica haziaica, distribuind corespondenţa, după adresă, în biroul stăpânului său în salonaşul lui Luli.

De câteva zile, însă, haziaica sosea o dată cu Luli, după ce se auzea soneria tipică a dimineţii. Luli aştepta sus în antret ridicarea corespondenţei, controlând-o parcă. Ceea ce o făcu deîndată circumspectă pe haziaica. Nu era numai femeie, dar şi orientală pe deasupra, adică, de câteva ori femeie. Aşa că după câteva zile haziaica începu să. escamoteze, în lungile ei buzunare de gospodină, plicurile adresate lui Catul Bogdan, care aduceau a mină de femeie.

— Duduiţă scumpă şi iubită, mata n-ai ni micuţa.

— Ş-acolo ce-i? întrebă Luli.

— Poftim, vezi şi mată.

Şi i întindea ziarele, revistele, plicurile galbene sau albe venite de la autorităţi, păstrându-le pe celelalte în buzunarul contrabandei. Şi numai după ce Luli se retrăgea în salonaş, haziaica venea în biroul stăpânului scump şi drag, completând corespondenţa primită.

Catul Bogdan era atât de deprins cu intrările şi ieşirile haziaicei, încât nu le mai înregistra; le considera ca şi pe tic-tacul pendulei: ceva de acolo. Aşa că nu observase această aducere în rate a corespondenţei.

— N-ai mai primit nimic? îl întrebă Luli.

— Ba da. Uite, dacă te interesează.

Şi îi dădu câteva scrisori primite de la fete şi femei necunoscute.

— Cine ţi le-a adus?

— Haziaica.

Luli avu o uşoară încruntare a sprâncenelor, şi, îndată^ tresărire de dezgust. Pricepuse. Pricepuse că, şi pentru haziaica, ea şi cu el erau doi — şi că ea ori alta totuna era pentru haziaică, de vreme ce stăpânul era unul şi acelaşi.

Aruncă o privire pe scrisori.

„Maestre!

O necunoscută vă aduce prinosul...”

Alta: *„Mult admirat şi iubit scriitor, sunteţi ca o icoană la căpătâiul unei femei neînţelese de mediul ce i-a fost ursit...”.*

Alta: *„Poate că e banal să te adresezi astfel, ca anonimă din masă, unui scriitor ilustru? Dar un ce tainic şi neprihănit mă cheamă...”*

Alta: *„Am şaisprezece ani. Tam sorbit ca nesaţ cărţile în cari esplici dragostea care e visul şi ideală arzător a tuturor fetelor...”*

Alta: *„Ştii tu ce înseamnă portretul tău pentru mine?? Ochii tăi mă privesc...”*

Catul Bogdan zâmbea privind-o pe Luli.

Renunţând să mai cetească, Luli le dădu îndărăt

— E trist.

Vroi să o sărute. Se scutură, împotrivindu-se.

Catul Bogdan o urmări cu ochi în care mândria, răsfăţul, dragostea şi hazul apăreau pe rând. Într-o mină avea

scrisorile. Privi spre mâna, apoi din nou spre uşa închisă după Luli, dădu scrisorile pe foc şi aprinse o ţigară, zâmbind. Accesele de gelozie ale lui Luli căpătau pentru el un sens exclusiv graţios şi deloc dramatic. Se simţea atât de măgulitor bărbat faţă de împotrivirea ei de-a se lăsa sărutată.

Regretă numai nivelul inferior al acestor scrisori. Înainte de-a o cunoaşte pe Luli primise şi câteva scrisori mai interesante: nici acelea nu depăşeau normalul, dar în tot cazul nu erau compromiţătoare ca acestea. În genere, scrisorile primite de la bărbaţi — studenţi, profesori de prin funduri de provincie, tineri magistraţi, doctori de plasă, ingineri silvici — dovedeau, dacă nu altceva, măcar o evlavie pentru lectură şi scriitor, care emoţiona. Simţeai în aceste scrisori respectul pentru cel care le umplea ceasurile de singurătate, dându-le vis, gânduri, meditaţii, îndoieli, curaj, perspective şi, uneori, tovărăşia unor fiinţe care trăiau deşi nu erau purcese din mamă. Auzeai în unele dintre ele sunetul singurătăţilor provinciale: huruitul roţilor unei trăsuri fără client, şuierul unui sergent fără hoţi, tusa vecinului care-şi aprinde întâia ţigară pe stomacul gol, sau muzica militară care cânta la grădina publică *Traviatta*, în timp ce două cumătre, oprite la poarta casei, comentează cu glas tare scumpirea pâinii. Altele aveau acel patetic S.O.S. al tinerilor scriitori nepublicaţi, muritori de foame, uneori şi cu plămânii şubrezi, care-şi destăinuiesc ispita sinuciderii.

Dar femeile, fără excepţie, vedeau în scriitor pe regele amanţilor. Mai toate asociau renumele de scriitor cu dragostea, socotind că cel care ştie să scrie despre dragoste trebuie să şi o facă la fel. Adresându-se scriitorului, doreau numai să cunoască bărbatul, sau măcar să-l adulmece, să-l pipăie de la distanţă prin autograf şi fotografie. Iar dacă scriitorul avea şi nenorocul să nu fie urât, să nu fie respingător — în fotografii retuşate, bineînţeles —, numele literar căpăta pentru ele semnificaţia

zornăitului de pinteni de pe vremea huzărilor virili pe calul luptei şi pe-al dragostei.

Multe dintre ele plagiau cu candoare, traducând din franţuzeşte cu dicţionarul. Altele delirau direct în româneşte cuvintele limbei ţăranilor solemni pe culmi de munţi, pe ogoare, în lanuri de grâu şi la porţile oraşelor, — căpătând o trivială epilepsie erotică. Altele îşi dădeau adresa la o prietenă, fiindcă erau măritate cu un „burghezi Acestea vedeau în artist exclusiv adulterul cu „anti-burghez”. Altele scriau în franţuzeşte scriitorului român, dându-i a înţelege printre greşeli de ortografie că limba românească e un exil, de care se oferă să-l consoleze distins. În sfârşit, altele expediau imnul versificat, socotind că versul şchiop, cu rime ca: „amant-diamant, amor-dori; —, e un vehicul liric mai aristocratic, cum ar fi aeroplanul faţă de tramvai.

Considerate însă în totalitatea lor, deveneau un murmur al mulţimii de subt balcon. Şi, ca atare, cantitatea lor devenea un omagiu acceptat, dincolo de criteriul preţuirii individuale şi calitative.

Iată de ce Catul Bogdan Ie dădea pe foc fără părere de rău, simţindu-le totuşi absenţa, dacă nu le-ar fi primit de ajuns de regulat.

Dar „gelozia” lui Luli le dădea un alt preţ, cu toate că le denunţa şi mai apăsat vulgaritatea, platitudinea, oferta sexuală prin intermediul literaturii care căpăta astfel un involuntar sens de hotrie.

Niciodată poate nu dorise mai tare o scrisoare vrednică de o astfel de „gelozie”, cu toate că ştia dintr-o vastă experienţă că femeile care ar putea să scrie astfel de scrisori, tac. Tăcere, dacă iubesc pe scriitor. Tăcere, dacă-l admiră. Tăcerea: condiţia calităţii feminine, izvorul misterului. Luna e voalul de argint al tăcerii. Femeile adevărate sunt surorile lunii. Dar Luli n-avea surori.

Totuşi, o scrisoare primită într-o zi, adusă tot de haziaică, îl intrigă.

Adresa: „Domnului Catul Bogdan, Iaşi”. Ştampila poştală: „Râşnov”. Plic: oarecare. Hârtia: obişnuită. Scrisul: fin, suplu, mărunt şi parcă mătăsos, ca acei cârlionţi care ies de subt pălărie, tremurând în vânt uşor pe tâmpla femeilor delicate.

Iată textul:

Totul ne desparte pe tine şi pe mine: distanţa, oamenii, viaţa şi poate şi destinul. Ţi-aduci aminte? Ca să-l cunoască pe Cesar, Cleopatra, însoţită de un singur credincios, a trecut marea cu barca, înfruntând-o, s-a lăsat înfăşurată într-un sac ordinar şi dusă pe umeri în palatul lui Cesar, fără ca nimeni să-şi închipuie ci într-un ţol purtat pe umeri regina Egiptului vine să-l vadă pe Cesar.

Iată ce-ţi aduce scrisoarea mea. Nu mă tem nici de zâmbetul tău. Deci nu mă tem de nimfe. Sunt ceea ce-i dincolo de fereastra odăii tale: depărtarea. Sunt cea mai mică fată a lumii între rândunelele ei fiindcă mă înfăşor în întregul ei necunoscut. Privirea ta nu mă va găsi nicăieri. Amintirea ta nu are unde să mă afle. Glasul tău nu poate să mă strige şi nu ştie unde. Sunt între cele patru zări: răspântia lor.

Cu zece ani în urmă ţi-aş fi spus „Cu-cu”. Dar sufletul meu şi-a pierdut glasul copilăriei. Ştii să asculţi? Auzi vintul la fereastră? Auzi păsările care pleacă şi se întorc, ducând şi aducând primăvara? Ştii ce-i nostalgia? Priveşte uneori pe fereastră fără să vezi nimic? Sunt pe acolo şi într-acolo, fără fiinţă, o apropiere şi o îndepărtare în preajma ta.

Gândeşte-te la mine ca la o stea desprinsă din tine şi dusă în întunericul fără fund.

L.

Acest „L” îi dădu o bătaie de inimă fiindcă era iniţiala lui Luli.

Aşa cel puţin îşi justifică, pentru sine, bătaia de inimă.

Dar imediat îşi dădu seama că nu putea fi Luli. Mai dinţii era un scris cu totul opus scrisului ei. Scrisul lui Luli era

atât de vioi încât se reliefa ager pe foaia de hârtie, ca rândunelele pe sirmele vitezei trenului. Aveai impresia că deodată toate literele pot zbura, lăsând foaia goală, albă.

Nu era nici scrisul lui Nathan, singurul complice posibil al lui Luli pentru o astfel de farsă.

Dar nu era farsă. Avea certitudinea — emotivă — că nu-i farsă.

Cine era „L”?

Cu acest „L” în bătăile inimii, cercetă toate feţele şi femeile cunoscute pe care şi le mai putea aminti.

Aşa ţinea în mini şi principele din poveste condurul căzut din piciorul Cenuşăresei, privind imensitatea lumii, privindu-i şi miniatură.

Pierdu astfel mult timp, uitându-şi manuscrisul care-l aştepta deschis pe masă.

„L”, „L”, „L”. Litera devenise dans: baletul unei litere.

Cine putea fi „L”? „Râşnov” preciza pecetea poştală...

Luli intră în birou.

— Nu vii la masă? îl întrebă ea din prag.

— Luli, tu eşti.

Se repezi la ea cu scrisoarea deschisă.

— Tu ai scris asta.

Luli râdea copilăreşte. Luă scrisoarea, aruncă o privire.

— Da, eu sunt.

— Tuu?!

Era o dezamăgire izbitoare în tonul şi expresia lui.

— Tu nu vezi că glumesc? începu Luli după o secundă de şovăire, cu faţa gravă, fără de zâmbet. Ce-i asta? Ia să văd.

Ceti scrisoarea încet, cu o dungă pe frunte. Apoi o aruncă. Văzu o mişcare enervată pe faţa lui şi imediat luă scrisoarea de pe covor, aducîndu-i-o.

— Uitasem că-ţi aparţine. Poftim. Păstreaz-o.

— Luli, sper că nu eşti supărată?

— De ce să fiu supărată?

— Ştiu eu? Nu-ţi fac plăcere astfel de scrisori.

— În schimb ţie...

— Nu, Luli, dar fata care a scris-o are talent.

— Daa? Fiindcă ţi se închină?

— Luli, fi gentilă.

— Bine, tac, nu mai spun nimic. Poftim la dejun.

Se aşezară tăcuţi. După câtva timp, Catul Bogdan o privi atent pe Luli, spunându-i:

— Luli, serios, e o farsă?

— Te rog!... Măcar la dejun să fim numai noi doi, fără admiratoare.

Tonul era sincer enervat. Şi obrazul.

Îşi continuară dejunul fără să mai vorbească.

— Luli, îmi trimiţi cafeaua în birou. Mă duc?S lucrez.

O sărută pe obraz. Se lăsă, pasivă, făcând preparativele de cafea neagră. Dar în loc să-i trimită cafeaua prin haziaică, i-o aduse ea. Îl găsi cu scrisoarea în mina. Îl privi trist. Apoi îi dezmierdă fruntea.

— Şi o scrisoare poate să mi te fure?

— Luli, drăguţă, gândeşte-te şi tu...

O luă în braţe, ţinând-o pe genunchi.

— ...sunt scriitor. Viaţa, oamenii mă interesează şi altfel decât pe un oarecare. Apariţia talentului e emoţionantă...

— Dacă scrisoarea era iscălită Petru Dăscălescu, „apariţia talentului” era tot atât de „emoţionantă”?

— Sigur, Luli.

— Nu, vorbi ea grav, culegându-i din ochi şovăirea.

— Poate că nu, se învoi el. Dar ce importanţă are asta?

— Pentru tine n-are nici una?

— Sigur că nu, Luli. Un simplu fapt divers...

— Dar „emoţionant”.

— Emoţionant artistic.

— Spune tu, începu Luli cu ochii concentraţi asupra lui: dacă la Paris, după ce ne-am întors de la Operă, m-ai fi găsit la miezul nopţii trează, gândindu-mă la Serge Lifar, dansator, deci „emoţie artistică”, ce-ai fi spus?

— Nimic.

— Eşti convins?

— Bine, tare agreabil n-ar fi fost...

— Nu cumva Sultanul de Argint e o sultană?

— Luli, nu mint.

— Dar spui cu dificultate adevărul, preferind să-ţi fie smuls.

Catul Bogdan oftă.

— Te deranjez?

— Tu, Luli?

— Ştiu eu!? Ce ştiu eu despre tine? Mereu descopăr.

— Luli drăguţă, de ce să ne stricăm sufletul şi liniştea pentru fleacuri? N-are nici o importanţă bileţelul acesta anonim.

— De ce nu l-ai dat pe foc?

— Îl dau.

— Nu-nu. Nu vreau să-ţi impun roluri. Păstrează-l. Te-a „emoţionat”. Fii sincer. De ce crezi că-mi faci plăcere, amăgindu-mă? Fii tu cum eşti. Te temi de mine?

— Luli!

— Ştiu eu? Mereu fugi. Şi pentru fleacuri. Nu-mi ascunzi nimic important, desigur. Dar tendinţa de-a ascunde nimica, pentru nimic, îmi pare şi mai gravă decât o minciună cu un scop practic. E o nevoie la tine.

— Luli, sunt om ca toţi oamenii.

— Şi eu trebuie să fiu femeie ca toate femeile?

— Tu eşti Luli.

— Ce înseamnă Luli? Certitudinea că eşti iubit? Că poţi dormi fără grijă?

— Luli, crede-mă, sunt dezolat. Uite ce-a ieşit dintr-o prostie, dintr-o nimica toată! îmi vine să blestem biletul acesta.

— Nu blestema „emoţiile artistice”, fiindcă iar nu eşti sincer.

Catul Bogdan o privea nedumerit şi alarmat. Iar o simţea stăpână pe ea, dincolo de voinţa şi dominaţiunea lui — şi parcă prea lucidă, prea repede la minte, obositoare prin aceasta.

— Luli, dar la drept vorbind, tu pretinzi că scrisoarea aceasta face parte din turmă?

— Vai! Vai! Vai! Ce vanitos eşti! Cleopatra şi Cesar. Ea Cleopatra, tu Cesar. Care-i adresa Cleopatrei?

— Luli, nu caricaturiza.

— Numeşti tu asta caricaturizare, sau caricatură? Ai devenit oare insensibil la ridicol? Cum e posibil ca într-o scrisoare, oricum de dragoste, întâia scrisoare de dragoste, o fată, o fetiţă din toată lumea să recurgă la Cleopatra pentru a se prezenta unui scriitor care n-o cunoaşte? Tu mi-ai fi scris întâia scrisoare invocându-l pe Napoleon?

Catul Bogdan râdea.

— Luli, eşti o drăcoaică adorabilă. Nu-ţi cunoşteam încă acuşorul de împuns.

O privea într-adevăr, şi cu un fel de admiraţie.

— Luli, ţi-aduci aminte? „Bună dimineaţa, bună dimineaţa, bună dimineaţa…”

Multă vreme, Luli nu spuse nimic. Îşi rezemase fruntea de obrazul lui, închizând ochii. Când îi deschise, surprinse doi ochi care o adorau mult, fără să îndrăznească s-o tulbure. Îl cuprinse cu mâinile, sărutându-l pe ochi, pe frunte, pe gură,- până când îl lăsă fără suflare, cu capul răsturnat pe spetează. Apoi sorbi o înghiţitură din cafeaua lui, privindu-l pe subt gene.

— Ştii de ce beau din cafeaua ta?

— Fiindcă-ţi place.

— Nu. Ca să văd dacă nu-i otrăvită.

— Otrăvită! De cine?

— De mine.

— De Luli? Şi pentru ce mă rog?

— Fiindcă era odată un Sultan de Argint care...

— Atunci de ce-ai mai băut?

— Eu întâi, îi răspunse ea cu ochi solemni.

Dar râdea.

— Luli. eşti o mare actriţă.

— Mai mare decât crezi.

Seara, la masă, Luli-i istorisi lui Nathan, neutru, primirea scrisorii.

— Ai dai-o pe foc? îl întrebă ea inocent pe Catul Bogdan.

— Nu. A rămas pe birou.

— Arată-i-o şi lui Nathan: să vedem ce spune. Nathan o ceti lung, ca şi cum ar fi fost scrisă în sanscrită. Patru ochi îi urmăreau faţa, fără să descopere Insă nici o expresie.

După ce, în sfârşit, o isprăvi de cetit, o puse deoparte, aprinzându-şi pipa, părând că a uitat că lectura avea sensul unei consultaţii, nu al unei informaţii, — poate chiar şi al unui arbitraj.

— Bine, Nathan, nu spui nimic? Sau eşti şi mată sensibil la „apariţia talentului”?

— Vroiaţi să ştiţi la ce mă gândeam?

— Nu, Nathan, la ce gândeşti despre scrisoare.

— Îmi făceam o socoteală, vorbi Nathan fără zâmbet. Spune: „Cu zece ani în urmă ţi-aş fi spus «Cu-cu»”. Spune ea. Combinând această mărturisire cu anonimatul pe care ţine să-l păstreze, vom deduce că doamnă are cel pul în patruzeci de ani. Iar dacă e domnişoară, cu atât mai rău...

— Nathan, are sau n-are talent?

— Doamnă Luli, fetele bătrâne nu mă interesează.

După masă, când rămase singură cu Nathan, Luli,

care nu mai insistase în timpul mesei, îl întrebă din nou:

— Nathan, are talent?

— Şi dacă are?

— Are?

— Are, dar e urâtă, oftă Nathan.

— De unde ştii?

Nathan avu o scurtă şovăire neliniştită. Apoi se aplecă spre Luli, şoptindu-i confidenţial:

— Eu sunt

— Cine? „L”?

— Da, „L”. Am şi eu dreptul să fiu o femeie urâtă.

Luli tăcu, privindu-l lung.

— Nathan, eşti un prieten extraordinar...

IV

SCRISOAREA ACEASTA NU-L OB-seda. dar când şi-o amintea, uneori chiar în prezenţa lui Luli, avea ca o atingere pe inimă, pe care o cunoştea şi din experienţa scrisului: era semnul că a. apărut un personaj nou, că există. Acel „L”, adică acea „L” exista. Era o mască. Dar subt mască era un obraz. Şi deseori se gândea la acel obraz necunoscut. Dacă era singur, mişcarea spre acel necunoscut se putea numi vis. Sau mai degrabă tendinţă de-a reconstitui figura unei apariţii care te-a emoţionat în timpul somnului. Masca era catifelat intimă că o închidere de pleoape.

Căutarea zadarnică a fetei sau femeii care se numea „L” era un drum în el, adică devenise astfel.

Dar dacă se gândea la scrisoare în prezenţa lui Luli, se ascundea ca cineva care fură, simţindu-se vinovat fără vină.

— La ce te gândeşti?

— Ştiu eu... la nimic.

„Nimicul” însă avea iniţiala „L”. Şi răspunsul Ia întrebarea lui Luli era o minciună. Deşi poate că „minciună” e un cuvânt prea brutal pentru o astfel de nuanţa imponderabilă. Căci în fond se gândea la o femeie care nu exista decât printr-o simplă iniţială. Îşi clasa emoţia, fracţiunea de emoţie, între emoţiile literare. „L” devenea vecină cu Odette-a lui Proust, cu Irena lui Turgheniev, cu fetele lui Galsworthy, cu Madala Gray a Clemence-ei Dane — fum. Mai mult ficţiune decât realitate. Acel parfum de fin în lumină de lună al fetelor din paginile cărţilor.

Aştepta totuşi cu o depăşire de simplă curiozitate poşta zilnică. Se întâmpla ceva în univers, departe de el, care-i

interesa inima. Posibilitatea să-i mai vie o scrisoare de-acolo dădea lumii de afară un accent de frăgezime şi mister, pe care-l avusese într-un an — parcă îndepărtat — Galaţul teilor înfloriţi, şi care mai apoi devenise Luli şi numai Luli pe mările din jurul Europei şi în casa din Fundacul Vechi. .

Dar Luli era soţia lui: o realitate, o certitudine, o adorabilă realitate sigură.

Pe când „L” era iniţiala necunoscutului. Dar nu mai venea nici o scrisoare, deşi o aştepta în fiecare zi, nemaiputând lucra concentrat între unsprezece şi douăsprezece, ora când sosea factorul. Auzea soneria, dar nu îndrăznea să fugă la uşă. Întârzierile haziaicei de-a-i aduce corespondenţa îi dădeau o nervozitate inexplicabilă pentru haziaica. Ea însă nu ştia că timpul măsurat cu bătăi de inimă face din zece paşi un drum care nu se mai sfârşeşte.

Renunţase să mai spere. Regretă, dar era şi mulţumit. Câştigase în schimb două lucruri: o nouă curiozitate pentru lumea exterioară, exact impresia pe care a-i avea-o ştiind că între stelele pe care le priveşti noaptea ar fi şi una locuită de cineva care te cunoaşte şi care poate te urmăreşte de acolo. Cerul acestei stele ar căpăta un sens emoţionant intim. Apoi mai câştigase liniştea de-a nu mai fi constrâns să-i ascundă ceva lui Luli. Deci, mormântul închis al unei nelinişti.

Surpriza şi neliniştea deveniră cu atât mai mari într-o zi, găsind la Universitate un plic cu scrisul cunoscut: „Domnului profesor universitar Catul Bogdan, Facultatea de literere, Iaşi”. Îşi făcu dintâi cursul, cu efort, având certitudinea că dacă ar fi cetit înainte scrisoarea, n-ar mai fi putut să facă nici atât. Apoi luă o sanie şi se duse la Copou, tocmai în fund, dincolo de Şcoala normală. Ca şi cum ar fi avut o întâlnire. Acolo opri sania şi ceti printre fulgi:

Am visat azi-noapte un şes înflorit cu o cărare la mijloc şi o piatră mare la capăt, o piatră netedă şi albă, lucind în soare. M-am încercat în joacă să dau la o parte. Apoi,

înfierbântată, cu mare greu, am ridicat-o din loc. Mişunau gândacii şi viermii subt piatră albă. Şi, îngrozită, m-am deşteptat din somn.

Mi-e inima sură ca o minge de sare lucrată în ocne. Cine nu cunoaşte trudă şi setea închise într-un bulgăre de sare să stea la o parte.

Lorelei

Era ceva halucinant în tăcerea câmpiei şi a cerului închizând între două valve spaţiul cu fulgi.

„Lorelei?...”

Legenda Rhinului i-o îndepărta şi mai mult decât simpla iniţială de până atunci, deşi, în schimb, o frază a scrisorii i-o apropia atât de tare, încât parcă-i auzea glasul, simţindu-i şi respiraţia de după plâns: „*Cine nu cunoaşte trudă şi setea închise într-un bulgăre de sare, să stea la o parte*”. Erau vorbe de după plâns. Glas scoborât de fată care-a plâns. Obrajii roşi. Buze uşor înăsprite. O mânie cu lacrimi: „*Să stea la o parte*”. Şi o mândrie care parcă deschidea ochi negri: „*Să stea la o parte*”.

Ningea necontenit asupra săniei oprite în plin câmp pustiu. De unde-i venea impresia de vară?...

Cine este Lorelei? Bătrâna? Toţi fulgii aveau o sclipire de pietre albe subt care nu era nimic.

Judecata lui Nathan îi apăru grosolană şi abjectă.

Lorelei era tânără şi frumoasă. Acest parfum venea din vorbele ei.

Unde? În care oraş? La fereastra cărei case? Lorelei... Blondă? Numele era blond ca teii înfloriţi. Teii, teii de-atunci... Şi deodată se gândi la Luli.

O dori cu atâta panică, încât strigă birjarului:

— Mâna repede!

Ascunse scrisoarea, fără să ştie ce va face cu ea. Mai devale de Universitate, îl întâlni pe Nathan. Opri sania.

— De unde vii la ora asta? îl cercetă Nathan, suindu-se.

— Sărut mina la cacanaş Nathan.

Catul Bogdan se jenă să mintă în auzul muscalului întors cu faţa spre ei.

— Am făcut o plimbare, după curs. Mă cam durea capul.

— Fără de doamna Luli?

Nu răspunse. Dar făcu semn birjarului, care pornise spre casă, să întoarcă, luând-o la vale. Îl opri la o florărie din centru. Cumpără iar toate florile vrednice de Luli, dând drumului spre casă, prin fulgi şi iarnă, un ciudat parfum de vară, care-l ducea spre Luli şi cu vorbele lai Lorelei.

Luli îl aştepta la uşă, ca şi cum ar fi fost îngrijorată, îi puse dintii florile în braţe, sfâşiindu-le hârtia de mătasă în care erau înfăşurate. Luli le primi fără să zâmbească.

— Unde-ai întârziat?

— M-a durut capul şi am fost cu sania până la Copou.

— De asta nu te-am întâlnit!

— M-ai căutat?

— N-are nici o importanţă. Am făcut o plimbare. Nimic nou?

— Nimic. Bună pace... Nu te simţi bine, Luli?

— De ce?

— Eşti preocupată, fără chef... Nu-i fi răcit cumva?

— Fii liniştit. Nu sunt bolnavă... Nathan, te rog, iartă-mă. Mi se pare că nici nu ţi-am spus bună seara. Dă-mi voie să te împodobesc cu o garoafă.

— Şi pe mine nu? Întrebă Catul Bogdan, dezbrăcându-şi blana, în timp ce Luli trecea tulpina unei garoafe roşii prin cheutoarea butonierii lui Nathan.

Îi dădu şi lui o garoafă. Şi, fără să mai prelungească dialogul de lângă uşă de intrare, se urcă pe scări înaintea lor, invitând-o pe haziaica să servească masa. Se adună cu încetul în jurul lor o atmosferă de constrângere. Nathan istorisea ceva. ştiind că nimeni nu-l asculta; şi el se gândea la altceva. Luli se ocupa exclusiv de masă şi serviciu. Catul Bogdan nu vorbea; mânca enervat, aruncând haziaicei priviri ostile de câte ori îi auzea glasul dulceag. Primirea pe

care i-o făcuse Luli îi luase dintr-o dată elanul spre ea, adus de la Copou într-o clipă de panică penitenţă. Nici măcar nu-i mulţumise pentru flori. Simpla împrejurare că se plimbase puţin fără ea — plimbare care avea în versiunea lui un caracter medicinal, nu recreativ — nu justifică o astfel de primire, un astfel de ton. Luli se comportase ca şi cum ar fi ştiut despre existenţa scrisorii din buzunarul lui. Dar n-avea de unde să ştie, nici de ce să bănuiască. Astfel că răceala ei era nedreaptă. Îi făcuse un fel de „scerfă de menaj", prelungind-o, şi pe deasupra în prezenţa lui Nathan. Pe nesimţite, enervarea iui creştea surd. autorizată de o logică falsă. În loc să se simtă vinovat faţă de Luli — fiindcă de data aceasta îi ascunsese efectiv ceva — se socotea nedreptăţit, ofensat, pentru că. deşi venise cu flori şi cu dorinţa de-a o avea pe Luli în braţele lui, ea îl primise rece. În schimb, sufletul împresurat de iritări nervoase îşi găsi de câteva ori refugiul subt ninsoarea de la Copou, în-vorbele lui Lorelei. Hotărât, era exclus să ^le'1 arate scrisoarea; lui Luli şi lui Nathan. Îi cuprindea într-acelaşi plural ostili fiindcă îi simţea în stare să o critice şi pe aceasta, caricaturizînd-o, strâmbându-i înţelesul, dându-i interpretări sarcastice. Ocrotea şi cu o duioşie întristată prezenţa lui Lorelei, hulită de ceilalţi, întrucâtva victima lor.

După masă se retrase în birou, aşteptându-şi acolo cafeaua, aplecat numai de formă asupra manuscrisului. Având preocupări străine de literatură, uită de cafea. Dar după un timp, o nouă ţigară aprinsă îi aminti absenţa cafelei. Parcă trecuse prea mult timp de când o aştepta. Se duse în sofragerie: stins, nimeni. De asemeni în salonaş. Deopotrivă în ietac. Luli nu era nicăieri. Sună lung, dând vibraţie mâniei. Haziaica apăru gâfâind.

— Unde-i duduia?

— A ieşit cu domnu Nathan.

— ...Bine. Pleacă.

Era umilit, furios şi îngrijorat. Aşa ceva nu i se întâmplase niciodată. Se uita cu mirare la cuierul gol. Într-

adevăr, blana lui Luli nu era. Ieşise la plimbare cu Nathan, fără să-l anunţe măcar. În timpul nopţii Unde? Poate că se duseseră la un cinematograf. Se plimba prin casa pustie cu paşi repezi, fără astâmpăr, privind pe rând toate pendulele şi ceasornicele care enervau tăcerea cu toaca lor sarcastică. Mai bine de două ceasuri se plimbă prin casă, scoborîndu-se uneori Ia uşa din faţă, deschizând-o, ieşind afară cu capul gol: nimic. Fulgii cădeau pe Fundacul Vechi ca în Pohod na Sibir. Fiecare zgomot îl făcea să tresară. Aprinse pe rând luminile în mai multe odăi ca să alunge parcă tăcerea o dată cu întunericul. Dar, luminată, tăcerea devenea şi mai pătrunzătoare, lumină electrică exaltând-o parcă.

În sfârşit, auzi paşi care scârţâiau prin zăpadă. Năvăli spre uşă, deschizând-o cu violenţă, zmulgînd-o aproape.

— Slavă Domnului că te văd, Luli! De când te aştept!

— Mă aşteptai? Noapte bună, Nathan. Mulţumesc.

— Luli, de ce-ai plecat? o întrebă el rugător, scoţându-i şoşonii.

— Aveam nevoie de aer.

Îşi culcă obrazul pe genunchii ei.

— Luli, fii bună cu mine.

— Şi tu?

— Eu sunt bun.

— Milă?

— Dragoste.

Luli porni spre salonaş. Catul Bogdan o urmă.

— Luli, spune, de ce eşti supărată?

— Tu nu ştii?

— Fiindcă m-am plimbat singur?

— Mă supăr eu fiindcă stai singur în birou ceasuri întregi? zile întregi? Ţi-am cerut eu vreodată să-mi ţii de urât?

— Atunci?

Îl privea cu ochi atât de pătrunzători, încât se simţi iar dominat, intimidat, supus.

— Am primit încă o scrisoare.

— Da? Interesantă?

— Luli, fii drăguţă...

Îi întinse scrisoarea, scoţând-o din buzunar, cu o strângere de inimă şi pentru Luli, şi pentru Lorelei. Dar Luli i-o dădu îndărăt, fără s-o cetească.

— Păstreaz-o. E a ta.

— Luli, n-am nimic de ascuns. N-am nici o vină.

— Mi-ai fi arătat-o?

— Sigur.

— Sigur? Sigur?...

— N-am vrut să ţi-o arăt faţă de Nathan. După aceea ai plecat Crede-mă, Luli.

Luli respiră lung.

— Iartă-mă.

I se umpluseră ochii de lacrimi. Catul Bogdan o luă în braţe, simţind-o ostenită, moale, copilăreşte încrezătoare în trupul lui bărbătesc. Şi el era foarte ostenit Deşi o adăpostea în braţele lui, amândoi erau parcă pe-o margine de drum lung, rezemându-se unul de altul, istoviţi deopotrivă.

S-auzea numai focul din sobă, şi la fereastră, ca o mătasă veche, foşnetul uscat al ninsorii.

Luli parcă se deşteptă din somn, ştergându-şi ochii. Apoi zâmbi, dezmierdând cu obrazul ei obrazul de alături.

— Îţi mulţumesc pentru flori. Mai eşti supărat?

— Nu, Luli, ţiu! Niciodată nu pot fi supărat pe tine: Te iubesc, Luli, o strig în faţa lumii întregi. Nu simţi, Luli, cât de mult te iubesc? Ce nevoie am de tine? Uite, de când ai plecat de acasă, nu mai eram om, nu mai puteam face nimic. Simţeam că înnebunesc dacă nu vii...

— Drăguţule, drăguţule şi bunule, alunei de ce nu eşti deschis cu mine? De ce le temi de mine? De ce nu-mi spui drept? De ce fugi? De ce te ascunzi?

— Ştiu eu, Luli? Omul e un ţesut de contradicţii şi absurd.

— Şi când iubeşte?

— Mai ales.

— Atunci eu de ce sunt altfel? De ce nu-ţi ascund nimic?... decât dragostea mea...

— Mi-o ascunzi? zâmbi el.

— Uneori...

— Luli, tu eşti Luli: unică.

— Unică! oftă Luli. Adică singură.

— Nu. Luli, doi. Suntem doi, alături, Împreună, strânşi şi striviţi într-aceeaşi mina dulce şi năprasnică.

— N-ai răcit cumva?

— Nu. Nu te speria. Am fost de câteva ori afară cu capul gol, şi strănut! Nu-i nimica.

— Ai fost afară? Cu capul gol? pentru mine?

— Da, Luli. de ce?

Abia izbuti s-o prindă lingă scară. Voia să se ducă afară să stea cu capul gol în ninsoare, drept pedeapsă. Cu greu izbuti să o facă să renunţe. O aduse de acolo în braţe, dar complet transformată. Era numai în jurul lui şi pentru el, supusă, devotată, neştiind ce să mai facă. Îi pregăti cu minele ei un ceai fierbinte cu rom; îl puse în pat cu de-a sila, îi dădu aspirină, îi făcu masaj cu alcool pe creştetul capului, legându-l cu un turban, înteţi focul în soba. şi numai după ce-l văzu la adăpost, doftorit şi liniştit, se odihni, stând lângă el pe marginea patului, gata să-l vegheze toată noaptea.

— Vrei să-ţi cetesc ceva?

— Nu, Luli, pe tine te vreau. Altă carte nu-mi trebuie.

începu să se dezbrace repede, apărând din ce în ce

mai ispititor sprintenă, pe măsură ce hainele cădeau de pe ea. Trupul ei incomplet despîrlit avea palori aurii de miez de banană coaptă, dând celui care-l privea cu ochi lucioşi nevoia să muşte şi fiorul acestei pofte.

Dar Luli stinse lumina, continuând să se dezbrace prin întuneric, abea zărită dincolo de aleea de rubin a jarului din sobă.

Când o avu alături, lipită de el că apa vie de malul stâncos, o întrebă pe pragul cufundării în noapte:

— Luli, de unde ştii tu când îţi ascund ceva?

Luli oftă adânc.

— Cum să nu ştiu când trăiesc numai în line?

V

DACĂ AR FI FOST SĂ TREC PRIN-tr-o pădure cu lupi ca să ajung până la tine, aş fi ajuns cu zdrenţele tinereţii mele sfâşiate, dându-ţi ultima ei picătură.

De-ar fi fost să trec prin ierburi cu şerpi ca să ajung până la tine, cu tălpile goale aş fi călcat pe şuierul morţii mele, aducîndu-ţi-o să-i închizi ochii.

Dar la poarta casei tale veghează dragostea — şi mi-am tras paşii înapoi ca la ieşirea cu icoană din biserică.

Cânt răguşit pe subt ferestrele casei tale, cum cântă copiii italieni pe străzile oraşelor noastre, în mizeria frumuseţii lor cu ochi mediteraneeni.

Cânt cu mâna întinsă subt cer, ca odinioară cei neîmpăcaţi la răspântii de drum: Ascultaţi, voi toţi bucuria şi durerea mea.

Lorelei

*

Casa din Fundacul Vechi era plină de ghiocei şi toporaşi. Prezenţa lor era proaspătă ca întâia apariţie a lui Luli în casa din Fundacul Vechi.

Luli şedea acum la fereastră, cu paltonul pe umeri, privind cerul, aşa cum privise jarul la gura sobei o iarnă

întreagă, în acelaşi salonaş unde odinioară o mamă îşi aştepta moartea alături de copilul ei.

Afară, grădinarul dezbrăca trandafirii din hainele de iarnă. Mirosea a pământ răscolit. Florile erau pe-aproape: zâmbeau ca fetiţele îmbulzite după o uşă, aşteptând să năvălească pe covorul bunicilor.

Zborul cocorilor şi al rândunelelor trecuse peste somnul caselor, venind din marea călătorie cu un cer de culoarea mărilor meridionale.

Soarele răsărea cu proră de aur şi apunea cu pânze de purpură.

Cornul înflori galben ca mălaiul în mâna unei ţărăncuţe cu ochi albaştri.

Într-o noapte, zarzării răsăriră uzi din fundul unei mări, aducând în braţe faguri de mărgean trandafiriu. Din urmă îi ajunseră şi piersicii cu braţele pline de şiraguri de mărgean aprins.

Abea deşteptat din somn, pământul îşi îmbrăca hainele de dans.

— Doamnă Luli, cred că ar trebui să plecaţi.

Stăteau împreună pe terasă. Aurul nou al soarelui îşi recăpătase întâia căldură de primăvară. Catul Bogdan era la Universitate.

— De ce să plecăm?

— Iaşul are ceva morbid. E un oraş pentru pensionari. Patria doamnei Luli e Italia.

— Nathan, ai impresia că suntem bolnavi?

— Protestez în numele doamnei Luli.

— Numai?

— În numele lui Tăni protestează doamna Luli.

— Îţi mulţumesc, Nathan, dar aveai dreptate când mă alungai de la Iaşi. Am impresia că am îmbătrânit. Sunt ostenită. Nu mai am resort. Zilele trec identice. Mă scol, mănânc, stau, mănânc, mă culc şi iar mă scol. Gâde citează cazul cuiva care s-a sinucis scriind un bileţel în care spunea

laconic: „Prea mulţi nasturi de încheiat şi descheiat în fiecare zi”.

— Doamna Luli, dacă nu mă înşel, n-a împlinit încă douăzeci şi patru de ani?

— Te înşeli, Nathan, având dreptate. Aş fi încântată să cochetez cu bătrâneţea la douăzeci şi patru de ani neîmpliniţi. Dar nu-mi mai simt vrâsta ca o realitate decât în oglindă, şi încă...

— Doamnă Luli, primăvara deprimă mai tare decât toamna.

— Oare?

— Sigur.

Luli zâmbi potolit.

— Ai devenit soră de caritate, Nathan. Înainte aveai numai un pacient, acum ai doi.

— Soră de caritate, nu. Frate pur şi simplu.

— Nathan dragă, nu ştiu unde am cetit, poate că într-un roman rusesc, ceva cam aşa: „Nu poţi pleca din tine însuţi;i.

— Dar acest „tine însuţi” e variabil. Poţi schimba o odaie punând o floare, deschizând o fereastră — dar un suflet!...

Soarele apunea. Luli se ridică, întinzând mâna lui Nathan care i-o sărută plecându-se adânc.

Şi intră în casă după Luli, făcând o reflecţie pe care i-o sugerase umbra sa: „Cyrano îşi vedea nasul; umbra mea depăşeşte pesimismul nasului lui Cyrano”.

*

De un timp, prezenţa primăverii la ferestre făcea din bucuria vieţii ceva exterior casei din Fundacul Vechi, cu toate că de câte ori se întorcea de la Universitate, Catul Bogdan umplea casa de flori, fără să fie făţarnic.

O iubea pe Luli şi n-o înşela. Nu se uita la nici o femeie cu dorinţă în ochi, nedorind în nici una ceva ce n-ar fi găsit în Luli. Fără să-şi fi pierdut preţul pentru inima şi mintea lui, Luli parcă-şi pierduse unicitatea. Nu împărţea nimic cu Lorelei, care de altfel nu era decât un nume şi un cântec

nevăzut la ferestrele primăverii. Dar exista şi Lorelei ca o prelungire emotivă a lui Luli, dincolo de strictul contur al fiinţei ei.

Luli, Lorelei, Sunet. Ecou. Acelaşi lucru şi totuşi altceva. Pe Luli o vedea şi o avea; pe Lorelei o căuta fără de speranţa şi poate că nici voinţa de-a o găsi. Lorelei era un semn al necunoscutului.

Dar se întâmpla ceva curios. Până atunci o socotise pe Luli ca o primejdie — involuntară, desigur — pentru libertatea sufletească pe care i-o cerea scrisul. Din acest punct de vedere se apăra oarecum de fericirea de-a fi lingă Luli, închizându-se în birou, şi uneori şi în migrenele reale sau simulate, ca într-un refugiu sigur.

Dar tocmai în birou era acum mai alături de Lorelei. Şi ea îl împiedica să scrie, limitându-i cu o emoţie libertatea minţii, neatârnarea ei. Totuşi, de accastă prezenţă nu se ferea, nici nu se apăra. Şi-n sufletul lui. Lorelei era lot un cântec nevăzut de la fereastră. Îl asculta, având parcă nostalgia unei plecări. Unde? Nicăieri. Dar niciodată nu mai era singur în el, nici sigur. Parcă aştepta. Avea sufleteşte acele tresăriri pe care le ai când aştepţi apropierea unui pas, la sunetul oricărui alt pas.

Nu-i mai arăta lui Luli scrisorile lui Lorelei, având certitudinea că izbuteşte să le treacă neobservate. Luli nu-l mai întreba, nu-l mai cercetă, acceptând vorbele şi explicaţiile lui, fără să le provoace, ca şi florile pe care i le aducea de câte ori se întorcea din oraş. O simţea pe Luli mai pasivă, mai potolită, uneori parcă şi melancolică, dar evita explicaţiile, preferind s-o răsfeţe, s-o iubească, să fie cu ea numai bun, numai gentil, fără nervi, fără curiozităţi apăsate.

O singură dată numai, Luli îl întrebase:

— Cum merge romanul tău?

— Lucrez încet. Am un subiect tare greu.

De atunci nu mai vorbiseră nimic despre literatura lui. De altfel, vorbele lui cu Luli erau de suprafaţă, deşi foarte

afectuoase. Glumea cu ea, comenta pe alţii, uneori în treacăt şi câte-o lectură recentă, căutând mai ales să provoace alături de ea alintările drăgostii şi gemetele ei. Despre ei, nimic. Ca şi cum alipirile trupeşti — pasionate — şi convieţuirea fizică în acelaşi decor ar fi făcut inutilă discuţia despre ei, împărtăşirea de gânduri.

Se adunau mari tăceri, şi prezenţa lor solemnă de gheţari aducea clipe de panică parcă, dar îndată întinse de veselii improvizate, aşa cum orchestra de pe vapoare cânta mai însufleţit în ceasurile de primejdie, ca să înşele călătorii.

În fond, însă, Catul Bogdan nu se temea, fiindcă n-avea de ce. Pe Luli o iubea: era sigur. Iar Lorelei nu era o primejdie: apărea în viitor ca ceva lăsat în trecut. Nu putea să o uite, deşi n-o cunoscuse şi nici nu spera. Aşa că tot ce-i venea dinspre ea se revărsa asupra lui Luli, lui rămânându-i numai o nostalgie resemnată.

De câteva ori, Nathan îl vizitase în birou, sugerându-i călătorii în străinătate.

— Dinţii să-mi isprăvesc romanul.

— Ai tot timpul până la vară.

— Ştiu eu...

Ciudat! Nu-i venea să plece în străinătate numai cu Luli şi din cauza scrisorilor care-ar fi putut să vie în urmă. Hotarele României erau şi ale lui Lorelei. Se simţea bine În ţară.

Plecarea în străinătate cu Luli, oricât de ispititoare, îl îndestula mai puţin, ştiind că acolo nu-i Lorelei. Subt soarele străinătăţii, Luli parcă şi-ar fi pierdut umbra care o întregea complex, fără să i-o înstrăineze.

Nathan erau în greu impas. Luli nu-i spunea nimic, dar nici nu-i ascundea obrazul adevărat cu-n început de paloare.

De la Catul Bogdan nu putea afla nimic şi nici nu putea să-i mai reproşeze ceva, fiindcă n-avea ce: decât întristarea lui Luli. Dar prin viaţa lui actuală. Catul Bogdan n-o mai

ocolea pe Luli ca odinioară, la începutul romanului. O întovărăşea mai mult, făcea şi plimbări cu ea, uneori se duceau toţi trei la teatru şi la cinematograf. Aşa că Nathan, cu toată calitatea ochilor lui, nu izbutea să descopere fisura mărgăritarului, simţindu-i numai matitatea treptată, sleirea sură.

Dar Nathan nu se mărginise numai să vadă şi să audă ceea ce se întâmpla în casa din Fundacul Vechi. Atribuind lui Luli acel dar de divinaţiune intuitivă graţie căruia o femeie autentică poate simţi ceea ce vine, fără să fie informată, îl spionase pe Catul Bogdan, călcându-şi pe inimă legea discreţiei, pe care-o respectase totdeauna. Şi nu aflase nimic. Nu descoperise nici o femeie clandestină în viaţa lui Catul Bogdan. Poate că tocmai de asta teama lui Nathan sporise. Frică pe care-o ai într-o cameră goală cu uşa zăvorită şi ferestrele luminate de soare e mai lăuntrică şi mai chinuitoare decât frica de hoţi într-o casă întunecată.

Mereu nu se întâmpla nimic şi mereu doamna Luli avea mini de călugăriţă fără de mătănii şi carte de rugăciuni.

Mintea lui Nathan, mereu neliniştită şi mereu iscoditoare, cercetase şi gândul unei boli încete. Dar nu putea surprinde nimic care să anunţe boala. Nu îndrăznea s-o întrebe pe Luli, dar de câteva ori, pornind de la literatură, Nathan orientase discuţia spre boli.

— Nathan, ştii ce cred eu? Să nu râzi! Că numai sufletul deschide uşa bolilor. Adică nu. Mai exact: că bolile intră când sufletul uită să închidă uşa, sau se dezinteresează de ea. Las la o parte accidentele. Acelea-s hazard ca în toate cele. N-am dreptate?

Astfel de gânduri în mintea lui Luli, care nu împlinise încă douăzeci şi patru de ani, dădeau lui Nathan mai multă melancolie decât boală incurabilă a sluţeniei.

De altfel, mai toate discuţiile lor din ultimul timp se aplecau spre moarte, spre viaţa judecată, nu trăită — ca şi cum amândoi ar fi făcut pe terasă cură de aer şi de soare la un Davos oarecare al unei altitudini apline.

Într-o zi Nathan veni cu o nouă sugestie.

— Ce mai face domnişoara Gabriela Nei?

O cunoscuse la nunta lui Luli.

— E profesoară la Braşov. Ţi-aduci aminte de ea V

— Să uit eu pe cineva din alaiul doamnei Luli I Se poate? Ce-ar fi dacă am răpi-o Braşovului?

— Ar fi foarte bine. Dar e greu...

Luli începu să râdă, privindu-l pe Nathan.

— Nathan, tu şi Gabriela aţi fi o pereche perfectă.

— Doamnă Luli, protestă Nathan; nu mă gândesc la mine.

— Dar am eu dreptul să mă gândesc la prietenii mei.

O clipă, tăcură amândoi, uşor jenaţi, fiindcă şi unul şi altul îşi amintiră unul pentru altul rasa lui Nathan şi toate reculurile penibile, inerente unei astfel de discuţii. Dar Luli se grăbi să repare.

— Nathan, în timpul şcolii nu poate veni. Dar o invit de Paşti. Mi-ai dat o idee foarte bună. O aducem şi pe ea pe terasă şi începem un taifas...

Nathan sperase altceva pentru Luli decât un „taifas”. Dar tăcu, mulţumindu-se deocamdată şi cu atâta.

La masă, Luli îl întrebă pe Catul Bogdan:

— Vrei s-o invit pe Paşti pe Gabriela?

— Vai, Luli, e nevoie să mă întrebi! Tot ce-ţi face ţie plăcere... Dar unde stă Gabriela?

— Nu ştiai? La Braşov.

VI

RĂMAS BUN.

Mă numesc numai Lorelei. Legenda spune că am ucis.

Anii mei tineri au sunat a cântec, dar am trecut pe lingă el cu dragostea de mină şi am rămas cu mâna întinsă ca a regelui Lear.

Mi-e sufletul ca tufişul Păiurului pe coasta Mării Negre: numai ghimpi curbi ca re-au încununat odată fruntea lui Hristos.

A trecut o ploaie de primăvară şi s-a ţesut în zare brâul frânt de mătasă al curcubeului; cu el îmi încing mijlocul şi mă duc.

Lorelei

Catul Bogdan rămase cu ochii uzi după lectura acestei scrisori: a zecea. Ultima. Chiar dacă n-ar fi fost decât un poem cu zece file, nu renega umezeala care însoţea pe prag de gene plecarea lui Lorelei. Era trist. Poate că poemul era un epitaf real. Poate că dispărea o viaţă anonimă, dar atât de legată de inima lui, încât ochii o plângeau fără s-o fi privit vreodată.

Era singur într-o cancelarie a Facultăţii de litere. De afară şi dinlăuntru venea zvon de glasuri tinere. Primăvara era în zilele gloriei ei, trecând din zi în zi, din cer în cer, cu lumini pe subt cupole de soare ca o tânără împărătească bizantină.

„Rămas bun...”

Aveau din nou să înflorească teii: Rămas bun.

Aveau să vie zilele de vară: Rămas bun.

Sufletul cobora treptele melancoliei, ducându-se spre mările amare care bat ultima treaptă a palatului ei palid.

Scrisoarea îl răscolise ca o veste venită din viaţă, deşi totul se petrecuse dincolo de viaţă.

Până când ultima scrisoare legându-se prin saltul amintirii cu cea dintii îi aduse întrebarea de atunci. „Cine”? Şi, ca şi atunci, privi cu de-amănuntul scrisul şi apoi plicul. Avu o mare tresărire, căci pecetea poştală spunea cu litere nete: Braşov. Întâia scrisoare purta pecetea Râşnov: localitate de lângă Braşov...

„— Unde stă Gabriela?

— Nu ştiai? La Braşov.”

Gabriela Nei?

Ea, Lorelei?

Era ultima lecţie din preajma vacanţei de Paşti. Pluteau Floriile pe feţele tinereţii din bănci, chemând poemele spre ele. Le ţinu o lecţie scurtă, dându-le drumul în primăvară cu un: „Sărbătorile cu bine”.

Luă o trăsură, ajungând acasă mai devreme decât de obicei. Luli era pe terasă cu Nathan. Intră hoţeşte în salonaşul ei, căutând prin corespondenţa lui Luli scrisoarea prin care Gabriela îşi anunţa sosirea la Iaşi. O găsi în mapa cu scrisori, la fund. o luă. aruncând numai o privire pe adresă. Mâna lui Lorelei scrisese: „Doamnei Lucia Bogdan. Fundacul Vechi. Iaşi”.

Ea era.

Lorelei trăia.

Lorelei venea.

Afară era primăvară,

— Luli! Luli!

O sărută lung pe un obraz şi pe celălalt.

— Ce s-a întâmplat?

— Am luat vacanţă.

Luli îl privi atentă şi, văzând că bucuria lui era reală, tinerească, fără de nimic simulat — avu un inexplicabil oftat de uşurare şi, veselă ca pe vremea teilor înfloriţi de Ia Galaţi, îi sări de gât.

— Nathan, astăzi e o zi mare, îl vesti ea cu tot aurul soarelui pe faţă, din braţele Sultanului de Argint.

— Luli, hai să ne inaugurăm vacanţa printr-o plimbare.

— Unde?

— Unde vreţi. Îl luăm şi pe Nathan.

— Ai dat vacanţă şi romanului?

— Sigur. Numai ţie nu. Mă duc un moment să-mi strâng hârtiile din birou şi plecăm. Vă stau la dispoziţie.

— Unde mergem, Nathan? îl consultă Luli, ca şi cum gândul ei dus în altă parte ar fi fost incapabil să răspundă la o astfel de întrebare străină de ceea ce o absorbea.

— Dă-mi voie să-ţi pun dinţii o întrebare. Şi eu simt că e o zi mare. Calendarul meu e obrazul doamnei Luli. Văd că-i sărbătoare, dar nu ştiu cum se cheamă...

Luli meditä o clipă, stăpânindu-şi sacadele unei izbucniri de râs care dacă s-ar fi pornit ar fi ajuns până la lacrimi. Cu acest râs, abea învins, îl privi din nou pe Nathan.

— Dragă Nathan, am un secret... —

— Doamnă Luli, o întrerupse Nathan, după ce-i văzu lupta cu râsul; îţi doresc câte un astfel de secret în fiecare zi a anului.

— Nu-nu-nu, se apără Luli. Ajunge unul. Dar nu ţi-l pot spune, Nathan, deşi eşti duhovnicul predestinat al unor astfel de secrete.

— Doamnă Luli, e un secret în doi?

— În două, zâmbi Luli enigmatic.

Nathan păru că ceteşte cu atenţie un text nevăzut.

Luli avea o sclipire de râs pe faţă, urmărind expresia lui Nathan.

— Doamnă Luli, începu el rar, ca cineva care-i pe punctul de-a dezlega o şaradă.

— Nathan, chiar dacă bănuieşti, taci, şi aşteaptă.

— Mi se pare că ştiu, dar ceea ce-mi scapă e cauza veseliei de astăzi. De ce nu ieri, şi alaltăieri?... Ori doamna Luli e o mare actriţă?

Dar efortul lui Nathan de-a recapitula amintiri pentru a dezlega o problemă transmisese şi lui Luli aceeaşi orientare. Şi ea recapitula, la lumina de fulger a unei bătăi de inimă, amintiri, pentru a lămuri o îndoială atunci răsărită din vorbele lui Nathan.

Şi, deodată, Nathan o văzu subt ochii lui complet transformată. Albă ca bătută de brumă. Cu ochii măriţi ca atunci când plutesc asupra unui ţipăt care n-a pornit din buzele încleştate.

Fugi. Intră în salonaş. Se duse de-a dreptul la biroul ei. Văzu corespondenţa prin care-i umblase cineva. Şi găsi plicul scrisorii de la Gabriela pe birou, deşi îl ascunsese în mapa cu scrisori.

— Luli! Luli!

Glasul lui Catul Bogdan se apropia, chemând-o.

Îl auzi vorbind cu Nathan.

— Ei, Luli, unde plecăm?

— Mi-ai umblat prin scrisori?

Catul Bogdan şovăi numai o clipă. Glumi.

— Eu n-am dreptul să fiu gelos?

Luli încercă să zâmbească.

*

Multă vreme. Catul Bogdan şi cu Nathan îşi învecinară tăcerile preocupate. Şedeau pe terasă. Şi unul şi altul se gândeau la Luli. Absenţa ei şi amintirea obrajilor ei albiţi deodată dădeau primăverii tristeţea pe care o are când e privită de pe terasa unui sanatoriu.

Tăcerile lor se despărţiră, luând alte drumuri. Catul Bogdan nu izbutea să priceapă de ce-o invitase Luli pe Gabriela ştiind că-i „L”. Abea acum îşi lămurea reacţia lui Luli. după ce văzuse întâia scrisoare. De vreme ce era în corespondenţă cu Gabriela, desigur că de atunci îi recunoscuse scrisul. Cea mai bună prietenă a ei!... Ca şi cum Nathan i-ar fi scris lui Luli o scrisoare de dragoste... un poem, dar sensul era al unei scrisori de dragoste, al unei mărturisiri. Îl privi o clipă pe Nathan, pe furiş, şi clipa comparativă îi dărui un uşor zâmbet care-l împiedică să simtă reacţia lui Luli, fiindcă Nathan era cu totul altceva decât Gabriela. Se simţea incapabil altfel decât noţional să fie gelos din cauza lui Nathan. În fond, însă, conţinutul singurei scrisori cetite de Luli nu avea suficientă consistenţă ca să provoace o gelozie reală. O înţepătură, da. Mai mult, nu. Păstrase scrisoarea, dar o cetise de atâtea ori, încât o ştia pe dinafară. Şi-o reaminti fragmentar: *„Sunt*

între cele patru zări: răspântia lor...” „Gândeşte-te la mine ca la o stea desprinsă din tine şi dusă în întunericul fără fund”.

Atât cunoscuse Luli din scrisorile lui Lorelei: renunţarea la el şi poate mărturisirea unei devoţiuni literare, ceva mai pasionată, dar şi mai platonică prin expresie. Luli nu mai citise şi a doua scrisoare, cu toate că i-o arătase: mândrie?... Despre celelalte opt nu mai ştia nimic. Desigur însă că scrisoarea Gabrielei, dacă nu deşteptase în Luli o gelozie propriu-zisă — n-avea obiect —, în schimb dăduse prietenei ei din copilărie şi adolescenţă accentul unei perfidii, descoperit prin surpriză. Exact impresia pe care ar fi avut-o şi el, dacă Nathan i-ar fi trimis lui Luli o astfel de scrisoare, păstrându-şi însă anonimatul faţă de Luli.

Atunci, de ce-o invitase pe Gabriela la ei, ştiind cine-i?

Sensul exact al invitării Gabrielei îi scăpa, deşi mândria lui Luli, amestecată cu înfruntarea experienţei directe, puteau să explice dorinţa ei de-a o avea pe Gabriela în timpul vacanţei de Paşti în casa ei, alături de ea şi de el.

Dar care putea fi explicaţia veseliei lui Luli când o anunţase că a intrat în vacanţă, propunându-i o plimbare, urmată fulgerător de întristarea ei...

Văzuse că i-ă umblat printre scrisori — ceea ce nu se întâmplase niciodată până atunci — descoperind şi scrisoarea Gabrielei, pe care o uitase prosteşte pe biroul ei, după ce-o luase din mapă... Şi?... Îşi dăduse seamă Luli că a descoperit identitatea lui „L”? Probabil.

Dar Gabriela? Dar Lorelei, care venea în casa lor, numindu-se Gabriela?...

Gândul lui făcu un salt peste ani, revenind la fereastra trenului oprit în gară cu cireşe. Şi lăsând-o pe Luli să se împiedice, răsturnându-şi cireşele pe peronul gării, o privi pe Gabriela, care o îndemna pe Luli să se urce în tren, spunându-i „Luli” cu un glas dulce, aerian, de cântec auzit sus, între crengi care ascund pasărea acelui cântec.

— Lu-li...

Ascultă acum glasul, nu numele. Glasul lui Lorelei...

...Apoi o întâlnise în cancelaria şcolii, în fund, lângă fereastră. Vorbele cu tei înfloriţi... Ochii ei îl priveau de alunei. Abea acum îşi aducea aminte privirea lor... *„Cine nu cunoaşte trudă şi setea închise într-un bulgăre de sare să stea la o parte.”*

Şuviţe ruginii pe tâmple, care dădeau o melancolie de toamna genelor plecate peste ochii negri. *„...Anii mei tineri au sunat a cântec, dar am trecut pe lângă el cu dragostea de mină şi am rămas cu mâna întinsă ca a regelui Lear”*

Abea o zărise la nunta de la vie. N-avea ochi pentru ea. *„...De-ar fi fost să trec prin ierburi cu şerpi ca să ajung până la tine, cu tălpile goale aş fi călcat pe şuierul morţii mele, aducîndu-ţi-o să-i închizi ochii. Dar la poarta casei tale veghează dragostea — şi mi-am tras paşii înapoi ca la ieşirea cu icoană din biserică...”*

De-atunci n-o mai văzuse. *„Cânt cu mâna întinsă subt cerul gol. ca odinioară cei neîmpăcaţi la răspântii de drum: Ascultaţi, voi toţi, bucuria şi durerea mea”*

El trăise fericit pe mările din jurul Europei... *„Mi-e sufletul ca tufişul Păiurului pe coasta Mării Negre: numai ghimpi curbi care-au încununat odată fruntea lui Hristos”.*

Fumă ţigară după ţigară, fără să-şi dea seamă.

Şi Nathan, pipă după pipă.

Două fumuri se învecinau necontenit, ca de pe două acoperise de cătun bătut de viscol. Luli şi Lorelei. Luli şi Gabriela. Odată le cunoscuse, amândouă apărându-i de la aceeaşi fereastră de unde le privise coborând dintr-o trăsură de altădată, din care adia şi amintirea mamei lui.

Şi inima lui nu mai ştia. Aceeaşi milă pentru amândouă, pentru o suferinţă veche şi pentru una care poate abea avea să înceapă. Pe amândouă ar fi vrui să le cuprindă în braţe şi parcă de nici una nu se mai putea despărţi. Inima lui nu întâlnise mai tragică răspântie.

— Nathan, sunt trist.

Tresăriră.

Luli apăruse la spatele lor, fără să o audă. Era calmă. Se pudrase. Ochii nu mai păstrau nici o urmă. Avea pe umeri o haină de lână, deşi afară, amurgul de primăvară venit peste pomii înfloriţi nu le înfrigura florile încrezătoare în haina lor subţire.

Se ridicară.

— Ce faci, Luli?

— Sunt gata de plimbare.

VII

APROPIEREA SFINTELOR PAŞTE dădea trecerii zilelor de primăvară un fel de solemnitate mistică. Parcă se întorceau foile unei Evanghelii cu strălucirea primăverii numai în scoarţe.

Într-o zi, Luli văzu calendarul din antreu cu foaia la zi. Îşi aminti că uitase de câteva zile să rupă foile.

— Tu le-ai rupt? îl întrebă ea pe Catul Bogdan.

— Nu ştiu bine. Eu, sau Nathan, sau poate haziaica.

Luli nu insistă.

Haziaica împreună cu dadaia începuse marea grijitură. Dadaia grijea salonaşul lui Luli şi ietacul. Haziaica. având subt ordine pe ceilalţi servitori, care nu apăreau deloc prin casă, restul odăilor.

Luli îşi petrecea timpul pe terasă. Într-un scaun de pânză cu alungire, cu picioarele înfăşurate în pled.

Nathan era aproape mereu în preajma lui Luli. Uneori venea la dejun, rămânând până după masa de seară; alteori venea după dejun, luându-şi cafeaua acolo.

Într-o zi, dadaia îi aduse lui Luli în poală câţiva puişori aurii de găină, abea ieşiţi din ou. Luli îi culese câte unul în

palmele adunate, îşi dezmierdă obrazul de puful lor auriu şi-i dădu îndărăt.

Cu toate că Universitatea era închisă, Catul Bogdan se ducea în fiecare zi, subt pretextul unor consfătuiri la rectorat în legătură cu mişcările studenţeşti şi cu problema închiderii căminurilor. Nu mai primise nici o scrisoare de la Lorelei, dar cerceta zilnic dacă nu i-a venit vreo scrisoare la Universitate.

Gabriela îşi anunţase sosirea. Se dusese dintii să-şi vadă părinţii Ia Bucureşti, rămânând cu ei câteva zile.

Într-o noapte, Catul Bogdan se deşteptă având impresia că-i privit.

Pe jumătate ridicată din pat, Luli îl privea prin întuneric.

— De ce nu dormi, Luli?

— Am visat rău şi m-am trezit.

Luli îi dezmierdă fruntea blând, cuprinzîndu-i-o apoi în palma ei subţire, ca şi cum ar fi vrut să-i ia mulajul.

— Dormi.

Şi se culcă şi ea. O cuprinse cu un braţ, adunându-şi trupul lingă al ei. Nu mai putea dormi. Era neliniştit. Simţi un tremur uşor în trupul de alături. Acoperi cu mâna obrazul lui Luli. Era ud.

— Luli...

O tăcere, o lină mişcare de lacrimi.

— Am visat rău. Nu-i nimic. Sunt nervoasă. Am să dorm şi-mi trece.

Nu-şi dădu seamă când adormi, dar avu din nou, după ani, visul cel simplu şi răscolitor al vieţii lui. Mână caldă care-i apuca mâna, lăsându-l apoi singur. Mână mai tristă decât genele Madonei. Se deşteptă cu mâna lui Luli în mâna lui. Dormea. Îi auzea respiraţia regulată... *„...Şi am rămas cu mâna întinsă ca a regelui Lear...”*

I se umeziră ochii abea deşteptaţi din somn, fără să ştie care-i mâna pe care o plânge: a mamei lui, a lui Luli sau a lui Lorelei... Vâsle triste în apele amare...

Adormi cu inima grea, cerând somnului uitare.

Paloarea venită pe obrajii lui Luli pe terasă, subt ochii lui Nathan după un râs învins, apărea prea des acum.

— Doamnă Luli, nu te simţi bine?

— Poate... E ceva nelămurit...

Grijitura se isprăvise. Parchetele lustruite aduceau mirosul de ceară şi terebentină al sfârşitului vacanţelor mari în nara copilului întors acasă şi tuns pentru şcoală. Grijită, casa îşi pierduse din intimitate. Parcă devenise nouă, uitând că a fost locuită şi până atunci. Numai biroul lui Catul Bogdan fusese cruţat de legea gospodinelor. Lucra. Nu la ultimul roman. Spunea că adună şi înseamnă materialul unui roman nou.

Nathan aştepta sosirea Gabrielei cum aştepţi fulgerile şi ploaia când nouri nevăzuţi încă încing arşiţa, dând nervilor scântei şi inimei o ghemuire înfricoşată.

Prezenţa lui Luli întinsă pe terasă dădea primăverii o tristeţă atât de sfâşietoare, încât Nathan ar fi dorit parcă s-o sfarme ca pe-o oglindă dintr-acelea do poveste, în care apare, între luminări aprinse la miezul nopţii, craniul morţii, fotei care-şi înfruntă ursită, chemându-i chipul.

— Nathan, oare fericirea e în renunţare la tine, devotîndu-te altora?... E greu să renunţi la tine?

— E greu să fii erou.

— Totuşi, aş vrea să fiu infirmieră sau misionară undeva la capătul lumii. Cred că devotîndu-mă nenorocirii altora, mi-aş pierde orgoliul...

Buzele ei avură o mişcare de pasăre care nu mai poate zbura.

— Doamnă Luli, ce e? se alarmă Nathan, scăpându-şi pipa.

— Nu. nimic... M-am speriat prosteşte. Am avut un fel de durere...

Părea că ascultă, căutând să descopere ceva care trecuse fulgerător.

— A trecut.

Dar năduşise?.

— Haidem la masă. Trebuie să mergem la gară. Vine Gabriela.

Îi anunţară pe Catul Bogdan, aşezându-se toţi trei la masă, tăcuţi. Pentru nici unul sosirea Gabrielei nu mai era o bucurie. Devenise o fatalitate acceptată.

— La câte vine trenul? întrebă Luli.

— La nouă şi ceva, răspunse Nathan în locul Ivii Catul Bogdan.

— V-aţi îngrijit de trăsură?

Tot Nathan răspunse.

— Am reţinut un automobil. Trebuie să sosească. Doamnă Luli, ce-i?

Luli îşi plecase capul pe masă, scăpând din mână paharul, care căzu cu un zgomot strident de fereastră spartă de furtună.

Şi Catul Bogdan, şi Nathan veniră lângă ea. Avea un gemăt sacadat. Apoi, un oftat adânc. Faţa căpătase o împietrire chinuită. Năduşise. Nasul i se subţiase deodată. O ridicară de pe scaun, ajutându-i să umble. O duseră încet în salonaş.

— Lăsaţi-mă cu haziaica.

O lăsară.

— Nathan...

— Stai, nu-ţi pierde cumpătul, vorbi Nathan, ştergându-şi cu palma sudoarea de pe frunte.

Şi-l pierduseră amândoi.

Bătură la uşă. Intrară în vârful picioarelor. Luli era Întinsă pe divan, acoperită cu un pled. Zâmbea. Obrazul apărea prea alb, chiar pe pernă.

— V-am speriat degeaba. Încep să mă simt mai bine. Continuaţi-vă masa şi duceţi-vă la gară. Sunt dezolată. Tocmai Gabriela să mă găsească în halul acesta...

Le zâmbi, cu un aer vroit ştrengăresc, ca şi cum i-ar fi păcălit.

Obrajii îşi recăpătau culorile, evoluând spre roş aprins.

— Luli dragă, rămân cu tine. Se duce Nathan la gară.

— Sigur, se oferi Nathan, plecând.

Luli părea suptă de o bulboană care apăruse în ea. Cehii i se dilataseră, privind cu spaimă spre Catul Bogdan.

Îi puse termometrul.

Între timp, venise şi dadaia.

Faţa lui Luli părea strâmbată de izbucnirile unui coşmar. Năduşea. Catul Bogdan îi şterse faţa cu batista lui, apoi îşi şterse faţa lui cu degetele. Se uită la termometru, urmărit de ochii lui Luli.

— Cât?

Abea-i auzi glasul. Drept răspuns îi zâmbi blând. scutură termometrul şi ieşi repede, făcând semn dadaiei să stea cu Luli. Telefona unui doctor, implorându-l să vie imediat.

Când automobilul cu Gabriela şi Nathan se opri în faţa casei din Fundacul Vechi, văzură o trăsură. Din urmă, cu un sunet de alarmă, îi ajunse şi automobilul Salvării.

— Ce-i, doctore? întrebă Nathan pe medicul care ieşea preocupat din salonaş.

— Trebuie operată imediat... Un acces de apendicită acută...

Ridică din umeri, parcă declinându-şi răspunderea.

Casa parcă se înnegrise, deşi toate lămpile ardeau.

O transportară pe targă. Ochii lui Luli, în friguri, nici nu putură zâmbi Gabrielei, care o întovărăşea spre uşă, cu capul aplecat asupra targei.

Porniră cu toţii la spital, printr-un oraş funebru.

Biserica Sfântului Spiridon îi întâmpină cu obraz şi cruce de moarte, din mijlocul ogrăzii spitalului, după ce porţile fură deschise cu un scrâşnet medieval.

Suiră scările lucii, intrând în mirosul fenicat al clădirii cu păreţi albi. Totul mergea încet: doctorii, infirmierele, pregătirile, timpul. Mînile lui Luli ardeau în mînile Sultanului de Argint văzut de ochii ei într-o depărtare de orizont nebulos ca al apusului lunii.

Apărură cei cu halate albe, aducând căruciorul. Rudele şi prietenii fură îndepărtaţi. Se adunară într-un fund de

coridor, lângă o fereastră albastră de noapte de primăvară. De afară se auzeau glasurile unui *Hristos a înviat*: corul bisericii făcea repetiţie.

Calul Bogdan nu putea să-şi aprindă ţigara. Încercă de câteva ori. Renunţă. Rămase cu ea în gură, mozolindu-i cartonul.

Apoi, pe urma căruciorului, se îndreptară spre sala de operaţie. Luli nu mai era decât o învîlvoiere de păr negru deasupra unei frunţi de argint. Căruciorul parcă ducea struguri de Corinth şi un început de nimb.

Iar se adunară posomoriţi unul lângă altul, Gabriela, Nathan, Catul Bogdan, dadaia, haziaica, — despărţiţi parcă de stranele unei veghi funebre.

Timpul deveni enorm şi vid ca o catedrală pustiită.

Un doctor asistent apăru, evitându-le ochii.

Nathan îl apucă de mâneca halatului. Doctorul ridică din umeri.

— Sunteţi rudă?

— Prieten.

— O lasă deschisă...

Căruciorul reapăru, ducând rana unui trup fără cruce.

A doua zi, spre amurg, Luli muri subt ochii lor.

O infirmieră bătrână îi aprinse lumânarea, în timp ce dadaia îi închidea ochii.

— Dumnezeu s-o ierte!

Infirmiera deschise ferestrele.

VIII

PÂNĂ DUPĂ ÎNMORMÂNTARE, CA-tul Bogdan nu mai vorbi deloc cu nimeni. Fuma şi tăcea, auzind mereu clopote şi preoţi, cu nările pline de mirosul luminărilor aprinse, al

tămâiei şi al florilor. De altfel, nimeni nu vorbea. Fiecare nou-venit era o altă tăcere: două de la Galaţi, părinţii, una de la Braşov, Gabriela, şi celelalte de la Iaşi.

Uneori, ochii vreunuia dintre ei o vedeau pe Luli — şi vie şi moartă: şi una şi alta erau atât de recente încât se îmbinau — şi începea un plâns, încă unul, ocolit cu oroare de ceilalţi.

Nathan, dadaia şi cu haziaica se ocupaseră de înmormântare.

Acum, Luli era în pământul primăverii, aşa cum o lăsaseră preoţii: roaba lui Dumnezeu, Lucia.

În casa din Fundacul Vechi, cei întorşi de la înmormântare făceau un fel de veghe a umbrelor. Toţi în haine de doliu, plânşi, tăcuţi, închişi în ei. Stăteau pe scaune, cu mînile încrucişate pe genunchi, ca în sala de aşteptare a unei gări, deşi nu mai aşteptau nimic. Luli plecase.

Dar mai sinistre erau vizitele de condoleanţe.

Aristide Bogdan, care avea nevoie de votul lui Catul pentru o alegere la Universitate, profită de moartea care deschisese uşile casei din care plecase după moartea primei lui soţii, intrând cu Agatha. Veni cu cravată neagră şi mînile întinse spre Catul Bogdan, numindu-l „Bietul meu copil”. Catul Bogdan era atât de pasiv, încât se lăsă cuprins în braţe şi sărutat. Apoi veni rândul socrilor. Între timp, Agatha, care nu cunoştea casa, începu să o viziteze odaie cu odaie. Pe terasă îl găsi pe Nathan, care-şi fuma pipa. Aprinse şi ea o ţigară, aşezându-se pe fotoliul de alături. Nathan întoarse capul, o văzu profilată cu buze roşii pe dealurile doamnei Luli şi, fără să spuie nimic, se ridică şi plecă.

— Nathan.

Nu-i răspunse.

— Deprimantă casă!

îşi isprăvi ţigara, îşi refăcu în oglindă figura, împrospătându-şi culorile, şi se întoarse în casă, făcându-i

semn lui „papa Miţo” că e timpul să plece.

Mai veniră câţiva magistraţi, cunoscuţi de-ai lui Teodor Novleanu, şi câţiva profesori universitari.

Apoi. din nou, umbrele rămaseră între ele. Haziaica Ii adună pe toţi în jurul mesei. Se supuseră automat acestei deprinderi, dar şi masa tot o veghe deveni, cu batiste la ochi şi fum de tutun.

După masă. Teodor Novleanu, condus de haziaica, intră în odaia dadaiei. O găsi la fereastră, cu lumina stinsă.

— Dadaie, noi plecăm mine dimineaţă. Vii cu noi.

Dadaia îl privi câtva timp în tăcere. Apoi vorbi posomorât:

— Eu rămân aici.

Şi Teodor Novleanu se duse îndărăt cu ochii roşi, amintindu-şi întâia întâlnire cu Smărăndiţa Merişor, când intrase în biroul lui cu Luli în braţe, spunându-i la sfârşit, după ce aflase cum a murit Toader: „Pe fetiţa asta eu am s-o cresc”.

Începură pregătirile de noapte. Ietacul desperecheat rămase singurei perechi din casă: părinţilor lui Luli. Îşi duseră nesomnul, mina în mină, pe patul de soţie al feţei lor.

Haziaica înfăţă divanul din salonaş pentru Gabriela. Dar Gabriela descoperi terasă şi rămase acolo, luând, fără să ştie, locul lui Luli.

Apoi haziaica se retrase, lăsând un samovar aprins şi un ibric plin de cafea neagră.

Ultimii nu plecau: Nathan şi Catul Bogdan. Fumau mereu. Aceleaşi clopote sunau în capetele lor. Într-un târziu, Nathan se ridică de pe scaun, căutând ceva de băut: îi era gura arsă. Descoperi ibricul de cafea neagră şi, întorcând capul, se aşează din nou pe un scaun, reluându-şi călătoria pe loc. De la o vreme, însă, gândurile lui luară alt drum pentru şirul lor negru. Faţa îşi pierdu vagul de până atunci, căpătând dungile unei concentrări şi un fel de înviorare. De câteva ori privi spre Catul Bogdan: Sultanul de Argint... Sultanul de Argint se vestejea încet pe scaunul

de piatră arsă al întâiei nopţi, după cele o mie şi una ale Şeherazadei.

Nathan se ridică încet, se duse în biroul lui Catul Bogdan, stătu câtva timp, lăsă o scrisoare pe birou şi ieşi de acolo, spunând lui Catul Bogdan.

— Mă duc, Tăni.

Catul Bogdan dădu din cap. Îl auzi scoborând scările, deschizând uşa, închizând-o.

Era atât de mare tăcerea laşului în Fundacul Vechi, încât îndepărtarea paşilor lui Nathan devenea distinctă şi solemnă ca o cadenţă dintr-o simfonie de Beethoven:

Până când noaptea răsună toată, imensificată până-n stele, deasupra unui mormânt.

— Dumnezeule!

Fruntea îi căzu pe masă, răsunând tare ca bulgării răsturnaţi pe sicrie, şi marele plâns izbucni, ţintuindu-l la început acolo unde îl prinsese, ridicându-l apoi cu ochi de nebun în luminile — luminări aprinse! luminări aprinse! — ale casei pustii şi gonindu-l apoi oriunde, departe de toate şi de el însuşi. Până când ajunse pe ultimul loc al lui Luli.

O lună enormă dădea nopţii contur de marmură funebră.

Catul Bogdan îşi acoperi ochii ca în faţa soarelui, plângând cu capul în văzduh. Avea în el gemătul lui Oedip după ce şi-a ars cu fierul înroşit luminile ochilor, căci urletul aceluia nu mai putea ieşi din buzele lui albe de îngheţul morţii. Gemătul era în piept, surd şi adânc, ca lătratul cânelui pământului la ceasul de noapte al strigoilor.

Luna imensifica umbra acestui trup zvârlit dintre mormintele pământului deschis de primăvară, ducând-o până departe, peste alei şi peste flori, parcă până-n dealurile ude de argint, ca pe o brazdă a morţii.

Mînile lui, mînile lui unde erau? Moarte ale mamei lui, moarte ale lui Luli, frunze desprinse de pe inima lui.

Dacă terasă ar fi dat pe o mare, trupul orb al acestei clipe ar fi fost suprema visla a unei vieţi...

Dar alt destin îl aştepta pe această terasă lunară, care pierduse într-un mormânt abea deschis o umbră tânără. Şi-l întâlni, descoperindu-şi ochii. Cu păr de toamnă şi ochi plânşi, veghea alături mila lui Lorelei.

*

Abea a doua zi, dimineaţă, după ce însoţi la gară pe părinţii lui Luli, privindu-i cum plecau spre un Galaţi care era o candelă aprinsă pe un mormânt, — la întoarcere. Catul Bogdan descoperi pe birou scrisoarea lui Nathan.

Începea astfel:

Dragă Tăni, iartă-mă că te las singur. Nu ştiu încă exact ce voi face, dar plec din Iaşi pentru totdeauna...

La sfârşit, spunea:

Un ultim sfat pe care mi l-am dat mie, şi pe care ţi-l dau ţie: Dacă vrei să mai poţi rezista, uită-te pe tine şi devotează-te altora.

Nathan

*

Ultimul din neamul Sabbetailor plecă în lumea largă din care venise cel dinţii. Unii spuneau că plecase în Palestina, patetica patrie a celor rătăcitori; alţii spuneau că plecase mai departe.

Poate că plecase şi mai departe.

PARTEA A ŞAPTEA

„...Şi am rămas cu mâna întinsă ca a regelui Lear”

I

CATUL BOGDAN ÎŞI PETRECU anul de doliu la Braşov, unde Gabriela era profesoară, îşi luase congediu de la Universitate, pentru îngrijirea sănătăţii. Moartea lui Luli justifica suficient durata acestei convalescenţe de-a lungul căreia nu părăsise nici haina de doliu, nici sufletul ei, cu toate că mâna lui purta un nou inel de logodnă. Plecase de la Iaşi vânzând casa din Fundacul Vechi, în care nu mai putea intra. O cumpărase Aristide Bogdan — speculând deprimarea fiului şi colegului său — cu un preţ foarte avantajos, clădind în locul ei un sanatoriu cu trei etaje. Singura amintire ieşeană de care Catul Bogdan nu se despărţise era haziaica. O luase cu el^ la Braşov, unde închiriase o mică vilă retrasă. De la fereastra ei vedea zidul afumat de veacuri al Bisericii Negre, cu care sufletul lui se întovărăşea în ceasurile de singurătate. Devenise foarte blând. Trăia într-un fel de somnolenţă, fără pic de nervozitate. Dacă n-ar fi fost Gabriela, desigur că haziaica ar ii pus o stăpânire despotică pe el, de-a lungul acestui timp de pasivitate dezarmată. Prezenţa viitoarei ei stăpâne, însă, o împiedica-pe haziaica să dea forme autoritare

devotamentului ei, cu toate că de când plecase Nathan puterea ei domestică sporise încă. Pe Gabriela o câştigase de la Iaşi, servind-o de atunci cu o căldură atribuită de Gabriela — puţintel măgulită — simpatiei spontane, dar care în realitate era determinată şi de o justă intuiţie a rolului Gabrielei în viitor. Iar la Braşov haziaica deveni deopotrivă şi îngrijitoare Gabrielei, care locuia la o pensiune vecină cu vilă lui Catul Bogdan. Puteau să-şi vorbească de la fereastră la fereastră. Logodna lor nu era secretă. Dar doliul lui Catul Bogdan arunca o umbră pe aurul ei nou. Gabriela renunţase la sporturi, excursii şi celelalte distracţii în tovărăşia tineretului de acolo, devotîndu-se exclusiv logodnicului ei. Instalarea lui Catul Bogdan la Braşov nu trecuse neobservată. Şi ziarele locale, şi revistele literare semnalau omagial prezenţa cunoscutului romancier şi profesor universitar. Numai doliul îl cruţa de excesul solicitărilor. Totuşi, primea de ajunse invitaţii de-a participa la şezători literare, de-a ţine conferinţe, de-a prezida procese literare. Refuza prin Gabriela, care devenise secretara şi interpreta lui faţă de public şi tinerii scriitori. Într-o măsură, Gabriela luase locul lui Nathan, ţinând corespondenţa cu editorii, făcând corecturile noilor ediţii, punând stăpânire pe trecutul său literar, căci prezentul era mut. Adusese de la Iaşi parte din cărţile şi manuscrise începute acolo, dar de manuscrise nu se atingea. Gabriela era entuziasmată de ultimul roman început la Iaşi. I-l lăudase de câteva ori, reţinându-i toate amănuntele.

— De ce nu-l continui?

— Gabriela, scrie-l tu mai departe. Eu îţi istorisesc tot ce mi-a mai rămas din proiectele de atunci. Tu pune pe hârtie, articulează.

Gabriela se roşi, plecând genele.

— Nu pot

— Lorelei poate, zâmbi el blând şi ostenit. Încearcă.

În noaptea acestui dialog, Gabriela plânse mult, cu faţa în pernă. De atunci nu-l mai îndemnă să scrie. Dar mai toate conversaţiile lor aveau un caracter literar. Pe Gabriela o interesa pasionat tehnica intimă a romanului şi a creaţiunii literare în genere. *Le journal des Faux-Mon- nayeurs* al lui Gâde stimulase şi mai mult curiozitatea ei de-a cunoaşte faptele care declanşează creaţiunea şi raportul dintre viaţă şi roman. Vorbindu-i despre creaţiunea epică, odată Catul Bogdan îi spusese: „Să-ţi *aminteşti* despre oameni cari n-au existat, devenind biograful destinului lor: opera romancierului autentic”.

Gabriela îl admira fără rezerve, — deocamdată, cel puţin. Niciodată nu combătea părerile şi judecăţile lui, însuşindu-şi cu graţie punctele lui de vedere. Cu el alături de-a lungul acestui an, îşi revizui toată cultura, rectificând tot ce-i părea eronat faţă de criteriile lui.

Îl admiră şi din alt punct de vedere. Când ieşeau împreună la plimbare, distincţiunea lui arhaică, sporită încă de haină de mare doliu, întorcea multe capete feminine, fără ca el să aibă nici un surâs măgulit, nici o atenţie pentru acest omagiu, cu toate că multe dintre cele care i-l aduceau aveau suficientă seducţiune în ochii Gabrielei. Dar, efectiv, nici o altă femeie nu există pentru el. Vorbea despre femei cu o detaşare de savant bătrân.

Gabriela nu-i cunoştea viaţa, nici nu îndrăznea să-l întrebe despre trecut, pentru că mormântul lui Luli închidea toate drumurile îndărăt. Continua să primească şi la Braşov corespondenţă admirativă, mai mult de la femei. Iarăşi, mormântul lui Luli, peste care se ivise Lorelei, făcea din acest subiect o tăcere. Despre Lorelei, nimic alt, decât unele priviri trist zâmbitoare. Şi Gabriela o evita pe Lorelei. Catul Bogdan îi spunea „Gabriela” cu un glas grav, înduioşat şi melancolic, cuprinzând-o pe Lorelei, nenumită, în sonoritatea acestui nume. Şi Galaţul îl evitau în convorbiri. Şi amintirile legate de tinereţea Gabrielei, între care Luli-boy căpăta mai multă viaţă, proiectată pe

mormântul viitorului trecut. Aşa că nu le mai rămânea decât literatură şi viitorul. Cum însă căsătoria lor implica dezbrăcarea hainei de doliu, fiind situată după împlinirea anului de la moartea lui Luli, Catul Bogdan evita şi acest subiect: întâiul eveniment al viitorului comun amîndorora. Astfel, cu toate că moartea năprasnică a lui Luli îşi pierduse tragismul primelor săptămâni, şi cu toate că Luli nu mai era pomenită nici de unul, nici de altul, dragostea lor îşi căpăta conturul prin mormântul lui Luli — piatra ei de hotar negru — şi prin fugă de Luli, devenind mai mult un exil melancolic decât o alegră explorare în doi a vieţii.

Dragostea exaltă vitalitatea până la temeritate şi eroism, dând şi sufletelor timide sonorităţi de trâmbita. Lirismul drăgostii e de fapt o epopee sufletească pentru cei stăpâniţi de el. Dragostea lor, însă, avea accent de elegie. Logodnica era. cuminte şi gravă ca o văduvă. Iar Catul Bogdan, sufleteşte,* era atât de învăluit de umbra doliului, încât inelul de logodnă nu era mai mult decât un crai-nou cuprins de spaţiul unei vaste nopţi. Deşi păstrase scrisorile lui Lorelei, de la moartea lui Luli nu le mai recetise, evitând şi întâlnirea prin amintire cu textul lor. Cerca să trăiască exclusiv în prezent, zi cu zi, noapte cu noapte, căutând să uite trecutul, care-i suna în inimă clopote de moarte, şi să nu vadă din viitor decât obrazul Gabrielei, aşa cum îi apărea la fereastra casei cu care se învecina. Noua lui dragoste era ca lumina soarelui de toamnă pentru oamenii bătrâni; îi cerea o ultimă căldură aurie pentru frigul şi întunericul din el. Poate că nu renunţase la scris. Dar amâna pe timp indefinit această confruntare şi acest efort. După moartea lui Luli slăbise îngrijorător, pierzându-şi somnul şi poftă de mâncare, temându-se de nopţi ca de convieţuirea cu un nebun. Luase câtva timp somnifere, îndrumându-se pe nesimţite spre morfină. Informată de haziaica, Gabriela plânsese alipită de umărul lui, cerându-i întâiul sacrificiu. Renunţase la somnul artificial din cauza Gabrielei — nu mai putea suporta plânsul unei femei — dar

şi din cauza unui rest de cochetărie, care supravieţuise dramei. Nu vroia să îmbătrânească de-a binelea. Şi abuzul de droge îi dăduse o paloare uscată care anticipa bătrâneţa în anii maturităţii. Din acest punct de vedere, viaţa de la Braşov îi făcu un bine real. Trăia numai în aer curat, fie că şedea în odaie cu fereastra deschisă, fie că se întindea afară pe *chaise-longue*, fie că făcea plimbări în tovărăşia Gabrielei. Pofta de mâncare reveni treptat. Somnul nu mai era o panică, ci o răbdătoare aşteptare. Soarele plimbărilor îi recoloră obrajii, înviorându-i. Nu mai fugea de oglinzi ca până atunci. Cafea neagră nu mai bea deloc. Absenţa ei diminuase fără efort abuzul de tutun. Acum fuma între treizeci şi patruzeci de ţigări pe zi, fără să se resimtă. Lecturile acestei epoci evoluară spre exterior, devenind numai informative. Adunase mai toată literatura publicată asupra revoluţiei comuniste [...]. Apoi trecu la dictaturi, urmărind fenomenul Mussolini [...] şi delirul Hitler, profund germanic. Se distrase chiar, cercând să facă din Hitler o încarnare socială într-un individ a isteriei muzicei lui Wagner. Succesul lui Hitler epiloga târziu şi pe alt plan, aplauzele devenite mai mult tradiţie şi pietate, de la Bayreuth, stăpânind o Germanie care se îndrăgostise odinioară femeieşte şi de muzica lui Wagner.

Noua primăvară îl găsi la Braşov în această fază, stăpânit de amintirea muzicei lui Wagner.

O lungă epocă de castitate absolută exalta încă mirosul de iarbă crudă al unor acorduri wagneriene.

Până atunci, raporturile lui cu Gabriela fură frăţeşti. Cu toate că o săruta când se despărţeau seara, cu toate că de multe ori îi dezmierda fruntea şi părul tomnatec, nu-i comunicase Gabrielei nici o tulburare. Tăcerile lor nu se temeau de ei, de parfumul sângelui, ci de o umbră culcată subt o cruce.

Într-o noapte însă — luna plină dând nopţii întâia bluză de vară pe parfumurile crude că sânii tineri —, Catul Bogdan avu visuri tulburi. Se deşteptă în plină noapte,

sfâşiat ca pe terasa casei din Fundacul Vechi după moartea lui Luli. Dar n-o visase pe Gabriela. Prin somn, trupul lui simţise conturul tinereţii lui Luli, umplându-se de o dorinţă care devenea tragică în clipa deşteptării, când luna plină punea lespede albă pe pământul morţilor, dând trupului care dorise alt trup conştiinţa macabră a morţii. Dorinţa, rămasă încă după vis, devenea o pângărire. Renunţă la somn. Se îmbrăcă sumar, ieşind afară. Cu toată preajma munţilor de brad, noaptea era de primăvară. Puterea lunii stinsese stelele, dând cerului un abur de dimineaţă stranie. Munţii apăreau nebuloşi, pierzându-şi masivitatea, devenind vaste pânze de corăbii oprite pe rotundul orizontului de jur în jur.

Era trist şi singur şi, totuşi, dorinţa domina tristeţa, batjocorind-o.

Pământul, pe care-şi vedea umbra solitară ca o pulpană de doliu, era pământul în care dormea Luli cu mînile pe piept. Mintea vedea şi umbră, şi mormântul acestui pământ. Dar nările simţeau mereu numai primăvara, aspirând-o lung, chemând-o, dorind-o. Până când, deodată, se opri la fereastra Gabrielei şi ciocăni. Aşteptă, cu tâmplele duduitoare. Capul Gabrielei apăru speriat la fereastră, devenind altfel speriat când recunoscu pe cel care o deşteptase din somn.

— Gabriela, nu pot dormi.

Era o tânguire surdă în glasul lui, care aminti Gabrielei — auzind-o în noaptea cu lună plină — scena de coşmar de pe terasa casei din Fundacui Vechi, deşi tânguirea acestei nopţi, poate mai tragică decât aceea, avea şi alt sens.

Gabriela îmbrăcă un halat de noapte, paltonul pe umeri, şi ieşi repede, venind cu mâinile întinse înspre el. Părul pieptănat pentru noapte dădea o coadă aurie de fată tânără spinării acoperite cu paltonul, evocând dormitorul pensionatelor de fete, tinereţă liceală, dând scenei sensul unei întâlniri romantice numai din cauza lunii şi oraşului medieval prin tăcerea adunată în jurul Bisericii Negre, —

căci sângele o simţea altfel. Mînile lui Catul Bogdan o primiră altfel decât până atunci. Cuprinse în mînile lui, mînile Gabrielei comunicară pentru întâia oară cu pământul sevelor de primăvară, simţindu-i drumul spre înfloriri. Câtva timp se plimbară mina în mină, neputând vorbi, ameţiţi din ce în ce de pulsul tăcerii lor. Apoi intrară în vila lui Catul Bogdan, mergând încet, ca să n-o deştepte pe haziaica. Se ascundeau, trăind subt semnul păcatului.

Lumina lunii punea coruri de crini la toate ferestrele.

Alte lumini nu avură.

Gabriela îşi cunoscu trupul prin alte mini. Un geamăt surd o împrejmuia ca o mare. Părul ei, despletit de mînile bărbatului, înflori ca teii, dând aur, căldură şi parfum. Tremura. Cuvinte de friguri apăreau pe buzele ei arse. Palizi, obrajii căpătau flăcări. Ochii mureau încet ca valurile la ţărm. Până când primăvara acestui ceas îşi cunoscu şi toamna, într-o lungă revărsare şi plutire de frunze de aur şi de sânge. Marele foşnet al trupului împlinit venise.

Se despărţiră în zori. Pentru întâia oară Gabriela lipită de trupul lui, îi înlănţui gâtul cu braţele goale, sărutându-i ochii, gura, şi la urmă, într-un avânt de pasionat devotament, mînile dezmierdărilor.

Astfel, Gabriela deveni amanta logodnicului ei, înainte de-a-i fi soţie.

II

DE-ATUNCI ÎNCEPURĂ NOPŢILE. Viaţa lor îşi schimbă structura şi echilibrul de până atunci. Nu pomeneau nimic în timpul zilei despre întâmplările nopţii. Şi trupurile lor tot o tăcere erau, o complicitate de tăceri, înmulţindu-le pe celelalte. Conversaţiile diurne aveau acelaşi drum literar al

iniţierilor Gabrielei. dar uneori, întâlnind câte-o privire oprită asupra trupului ei, Gabriela avea o bătaie de inimă adâncă, se roşea şi tăcea cu ochii strălucitori subt genele plecate. Din ce în ce preajma bărbatului îi dădea senzaţia mândră şi lacomă a nudităţii ei. În faţa trupului ei gol, romancierul pe care-l admira, intelectualul de care se lăsa dominată şi călăuzită devenea un geamăt şi o prosternare. Misterul nopţilor dădea un alt adânc frumuseţii ei în timpul zilei. Avea din nou, faţă de alţii, senzaţia că şoimul enigmatic apăruse pe umărul ei. Se despărţea pe nesimţite de trecut, de urnele lui funebre, simţindu-se ca o amforă plină pe umărul robust al viitorului. Devenea din ce în ce mai veselă, mai cochetă, mai sigură de ea, mai egală celui admirat ziua şi iubit noaptea. Începu să facă proiecte de viitor. Nu vroia să renunţe la catedra ei de profesoară, cu toate că averea lui Catul Bogdan, leafa lui de profesor şi venitul lui de scriitor le-ar fi ajuns la amândoi. Dar cunoscuse de ajuns în casa părintească surprizele materiale pe care le puteau aduce vremurile de după război, pentru a se pune la adăpost şi prin munca ei. La început, Catul Bogdan se împotrivi, rugând-o să demisioneze din învăţământ, spunându-i că vrea să o aibă numai pentru el, să n-o împartă cu nimeni. Gabriela nu acceptă. Uşurinţa victoriei o surprinse la început, dându-i apoi o uşoară mândrie. Îşi afirmase voinţa ei, făcându-l s-o accepte. Pe urmă îl determină să plece la Bucureşti, spre a interveni la minister pentru detaşarea sau transferarea ei la Iaşi. Altă victorie, căci lunga covalescenţă de la Braşov îl dezvăţase şi mai tare de călătorii, dându-i o panică anxioasă numai, la gândul lor. Totuşi, plecase la Bucureşti, obţinând de la foştii lui camarazi de la Paris, care făcuseră carieră politică, transferul Gabrielei la Iaşi.

Acest drum marcă începutul unei alte faze. Stimulat de Gabriela, care dorea să fie cât mai curînd „doamnă Gabriela Bogdan”, Catul Bogdan se resemnă, acceptând că pe-o fatalitate socială această concentrare temporară în viaţa

activă. Intră în corespondenţă cu Aristide Bogdan, rugându-l să-i procure actele necesare căsătoriei, căci tatăl lui era singurul cunoscut de la Iaşi, căruia, oricum, putea să-i ceară astfel de servicii. Îşi comandă haine, participând şi la pregătirile Gabrielei, care dorea o nuntă efectivă, cu lămâiţa, biserică şi celelalte.

Făcură nuntă la Braşov, în prezenţa părinţilor Gabrielei şi a soţilor Aristide şi Agatha Bogdan, având de faţă pe toţi cunoscuţii Gabrielei de la Braşov. După nuntă se instalară temporar în vila închiriată de Catul Bogdan, acordându-şi o vacanţă prealabilă pregătirilor pentru întoarcerea la Iaşi, unde sosiră în toamnă, devenind oaspeţii lui Aristide Bogdan. Gabriela se ocupa de găsirea unei case, însoţită de Agatha, care avea un automobil pe care-l conducea singură, cu ţigara în gură, — în timp ce Catul Bogdan îşi pregătea deschiderea cursului atâta vreme întrerupt. Prezenţa laşului îi dădea o adevărată panică de singurătate. Când rămânea singur, muncea fără cruţare, cum ţi-ai muşca buzele până la sânge, ca să nu ţipi. Dar căuta cu dinadins societatea altora. Ajunse până acolo, încât acceptă şi convorbirile cu Aristide Bogdan, căutând să-i dea o replică omogenă: cancanuri universitare şi politice, anecdote etc. ...Dejunurile se prelungeau până pe la cinematograf, după care supau în oraş, întorcându-se acasă după unu. Când le spunea „noapte bună”, nările Agathei aveau o dilatare care dădea tinărului menaj numai conştiinţa unei prospeţimi erotice. Adormeau târziu, frigul toamnei dându-le nevoia unei apropieri trupeşti din carele năşteau flăcări.

Gabriela era mulţumită. Intrarea ei în Iaşi era măgulitoare şi distractivă. Cu Agatha alături făcuse multe cunoştinţe. Primea invitaţii din toate părţile. Fiind cea mai inedită dintre toate femeile bunei societăţi ieşene, avea pretutindeni o explicabilă întâietate. Toţi bărbaţii erau curtenitori. laşul îi apărea ca un ciclu de distracţii intime. Nu~l vedea deloc morbid, aşa cum îl cunoscuse din literatură, nici melancolic. Dimpotrivă, vechimea lui

părăginită stimula prin contrast pofta de viaţă şi gustul ei de must abea fermentat. Participă la câteva petreceri organizate de Agatha la vila lor de la Copou. Oameni veseli pe un cerdac bătrânesc împrejmuit de ruginile toamnei şi de suavitatea de stânjenei abea înfloriţi, a dealurilor ieşene, — anecdote, dans, must, vin vechi, farse, focuri de toamnă aprinse în noapte — şi sărutări roşii ca mustul strugurilor negri, undeva, subt un nuc de aur aromat, în braţele amantului cu păr de argint, care uneori era atât de tânăr în veselie, încât dădea ochilor tuturor femeilor mişcări de absorbire hipnotică. N-o vedea decât pe ea. Acest omagiu evident îi sporea prestigiul de femeie deşteaptă, cultă, veselă, frumoasă şi abea apărută în societatea ieşană.

Agatha organiză şi câteva excursii mai lungi: Agapia, Văratic, Neamţ, Durău şi o suire pe Ceahlău.

Găsi cu Agatha şi o casă pe placul ei, recent construită de un tânăr arhitect întors din Franţa. În ea te simţeai cuprins de lumină ca pe un yacht cu pânze albe. Ferestre mari, terase cu flori pentru baie de soare, calorifer, încăperi armonios proporţionate şi un suflet de copil abea născut. Nici trecut, nici amintiri. Prag de viaţă nouă. Pe ferestrele ei parcă numai fluturi albi intrau, cu toate că era toamnă deasupra laşului şi în fundul zării vegheau dealurile albastre ca amintirile cu ochii deschişi.

Se instalară pe încetul, Gabriela răsfrângând cochetăria ei asupra încăperilor, îmbrăcându-le una câte una, cum şi-ar fi îmbrăcat trupul în oglindă. Pregăti romancierului o odaie de sus, luminoasă ca atelierul unui pictor, cu vedere largă spre dealuri, peste acoperişurile caselor. Îi aranjă biroul, un divan, biblioteca, aşternându-i pe jos un covor de un albastru tare cu suple şerpuiri de culoarea mărgeanului umed, care sporea încă luminozitatea marină a încăperii.

Haziaica devenise aghiotantul ei administrativ. Îi execută ordinele, făcându-i numai complimente.

Inaugurară noua casă cu o petrecere omagial comentată de ziarele locale. O dată cu Gabriela, lunga izolare ieşană a

lui Catul Bogdan încetă. Prin Gabriela. oamenii laşului apărură în casa lui, bine dispuşi, veseli, unii interesanţi, alţii mai puţin, acceptându-i şi dându-le o semnificaţie de zgomot social intrat pe fereastra deschisă. Nu-l interesau bucată cu bucată; îi aprecia în totalitatea lor distractivă.

Astfel îşi începură şi anul şcolar. Şi unul şi altul ieşeau de acasă, Gabriela la liceul de fete, el la Universitate, istorisindu-şi la întoarcere impresiile şi micile întâmplări zilnice. Se duceau regulat la cinematograf. Acceptau invitaţii la masă, fie la Agatha, fie la alţi cunoscuţi, invitând şi ei la rândul lor.

— Duduiţă scumpă şi iubită, îţi sărut mânuşiţele, îi spuse haziaica într-o zi, mata l-ai înviat. Dacă nu erai mata, se pierdea...

Gabriela mai auzise astfel de aluzii şi de la alţii.

Agatha îi spusese: „Gaby dragă, mi-aş dori şi mie o astfel de apă de tinereţă”. Ar fi băut-o într-adevăr, căci Agatha nu dispreţuia nici distracţiile între nimfe.

Acest refren, care deveni corul propriilor ei convingeri, dădu Gabrielei viziunea exactă a rolului ei în viaţa lui Catul Bogdan. Îl regenerase. Toţi recunoşteau că bărbatul ei devenise un „om nou”, sociabil, vesel, agreabil. Meritul acestei transformări îi revenea exclusiv.

Dar Gabriela mai dorea ceva. De când îl văzuse o dată cu Luli la Galaţi. Catul Bogdan nu publicase decât un singur volum. Dacă notorietatea lui ieşană devenise mai caldă, mai simpatizată, în schimb, revistele literare începeau să-l uite, socotindu-l parcă definitiv integrat în trecut.

Gabriela îl dorea tânăr şi în literatură, păşind cu ea alături spre viitor. Fără să spuie nimic vedea un nou roman dedicat ei. Această dedicaţie îi dădea o strângere de inimă care depăşea simpla ambiţie, devenind şi emoţia unei însoţiri întru glorie.

— Când ne mai odihnim? îl întrebă ea într-o zi.

— Ce fel de odihnă? răspunse el privind-o cu ochii uşor măriţi.

Gabriela îi acoperi ochii cu mâna, spunându-i la ureche.

— Când scrii?

— Dă-mi urechea.

Şi-n loc să-i răspundă, o sărută pe ureche, dându-i cu dinţii un cercel urzicător pe lobul trandafiriu de subt şuviţele de toamnă.

Dar buzele Gabrielei aveau parcă uneori îndărătnicia buzelor lui Nathan. „Când scrii?” deveni un refren care apărea şi în multe întrebări ale ochilor ei.

Într-o zi, când din nou îl întrebă astfel, după ce-l duse cu o dezmierdătoare silă în biroul de sus, care-l aştepta ca o cameră de comandă a vaporului, — Catul Bogdan îi răspunse, privind-o adânc:

— Dar tu când scrii, Lorelei?

Gabriela avu o tresărire ca în faţa unei fantome.

— Eu nu mai scriu.

— De ce?

— Trăiesc.

— Şi eu trăiesc, Lorelei. Tu eşti datoria mea de-a trăi. Scrisul e numai un capriciu.

III

— ERA FERICIT? NU-ŞI PUSESE această întrebare.

Era trist? Nu-şi dăduse acest răspuns.

Trăia alături de Gabriela. Fapt sigur. Răsfrângerile înlăuntru, asupra lui însuşi, le evita.

Viitorul? O perpetuare a zilelor prezente, prin anotimpuri. Mai mult nu vedea, nici altfel. Tumultul vieţii de toate zilele cu îmbulzirea de fapte mărunte, toate exterioare, îl ostenea, dar îl şi ferea de singurătate. Nu vroia să se oprească. Să meargă mereu cu alţii şi printre

alţii, având-o alături pe Gabriela. Nu analizase încă niciodată uşurinţa cu care se adaptase Lorelei la viaţa ieşană exterioară, fiindcă evita să analizeze tot ce era în legătură directă cu sufletul lui şi cu trecutul acestui suflet. Deşi era de aproape două luni la Iaşi şi deşi umbla mult prin oraş, făcând vizite, ducându-se la teatru şi la cinematograf cu Gabriela, — încă nu văzuse oraşul. A „vedea” nu în sensul exclusiv optic al acestui verb, ci în sensul sufletesc. Memoria refuza să participe la înregistrările vizuale, situind imaginele optice în ciclul amintirilor. Aşa că după cum alta era casa lui, şi altă viaţa lui, altul era şi oraşul în care trăia. Un oraş nou că o staţiune balneară moldovenească, necunoscută până atunci, care avea din întâmplare şi o Universitate. Întâmplarea aceasta însă îl găsi vulnerabil, făcându-l într-o zi să „vadă” oraşul. De obicei, când ieşea de la Universitate, lua o trăsură, grăbindu-se să ajungă acasă. Alteori îl lua Gabriela, ducându-se împreună la cinematograf sau făcând vizite. Într-o zi, Gabriela, care trebuia să vie la Universitate, îi telefonă să n-o mai aştepte, fiindcă are de încercat nişte rochii. Poate că tocmai absenţa neprevăzută a Gabrielei îl făcu, după ce ieşi de la Universitate, să vadă dinţii toamna cu zdrenţe de rugină a teilor care, priviţi din vale, sunt un drum spre cer: apare în fund, ca un ochi de mare.

De data aceasta nu luă trăsură. Porni pe jos alături de copacii toamnei, care pe jos se duceau în cer şi pe jos veneau din cerul zărilor ieşene. Cerul amurgului era amar şi intim. Trecătorii provinciali erau atât de aproape de sufletul lor, încât cei mai mulţi vorbeau singuri. Poate spuneau versuri, poate murmurau vorbe fără şir, dând şi ei toamnei frunzele singurătăţii lor.

Ştia sigur că pe locul casei din Fundacul Vechi, noul proprietar, Aristide Bogdan, clădise un sanatoriu pe care-l specula în tovărăşia unui doctor specializat în avorturi. Dar era atât de distrat, încât uită să-şi alunge vechiul suflet, care se strecurase ca un cine rămas fără stăpân după

„marea vânătoare”, fără să-l simtă, fără să~l audă, însoţindu-l pe drumul paşilor lui Luli. Şi când, din castan în castan, din poartă în poartă şi din fereastră în fereastră, ajunse către capătul Fundaculuí Vechi, găsind în locul casei mamei lui o altă casă, fu cel mai despuiat dintre copacii toamnei din Fundacul Vechi. Nimic nu mai era. Nici casa, nici grădina, nici terasă, nici mama lui, nici Luli.

„Luli...”

O chemă încet, în el, şi, rezemat de un stâlp de telefon, plânse.

— Domnul nu se simte bine?

— Mulţumesc. O ameţeală, mi-a trecut.

Luli. Luli. Geamătul toamnei şi al singurătăţii.

Şi întorcându-se, cu spinarea mai aplecată, prin frigul înserării, pas cu pas îşi aminti prietenia lui cu Nathan. Nici pe el nu-l mai avea. Niciodată. Ca acel corb al destinului. din balada lui Edgar Poe, gândul repeta mereu: Niciodată. Niciodată. Mama lui, Luli, Nathan şi el: niciodată.

Ajunse acasă tot pe jos, întorcându-se ca de la o înmormântare. Casa era nouă ca un hotel abea deschis. Gabriela nu venise. Îi deschise haziaica. Şi haziaica era nouă.

— Haziaică, unde-r dadaia?

Haziaica îl privi cu un fel de mirare dojenitoare.

— Nebuna ceia! Pe la vreo mănăstire, Doamne iartă-mă, sau la vreun balamuc.

— Te-am întrebat unde-i: dacă ştii. Nu ce crezi.

— Stăpânu meu scump şi drag, nu ştiu, de unde să ştiu. S-o tot dus, ne-am dus şi noi. De unde să ştiu?

Se retrase în biroul lui încuind uşa, luă un caiet, un creion, aprinse o ţigară, dar nu se aşează pe scaunul biroului, ci lingă fereastră, fără să aprindă lumina. Ardeau pe zărea din fund, deasupra dealurilor vinete, marii cărbuni ai amurgului de toamnă. Prin penumbră, cu sufletul ca atunci când murmuri după ani un cântec de leagăn, pe care ţi-l cântau buzele mamei, începu să desemneze pe caietul

aşezat pe genunchi. Aşa îşi începea de obicei romanele, schiţându-le decorurile, scoţând din neant sau amintire case, locuri... Treptat, casa din Fundacul Vechi apăru pe foaia albă.

Scrise:

CASA DIN FUNDACUL VECHI

Privi: era titlul unei sfâşietoare melancolii. Apărea ca acel cântec de clopote al cetăţilor scufundate. Însemnă: „Trandafiri albi, salonaşul, soba de teracotă...” Vorbe care pictau amintiri. Nici un nume: le avea în el, săpate pe morminte.

Apoi lăsă caietul şi creionul.

Nu era un roman, ci o spovedanie. Poate: dar numai pentru el. Şiragul de mătănii al singurătăţii.

Dar gândul avea izbucniri de vânt venit foarte de departe, cu glasuri de rândunele şi cocoare.

Până când, trecând peste morminte, peste primăveri şi toamne, ajunse la apariţia lui Lorelei. Aprinse lampa. Luă scrisorile păstrate într-o cutie, în fundul biroului. Le reciti pe rând... *„Anii mei tineri au sunat a cântec, dar am trecut pe lângă el cu dragostea de mină şi am rămas cu mâna întinsă ca a regelui Lear...”*

Gabriela... soţia lui.

Era foarte stranie impresia care-l stăpânea. Şi Lorelei aparţinea casei din Fundacul Vechi. Dar Gabriela, nu. Ca şi cum ar fi fost două persoane.

„...Mi-e sufletul ca tufişul Păiurului pe coasta Mării Negre: numai ghimpi curbi care-au încununat odată fruntea lui Hristos...”

„Rămas bun... O ploaie de primăvară a ţesut în zare, brâul frânt de mătasă al curcubeului; cu el îmi încing mijlocul şi mă duc... Lorelei”.

Unde-l duceau aceste vorbe triste şi eroice?

De ce-l duceau spre mormântul lui Luli, şi nu spre fiinţa Gabrielei?

Straniu.

Atât de straniu, încât îndată ce auzi automobilul Agathei care-o aducea pe Gabriela, oprindu-se la poartă, strânse manuscrisul *Casei din Fundacui Vechi*, aşezând în foile lui albe ca obrajii morţilor scrisorile lui Lorelei încuindu-l în sertar.

Gabriela apăru vioaie şi rumenită. Se aşează pe genunchii lui, cuprinzându-i gâtul cu braţele. Avea parfumul cangurilor cu violete, al femeilor care vin toamna de-afară cu blană la gât.

— Ce făceai singur?

— Fumam.

Nu îndrăznise să-i spuie: „Ceteam scrisorile tale”, fiindcă ar fi avut impresia că minte.

Gabriela era îmbrăcată cu un tailleur albastru, cu etolă de vulpe argintie în jurul gâtului. În timpul, mesei rămase numai în bluză. De câtva timp, şi trupul şi obrajii ei se împliniseră. Nu se îngreuiase. Dar pierduse fragilitatea sprintenă a fecioarei tinere. Devenise femeie. Nu mai era subt semnul eminescian al teilor înfloriţi, ci în plenitudinea fructelor toamnei. Mâna, care pornea să-i dezmierde cast — înduioşată poate — rugina aromată a părului de pe tâmple, ajungea întotdeauna spre sâni, c-un început de lăcomie, şi deseori cădea ameţită spre coapse, săgetată de vârful viu al sinilor neliniştiţi.

Gabriela ştia. Şi n-avea sfiala acestei puteri, ci mândria ei. Această mândrie statornică adusese o mare schimbare în ea, exprimată printr-o singură nuanţă. Înainte, gâtul ei avea o aplecare meditativă de floare înclinată pe marginea unei ape, devenind parcă tulpina ochilor cu gene lungi şi a frunţii. Acum, gâtul se înălţa alb şi robust, rămânând tulpina buzelor pline şi a nărilor.

În timpul mesei îi poveşti cu de-amănuntul forma şi culoarea rochiilor ei de iarnă. Vorbea şi bărbatului — ştia

că-i cochet pentru ea —, dar şi romancierului.

După moartea lui Luli, cafeaua neagră o făcea haziaica la bucătărie, servind-o în ceşti.

— Haziaica, adă-mi de cafea. Azi o fac eu.

— Lasă s-o facă haziaica.

— Nu-mi dai voie să te „servesc”?

După ce prepară cafeaua, îi aduse ea singură ceaşca, aşezându-se iarăşi pe genunchii lui, cu mînile în jurul gâtului.

— Am să te rog ceva. Vrei să-mi faci o plăcere, o mare plăcere?...

Îşi lipise obrazul de obrazul lui, dându-i, printr-o uşoară mişcare ritmică, senzaţia nudităţii.

— Agatha mi-a găsit un automobil de ocazie; vrei să mi-l cumperi?

„...Anii mei tineri au sunat a cântec...”

— De ce nu-mi răspunzi?

Glasul se alintă ca şi obrazul, căutând sângele bărbatului, nu sufletul.

— Sigur, Gabriela. Ţi-am discutat eu vreo dorinţă?

— Eşti bun, eşti drăguţ, eşti cel mai iubit...

Sărutări adânci continuară vorbele.

Claxonul unui automobil oprit la poartă îi despărţi. Gabriela se duse repede la uşă, deschizând Agathei, care apăru urmată de papa Miţo.

— Ei, copii? întrebă Agatha privind-o pe Gabriela.

— Mi-l cumpără.

— Felicitările mele, colega, ai intrat la stăpân.

— Sunteţi gata? îi cercetă Agatha, grăbindu-i cu gestul minii.

— Gata pentru ce? întrebă Catul Bogdan.

— Mergem la cinema.

— Eu lucrez. Regret...

— Bine, rămâi. Dar pe Gaby o luăm cu noi.

Ochii Gabrielei se opriră întrebători asupra lui Catul Bogdan.

— Du-te dacă te distrează,

Gabriela şovăi.

— Hai, Gaby, o îndemnă Agatha. Când lucrează n-are nevoie de tine.

Gabriela se resemnă parcă, îmbrăcându-se cu mare grabă. La plecare îl sărută lingă ureche, şoptindu-i:

— Să mă aştepţi într-un pat cald — pecetluindu-şi secretul cu o sărutare.

După plecarea lor Catul Bogdan se retrase în birou, aşezându-se prin întuneric la fereastră. Trupul, alintările şi sărutările Gabrielei îi dăduseră iar dorinţi trupeşii neîmplinite, care stăruiau încă, făcând din singurătatea lui provizoratul unei aşteptări nerăbdătoare. Deschise fereastra, răcorindu-şi fruntea în umezeala amăruie a nopţii de toamnă. Până când respiraţie cu respiraţie îşi aduse toamnă în el, amară ca o mare, solemnă ca o mare, vastă ca o mare, — stranie ca tăcerea unei mări acoperită de ceaţă prin care simţi o apropiere.

O simţea. O văzu. Casa din Fundacul Vechi îi apăru ca o altă corabie-fantomă, cu toate umbrele lui: mama lui, Luli, Nathan...

Îl stăpâni deodată o adevărată panică de singurătate, noapte şi tăcere. Aprinse luminile în toate odăile, umplând casa cu tumultul electricităţii; o sună pe haziaica, cerând să-i facă subt ochii lui o cafea. Haziaica îi privi nedumerită, dar se supuse. Prezenţa ei, de îndată vorbareţă, îl supăra, dar avea nevoie de o tovărăşie. Dacă ar fi avut un câne, n-ar mai fi chemat oameni. Se gândi o clipă să se ducă şi el la cinematograf. Renunţă. Îşi bău cafeaua, ceru haziaicei să-i aducă patefonul şi înlocui zgomotul haziaicei cu zgomotul plăcilor. Aşa îl găsi Gabriela.

— Ai lucrat bine?

Patefonul cânta.

— Te-am aşteptat.

Ochii lor se întâlniră. Gabriela fugi, pregătindu-se pentru noapte. O aşteptă în ietac, limitat la o simplă dorinţă fizică,

după cum arcul, când se întinde, nu-i decât viitorul săgeţii.

Târziu, somnul îi dezlipi.

Dinţii, somnul fu negru ca o peşteră astupată de avalanşe preistorice.

Apoi, Luli apăru întâia oară vie în sufletul lui. Era într-un salon luminat cu lumînări aprinse în candelabre şi policandre… Lumina era galbenă, salonul — de catifea roşie, mobilele — de lemn negru. Luli, îmbrăcată într-o crinolină albă cu umerii decoltaţi, şedea într-un fotoliu alături de un pian negru, pe care era un trichel de argint, cu trei lumînări aprinse. Flăcările lor se răsfrângeau în luciul pianului negru. În vis, Luli avea graţia luminoasă şi fragilă a unui mălin înflorit. Parcă s-auzea o muzică: un vals demodat. În răstimpuri, bărbaţi în frac — era ciudată impresia de sicriu şi cutie de vioară pe care o dădeau aceste fracuri — se opreau alături de Luli, aplecându-se. Ea le mulţumea cu un zâmbet, dar refuza invitaţia la vals. Plecau. Veneau alţii. Şi nimeni nu vedea că Luli ţinea pe braţe un copil care semăna cu ea şi cu el. O fetiţă de o sfâşietoare frumuseţă. Avea buclele lui Luli, ochii ei şi paloarea obrajilor Sultanului de Argint. Pe faţa acestei fetiţe apărea destinul copiilor care vor muri de meningită. O iluminare patetică în ochi, o gravitate prematură şi ostenită în expresie. Mânuţile ei erau şi mai mici decât ale mamei, şi triste. Cu o batistă, Luli ştergea mereu fruntea fetiţei care năduşea zâmbind ostenit. Alt dansator în frac se opri, înclinându-se. Luli aşează fetiţa pe covor, blând ca pe o vioară, trăgându-şi încet mâna pe subt capul ei, ca şi cum s-ar fi temut să n-o deştepte, luă trichelul cu lumînări aprinse, îl puse la căpătâiul ei, îi închise ochii — şi plecă valsând, devenind o ceaţă de argint, un reflex de lună, un abur evaporat, o lacrimă...

O găsi, deschizând ochii, pe obrazul lui.

Se deşteptă plângând. Sufletul lui era o depărtare neagră ca moartea.

„…Gândeşte-te la mine ca la o stea desprinsă din tine şi dusă în întunericul fără fund…”

— Luli…

Vorbise singur în tăcerea încăperii întunccate, în care se auzea numai respiraţia somnului Gabrielei. În jurul acestui vaiet de înaltă singurătate, sufletul lui se adună treptat, plutind, cu vulturii deasupra vieţii. Şi viaţa lui de până atunci îi apăru abjectă. Călcase în picioare mormântul lui Luli. Petrecuse, glumise, se distrase îh oraşul mormântului ei. Trist şi oribil.

Se ridică din pat, îmbrăcându-şi halatul prin întuneric, deschise uşa fără zgomot şi se duse în biroul lui.

Venise o ploaie subţire de toamnă. Ulucele picurau, începea adevărata toamnă a ploilor, dincolo de aurul faclelor ei răsturnate.

Îşi petrecu restul nopţii ascultând murmurul ploii, aplecat asupra sufletului deschis prin toate rănile. Abea spre dimineaţă luă un caiet şi un creion. Un caiet nou, altul decât al *Casei din Fundacul Vechi*.

Scrise pe întâia pagină: *Casa cu trandafiri albi*.

O revăzu ca în dimineţiile copilăriei: cu mama lui la fereastra salonaşului, aplecată înspre trandafirii albi abea înfloriţi…

Sunt romane care ar trebui să înceapă ca şi poveştile cu un „A fost odată…” Căci o mamă aplecată asupra copilului ei e ca şi un început de poveste, când o revezi după ce a murit, şi când tu însuţi nu mai eşti copil şi nici nu ai alţii.

Nu se uita cu teamă la paginile albe, deşi de mult nu mai scrisese. Dar albul paginilor, ca şi al trandafirilor de altădată, cuprindea mînile mamei lui, spre care se ducea din nou să uite că trăieşte, regăsindu-se copil cu ea alături şi cu trandafirii tinereţii ei.

Era în el un început de melodie dincolo de viaţă şi de ploaia toamnei. Începu fără de gând, fără de plan. Faţa i se îmblânzise. Surâdea… Surâdea copilului lui: fetiţei din vis.

Numele ei? Numele ei? îl căuta într-un văzduh în care rândunelele erau răspunsurile la întrebări.

Li. Fetiţa lui Luli se numea Li.

— Bună, dimineaţa, Li.

De ce: *Casa cu trandafiri albi?*

Numele cărţii era altul. Simplu: *Bună dimineaţa.*

Oare nu-i asta copilăria?...

„Bună dimineaţa, bună dimineaţa, bună dimineaţa”.

Şi noul roman porni cu lacrimi pe obraji, fiindcă, de dincolo de moarte, glasul lui Luli îi spunea că la începutul drăgostii lor: *„Bună dimineaţa, bună dimineaţa, bună dimineaţa”.*

Dar teii înfloriţi, care din nou să-l ducă până la ea. nu mai aveau să înflorească niciodată pe faţa pământului.

Fetiţa lor din vis — Li — nu era decât o silabă a morţii lui Luli.

IV

NICI UN ALT ANOTIMP NU APRO- pie sufletul, că iarna, şi de frăgezimea copilăriei şi de reculegerea bătrâneţii. Eşti bunic şi copil în acelaşi timp, privind la fereastră fulgii care sclipesc îmbătrânindu-te cu un zâmbet faţă de amintirea propriei copilării ivită cu mânuţa întinsă după fulgi.

Tovărăşia ninsorilor aduse lui Catul Bogdan tocmai ce-i trebuia: tăcere şi alb sclipitor. De la fereastra biroului, laşul apărea mănăstirit subt ninsori până-n orizontul dealurilor albe ca o procesiune de urşi polari pe sloiuri.

Trăia dincolo de viaţă, privind şi ascultând două ninsori care se oglindeau: cea de la fereastră şi cea din el.

Niciodată nu scrisese despre copii şi despre copilărie, decât analitic, pentru a explica particularităţile sufleteşti

ale oamenilor maturi. Acest roman, însă, apărea fără de analize, fulguindu-şi alb şi lin naraţiunea blândă. Nici nu era un roman propriu-zis. Scene, scene în care nu apăreau decât Li şi mama ei, dar şi toată feeria copilăriei faţă de misterul lumii, descoperit mereu.

Nu se grăbea. Scria puţin şi încet, dar trăia enorm în amintire. Păstrase tot. Nimic nu dispăruse. Ar fi putut clădi palate; se mulţumea însă numai cu fulgi delicaţi. Lăsa mereu deoparte, alegând numai reginile roiului stârnit.

Vestea că în sfârşit scrie dădu Gabrielei o bucurie mult mai mare decât automobilul, pe care învăţase repede să-l conducă singură. Îl privea pe Catul Bogdan cu un fel de evlavie, simţindu-se iarăşi foarte mică alături de el, de când redevenise scriitor. Îl cruţa de orişice zgomot; nemaipoftind pe nimeni la masă, spunând tuturora? cu o mândrie pluralâ, deşi cuvintele precizau un singular: „Catul scrie un roman”.

Astfel, noua casă recăpătă liniştea şi izolarea cele! vechi.

La început, Gabriela speră că va participa şi ea marginal la elaborarea noului roman. Dar Catul Bogdan se ferecase într-o tăcere care o excludea şi pe ea din secretele acestei intimităţi.

— Spune-mi subiectul.

— N-are subiect.

Gabriela văzu în acest răspuns un refuz de-a răspunde. Nu insistă. Se simţea jignită. Dar avea din tinereţă un respect atât de adânc pentru misterul creaţiunii literare, încât nu îndrăzni să arate nici o supărare, nici o enervare. Îi acordă privilegiul unei regalităţi absolute, respectându-i chiar şi capriciile. Solidarizându-se oarecum cu efortul lui solitar, se izola şi ea la început, fără ca el să-i ceară sau să-i împuie acest regim. Dar devenind şi ea mai puţin vizibilă, parcă era într-adevăr soţie de romancier, participând la „sublimul exil”. Avea o nemărturisită cochetărie a acestei izolări benevole care poate o asocia cu el în istoria literară.

Asta la început. Era a doua iarnă de renunţare la viaţă exterioară. Întâia la Braşov; a doua începea la Iaşi, identică,

dar cu mai multă tăcere, cu mai puţine conversaţii literare, iar fosta logodnică a gloriei scriitorului devenise între timp soţia lui.

Crezu la început, subt emoţia marelui eveniment, că se va adapta uşor la această viaţă. De altfel, multe ierni ale tinereţii le petrecuse în casă, cetind. Îşi reluă lecturile, ca şi atunci, întâlnindu-şi soţul la dejun, la masă şi noaptea într-un pat care devenise cast nu din cauza ei. Treptat, însă, orele de la şcoală, care la început îi apăruseră ca o datorie plicticoasă, deveniră. o distracţie faţă de monotonia vieţii de acasă. Sperase că un roman modern se scrie ceva mai repede. Nimic însă nu vestea sfârşitul. Scrisul apărea fără de capăt, ca şi iarna ieşană. Fără de prieteni, fără de distracţii, laşul dansant al toamnei devenea într-adevăr un oraş deprimant: aşa cum îl prezentau scriitorii moldoveni în ploaia, de toamnă a scrisului lor.

N-avea nici radio. Catul Bogdan ura acest instrument de tortură. Patefonul nu mai putea cânta din cauza romanului, care avea nevoie de ambianţa unei tăceri omogene. Aşa că viaţa de acasă se rezuma la lectură, conversaţii cu haziaica, tic-tacul pendulelor şi zbârnâitul caloriferului.

Iarna căpăta o imensitate polară. Iar între timp cunoştinţele ieşene ale Gabrielei, în frunte cu Agatha, petreceau la, baluri, ceaiuri, patinaj, făceau sky, bob — dându-i impresia că îmbătrâneşte sau că duce o viaţă de babă.

Într-o zi, Catul Bogdan o găsi privind cu tristeţă costumul de sky scos de la naftalină.

— Gabriela, mi se pare că ţi-e urât? o întrebă el luându-i bărbia în mina.

— Nu, protestă ea cu o enervare exagerată.

— De ce nu faci sky?

— Cu cine?

— Cu cine vrei tu. Cu cine-ţi place.

— Şi tu?

— Eu? zâmbi el, punând între ei anii diferenţei de vârstă. Eu scriu.

— Şi nu te superi?

— De ce să mă supăr? Tu te superi că scriu?

— Nu-i acelaşi lucru.

— Ba da. Eu cu distracţiile mele, tu cu ale vârstei tale.

O bătu pe obraji, blând.

— Distrează-te. Nu-ţi impune renunţări pe care nu ţi le cer. Eu ţin să mă iubeşti, nu să mă urăşti.

Gabriela cedă, descoperind bucuria de-a trăi iarna, cu primul pas pe sky la Şorogari, în tovărăşia Agathei şi a altor cunoscuţi tineri. Şi de-atunci, însoţită fie numai de Agatha şi de „banda” ei, fie şi de papa Miţo, îşi reluă ciclul distracţiilor, început toamna, alături de Catul Bogdan.

Acum, el scria, iar ea îşi făcea lecţiile la şcoală, redevenind apoi femeie tânără într-o societate care avea un singur idol: distracţia; şi o singură groază: de plictiseala provincială.

Dar noul gen de viaţă îi liberă treptat sincerităţile intime acoperite până atunci de sincerităţi de suprafaţă, descoperind astfel că tinereţa unei femei îşi păstrează drepturile chiar şi alături de un scriitor, oricât ai admira „misterul creaţiunii literare”.

De ce-o lăsa singură? De ce n-o mai însoţea niciodată? întrebări care nu apăreau pe buzele ei, dar se intensificau tocmai din această cauză, devenind parcă mişcări de revoltă. În numele lor, Gabriela îşi proclamă dreptul plenar la distracţii, dedându-se şi unui nou sport compensativ: al cochetăriei cu alţi bărbaţi. Cochetăria pură, deşi apare ca cel mai platonic act al adulterului, e în realitate cel mai esenţial: geneza celorlalte. Fiindcă prin el femeia se liberează principial de stăpânirea unicului bărbat, dând tuturora seducţiunea ei. Astfel, Gabriela căpătă alaiul celor dintâi succese. Cum n-avea preferinţe particulare, alaiul creştea, dându-i măgulitoarea senzaţie a regalităţii

feminine. Şi pe măsură ce această senzaţie se afirmă, verificându-se, prestigiul scriitorului se micşora.

Desigur, Gabriela cunoscuse, cu mult înainte, succesul femeiesc. Şi la Galaţi în anii liceului, şi la Bucureşti, în timpul universităţii, fusese adulată şi iubită. Provocase şi o pasiune: Matei Dima, care o adora şi de când se căsătorise, absenţa oricărei alte femei din viaţa lui — Gabriela se informase — fiind poate mai măgulitoare decât o sinucidere. Apoi la Braşov, în anul următor căsătoriei lui Luli, trăise din succes în succes, şi în mediul sportiv, şi în cel intelectual. S-ar fi putut căsători oricând. Dar succesele de la Braşov nu erau decât un mod de a ucide timpul şi amintirea speranţei din timpul teilor înfloriţi la Galaţi. Renunţase la Catul Bogdan, dar nu vedea nicăieri în jurul ei pe cel care-ar fi putut înlocui în inima ei pe romancierul iubit de Luli, pe cel care-o descoperise pe Luli în mulţimea băncilor şcolare.

Dragostea apăruse Gabrielei, în viaţă, abea când se înapoiase la Galaţi după câţiva ani de absenţă, în preajma lui Luli, înainte de îndrăgostirea lui Luli. Un an întreg trăise lingă Luli, crezând că misterul ei e al dragostei ascunse în ea. Apoi descoperise talentul lui Luli, întîiele lui silabe de primăvară, păstrând alături de ea aceeaşi stare de evlavie lirică. Dragostea le apăruse odată amîndorora. Dar iubită fusese numai Luli de cel adus de teii înfloriţi atunci. Căsătoria lui Luli o rănise adânc, dar misterul lui Luli sporise încă. Talentul şi dragostea erau aripele lui Luli. Scrisorile pe care i le trimetea din străinătate nu-i aduceau numai strălucirea meridională a fericirii, dar şi dovada necontenită că deşi Luli renunţase la literatură, talentul nu renunţase la ea. Îi trimetea pe câte-o carte poştală poeme scurte, desprinse din privelişte ca un fruct al ei, luminos de sucuri aromate, cald şi viu. După întoarcerea lui Luli la Iaşi, scrisorile, pe care i le trimetea de acolo, păstraseră şi substanţa şi forma celora din întâiul an...

Aşa că pentru Gabriela, de-a lungul acestui timp, a iubi şi a trăi însemna a fi ca Luli. Toate succesele ei nu erau decât o resemnare alături de afirmarea fericirii lui Luli.

Acum, însă, Luli nu mai era decât o amintire rămasă în trecut. Secretul lui Lorelei numai ea îl avea. Iubirea lui Lorelei ea o avea. Devenise stăpâna stăpânului lui Luli Şi iată că prestigiul lui scădea. Văzut de aproape, în viaţa de toate zilele şi nopţile, scriitorul redevenea simplu om în rândurile celorlalţi. Prin nimic, Gabriela nu i se simţea inferioară. Rămânea harul talentului, această sonoritate suplimentară a scriitorului faţă de viaţă. Dar pe de o parte, Catul Bogdan părea ieşit din timp, rămas în urmă. Romanele lui aveau hotarul fragil al desuetului turn de fildeş, într-o vreme când scriitorii galopau în fruntea mulţimilor, făcând din individualitatea lor bici, goarnă, torţă sau paloş. Individualitatea lui Catul Bogdan apărea statică şi deprimant elegantă, ca o salcie uitată la o margină de lac demodat în vremea statuilor. Îi lipsea vigoarea, dinamismul, amploarea socială. Trăise unilateral, închis în el, în casa lui şi în mediul lui, şi scrisul răsfrângea această izolare îngustă. Se: demoda. Sau chiar se demodase. Aceasta era impresia intimă a Gabrielei* Fără să-l deprecieze, nu-l mai admira ca până ieri. li pricepea slăbiciunea, mai ales de când trăise alături de el, evadând din singurătatea lui în viaţa celorlalţi. Îl socotea că pe o elegantă cupea de altădată, cu mătasă de bună calitate, dar decolorată, faţă de automobilele cu caroserii aerodinamice, nebune de viteză pe vigoarea rotundă a cauciucurilor agresiv bombate. Sufletul lui, sensibilitatea lui se temeau de actualitate. Telefonul îl indispunea: îi tulbura liniştea. De radio avea oroare. Nu vroia să audă zgomotul lumii şi armoniile ei. Nu avea ureche decât pentru scoica singurătăţii lui; urechea universală a aparatului de radio îl înfricoşa. Deci, n-o accepta. Reacţia lui faţă de marşul lumii era o oblonire, o ferecare, nu o integrare în el.

Un învins: aceasta era concluzia Gabrielei, care în aceeaşi măsură se simţea învingătoare, fără să exagereze proporţiile victoriei ei. Îşi dădea bine seamă că înfrângerea lui era mai semnificativă şi mai preţioasă decât victoria ei.

Dar ea *trăia*. Şi începuse să preţuiască mai mult viaţa, oricât de anonimă şi modestă, decât talentul învins. Într-aceasta evoluase. Se dezbărase de fetişismul talentului. Simţea că abea acum. după această intimă edificare, începea să trăiască, privind viaţa cu ochii ei, judecând-o cu mintea ei, lăsând-o pe Luli în mormânt — pentru amintirile bătrâneţii — iar pe Catul Bogdan în stearpa lui izolare.

Nu ştia ce va face în viitor. Era încă mândră de a fi soţia lui Catul Bogdan. Atracţia bărbătească pe care o exercita asupra ei nu ostenise cu totul, dar îi acorda suficientă luciditate pentru a o judeca şi defini exact, fără concesii lirice. Avea şi un fel de duioşie pentru el. Era, de fapt, ultima ei legătură cu Luli, pe care noul suflet o privea, din nou, ca pe un fel de Luli-boy de altădată. Cât despre Lorelei...

Noul suflet privea cu un surâs indulgent — în care se insinua şi cinismul timpului exprimat de viaţă şi literatură — „puntea lui Lorelei”...

V

GABRIELA NU MAI AŞTEPTA CU nerăbdare sfârşitul romanului. Ar fi dorit numai să i-l dedice.

Se îndepărtau unul de altul, paralel, fără ciocniri şi fără dramă. Se întâlneau numai în pat, trupeşte, dar foarte rar, căci, pe de o parte, contactul cu copilăria pe morminte dădea lui Catul Bogdan un fel de reculegere în puritate, iar

pe de altă parte, trupul Gabrielei, redevenit sportiv în ger de iarnă, dorea mai cu seamă somnul odihnitor.

Astfel trecu întâia iarnă a căsniciei lor.

Primăvara apăru cu o întrebare pe buzele Gabrielei:

— Ai isprăvit romanul?

— Nu. Mai am mult, îi răspunse el blând.

Gabriela oftă. Căci o dată cu primăvara se ivise la Iaşi un bărbat care, deşi mai în vrâsta decât soţul ei, era un om viu, nu un scriitor. Îl cunoscuse în casa Agathei. Venise pentru o mare întrunire ţinută la Iaşi de partidul naţional-ţărănesc. Îl ascultase vorbind la Circul „Sidoli" unei mulţimi nedisciplinate. O dominase aspru, brutal, cu o vorbă încruntată ca şi sprîncenile lui groase, mefistofelic zburlite la rădăcina lor. Dădea impresia că nu minte. Vorbele lui n-aveau gesturi de marmură netedă; erau pietre colţuroase. Nici subtil, dar nici grosolan. Puternic, masiv, direct.

Ascultându-l, Gabriela devenise o fracţiune din mulţimea dominată. I-l prezentase Agatha, la care era invitat la masă. Se numea Ion Dragomir. Era inginer. Construise poduri şi în America. Se înapoiase în ţară bogat, adus nu de gândul câştigului sau odihnei, ci de comandamentul care dăduse lui Tudor Vladimirescu un destin, acelaşi cu al lui Avram Iancu. Dorea să purifice moravurile, să echilibreze finanţele ţării, să stârpească abuzurile dimpreună cu legenda că nu pot fi stârpite, — adică o serie de locuri comune, când le vezi scrise în ziare, sau când le auzi în gura oamenilor politici. Dar acest Ion credea în ele. Era onest şi crunt. „Locurile comune" deveneau realităţi care justificau omagiul devotamentului viguros, răbdător, lipsit de scepticism, convins de victorie. Spunea că America e lecţia imposibilului care devine posibil, în contrast cu România, unde şi posibilul apare ca imposibil. Admiraţiile lui aveau întotdeauna şi o structură jutilitară. În munţi şi păduri vedea exploatări, în ape, energia captabilă. Nici o lene lirică în contactul lui cu lumea. Vorbea despre România cum ar vorbi un sculptor despre un bloc splendid de marmură în

care ar întrevedea statui. Actual prin cunoştinţe şi experienţă tehnică, era arhaic prin frusteţa patriotismului.

Niciodată Gabriela nu se simţise mai de mătasă şi catifea decât alături de el. Şi el simţise alături de ea acest dulce ţesut feminin. Se mirase că Gabriela poartă părul lung, că n-are unghiile „date cu sânge” şi că nu-şi sulimeneşte buzele. Vorbiseră o seară întreagă. Îi istorisise întâmplări din America, din Rusia sovietică, din China, raportând tot ce văzuse la ţara lui. Nu venise de-acolo cu nostalgii, aducea experienţe. Nu se sprijinea deloc pe lecturi, decât atunci când erau statistice. Cu toate că cetise literatură, o socotea cam de sus, întocmai cum priveau războinicii de odinioară ţesutul şi împletitul femeilor. Gabriela îl stimulase prin întrebări inteligente, care dovedeau un interes real pentru spusele lui. De fapt, o interesa naratorul, nu naraţiunea, căci aceleaşi lucruri, spuse de un om oarecare, i-ar fi părut anoste şi prozaice. Dar tocmai aceasta era puterea lui: de-a valorifica cifra şi faptul brut. Pe Gabriela nu o privise nici o clipă cu ochi cinici. La plecare îi sărutase mina scurt, strângându-i-o tare, şi-i spusese:

— Doamnă Bogdan, dulce ţinut e Moldova dumitale! Rău îmi pare că am venit atât de târziu...

Gabriela simţise că se roşeşte. Dar se lăsase privită şi astfel, cu genele plecate.

După o săptămână, află de la Agatha că Ion Dragomir s~a întors de la Bucureşti, având o afacere cu primăria Iaşi. Venise cu automobilul. Începură plimbările. Apoi excursiile: una la Durău, alta la Borsec. Aristide Bogdan nu se amestecă în astfel de „afaceri, intime”. Agatha jubila: o veche revanşă.

Într-o Zi, pe când Gabriela era la şcoală, o scrisoare trimisă ei, cu răspuns urgent, veni, din pură întâmplare, în mînile lui Catul Bogdan. Haziaica i-o adusese lui numai din cauza răspunsului urgent.

Catul Bogdan o deschise distrat, întrerupându-şi scrisul.

„Scumpa mea prietenă...”

Jos o iscălitură bărbătească: *„Ion”*

Conţinutul scrisorii era decent, dar intim. Cel care-o scrisese trebuia să plece la Bucureşti, chemat telegrafic şi dorea să o vadă înainte de plecare.

Catul Bogdan trimise pe haziaica la liceu, cu scrisoarea.

Seara, o întrebă pe Gabriela:

— Cine e prietenul cu care eşti atât de intimă?

Gabriela, informată de haziaica, răspunse calm:

— Un inginer foarte simpatic, pe care l-am cunoscut la Agatha: Ion Dragomir.

VI

IUNIE DESCHIDEA PORŢILE DE aur ale teilor înfloriţi, pe care intră vara în cetate.

De câtva timp Catul Bogdan stătea mai mult la fereastra biroului, faţă în faţă cu dealurile, peste casele oraşului. Scânteiau atâtea cruci deasupra laşului, că parcă era o vale a bisericilor.

Nu isprăvise în *Bună dimineaţa*. Sufletul lui se oprise la fereastră o dată cu presimţirea parfumului de tei, atins şi de alte nelinişti. De o vreme, Gabriela se parfuma din ce în ce mai tare. Ca toţi cei predispuşi la migrene, Catul Bogdan suporta greu parfumurile, mai ales când erau întrebuinţate abuziv. El nu-şi parfuma decât tîmpiele şi batistă cu „Esprit de Fleurs de Cédrat”, aroma coajei de chitru. Gabriela întrebuinţa „Apres l’Ondée — Guerlain”, parfum suav când abea umezeşte o şuviţă de pe tâmplă şi lobul urechilor, dar dulceag şi obsedant când e pus pe haină, pe batistă, pe păr şi pe braţe. Fiecare apropiere de Gabriela era şi

învecinarea cu o migrenă. O astfel de exagerare nu putea fi explicată decât printr-o cauză exterioară casei.

N-o spiona. Dar o considera cu mai multă atenţie ca până atunci. Când făcea baia, cânta ca pentru ea. N-o auzise până atunci cântând. Când era cu el, devenea progresiv distratră, cu răstimpuri de atenţii şi amabilităţi exagerate, care puteau ascunde o temere sau o căinţă. Avea tendinţa să se înroşească de câte ori o întreba: „Ce-ai mai făcut?”, — ca şi cum ar fi simţit iminenţa unui interogator; de unde tendinţa de-a întoarce capul într-altă parte, improvizând o preocupare casnică de câte ori era întrebată asupra vieţii ei de afară. Uneori era cuprinsă de volubilităţi disproporţionate faţă de felul lor obişnuit de-a vorbi, ca şi cum s-ar fi temut de pauzele tăcerilor că de-o invitaţie la pândă. Până atunci se mărginise să glumească binevoitor pe socoteala camarazilor ei de sporturi şi distracţii; acum începuse să-i critice sever, lepădându-se oarecum de societatea exterioară .căminului, prezentîndu-i-o ca pe un mediu mult inferior celui de-acasă. N-o întrebase niciodată: „Cine te obligă să te distrezi cu oameni pe care pretinzi că-i dispreţuieşti?”, fiindcă se mărginea să o observe, fără să-i ceară vreo socoteală.

Încă o dată: n-o spiona. Iscodirea e pânda deliberată, premeditată, voit clandestină. Observaţiile lui erau involuntare; adnotau în tăcere evoluţia Gabrielei.

Alteori, Gabriela, care până atunci înclina mai cu seamă spre discuţiile literare, se amestecă în politică, devenind vehementă şi peremptorie, ambalându-se ca un adevărat militant.

— Te interesează? o întrebase Catul Bogdan privind-o calm dar curios.

Gabriela se încurcase la început, dar îndată devenise teoreticiană agresivă, cu obraji de şcolăriţă pe care ai prins-o copiind la teză. Dar roşeaţa obrajilor putea fi socotită şi ca expresia noviciatului într-un nou gen de entuziasm. Sigur că o interesa politica. Femeia contemporană nu se mai

putea limita numai la dragoste şi literatură. Avea încă obligaţia şi chemarea de-a împodobi viaţa, dar trebuia şi s-o priceapă subt toate aspectele ei. Într-o vreme de prefaceri sociale ca acestea, politica era ca un dig înaintat de pe care simţeai mai bine vinturile de larg ale vieţii.

O vedea gata să-l combată. Apologia politicei, socotită dig în viaţă şi far revelator, era de fapt o răzvrătire împotriva omului apolitic din faţa ei; şi faptul că exprima această recalcitranţă tocmai în faţa lui nu era deloc conform cu docilitatea prudentă a Gabrielei de până atunci. O ştia pe Gabriela ca pe acei căţeluşi care nu latră cu pretenţii de ferocitate decât dacă au îndărăt prezenţa ocrotitoare a stăpânului, care-i ia în braţe la nevoie, sau gardul inviolabil după care se pot refugia. Alt sens nu putea să aibă emanciparea Gabrielei.

În schimb, întocmai cum ţinerile căsătorite simt mereu nevoia de-a spune „te iubesc”, Gabriela îi repetă mereu: „Te stimez. Nu cunosc om mai demn de stimă decât tine.” Dacă hoţia n-ar fi epică, ci lirică, şi hoţul ar spune păgubaşului: „Te stimez, fiindcă te fur”.

În sfârşit, Gabriela nu mai putea ceti. Vedea în fiecare seară efortul ei de-a ceti în pat şi neputinţa de-a urmări măcar rândurile unei pagini. Ochii ci deraiau imediat alături de carte, în vid.

Toate acestea dădeau abuzului de parfum sensul unui simptom observat de Catul Bogdan în viaţă şi comentat în romanele lui. Sunt rare femeile, oricât ar fi de subtile în cochetărie, care să nu exagereze întrebuinţarea parfumului lor obişnuit în clipa când un nou bărbat se apropie de inima lor. Nu-şi schimbă parfumul, fiindcă şi noul bărbat, cu acest parfum le-a cunoscut. Dar sporita vitalitate legată de apariţia acestui bărbat, care le înmulţeşte bătăile inimii, care le aprinde mai tare ochii şi obrajii, vrea să se afirme şi prin puterea crescută a parfumului, înfloresc mai tare. Abuzul de parfum e de fapt o mişcare de dărnicie spre nara

noului bărbat şi o mişcare de îndepărtare dinspre bărbatul nedeprins cu acest abuz.

În sfârşit, în ultimul timp, Catul Bogdan o auzise zilnic suindu-se în pod; uşa podului se învecina cu odaia lui de lucru.

— Ce faci în pod?

— Scot haine de vară.

Dar Catul Bogdan remarcase că hainele de vară scoase din pod coincideau cu sosirea poştei. De când nu mai lucra efectiv, reţinea involuntar gamele zgomotelor casei, mai ales în timpul dimineţii. Aşa că apariţia factorului poştal lătrat de cinii cartierului cu alternanţe tipice, urmată de sonerie, urmată apoi de apariţia haziaicei cu corespondenţa lui şi epilogată de paşii Gabrielei pe scările podului, devenise de la o vreme o frază uniformă care denunţa un secret.

Într-o zi, după dejun, Gabriela ceru haziaicei să-aducă tacâmul cafelei negre. În timp ce făcea cafeaua, Catul Bogdan îşi aminti că mai preparase o dată ea singură cafeaua: când îl rugase să-i cumpere un automobil. Aşa că aştepta şi de data aceasta să audă o rugăminte.

Nu se înşelase. Rugămintea apăru încet, strategic. Gabriela se simţea, obosită. Aerul laşului devenise irespirabil. Avea opresiuni. Nu mai putea dormi... Toate acestea nu erau decât un drum în spirale lente spre Cheile Bicazului.

Catul Bogdan consimţi cu atâta uşurinţă, încât Gabriela deveni obsedant şi exagerat recunoscătoare. Un fel de bucurie servilă, neştiind ce servicii, ce concesii să facă celui care-i dăruise această bucurie, ca şi cum bărbatul ei s-ar fi arătat ireductibil până atunci, deprinzând-o numai cu sacrificarea dorinţelor ei.

Catul Bogdan acceptă calm această gudurare, retrăgându-se apoi la fereastra odăii de sus.

Gabriela, învingătoare mai uşor şi mai repede decât sperase lirismul care-i ţinea loc de luciditate, avut timp s-o

anunţe pe Agatha şi să obţie o convorbire telefonică urgentă cu Bucureştiul. Se pregăti pentru Cheile Bicazului până târziu noaptea, ca şi cum s-ar fi dus la un concurs de eleganţă. Veni în pat gata pentru toate generozităţile şi sacrificiile, dar zeul înşelaf dormea.

Plecarea era fixată la patru dimineaţa. Până la patru, în acelaşi pat se învecinară două insomnii cu pleoapele închise, refugindu-se în ipocrizia somnului.

După plecarea Gabrielei, Catul Bogdan luă toate cheile şi se sui în pod: un fel de mansardă ale cărei ferestre rotunde erau înălbăstrite de .apariţia dealurilor din fund. Abea se luminase de ziuă. Oraşul era o tăcere argintie prin care vâsleau măturătorii dimineţii.

Podul nu avea vechimea aţelor de păianjen. Era nou, curat, fără adânc, fără trecut. Cufărul cel mare al Gabrielei era aşezat chiar lângă o fereastră; alături de el, un gemantan, care desigur devenise scaunul unor lecturi alături de scrinul improvizat al textului lor.

Catul Bogdan încercă pe rând cheile luate de jos, până când o nimeri pe cea bună.

Era atât de sigur anticipativ, încât văzu scrisorile lui Ion Dragomir fără emoţie adâncă.

Adâncul ei insă veni din altă parte, neaşteptat şi straniu. Obrajii lui Catul Bogdan deveniră albi, cu broboane de sudoare pe frunte şi pe tâmple. Inima nu mai era o bătaie în piept, ci o năruire concretă a sufletului. Mînile-i tremurau. Respiraţia se învălmăşea. Căci subt teancul scrisorilor amantului ochii lui descoperiseră scrisul lui Luli.

Podul căpătă deodată vechimea sfâşiată a sufletului, devenind solemn, ca o piramidă în care ai găsit sarcofagul unei regine moartă în anii tineri ai mileniilor.

Vorbele lui Luli apărură cu piuitul rândunelelor care se deşteptau în cerul dimineţii de vară.

O carte poştală de la Constanţa:

„Dragă Gabico,

Iţi scriu de pe vapor. Numai două vorbe. Marea Neagră are ochi albaştri. Sufletul meu e privirea acestei imensităţi. Sunt orbită.

Luli”

Şi marea călătorie începu în timpul dus, o dată cu răsăritul soarelui acestei dimineţi. Podul devenise turela unui vapor tragic, pornit pe mări de cântec, spre un alt Ierusalim.

Căci încă înainte de-a isprăvi scrisorile călătoriei, vorbele lui Lorelei reapărură în el, dându-i adevărul sângelui prelins din răni:

„Anii mei tineri au sunat a cântec…”

Când întâlni scrisoarea de la Iaşi, — ştia.

„...O simplă farsă. Transcrii cu mâna ta şi iscăleşti «L».

— Luli, tu ai scris asta.

Luli râdea copilăreşte.

— Da, eu.

— Tu?...

— Tu nu vezi că glumesc?

Apoi a doua scrisoare: *„Farsă a prins. O voi continua, solicitându-ţi complicitatea. M-ai botezat odată Lorelei. S-o facem să trăiască. Eu îi dau cântecul — de greier —, tu scrisul — scrisul tău fin, Gabico, — dar stăpânul meu iubit? Mă va trăda cu mine însămi, devenită Lorelei?...”*

„...Cânt răguşit pe subt ferestrele casei tale, cum cântă copiii italieni pe străzile oraşelor noastre, în mi- zeria frumuseţii lor cu ochi mediteranieni.

Cânt cu mâna întinsă subt cerul gol, ca odinioară cei neîmpăcaţi la răspântii de drum: Ascultaţi, voi toţi, bucuria şi durerea mea”.

...O revedea pe Luli sărindu-i veselă în braţe, în ziua vacanţei de Paşti, când venise acasă de la Universitate cu râsul pe faţă, deşi Luli ştia că Lorelei murise şi că vestea morţii ei era în buzunarul lui.

Abea acum înţelegea brusca întristare de atunci a lui Luli, după ce găsise scrisoarea prin care Gabriela îşi anunţa sosirea, pe biroul ei, ştiind că el a văzut-o.

Atunci şi deodată Luli îşi dăduse seamă că Lorelei devenise Gabriela.

Dar mândra — tăcuse.

„...Şi am rămas cu mâna întinsă ca a regelui Lear.”

Obrazul lui Catul Bogdan parcă slăbea zâmbind.

Buzele se deschideau încet, ca o rană, cu lancea soarelui înfiptă în ea.

*

Se spălă. Se îmbrăcă. Era foarte distrat. Trupul, săracul, făcea singur gesturile obişnuite ale deprinderilor vieţii de toate zilele, ca minutarele ceasornicului unui mort.

Apoi se duse în birou luând caietele, *Casa din Fundacul Vechi*, în care erau scrisorile lui Lorelei, şi *Bună dimineaţa*.

Plecă încet spre cimitir. Soarele începea să ardă.

Vara era veselă pe morminte ca o fetiţă care nu ştie că-i orfană.

Trecu pe lângă mormântul mamei lui, descoperindu-se.

Mormântul lui Luli era împrejmuit cu un gărduţ de lemn, având portiţa de intrare cu streşină, cum o au unele case de la munte. Era deschisă. O umbră neagră muncea în genunchi deasupra mormântului.

Multă vreme, Catul Bogdan rămase descoperit alături de gărduţul care împrejmuia fluturarea de curcubeu cu fluturi a florilor de pe mormânt.

Dadaia era atât de preocupată de plivirea ierburilor, încât nu-l observă decât după ce-şi isprăvi treaba. Se ridică, uscată, înaltă şi severă, cu degetele înnegrite de pământ, ştergându-şi năduşeala că ţăranii, cu dosul palmei. După ce ieşi din grădina ei cu cruce, Catul Bogdan se apropie de ea, îi luă mâna şi, aplecându-se adânc — ca în biserică — i-o sărută.

Apoi se îndreptă grăbit spre poarta cimitirului.

Casa din Fundacul Vechi nu mai era: purta cu el cenuşa ei.

Oraşul nu mai avea decât cimitirul — îl văzuse — şi gară; porni spre ea. Luă trenul de Galaţi, izolându-se într-un compartiment de clasa întâia.

Trenul porni în timpul mort. Trecu pe lângă toate fără să privească. Pe lângă vară, pe lângă ierburi care cântau. pe alături de gară cu cireşe, pe lângă teii înfloriţi în gări. pe lângă zarea de amurg, pe lângă Brateşul de odinioară.

Ajunse la Galaţi cu noaptea de vară. Porni pe jos: nimic nu-l grăbea. Se opri alături de casa copilăriei lui Luli.

Un cine îl lătră: Moşu?...

Plecă.

Aceiaşi tei înfloriţi care spuseseră bună dimineaţa vieţii lui spuneau acum în cor ceresc: noapte bună.

Mergea încet ca pelerinii drumurilor lungi. Uliţa Domnească era pustie. Şi iarăşi, parcă aduse de parfumul teilor, vorbele lui Lorelei îl împrejmuiră. Atât mai rămânea din Luli: Lorelei.

O femeie cu obraji aprinşi de fard trecu pe lângă el, aruncându-i o privire aprigă. Văzându-l blând şi aproape zâmbitor, se luă după el.

O auzea din urmă, pas cu pas. Parfumul ei lătra prin corul teilor şi-al vorbelor lui Lorelei.

Ştia că vine după el.

Porni brusc spre Dunăre.

„Spre?”

„La?”

„În?”

Întrebările aveau o sacadare de dans scheletic.

„În.”

Căci numai aşa putea scăpa de femeia care se ţinea după el ca un cine flămând după o bucată de carne crudă.

Tekir-Ghiol, 1927 — Borsec, 1935